

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΑΝΟΙΚΤΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΣΠΟΥΔΕΣ ΣΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ
ΤΟΥ ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΥ ΧΑΡΤΟΥ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΧΡΙΣΤΟΣ - ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ ΣΜΥΡΝΗΣ

A.M. 53031

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΓΕΩΡΓΙΟΣ – ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ ΛΟΗΣ

ΠΑΤΡΑ

ΙΟΥΛΙΟΣ 2018

HELLENIK OPEN UNIVERSITY
THE SCHOOL OF HUMANITY STUDIES

POSTGRADUATE COURSES
«ORTHODOX THEOLOGY STUDIES MA»

DISSERTATION
THE CONSTITUTION'S HISTORIC ROUTE
OF THE CHURCH OF GREECE

CHRISTOS – PROKOPIOS SMYRNI

R.N. 53031

SUPERVISOR: GEORGIOS – NEKTARIOS LOIS

PATRAS

JULY 2018

Υπεύθυνος Δήλωσης

Δηλώνω ρητῶς ὅτι, συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον 8 τοῦ Ν. 1599/1986 καὶ τὰ ἄρθρα 2,4, 6 § 3 τοῦ Ν. 1256/1982, ἡ παροῦσα ἐργασία ἀποτελεῖ προϊόν προσωπικῆς ἐργασίας ἀποκλειστικῶς καὶ δέν προσβάλλει κάθε μορφῆς πνευματικὰ δικαιώματα τρίτων καὶ δέν εἶναι προϊόν μερικῆς ἢ ὀλικῆς ἀντιγραφῆς, οἱ πηγές δέ οἱ ὁποῖες ἐχρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται μόνον στίς βιβλιογραφικὲς ἀναφορές.

Χρῖστος –Προκόπιος Σμυρνῆς

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελίς
ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ	6
SUMMARY	7
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	9
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	11
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 1. Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΔΙΚΑΙΟΝ ΤΗΣ.	18
1.1 Λόγος περί Ἐκκλησίας.	18
1.2 Τό δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας.	21
α. Τό δίκαιον ἐν γένει.	21
β. Κανών καί Κανονικόν Δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας.	22
γ. Θέσπισις καί περιεχόμενον τῶν ἱερῶν Κανόνων.	24
δ. Ὁ σκοπός καί τό πνεῦμα τῶν ἱερῶν Κανόνων.	27
ε. Ἡ ἀϋθεντικότης τῶν ἱερῶν Κανόνων.	28
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 2. ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΠΛΑΙΣΙΟΝ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΥ ΧΑΡΤΟΥ	34
Εἰσαγωγικά τινα εἰς τήν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.	
2.1. Ἡ ἑλληνική Ἐκκλησία ἀπό τῆς ἰδρύσεως της μέχρι τῶν Νεωτέρων Χρόνων.	34
2.2. Ἡ Αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία της Ἑλλάδος.	38
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 3. ΤΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΝ ΧΑΡΤΗΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.	42
3.1. Τά πρό τῆς καταρτίσεως τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου διατρέξαντα καί οἱ κατ' αὐτά καταστατικές νομοθετικές προσπάθειες.	43
α. Τά ἰσχύσαντα ἀπό τοῦ 1833 ἕως τοῦ 1923 νομοθετήματα.	43
β. Ἡ περίοδος ἀπό τοῦ 1923 ἕως τοῦ 1945.	46
γ. Ἡ μεταπολεμική περίοδος μέχρι τοῦ 1967.	50
δ. Τά κατά τήν περίοδον τῆς δικτατορίας διατρέξαντα. Νομοθετήματα καί ἐκκλησιαστικές ἀνωμαλίες.	52
3.2. Τά κατά τόν νῦν ἰσχύοντα Καταστατικόν Χάρτην.	55
α. Οἱ προπαρασκευαστικές ἐργασίες διά τήν κατάρτισιν τοῦ σχεδίου νέου Καταστατικοῦ Χάρτου.	58

	Σελίς
β. Οί συζητήσεις είς τήν Βουλήν.	62
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 4. Ο ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΚΑΤ' ΑΥΤΟΝ ΙΣΧΥΟΝΤΑ	65
4.1. Τό περιεχόμενον τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου.	66
α. Ἡ ἐναρμόνισις τῶν συνταγματικῶν ἀρχῶν πρός τίς κανονικές ἀρχές τῆς Ἐκκλησίας.	66
β. Τό περιεχόμενον τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου.	67
γ. Γενική ἀποτίμησις τοῦ περιεχομένου τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου.	70
δ. Ἡ ἀρχή τῆς «συναλληλίας» εἰς τό πλαίσιον τῆς ἀρχῆς τῆς «νόμῳ κρατοῦσης Πολιτείας».	74
4.2. Προοπτικές βελτιώσεως τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου.	77
ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ: ΤΑ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΚΑΘΕΣΤΩΤΑ	82
ΕΝ ΕΠΙΛΟΓΩι	92
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1. ΠΙΝΑΞ ΝΟΜΟΘΕΤΗΜΑΤΩΝ	95
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2. ΚΕΙΜΕΝΑ	102
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	140

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ

Ἡ διπλωματική μας αὐτή ἐργασία ἀσχολεῖται μέ τό θέμα τῆς ἱστορικῆς διαδρομῆς τῆς καταρτίσεως τοῦ νῦν ἰσχύοντος Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καί τῆς ψηφίσεώς του ἀπό τήν Βουλή τῶν Ἑλλήνων ὡς Νόμου 590/1977, ἔχοντας μάλιστα περιβληθῆ καί συνταγματικήν κατοχύρωσιν εἰς τό πλαίσιον τοῦ ἐπίσης ἰσχύοντος σήμερον Συντάγματος τοῦ 1975. Προηγήθηκεν ἡ ἀναφορά μας εἰς τήν Ἐκκλησίαν καί τό Δίκαιόν της, τό ὁποῖον ἐκφράζεται ἢ ἄλλως ἔχει ὡς πηγὴν του τούς θεῖους καί ἱερούς Κανόνας, οἱ ὁποῖοι λειτουργοῦν ὡς τό μοναδικόν καί ἀνεπανάληπτον, διά τήν νομιμότητα καί τήν ἀθθεντικότητα κάθε ἐκκλησιαστικῆς πράξεως, κριτήριον, καθὼς καί μία σύντομος εἰσαγωγή εἰς τήν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπό τῆς ἰδρύσεώς της ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν Παύλου, τῶν περιόδων τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους, τῆς Λατινοκρατίας (ἢ Φραγκοκρατίας) καί τῆς Ὀθωμανοκρατίας μέχρι τῆς μετὰ τὸν ἀγῶνα τῆς Παλιγγενεσίας τοῦ 1821 ἰδρύσεως τοῦ νεωτέρου Ἑλληνικοῦ Κράτους καί τῆς εἰσόδου αὐτοῦ καί τῆς Ἐκκλησίας του εἰς τὸν ἐλεύθερον βίον, ὅπου ἀπ' ἀρχῆς του ἐγένετο καταφανῆς ἡ ἀνάγκη διὰ τήν κατάρτισιν ἑνὸς κατὰ τό δυνατόν ἀρτιωτέρου Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας, διὰ τοῦ ὁποῖου αὐτή θά ἐλειτουργοῦσε κατὰ τήν διοίκησίν της, συμφώνως πρὸς τούς ἱερούς Κανόνας πάντοτε. Λαμβάνοντας ἀρχὴν ἀπὸ τήν ὑπὸ τό κράτος τῆς βαυβαροκρατίας (Ἀντιβασιλεία, βασιλεὺς Ὅθων) αὐθαίρετον ἀνακήρυξιν τοῦ “αὐτοκεφάλου” της τό 1833 καί τήν κατόπιν τούτου, ἂν καί μετὰ τήν πάροδον δέκα ἐπτὰ ὀλοκλήρων ἐτῶν, ἀνακήρυξιν τοῦ Αὐτοκεφάλου τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον μέ τὸν Πατριαρχικόν καί Συνοδικόν Τόμον τοῦ 1850, τίς ἀντίστοιχες Πατριαρχικές καί Συνοδικές Πράξεις μέ τίς ὁποῖες παρεχωρεῖτο ἡ διοικήσις τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἑπτανήσου καί τῆς Θεσσαλίας καθὼς καί ἐκείνων τῶν λεγομένων Νέων Χωρῶν (Ἠπείρου, Μακεδονίας καί Θράκης) εἰς τήν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν, ἐξετάζονται, καί μέσῳ τῆς ἱστορικῆς ἀνασκοπήσεως τῶν πολιτικῶν καί τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐκάστοτε γεγονότων, ὅλες οἱ προσπάθειες τίς ὁποῖες κατέβαλεν ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία, ὅλα αὐτὰ τὰ ἔτη, διὰ τήν κατάρτισιν ἑνὸς Καταστατικοῦ Χάρτου μέ ἰδιαιτέραν ἀναφορὰν εἰς τούς πολιτειακούς νόμους τῆς Ἀντιβασιλείας καί τοῦ Ὅθωνος περὶ τὰ ἐκκλησιαστικά, τὸν πρῶτον πράγματι Καταστατικόν Χάρτην τοῦ 1923, τούς ἀντιστοιχοῦς τῆς Κατοχικῆς καί τῆς μεταπολεμικῆς περιόδου μέ ἀποκορύφωμα ἐκείνου τοῦ 1969 κατὰ τήν περίοδον τῆς ἐπταετοῦς δικτατορίας, καταρτισθέντα μέ τελείως αὐθαίρετον καί πέραν τῶν προβλεπομένων ἀπὸ τούς ἱερούς Κανόνας τρόπον (ἀριστίνδην Σύνοδος κλπ).

Ὅλη αὐτή ἡ πορεία διαγράφεται μέ τήν ἀνάλυσιν ὄλων τῶν νομοθετημάτων, τὰ ὁποῖα ἐκφράζουν αὐτές τίς προσπάθειες τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καί καταδεικνύουν τήν ταραχώδη πορείαν τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καί Πολιτείας καί τήν ἐπεμβατικὴν πολιτικὴν τῆς τελευταίας διὰ τὸν ἔλεγχον τῶν πραγμάτων τῆς Ἐκκλησίας, μέ κατάφωρον καί βεβαίως ἀντικανονικὴν ἐπέμβασιν εἰς τὰ τῆς διοικήσεώς της. Μέσα ἀπὸ αὐτὴν τὴν πορείαν διαφαίνεται καί ἡ πολιτικὴ τῆς Πολιτείας ἡ ὁποία ὠδηγοῦσε ἄλλοτε εἰς τὴν καταστρατήγησιν καί ἄλλοτε εἰς τὴν συστηματικοποίησιν ἐπὶ τό δημοκρατικώτερον καί κανονικώτερον τοῦ συνοδικοῦ συστήματος τῆς Ἐκκλησίας καί ἡ ὁποία πορεία ἔχει ὡς κορωνίδα τὴν κατάρτισιν καί τὴν ψήφισιν τοῦ ἰσχύοντος Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος περιβεβλημένου μέ ἰσχὴν νόμου (τοῦ Ν.590/1977) καί συνταγματικῶς κατοχυρωμένου, ἀπηλλαγμένου ἀπὸ ἐπεμβατικὰς ἐνέργειες τῆς Πολιτείας, τοῦ ἀρτιωτέρου ἕως τώρα Καταστατικοῦ Χάρτου, ἐκφράζοντος τὴν ἀθθεντικὴν μορφήν λειτουργίας τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἱερῶν Κανόνων καί τῶν Νόμων τοῦ Κράτους, κατὰ τό πνεῦμα τῆς ἀρχῆς τῆς “συναλληλίας” καί τῶν διακριτῶν ρόλων τῶν δύο θεσμῶν εἰς τό πλαίσιον τῆς ἀρχῆς τῆς “Νόμῳ κρατοῦσης Πολιτείας”, ἐπ' ἀγαθῷ καί τῶν δύο θεσμῶν εἰς τὴν διακονίαν τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ.

SUMMARY

This thesis deals with the issue of the historical course of the drawing up of the current charter of the Church of Greece and its vote by the Greek Parliament as Law 590/1977, having been constitutionally included according to the Revision of the Constitution in 1975. It preceded our reference to the Church and its Law, which is expressed or otherwise is based on the divine and holy Rules, which operate as the only and unprecedented, for the legality and authenticity of every ecclesiastical act, criterion, as well as a brief introduction to the history of the Church of Greece since its foundation by Paul, the Apostle to the Nations, the periods of the Byzantine State, the Latinokratia rule (or Frankokratia) and the Ottoman domination until the establishment of the new Greek state following the war of the National Regeneration of 1821 and the **free life** of the State and the Church too, where from the very early it was obvious the need for the drawing up of a better Charter of the Church of Greece which they would use for its administration, always according to the sacred Rule. Beginning from the arbitrarily proclaiming its “autocephalous” in 1833 by the Bavarian (Viceroyalty, King Otto of Greece), and then, after seventeen years, the proclamation of the Autocephalous of the Greek Church by the Ecumenical Patriarchate His Patriarchal and Synodical Tomos of 1850, the corresponding Patriarchal and Synodic Acts according to which the administration of the provinces of Eptanisa and Thessaly and those of the so-called New Countries (Epirus, Macedonia and Thrace) were granted to the Greek Church, are also examined through the historical review of the political and ecclesiastical events, all the efforts made by the Greek Church all over these years to draw up a Charter with a particular reference to the state laws of the Viceroyalty and Otto of Greece on ecclesiastical issues, the first Charter of 1923, the other of the German occupation and the post-war period, and particularly the one of the year 1969 during the seven-year dictatorship, which were drafted in a totally arbitrary way and beyond those of the sacred Rule (according to merit Synod etc.).

This whole course appears with the analysis of all the laws expressing these efforts of the Church, but they also demonstrate the turbulent course of the relations between the Church and the State and the invasive policy of the latter in the control of the Church issues, blatant and certainly an irregular intervention in its administration. Through this course appears the policy of the State, which sometimes led to the circumvention and sometimes to the systematization to more democratic and more regular of the synodical system of the Church, which is intended to draw up and approve the current Charter of the Church of Greece, as law (Law 590/1977) and constitutionally guaranteed, free of State intervention, the most complete Charter up today, expressing its authentic function of the Church on the basis of the Holy Canons and the Laws of the State, in the spirit of the principle of

“cohabitation” and the distinct roles of the two institutions within the framework of the “State of the State”.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ήταν τόν Ὀκτώβριον τοῦ 1998, ὅταν ἐλάμβανα τό πτυχίον τοῦ Τμήματος Ποιμαντικῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης καί ἐξεδήλωνα τήν κατ' ἀρχήν πρόθεσίν μου νά πραγματοποιήσω μεταπτυχιακές σπουδές εἰς τό ἐν λόγω Τμήμα. Τότε ὁ Καθηγητής μου εἰς τό Κανονικόν Δίκαιον Κύριος Θεόδωρος Γιάγκου μέ προέτρεψε νά ἀκολουθήσω ἕνα μεταπτυχιακόν πρόγραμμα εἰς τό ἰδικόν του γνωστικόν ἀντικείμενον. Ἐκτοτε, καί διά λόγους ὑπεράνω τῆς θελήσεώς μου, τοῦτο δέν κατέστη δυνατόν. Ἐν τούτοις, αὐτή ἡ προτροπή ἐγινε πραγματικότης, ὅταν μετά τό πέρας τῶν σπουδῶν μου εἰς τό Μεταπτυχιακόν Πρόγραμμα “Σπουδές στήν Ὀρθόδοξη Θεολογία” τῆς Σχολῆς Ἀνθρωπιστικῶν Σπουδῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀνοικτοῦ Πανεπιστημίου, ὁ κύριος ἐπιβλέπων τῆς παρουσίας διπλωματικῆς μου ἐργασίας Καθηγητής Κύριος Γεώργιος-Νεκτάριος Λόης, ἀνενέωσε, θά ἔλεγε κανεῖς, τήν πρώτην ἐκείνην προτροπήν καί μέ παρώτρυνε νά ἀσχοληθῶ μέ τό θέμα τῆς ἱστορικῆς διαδρομῆς τῆς καταρτίσεως τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἕνα θέμα τό ὁποῖον ἀγγίζει καί ἐκδιπλώνεται τόσον εἰς τόν τομέα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας, ὅσον καί εἰς ἐκεῖνον τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου, καθ' ὅσον οἱ ἱεροί Κανόνες ἀποτελοῦν τήν βάσιν καί τό ἀσφαλές κριτήριον νομιμότητος καί αὐθεντικότητος κάθε ἐκκλησιαστικῆς λειτουργίας καί πράξεως εἰς τήν λειτουργίαν, τήν διοίκησιν καί γενικῶς τόν καθόλου βίον τῆς Ἐκκλησίας, πόσω δέ μᾶλλον διά τήν τάξιν τῆς Ἐκκλησίας καί τήν ἰσχύν τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου της. Ἀκόμη δέ, ὑπείσέρχεται τό ἐν λόγω θέμα εἰς τόν χῶρον τῆς Ἐκκλησιολογίας, μάλιστα δέ, θά ἐλέγομεν, καί αὐτῆς τῆς καθ' ὅλου Θεολογίας, τῆς ἐπιστήμης τῶν ἐπιστημῶν καί τῆς τέχνης τῶν τεχνῶν. Συνεπικουρικῶς καί οἱ παλαιότερες σπουδές μου εἰς τίς Πολιτικές Ἐπιστήμες εἰς τό Πάντειον Πανεπιστήμιον ἦλθαν νά βοηθήσουν εἰς τήν πραγμάτευσιν τοῦ θέματος τῆς ἐργασίας μου.

Εὐγνώμονες εὐχαριστίες λοιπόν ἀπευθύνω εἰς τόν κύριον ἐπιβλέποντα τῆς προσπάθειάς μου αὐτῆς Καθηγητήν Κύριον Γεώργιον-Νεκτάριον Λόην, τόσον διά τήν παρότρυνσίν του νά ἀσχοληθῶ μέ τό θέμα τῆς παρουσίας, τό ὁποῖον εἶχα ἐπιλέξῃ, ὅσον καί διά τήν ἐπίμονον καί ἀμέριστον ὑποστήριξίν του εἰς τήν συγγραφὴν τῆς ἐργασίας αὐτῆς καθὼς καί διά τήν ὑπομονήν του εἰς τίς ὀλιγοῖες καί τίς ἀστοχίες μου, πέραν δέ αὐτῶν καί διά τήν εὐρείαν καί στιβαράν ἐπιστημοσύνην του, μέ τίς καίριες παρατηρήσεις καί τίς εὐστοχες ὑποδείξεις του εἰς τήν διαμόρφωσιν τοῦ τελικοῦ ἀποτελέσματος τῆς πραγματεύσεως αὐτῆς. Εὐχαριστίες ἐπίσης ὀφείλω καί εἰς τόν δεύτερον ἐπιβλέποντα Καθηγητήν Κύριον Πολύκαρπον Καραμούζην διά τήν πολύτιμον συμβολήν του εἰς τήν ὀλοκλήρωσιν τῆς ἐργασίας μου.

Εὐχαριστῶ καί ἄλλους φίλους ἀγαπητούς, εἰς τήν ἀγάπην καί ἐκτίμησιν τῶν ὁποίων προσέτρεξα διά τήν βοήθειάν των, ὅπως τοῦ καλοῦ φίλου καί Θεολόγου Ἀθανασίου Καραγιάννη εἰς τήν ἐξεύρεσιν σπανίων τίτλων τῆς βιβλιογραφίας, τήν ὁποίαν ἐχρησιμοποίησα καί βεβαίως τοῦ ὡσαύτως καλοῦ φίλου καί πολυταλάντου λαογράφου διδασκάλου Εὐαγγέλου Λαμπροπούλου διά τήν ὑπομονήν του καί τήν βοήθειάν του εἰς τήν ἠλεκτρονικὴν ἀποτύπωσιν τῆς παρουσίας.

Τέλος εὐγνώμονες εὐχαριστίες ὀφείλω, καί καταθέτω ἐδῶ, εἰς τόν ἀγαπητόν Ἀδελφόν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Βουλκάνου, τῆς κοινῆς μας Μητροῦς, Πανοσιολογιώτατον Ἀρχιμανδρίτην Εὐθύμιον Θεοδωρόπουλον, διά τήν ἀμέριστον καί αὐτοῦ καί ἐπίμονον στήριξιν εἰς αὐτό τοῦτο τό ἔργον τῆς συγγραφῆς τῆς παρουσίας, καί ὄχι μόνον, ἀλλά, διά νά τό ὁμολογήσω, καί διά τήν ἰδικήν του διπλωματικὴν ἐργασίαν εἰς τό αὐτό Πρόγραμμα Σπουδῶν τοῦ Ε.Α.Π. μέ τό παράλληλον θέμα “Ἡ ἐκλογή τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί τῶν Ἱεραρχῶν στήν Νεώτερην Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος”, ἡ ὁποία ὑπεβλήθη εἰς τό Ε.Α.Π. τόν Σεπτέμβριον τοῦ 2015, χρῆσιν τῆς ὁποίας ἔκαμα εἰς τήν παροῦσαν μου, κυρίως ὡς πρὸς τήν ἐκδίπλωσιν τῶν γεγονότων τῆς πολιτικῆς καί ἐκκλησιαστικῆς μας ἱστορίας καί τίς βιβλιογραφικὰς πηγές.

Δέν ἐπιφυλάσσω βεβαίως εἰς ἐμέ τήν πληρότητα ἢ τήν ἀρτιότητα ἢ τήν ἐξαντλητικήν διερεύνησιν ὅλων τῶν ἐπί μέρους πτυχῶν τοῦ θέματος τῆς παρουσίας, περί τοῦ ὁποίου ἔχουν ἀσχοληθεῖ ἔγκριτοι κανονολόγοι καί ἱστορικοί τῆς Ἐκκλησίας μας. Καί διά τοῦτο ἐπιζητῶ τήν ἐν ἀγάπῃ Χριστοῦ ὑπομονήν καί ἐπιείκειαν τῶν ἀναγνωστῶν.

Ἔγραφον ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ τοῦ Βουλκάνου
τήν 8ην τοῦ μηνός Ἰουλίου τοῦ 2018
ἐορτήν τοῦ Ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Προκοπίου

Ἀρχιμ. Προκόπιος -Χρῖστος Σμυρνῆς

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

αί.	αίων/ες
Αποστ.	Αποστολικός/οί
A.N.	Αναγκαστικός Νόμος
B.Δ.	Βασιλικόν Διάταγμα
Βλ.	Βλέπε
Δ.Ι.Σ.	Διαρκής Ίερά Σύνοδος
ἐκδ.	Ἐκδοσις/Ἐκδόσεις
ἐπιμ.	Ἐπιμέλεια
Θ.Η.Ε.	Θρησκευτική καί Ἠθική Ἐγκυκλοπαιδεία
Ι.Σ.	Ίερά Σύνοδος
Ι.Σ.Ι.	Ίερά Σύνοδος τῆς Ίεραρχίας
κ.ἐξ.	καί ἐξῆς
Καν.	Κανών/Κανόνες
K.X.E.E.	Καταστατικός Χάρτης τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος
Λῆμ.	Λῆμμα
N./ν.	Νόμος
N.Π.Δ.Δ.	Νομικόν Πρόσωπον Δημοσίου Δικαίου
Οἰκ. Σ.	Οἰκουμενική/ές Σύνοδος/οι
ὄ.ἀ.	ὅπως ἀνωτέρω
παρ./§	παράγραφος
Πρβλ.	Παράβαλε
Π.Δ.	Προεδρικόν Διάταγμα
Π.Σ.Π.	Πατριαρχική καί Συνοδική Πρᾶξις
Π.Σ.Τ.	Πατριαρχικός καί Συνοδικός Τόμος
σελ.	σελίς/δες
Σ.Π.	Συντακτική Πρᾶξις
τ.	τόμος/οι
τεϋχ.	τεϋχος
ὑποσ.	ὑποσημείωσις
Φ.Ε.Κ.	Φύλλον Ἐφημερίδος Κυβερνήσεως
P.G.	(Migne) Patrologia Graeca
P.L.	(Migne) Patrologia Latina

Συντμήσεις βιβλίων τῆς Παλαιᾶς καί τῆς Καινῆς Διαθήκης

Ἡσ.	Ἡσαΐας	Τίτ.	Πρός Τίτον
Ἱερεμ.	Ἱερεμίας	Α΄ Τιμ.	Α΄ πρὸς Τιμόθεον
Ματθ.	Κατά Ματθαῖον	Φιλιπ.	Πρός Φιλιππησίους
Μᾶρκ.	Κατά Μᾶρκον	Γαλάτ.	Πρός Γαλάτας
Λουκ.	Κατά Λουκᾶν	Ἐφεσ.	Πρός Ἐφεσίους
Ἰω.	Κατά Ἰωάννην	Α΄ Πέτρ.	Α΄ Πέτρου
Πράξ.	Πράξεις τῶν Ἀποστόλων	Β΄ Πέτρ.	Β΄ Πέτρου
Ρωμ.	Πρός Ρωμαίους	Ἀποκ.	Ἀποκάλυψις
Α΄ Κορ.	Α΄ πρὸς Κορινθίους		

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ Ἐκκλησία εἶναι τό Σῶμα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῆς Ὅποίας Ἐκεῖνος εἶναι ἡ Κεφαλή Αὐτῆς. Κατ' αὐτήν τήν ἔννοιαν λοιπόν, ἡ Ἐκκλησία διά τῆς ἐνώσεώς Της μέ τόν αἰώνιον Υἱόν καί Λόγον τοῦ Θεοῦ, ἔλκει τήν αἰώνιαν ὑπαρξίν Της ἀπό αὐτήν ἀκριβῶς τήν σχέσιν Της μέ τόν αἰώνιον Ἰδρυτήν καί Δομήτορά Της. Καθώς καί ἐν τῷ Χριστῷ, κατά τήν ὑποστατικήν ἔνωσιν τῶν δύο φύσεών Του, συνυπάρχουν τό θεῖον καί τό ἀνθρώπινον, κατά τόν αὐτόν τρόπον καί εἰς τήν Ἐκκλησίαν ἐνώνονται ἀρμονικῶς τό θεῖον καί τό ἀνθρώπινον στοιχεῖον. Ἐνώνεται δηλαδή Αὐτός οὗτος ὁ Θεός μέ τόν ἄνθρωπον κατά μίαν μυστικήν καί πραγματικήν ἔνωσιν καί ὀργανικήν ὁλότητα,¹ εἰς ἓνα μυστικόν καί πράγματι ζῶν Σῶμα, τήν Ἐκκλησίαν δηλονότι, τοῦ Σώματος τῆς ὁποίας εἴμεθα μέλη ὅλοι οἱ βεβαπτισμένοι εἰς τό ὄνομα τοῦ Ἁγίου ἐν Τριάδι Θεοῦ.²

Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ κατά τήν ὑπαρξίν Της εἶναι Σῶμα Χριστοῦ καί θεανθρώπινος ὀργανισμός, κοινωνία περιγραφτή, κειμένη εἰς τόν κόσμον, ζῶσα καί δρῶσα ἐν αὐτῷ, ὁ λαός τοῦ Θεοῦ ὁ ἅγιος, καθ' ὅσον ἅγιοι εἶναι ὅλοι οἱ ὡς ἄνω βεβαπτισμένοι,³ ζῶν ἐπί τῆς γῆς εἰς πορείαν ἕως τῆς τελειώσεως τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Ὑπάρχει ἡ Ἐκκλησία, διά τῶν ἤδη τελειωθέντων ὡς «θριαμβεύουσα» καί τῶν περιλειπομένων ἐπί τῆς γῆς ὡς «στρατευομένη». Εἰς αὐτήν ἐδῶ τήν γῆν, μέ τήν ζωήν καί τήν δρᾶσιν Της, καί διά τῶν μυστηρίων Της, εἶναι ὅπου τελειοῦται ἡ καινή κατά Χριστόν ζωή, καί ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι μεταδίδεται ἡ χάρις Του εἰς τοὺς πιστοὺς πρὸς ἀγιασμόν καί σωτηρίαν των.

Κατ' αὐτήν τήν ἔννοιαν λοιπόν, ἡ Ἐκκλησία δρᾷ ἐν τῷ κόσμῳ εἰς συγκεκριμένον κάθε φοράν πολιτικόν καί κοινωνικόν σύστημα, κατά μέν τό πνευματικόν μέρος, ὡς πρὸς τήν θεῖαν ἀποστολήν Της διά τήν μεταμόρφωσιν καί σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου καί τοῦ κόσμου, διά τῶν μυστηρίων Της, κατά δέ τήν ἐν τοῖς πράγμασιν τοῦ κόσμου ζωήν καί λειτουργίαν Της διά τῶν θεῶν καί ἱερῶν Κανόνων τῶν συνοδικῶν ὀργάνων Της, οἰκουμενικῶν καί τοπικῶν, καί στοιχοῦσα εἰς τήν ἱεράν Παράδοσιν τήν τε τῶν ἁγίων καί θεοπνεύστων Ἀποστόλων καί τῶν θεοφόρων Πατέρων Της, ἐπάνω δέ ὅλων εἰς τήν τῶν ἱερῶν Εὐαγγελίων καί θεῶν Γραφῶν ἀποτύπωσιν τοῦ θεοῦ θελήματος.

Εἰς αὐτήν τήν ἐν τῷ κόσμῳ διάστασιν τοῦ χαρακτῆρος τῆς Ἐκκλησίας ἀναφερόμενοι, καί ἐξαιρέτως καί εἰδικῶς εἰς τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος προσανατολίζοντες τήν πραγμάτευσιν τῆς παρουσίας ἐργασίας, κατά τό μέρος τῆς λειτουργίας της εἰς τήν συγκεκριμένην ἐδαφικήν ἐπικράτειαν, εἰς τό πλαίσιον τοῦ εἰς αὐτήν ἐκάστοτε κρατοῦντος πολιτικοῦ καί κοινωνικοῦ

¹ Ἀφοῦ, ὁ Χριστός, κατά τό προαιώνιον σχέδιον τῆς οἰκονομίας τοῦ Θεοῦ, κατά τήν θεῖαν ἐνανθρώπησίν Του, διά τῶν ἀγνῶν αἱμάτων τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, συνηνώθη καί ἀνέλαβε καί ἐθέωσε τήν πρὶν πεσοῦσαν “ἀνθρώπειον φύσιν” ἐν Ἐαυτῷ καί ἀνεβίβασε κατά τήν θεῖαν Ἀνάληψίν Του καί κατέστησεν αὐτήν συγκάθεδρον τῆς δόξης τοῦ Πατρός.

² Βλ. Ἰωάννου Καρμίρη, Λῆμμα “Ἐκκλησία”, Ὁρθοσκευτική καί Ἠθική Ἐγκυκλοπαιδεία,(Θ.Η.Ε.), Τόμος 5, Ἀθήναι 1964, σελ. 456.

³ Πρβλ. καί “Προσχωμεν! Τά ἅγια τοῖς ἀγίοις!” τῆς θείας Λειτουργίας.

συστήματος, θά επιχειρήσωμεν νά αναλύσωμεν τό πλαίσιον τῶν σχέσεων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μέ τήν Ἑλληνικήν Πολιτείαν, σχέσεις οἱ ὁποῖες κατά τήν μακραίωνα ἱστορικήν των ἐξέλιξιν ἔλαβαν πολλές μορφές, ἀπό τήν ἄκρατον καί αὐθαίρετον ἀντικανονικήν πολιτικοκρατίαν καί τήν ἔνωσιν Κράτους καί Ἐκκλησίας, ἕως τόν πλήρη χωρισμόν, καθ' ὅλην τήν διάρκειαν τῆς ἱστορικῆς πορείας τῆς Ἐκκλησίας ἀπό τῆς ἰδρύσεώς της, κυρίως ὁμως κατά τόν ἐλεύθερον βίον της, ἀπό τῆς Ἐθνεγέρσεως τοῦ 1821, τῆς Παλιγγενεσίας τῆς Χώρας καί τῆς συστάσεως τοῦ νεωτέρου ἑλληνικοῦ Κράτους, μέσφ τῆς διαζωγραφήσεως τῶν ὡς ἄνω σχέσεων τῆς Ἐκκλησίας μέ αὐτό διά τῆς ἱστορικῆς διαδρομῆς τῶν ἐκάστοτε προσπαθειῶν της πρὸς καταρτισμόν καταστατικῆς νομοθεσίας, διά τῆς ὁποίας αὐτή θά διοικῆται ἐπὶ τῇ βάσει πάντοτε τῶν ἱερῶν Κανόνων της, μέ ἀποκορύφωμα βεβαίως τήν κατάρτισιν τοῦ ἰσχύοντος σήμερον Καταστατικοῦ Χάρτου της.

Πράγματι λοιπόν, εἰς τήν Ἑλλάδα, μετὰ ἀπό τήν ἀπελευθέρωσιν ἀπό τόν μακραίωνα ὀθωμανικόν ζυγόν, καί τήν δημιουργίαν, ὡς εἶπομεν, τοῦ νεωτέρου ἑλληνικοῦ Κράτους, κάτω ἀπό τίς γνωστές πολιτικές συνθήκες τῆς ἐποχῆς, κατέστη ἐντόνως ἀναγκαία ἡ διά τῆς καταρτίσεως καταστατικοῦ νόμου ρύθμισις τόσον τῶν ὄρων λειτουργίας καί διοικήσεως τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ὀργανισμοῦ, ὑπὸ τό κριτήριον νομιμότητος τήν αὐθεντικότητα τῶν ἱερῶν Κανόνων, ὅσον καί τῶν σχέσεων τῆς Ἐκκλησίας μέ τήν Πολιτείαν. Ὅλον τοῦτο, εἶχε προκαλέσει ἀπό τότε συζητήσεις καί τριβές, πολλές φορές ἔντονες, τίς ὁποῖες θά ἴδωμεν εἰς τήν διαδρομήν τῆς πραγματευσέως μας, καθὼς ἡ Ἐκκλησία καθ' ὅλον τοῦτο τό διάστημα ἀγωνιζόταν νά ἀποτινάξῃ τά δεσμά τά ὁποῖα τῆς ἐπεβλήθησαν, ἀρχικῶς ἀπό τήν βαυαρικὴν Ἀντιβασιλείαν, καί νά ἐκφύγῃ τόν ἀσφυκτικόν ἐναγκαλισμόν τῆς Πολιτείας διά τῶν ἐπεμβάσεών της εἰς τά ἐσωτερικά τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ὁποῖες τόσα δεινά ἐπεσώρευσαν εἰς αὐτήν, ἐν ὅσφ αὐτή ἐπροσπαθοῦσε νά εὔρῃ τόν βηματισμόν καί νά σταθῇ ὀρθία ἐν μέσφ τοιούτων καί τοσούτων δεινῶν περιστάσεων, πρὸς στηριγμόν καί ὠφέλειαν τοῦ ποιμνίου της. Καί ὑπ' αὐτές τίς μακροχρονίως ὑφιστάμενες συνθήκες, μόλις τό ἔτος 1977, μετὰ καί τήν τελευταίαν πολιτικὴν περιπέτειαν τῆς Χώρας, τήν ὁποίαν ἐδημιούργησεν ἡ ἑπταετής ἐπιβολή τοῦ δικτατορικοῦ καθεστῶτος τοῦ 1967 καί τήν μεταπολίτευσιν τό 1974, μέ τήν ἐπιτέλους καλοπροαίρετον σύμπραξιν τῆς Πολιτείας, κατέστη δυνατή ἡ κατάρτισις τοῦ σήμερον ἰσχύοντος Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (Κ.Χ.Ε.Ε.) καί ἡ ψήφισις του ὡς Νόμου 590/1977, περιβληθέντος μάλιστα καί συνταγματικὴν κατοχύρωσιν κατά τό πρόσφατον τότε καί νῦν ἰσχῶν Σύνταγμα τοῦ 1975. Καταστατικοῦ Χάρτου,⁴ ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ μόνος αὐτοτελής καί πλέον

⁴ Ὁ ὅρος “Καταστατικός Χάρτης” ἀναφέρεται καί χαρακτηρίζει κάθε γραπτὸν κείμενον, μέ τό ὁποῖον ὀριοθετεῖται τό πλαίσιον λειτουργίας ἐνός θεσμοῦ καί μέ τήν θέσπισιν συγκεκριμένων διατάξεων διά τῶν ὁποίων ρυθμίζονται ταυτοχρόνως καί οἱ σχέσεις τοῦ θεσμοῦ μέ ἕναν ἄλλον παράλληλον θεσμόν, ὑπὸ τήν ἀρχήν τῶν διακριτῶν ρόλων. “Ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ λέξις “χάρτης” ἡ ὁποία ἐσήμαινε ἀρχικῶς φύλλον κατεσκευασμένον ἀπό στρώματα παπύρου, παραπέμπει εἰς τήν Magna Carta Liberatum”, τόν “Μέγαν Χάρτην τῶν Ἐλευθεριῶν” δηλαδή, ὁ ὁποῖος εἶναι, ὑπὸ τήν σημερινὴν ἔννοιαν, ὁ πρῶτος καταστατικός χάρτης δικαιωμάτων καί ὑποχρεώσεων καί τόν ὁποῖον παρεχώρησεν εἰς

ἄρτιος ὄλων τῶν προϋπαρξάντων καταστατικῶν νομοθετημάτων καί ὁ ὁποῖος, ψηφισθεῖς ἀπό τήν Βουλὴν τῶν Ἑλλήνων μέ κοινοβουλευτικὴν διαδικασίαν, ἐξασφαλίζει πλέον τὴν νόμιμον καί ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἱερῶν Κανόνων λειτουργίαν τῶν διοικητικῶν θεσμῶν τῆς Ἐκκλησίας, καί συμφώνως πρὸς τὴν διὰ τοῦ ἄρθρου 3 §1 ρητὴν ἐπιταγὴν τοῦ Συντάγματος “καθορίζει σαφέστερον τὴν θέσιν τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Κράτει”, ρυθμίζων δι’ αὐτοῦ τοῦ τρόπου τίς σχέσεις τῆς Ἐκκλησίας μέ τὴν Πολιτείαν, θέτοντας αὐτές εἰς τὴν ὑγιῆ βάσιν, ὡς ὄφειλε, τῆς ἀρχῆς τῆς “συναλληλίας” εἰς τὸ πλαίσιον βεβαίως τῆς “νόμῳ κρατούσης Πολιτείας”.

Ἡ καταστατικὴ δηλαδή νομοθεσία, ἡ ὁποία ρυθμίζει πλέον τὴν ὀργάνωσιν, τὴν διοίκησιν καί τὴν ἐν γένει λειτουργίαν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐπὶ τῇ βάσει ὅπως εἴπομεν πάντοτε τῶν ἱερῶν Κανόνων, ὀρίζεται ἀπὸ τὸν Πατριαρχικὸν καί Συνοδικὸν Τόμον τοῦ 1850 (Π.Σ.Τ. 1850), διὰ τοῦ ὁποῖου ἀνεκηρύχθη ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον τὸ Αὐτοκέφαλον τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας καί ἀφορᾷ εἰς τὴν διοικητικὴν ταυτότητα καί τὴν ἔκτασιν τῆς δικαιοδοσίας της, τίς Πατριαρχικῆς καί Συνοδικῆς Πράξεις τοῦ 1866 καί τοῦ 1882 περί παραχωρήσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐπαρχιῶν τῶν Ἑπτανήσων καί τῆς Θεσσαλίας ἀντιστοίχως εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν, τὴν Πατριαρχικὴν καί Συνοδικὴν Πρᾶξιν τοῦ 1928 (Π.Σ.Π. 1928) περί ὑπαγωγῆς τῆς διοικήσεως τῶν ἐπαρχιῶν τῶν λεγομένων Νέων Χωρῶν (Ἡπείρου δηλαδή, Μακεδονίας καί Θράκης) «ἐπιτροπικῶς» εἰς τὴν ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν, καθὼς καί ἀπὸ τοὺς Καταστατικούς Χάρτες τῶν ἐπαρχιῶν τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Δωδεκανήσου καί τῆς Κρήτης, ὅπως καί τῆς Μοναστικῆς Πολιτείας τοῦ Ἁγίου Ὁρους, οἱ ὁποῖες τελοῦν ὑπὸ τὴν ἄμεσον κανονικὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Ὅλα αὐτὰ τὰ ἐκκλησιαστικὰ διοικητικὰ καθεστῶτα μέ τίς ἀντίστοιχες νομοθεσίες των συνυπάρχουν καί ἰσχύουν παραλλήλως εἰς τὸν ἐλλαδικὸν χῶρον, ἐντὸς τῶν πλαισίων τῶν σχετικῶν ἐπιταγῶν (ἄρθρα 3 καί 13) τοῦ ἰσχύοντος Συντάγματος τοῦ 1975. Ἐπιταγῶν, οἱ ὁποῖες προσφέρουν πλέον τίς βασικῆς συντεταγμένες ἐντὸς τῶν ὁποίων θά πρέπη κάθε φορά νά κινήται ἡ χάραξις τῆς οἰασδήποτε ἐκκλησιαστικῆς πολιτικῆς τῆς ἐκάστοτε Κυβερνήσεως. Εἰς αὐτὸ τὸ πλαίσιον ἐκινήθη καί ἡ κατάρτισις καί ψήφισις τοῦ ὑπὸ πραγμάτευσιν Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (ν. 590/1977), καθὼς ὅλοι οἱ μέχρι τότε καταρτισθέντες καταστατικοὶ νόμοι εἰσήχθησαν εἰς ἀνώμαλες πολιτικῆς περιόδους τοῦ ἐθνικοῦ βίου, μέ τὴν Πολιτείαν νά ἀποφεύγη συστηματικῶς τὴν προώθησιν ἐνός Καταστατικοῦ Χάρτου μέ κοινοβουλευτικῆς διαδικασίας, παρά τὴν περιστατικὴν καί κατὰ περίπτωσιν ἀντιμετώπισιν τοῦ ζητήματος μέ πληθώραν

τοὺς ὑπηκόους του ὁ Βασιλεὺς Ἰωάννης ὁ Ἀκτήμων τῆς Ἀγγλίας τὸ 1215. “Ἐφθασε δέ σήμερον, νά σημαίνει κάθε ἔγγραφο, διὰ τοῦ ὁποῖου ἀναγνωρίζονται ἐπισήμως δικαιώματα εἰς πολιτικῆς, κοινωνικῆς καί ἄλλες ἀρχές καί φορεῖς”, ἐν προκειμένῳ δέ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος διὰ τὴν ἐσωτερικὴν διοίκησιν καί ὀργάνωσιν τῆς λειτουργίας της. Βλ. Δωροθέου (Πολυκανδριώτου), Μητροπολίτου Σύρου, “*Ἀμφιετηρὶς Τεσσαρακονταετίας Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (Ν. 590/1977)*”, Ὁμιλία πρὸς τὴν Δ.Ι.Σ., 9-10-2017, Περιοδικὸν ΕΚΚΛΗΣΙΑ, ΕΤΟΣ (94), τεῦχος 10, Ἀθῆναι Νοέμβριος 2017, σελ. 713.

νομοθετημάτων, εις τρόπον ὥστε μέ αὐτά νά ὀριοθετῆται καί νά κατανοῆται πλέον τό, “θρυλικόν” οὕτως εἰπεῖν, θέμα/πρόβλημα διά τήν Ἐκκλησίαν, τῶν ἀλλεπαλλήλων μονομερῶν καί πάντως ἐπαχθῶν ἐπεμβάσεων τῆς Πολιτείας εἰς τά ἐσωτερικά της Ἐκκλησίας, οἱ σχέσεις τῶν ὁποίων, ἐπηρεασμένες καί ἀπό τά δυτικοευρωπαϊκά πρότυπα καί τίς ιδέες τῶν κοινωνικῶν φιλοσόφων του Διαφωτισμοῦ (ἀπ’ ἀρχῆς μάλιστα τοῦ ἐλευθέρου βίου τῆς Χώρας καί τῆς Ἐκκλησίας της μέ τήν αὐθαίρετον ἀνακήρυξιν τοῦ «αὐτοκεφάλου» τῆς ἐλλαδικῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ὠδήγησεν εἰς τήν διαμόρφωσιν μιᾶς κρατικῆς Ἐκκλησίας ὑποτεταγμένης εἰς τήν πολιτειακὴν ἐξουσίαν), οἱ κατά καί ἐξ αἰτίας τῶν ἀνωτέρω λοιπὸν σχέσεις Ἐκκλησίας καί Πολιτείας ἐκινήθησαν μεταξύ τῆς ἐχθρικῆς ἀδιαφορίας καί τῆς συνεποῦς οὐδετερότητος ἔναντι τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως συμβαίνει μᾶλλον καί σήμερον ὑπὸ τό κράτος τῆς ἰσχύος τοῦ Συντάγματος τοῦ 1975 καί τοῦ Κ.Χ.Ε.Ε. τοῦ 1977.⁵

Κατά τήν πραγμάτευσιν λοιπὸν τοῦ θέματος τῆς ἐργασίας μας αὐτῆς, τῆς ἱστορικῆς διαδρομῆς δηλαδή τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὕλη της θά διαρθρωθῆ ὡς ἐξῆς:

Εἰς τό 1ον Κεφάλαιον θά ἐπιχειρήσωμεν νά ἀρθρώσωμεν λόγον περί τῆς Ἐκκλησίας, τήν φύσιν Αὐτῆς ὡς θεοῖδρύτου Σώματος τοῦ Χριστοῦ, ὑπὸ τήν διφυῆ ὑπόστασιν Της ὡς θεανθρωπίνου ὀργανισμοῦ, τῆς ἀποστολῆς Της εἰς τόν κόσμον καί τήν εἰς αὐτόν λειτουργίαν Της ἐπί τῇ βάσει τῶν ἱερῶν Κανόνων, εἰς τούς ὁποίους θά ἀναφερθῶμεν ἐπειδή ἀποτελοῦν διά τῆς θεσπίσεως, τοῦ περιεχομένου, τοῦ σκοποῦ καί τοῦ πνεύματός των τό αὐθεντικόν κριτήριον τῆς ἀναγωγῆς των ὡς τό Κανονικόν Δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας.

Εἰς τό 2ον Κεφάλαιον ἐπιχειρεῖται ἡ κατάθεσις τοῦ ἱστορικοῦ πλαισίου, ἀπό τῆς ἰδρύσεως, κατά τήν ἀποστολικὴν ἐποχὴν, ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν Παύλου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καί τῆς ἱστορικῆς πορείας της κατά τήν περίοδον τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, τῆς Φραγκοκρατίας (ἢ ἄλλως Λατινοκρατίας) καί τήν περίοδον τοῦ βίου της ὑπὸ τόν δυσμενέστατον ὀθωμανικόν ζυγόν μέχρι τῆς ἀνακηρύξεώς της εἰς Αὐτοκέφαλον ἀπὸ τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον τό ἔτος 1850.

Συνέχειαν τοῦ προηγουμένου 2ου Κεφαλαίου, ἀποτελεῖ τό 3ον Κεφάλαιον, εἰς τό ὁποῖον θά ὀμιλήσωμεν διά τίς προσπάθειες τῆς Αὐτοκεφάλου πλέον Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος νά ἀποκτήσῃ

⁵ Καί κατ’ αὐτὴν τήν ἔννοιαν, τῆς οἰκοδομήσεως σχέσεων “συναλληλίας” μεταξύ Ἐκκλησίας καί Πολιτείας, θά πρέπη ἐδῶ νά ἀναφερθῆ καί ἡ ἄποψις κατά τήν ὁποίαν θεωρεῖται, ἐντόνως καί ἰσχυρῶς περί τήν ἀλήθειάν της, ὅτι “καί οἱ σχετικές μέ τήν θρησκείαν διατάξεις τοῦ Συντάγματος καί ἡ λοιπὴ νομοθεσία τῆς Πολιτείας, ἡ ὁποία ἀναφέρεται εἰς τήν θεσμικὴν της λειτουργίαν διαπνέονται ἀπὸ τήν νέαν ταυτότητα τοῦ ἐκκοσμικευμένου λαϊκοῦ Κράτους τό ὁποῖον ἐκδηλώνει τήν κυρίαρχον ἢ καί τήν ἀπολυταρχικὴν του ἀκόμη βούλησιν εἰς τόν χῶρον τῆς Ἐκκλησίας μέ τήν πανίσχυρον ἢ καί ἀνεξέλεγκτον νομοθετικὴν ἐξουσίαν (ἀρχὴ τῆς “νόμω κρατούσης Πολιτείας”) μέ τήν εὐνόητον πάντοτε συνδρομὴν τῆς ἐκτελεστικῆς καί τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας”, ἐκτός ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων θά ἐλέγομεν ἡμεῖς, καθὼς ἀναλογιζόμεθα ὅτι ὄλον τοῦτο, καθὼς ἐτέθη ἀνωτέρω, ἔρχεται ἀσμένως νά ἐπιβεβαιωθῆ ἀπὸ την καθημερινὴν σχεδόν πραγματικότητα τῶν ἡμερῶν μας, μέ ἀνάλογον μάλιστα διάχυσιν τοῦ ἀνωτέρω πνεύματος εἰς μέγαλον – τό μεγαλύτερον; – τμῆμα τοῦ “κατ’ ὄνομα” πλέον ὀρθοδόξου ποιμνίου τῆς Ἐκκλησίας καί τήν πλήρη ἀφομοίωσιν αὐτοῦ τοῦ πνεύματος καί ἀποδοχὴν του ἀπὸ αὐτό. (βλ. Βλασίου Φειδᾶ, “Οἱ ἱεροὶ Κανόνες καί ἡ Καταστατικὴ Νομοθεσία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος”, Ἀθήνα 1998, σελ. 77-78 καί 84-85).

Καταστατικόν Χάρτην διά νά διοικῆται κατά τήν ὀργάνωσιν καί τήν λειτουργίαν τοῦ ὀργανισμοῦ της, κινουμένη μάλιστα ἐν μέσῳ τῶν συμπληγᾶδων τοῦ κρατικοῦ παρεμβατισμοῦ καί τοῦ ἀσφυκτικοῦ ἐναγκαλισμοῦ της ἀπό τήν Πολιτείαν, κατά τά ἰσχύσαντα ἀπό τοῦ 1833 μέ τήν αὐθαίρετον ἀνακήρυξιν τοῦ “αὐτοκεφάλου” της μέχρι τοῦ 1923, ὅποτε καί ἐδημιουργήθη ὁ πρῶτος πράγματι Καταστατικός Χάρτης. Ἀκολουθοῦν ἡ περίοδος τοῦ μεσοπολέμου καί τῆς Κατοχῆς (1923-1945) καί ἡ μεταπολεμική περίοδος μέχρι τοῦ 1967, περίοδοι διά τίς ὁποῖες καταγράφονται ὅλες οἱ καταστατικές νομοθεσίες οἱ ὁποῖες παρήχθησαν κατ’ αὐτές. Τέλος δέ ἀναφερόμεθα εἰς τήν τόσον ἀντικανονικήν περίοδον τῆς δικτατορίας (1967-1974) μέ τίς ἐκκλησιαστικές ἀνωμαλίες, οἱ ὁποῖες ἐδημιουργήθησαν κατ’ αὐτήν, ἀλλά καί τήν εἰσαγωγήν ἀντικανονικῶν τόσον νομοθετημάτων ὅσον καί Καταστατικοῦ Χάρτου (τό ἔτος 1969). Κατακλείομεν δέ τό κεφάλαιον αὐτό μέ τήν ἀναφοράν μας εἰς τό τέλος, ἐπιτέλους, τοῦ “δράματος” τῶν βασάνων τῆς Ἐκκλησίας, καθῶς μέ τήν μεταπολίτευσιν τοῦ 1974, τήν ψήφισιν τοῦ νῦν ἰσχύοντος Συντάγματος τοῦ 1975 καί τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (ν. 590/1977) μέ ὅλες τίς προπαρασκευαστικές διεργασίες διά τήν κατάρτισίν του καί τίς σχετικές συζητήσεις εἰς τήν Βουλήν, ἔλαβε πέρας ἔκτοτε καί ὁ ἐπαχθῆς παρεμβατισμός τῆς Πολιτείας, τουλάχιστον ὡς πρός τά ἐσωτερικά ζητήματα τῆς διοικήσεως καί τῆς λειτουργίας της κατά τήν κανονικήν της τάξιν.

Καί φθάνομεν εἰς τό τελευταῖον 4ον Κεφάλαιον τῆς πραγματεύσεώς μας ὅπου ἐπιχειρεῖται μία, ὄχι κατ’ ἄρθρον καί καταλεπτῶς ἀλλά ἀκροθιγῆς, ἀνάλυσις τοῦ περιεχομένου τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου μέ ἀναφοράν εἰς τήν ἐναρμόνισιν τῶν συνταγματικῶν ἀρχῶν πρός τίς κανονικές ἀρχές τῆς Ἐκκλησίας καί τήν συμφωνίαν ἐπ’ αὐτοῦ τῶν δύο κριτηρίων, τοῦ συνταγματικοῦ δηλαδή καί τοῦ ἱεροκανονικοῦ. Θά ὁμιλήσωμεν ἐν συνεχείᾳ, κάμνοντες μίαν γενικήν ἀποτίμησιν τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου, διά τήν κατάρτισίν του εἰς τήν βάσιν τῆς ἀρχῆς τῆς “συναλληλίας” καί αὐτῆς ἐντός του πλαισίου τῆς εὐρυτέρας καί ὑπερτέρας κατά τά κρατοῦντα ἀρχῆς τῆς “νόμῳ κρατοῦσης Πολιτείας”. Καί προτείνοντας κάποιες προοπτικές βελτιώσεως τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου θά κλείσωμεν καί τό κεφάλαιον τοῦτο, τό ὁποῖον καί ἀποτελεῖ τήν κορωνίδα τῆς πραγματεύσεώς μας.

Θά ἀκολουθήσῃ ἐν ἐπιμέτρῳ, καί μία ἀναφορά μας εἰς τά ἐκκλησιαστικά καθεστῶτα, τά ὁποῖα ἐκ παραλλήλου μέ τό καθεστῶς τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καί τῶν Νέων Χωρῶν, συνυπάρχουν καί λειτουργοῦν διά τῶν καταστατικῶν των νομοθεσιῶν εἰς τόν ἐδαφικόν χῶρον τῆς ἑλληνικῆς ἐπικρατείας, δηλαδή τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐπαρχιῶν τῆς Δωδεκανήσου, τῆς Κρήτης καί τοῦ Ἁγίου Ὁρους, τελούντων ὑπό τήν ἄμεσον κανονικήν δικαιοδοσίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Τέλος δέ, ἐν συμπεράσματι, θά κάμωμεν μίαν ἀνακεφαλαίωσιν τῆς μελέτης μας καί τῶν ἀποτελεσμάτων της εἰς τό σημαντικόν τοῦτο ἐγχείρημά μας, περί τῆς διαζωγραφίσεως τῆς ἱστορικῆς διαδρομῆς τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου, ἔστω καί δι’ ὀλίγων, καθ’ ὅσον ὅλον τοῦτο ἐκτείνεται καί

διαχέεται ἐκδιπλούμενον εἰς εὐρυτάτην περιοχὴν, ἐκτεινομένην εἰς τοὺς τομεῖς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας καὶ τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου, μάλιστα δέ διαπερνᾷ καὶ τὴν Ἐκκλησιολογίαν, καὶ μέχρι τῆς καθόλου Θεολογίας κάτεισι.

Βεβαίως δὲν ἐπιφυλάσσομεν δι' ἡμᾶς τὴν πλήρη ἀριότητα, πόσω μᾶλλον τὴν τελειότητα τῆς ἐργασίας μας. Ἔχουν ἤδη ὁμιλήσῃ διὰ τὸ θέμα μας ἔγκριτοι κανονολόγοι καὶ διδάσκαλοι τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, θεολόγοι ἀκραιφνεῖς, κληρικοί καὶ λαϊκοί, τῶν ὁποίων τὴν συνδρομὴν ἐκ τῶν ἔργων των εἶχομεν εἰς τὴν πορείαν τῆς ἐκδιπλώσεως τῆς μελέτης μας. Καταθέτομεν τὸ πενιχρὸν καὶ ταπεινὸν αὐτὸ πονημάτιόν μας, ὡς ἐλαχιστωτάτην συνεισφορὰν μας, ὡς μίαν γενικωτάτου χαρακτῆρος πραγμάτευσιν τοῦ μεγάλου αὐτοῦ θέματος. Ἐπιζητοῦμεν μόνον τὴν συμπάθειαν ὅλων διὰ τίς πολλές ἐλλείψεις καὶ ἀστοχίες μας!

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 1ον. Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΔΙΚΑΙΟΝ ΤΗΣ.

1.1. Λόγος περί Ἐκκλησίας.

Ἐκκλησία, κατά τήν ἀρχαίαν φρασεολογίαν, σημαίνει τήν συνέλευσιν τοῦ λαοῦ, εἰς τήν ὁποίαν ἐκ-καλοῦντο ἀπό τόν κήρυκα νά συμμετάσχουν οἱ ἐλεύθεροι πολῖτες μιᾶς πόλεως, προκειμένου νά ἀποφασίσουν ἐπί θεμάτων, τά ὅποια ἀφοροῦσαν εἰς τήν πόλιν καί τήν ἐν γένει ὑπαρξίν της καί δρᾶσιν της, ὅπως λ.χ. οἱ ἐκλογές τῶν ἀρχόντων της, ἡ ἀποπομπή δι' ἐξοστρακισμοῦ σεσηπότος θεωρουμένου μέλους της, ἡ κήρυξις ἢ ἡ διεξαγωγή πολέμου κ.τ.λ.

Εἰς τήν Παλαιάν Διαθήκην, κατά τούς Ἑβδομήκοντα, «ὁ ὅρος Ἐκκλησία ἀνεφέρετο εἰς τό ἐκλεκτόν μέρος τοῦ Ἰσραήλ, δηλαδή τόν ἀληθῆ Ἰσραήλ».⁶

Εἰς τά Εὐαγγέλια, ὁ τῆς Ἐκκλησίας δομῆτωρ, ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, ὁμιλεῖ δύο φορές περὶ τῆς Ἐκκλησίας,⁷ ὀρίζοντας τήν ὡς κοινωνίαν τῶν ἀνθρώπων οἱ ὅποιοι θά πιστεύσουν εἰς Αὐτόν καί ἀκόμη περαιτέρω ὡς αὐτήν τήν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἐπάνω εἰς τήν γῆν. Ὁ αὐτός ὅρος «Ἐκκλησία» ἀνευρίσκεται ἐπίσης πολλές φορές εἰς τίς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, τίς Ἐπιστολές καί βεβαίως εἰς τήν Ἀποκάλυψιν. Εἰς αὐτά τά κείμενα σημαίνει ἄλλοτε τό σύνολον τῶν Χριστιανῶν εἰς τό καθ' ὅλον αὐτῶν, ἄλλοτε τούς Χριστιανούς μιᾶς τοπικῆς Ἐκκλησίας (Θεσσαλονίκης, Κορίνθου, Ρώμης κ.τ.λ.), ἀκόμη δέ καί αὐτήν τήν λεγομένην «κατ' οἶκον» Ἐκκλησίαν (τοῦ Φιλήμονος λ.χ.).⁸

Εἰς τήν Καινήν Διαθήκην ἡ Ἐκκλησία ὀρίζεται ὡς «Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ», ἐπειδή ἐδημιουργήθη ἀπό Αὐτόν διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι, μάλιστα δέ ἀπό τῶν αἰώνων, ἀποτελοῦσα τήν ἔκφρασιν ἐν τῷ κόσμῳ τοῦ προαιωνίου σχεδίου τοῦ Θεοῦ, τῆς θείας Αὐτοῦ οικονομίας. Αὐτή ἀνήκει εἰς Αὐτόν, οὔσα ἡ ἐπιφάνειά Του εἰς τόν κόσμον, «κοινωνία Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν»,⁹ τά μέλη τῆς ὁποίας συνδέονται μεταξύ των καί βεβαίως μέ τόν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν μέ τόν σύνδεσμον τῆς πίστεως καί τῆς ἀγάπης, ὥστε μέ τήν χάριν καί τήν δύναμιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος νά συγκροτοῦν ἓνα σῶμα, τό «σῶμα τοῦ Χριστοῦ» δηλαδή.¹⁰

Ἡ Ἐκκλησία κατά τήν οὐσίαν Της ἔχει ἀληθῶς ὄντολογικήν σύναψιν μέ τό μυστήριον τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, τό ἀποκαλυφθέν εἰς τόν κόσμον «ἐν Χριστῷ καί Ἁγίῳ Πνεύματι»¹¹ καί ἀποτελεῖ «τῶν ἀπορρήτων μυστηρίων τόν θησαυρόν».¹² Εἶναι ἀληθές βεβαίως ὅτι οὔτε εἰς τήν Ἁγίαν Γραφήν, οὔτε εἰς τήν Ἱεράν Παράδοσιν ἤμποροῦμε νά ἀνεύρωμεν ἓναν ἄμεσον καί πλήρη κατά τό δυνατόν ὀρισμόν τῆς ἐννοίας τῆς Ἐκκλησίας. Ἐν τούτοις θά ἤμπορούσαμεν ἐκεῖ νά ἐντοπίσωμεν ἓνα πλῆθος

⁶ Παντελεήμονος (Ροδοπούλου) Μητροπολίτου Τυρολόης & Σερεντίου, «Ἐπιτομή Κανονικοῦ Δικαίου», ἐκδόσεις Δεδούση, Θεσσαλονίκη 1998, σελ. 15.

⁷ Ματθ. 16, 18 καί 18, 17: «Σύ εἶ Πέτρος καί ἐπί ταύτη τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τήν Ἐκκλησίαν».

⁸ Παντελεήμονος Ροδοπούλου, ὁ.ἀ., σελ. 16.

⁹ Α' Κορ. 1, 9.

¹⁰ Κολασ. 1, 24-18, «Σῶμα Χριστοῦ, ὃ ἐστίν ἡ Ἐκκλησία», «Αὐτός δέ ἐστίν ἡ κεφαλή τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας».

¹¹ Ἐφεσ. 5, 32.

¹² Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Ὁμιλία εἰς τήν Α' Κορ. 16,3., P.G. 61, 134.

έξεικονίσεων και χαρακτηρισμών, από τους οποίους είναι δυνατόν να συμπεράνωμεν τί είναι η Έκκλησία κατά την ουσία Της.¹³

Έτσι λοιπόν, η Έκκλησία κατά την ουσία Της «δέν είναι μόνον ανθρωπίνη κοινωνία και οργανισμός, ούτε πρόσκαιρον φαινόμενον τής ιστορίας των ανθρώπων. Υπάρχουσα εις την προαιώνιον βουλήν του άγιου Θεού περί του κόσμου και περί του ανθρώπου, κατ' άρχήν προδιετυπώθη εις τον Ίσραήλ, κατά τους χρόνους τής Παλαιάς Διαθήκης, όπου προκατηγγέλθη από τους Προφήτας ως ο μέλλον λαός του Θεού, ο λαός δηλαδή τής Καινής Διαθήκης, εις τον όποιον ο Θεός θά ενίδρυνε την όριστικήν και επί πάντας έκτεινομένην άκατάλυτον Βασιλείαν Του επί τής γης.¹⁴ Κατόπιν, όταν ήλθε τό πλήρωμα του χρόνου, η Έκκλησία έπραγματώθη κατά την ένανθρώπησιν του Θεού Λόγου, μέ τή κήρυγμα, την κλήσιν των Άποστόλων και την άπονομήν εις αυτούς τής έξουσίας,¹⁵ τον Μυστικόν Δείπνον, τον σταυρικόν θάνατον και την Άνάστασιν, επί πλέον δέ και μέ την άποστολήν του Άγιου Πνεύματος κατά την ήμέραν τής Πεντηκοστής εις καθαγιασμόν τής Έκκλησίας και ικάνωσιν των Άποστόλων εις τό έργον των, τής άποστολής των δηλαδή εις τον κόσμον άπαντα¹⁶ διά νά κηρύξουν τό Ευαγγέλιον τής Βασιλείας των Ουρανών».¹⁷

Κατά ταυτα λοιπόν, η Έκκλησία ιδρυθεΐσα επί τής γης από τον Κύριον «είναι σωμα Χριστού και θεανθρώπινος οργανισμός μέ κεφαλήν Αυτόν τουτον τον Χριστόν, κοινωνία περιγραφτή, ως κειμένη εν τω κόσμω και διά τουτο υποκειμένη εις την αΐσθησιν του ανθρώπου, άκόμη δέ και έσωτερική και πνευματική σχέσις των μελών Της προς τον θεϊον ιδρυτήν και δομήτορά Της και μεταξύ των. Η Έκκλησία, μέ την άνωτέρω έννοιαν, όπως μέχρι τώρα έξετέθη, είναι ο λαός του Θεού εις πορείαν, ζών επί τής γης μέ την προσδοκίαν του Κυρίου Του έως των έσχάτων και τής τελειώσεως τής Βασιλείας του Θεού. Ζη η Έκκλησία και ύπάρχει εις τον ουρανόν, ως «θριαμβεύουσα» διά των ήδη τελειωθέντων, ουράνιος και άοόρατος εκεί, εις δέ την γην, επίγειος δηλαδή και όρατή έδω, ως «στρατευομένη» διά των πιστών, οι όποιοι άγωνίζονται τον άγωνα τον καλόν,¹⁸ κοινωνία και οργανισμός, ο όποιος διαθέτει ιερατεϊον κανονικώς και κατ' άδιάκοπον

¹³ Παρόμοιες άναφορές εις την Άγιαν Γραφήν θά ήμποροΐσαν νά θεωρηθοΐν: “σωμα Χριστού” (Ρωμ. 12 ,4 έ., Α΄ Κορ. 12, 13. 27), “λαός Θεού” (Α΄ Πέτρου 2, 10), “οΐκος” ή “ναός Θεού” (Α΄ Τιμ. 3, 15, Έφεσ. 2, 21, Α΄ Κορ. 3, 16 έ.), “βασιλειον ιεράτευμα” και “έθνος άγιον” (Α΄ Πέτρου 2, 9), “νύμφη Χριστού” (Μάρκ. 2, 20, Ματθ. 25, 1 έ., Αποκ. 21 ,2), άκόμη δέ και “άμπελος Θεού” (Ησ. 5, 7, Ίω. 15, 1 έ.). Όμοίως και εις την Ίεράν Παράδοσιν άνευρίσκονται περιγραφές οι όποίες έξαΐρουν κάθε φοράν αυτόν ή εκείνον τον χαρακτήρα τής Έκκλησίας, όπως λ.χ. του έπισκοπικού συστήματος, του ιερατικού και χαρισματικού της χαρακτήρος, τής θεωρήσεως Της ως κοινωνίας των πιστών και βεβαίως του γεγονότος ότι Αυτή άπαρτίζεται από όλους τους όρθοδόξους Χριστιανούς όλων των αίωνων, άκόμη δέ και από όλους τους ανθρώπους ήνωμένους εις τό πρόσωπον του θεανθρώπου Ίησοΐ Χριστού. (Βλ. Παντελεήμονος Ροδοπούλου, δ.ά., σελ. 16. Βλ. επίσης και Βλασίου Φειδά, “Ίεροί Κανόνες και Καταστατική Νομοθεσία τής Έκκλησίας τής Ελλάδος”, Αθήνα 1998, σελ. 23-39).

¹⁴ Πρβλ. Ησ. 2, 2, και Ίερεμ. 31,3 1.

¹⁵ Ματθ. 4, 18-22, Μάρκ. 1, 16-20, Λουκᾶ 5, 1-11, 9, 59 έ. 10, 1-12 και άλλαχού.

¹⁶ Ματθ. 9, 35, 10, 14, Μάρκ. 6, 7-13, Λουκᾶ 9, 1-6, 10, 1-24.

¹⁷ Παντελεήμονος Ροδοπούλου, δ.ά., σελ. 17.

¹⁸ Τιμ. 4,6.

διαδοχήν πρὸς τοὺς Ἀποστόλους – καὶ ὡς εἶναι φυσικὸν μὲ Αὐτὸν τοῦτον τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν – συνδεόμενον καὶ βεβαίως σταθερὸν καὶ ἀμετάβλητον σύνολον δογματικῶν καὶ ἠθικῶν ἀρχῶν καὶ ὠρισμένην καὶ διατεταγμένην λατρείαν, διὰ τῶν ὄρων καὶ τῶν ἱερῶν κανόνων τῶν Συνόδων Της καὶ τῶν παρακαταθηκῶν τῶν Πατέρων Της. Δι’ ὅλων αὐτῶν, ἡ Ἐκκλησία καθίσταται εἰς τὸν κόσμον, ὁ χῶρος ὅπου τελειοῦται ἡ καινὴ ζωὴ κατὰ Χριστόν καὶ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι, μεταδίδεται ἡ χάρις καὶ ἡ θεία ζωὴ τοῦ Χριστοῦ εἰς ὅλα τὰ πιστὰ μέλη τῆς, κληρον καὶ λαόν, εἰς ἁγιασμόν καὶ σωτηρίαν των».¹⁹

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ θὰ ἦτο ἀνάγκη νὰ ἀναφέρωμεν ὅτι μὲ τὴν διατύπωσιν τοῦ Συμβόλου τῆς Νικαίας – Κωνσταντινουπόλεως ἀσφαλῶς καὶ εὐρῆκεν ἡ Ἐκκλησία τὴν δογματικὴν ἔκφρασιν τῆς οὐσίας Της, ὅπου μετὰ τὴν πίστιν εἰς τὸν ἅγιον ἐν Τριάδι Θεόν (Πατέρα, Υἱόν καὶ Ἅγιον Πνεῦμα) ἔπεται ἡ πίστις εἰς τὴν «Μίαν, Ἁγίαν, Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν», διατύπωσις ἡ ὁποία ἀποτυπώνει καὶ ὀρίζει τίς τέσσαρες δογματικὲς ιδιότητες τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ὁποῖες μὲ τὸ νὰ εὐρίσκονται εἰς ἀμοιβαίαν περιχώρησιν καὶ ἀδιάλυτον ἐνότητα μεταξύ των, δηλώνουν τὸ ἀκατάλυτον καὶ τὸ ἀλάθητον τῆς Ἐκκλησίας, ἀναδεικνυομένης κατὰ ταῦτα εἰς «στῦλον καὶ ἐδραῖωμα τῆς ἀληθείας».²⁰

Ἀπὸ τὴν ἄλλην πλευράν καὶ ἐκ παραλλήλου, ἡ Ὁρθόδοξος Καθολικὴ Ἐκκλησία, μὲ τὸ νὰ ἐξαίρη εἰς τὴν ζωὴν τῆς περισσότερον τὸ μυστικὸν καὶ ἀόρατον στοιχεῖον, ὡς εἶναι φυσικόν, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν διοργάνωσιν αὐτῆς τῆς ζωῆς Της καὶ τῆς ἐν τῷ κόσμῳ ὑπάρξεώς Της, δέν προσέδωκεν εἰς αὐτὴν κοσμικὸν καὶ νομικιστικὸν χαρακτήρα, ἀλλὰ κυρίως πνευματικόν καὶ μυστικόν, χωρὶς βεβαίως νὰ ἀφίσταται αὐτοῦ, ἀλλὰ μὲ τὴν θέσπισιν νόμων καὶ κανόνων, νὰ λαμβάνει ὑπ’ ὄψιν τίς πραγματικότητες τοῦ κόσμου, μέσα εἰς τὸν ὁποῖον ζῆ καὶ ὑπάρχει καὶ δρᾷ. Ὡς αἰσθητὴ λοιπὸν καὶ ὄρατὴ κοινωνία ζώντων ἀνθρώπων καὶ ὄχι ἰδεατῶν ὑπάρξεων εἶχεν ἀνάγκην καὶ διοργανώσεως τῆς ζωῆς Της μὲ τὴν θέσπισιν νόμων καὶ κανόνων, οἱ ὁποῖοι ρυθμίζουν αὐτὴν τὴν ζωὴν καὶ τὴν δρᾶσιν τῆς καὶ βεβαίως τίς σχέσεις μεταξύ τῶν μελῶν Της. Ἔτσι ἡ ἐπίγειος καὶ ὄρατὴ Ἐκκλησία διεμορφώθη εἰς κοινωνίαν πνευματικὴν, μὲ ἐξουσίαν πνευματικὴν, ἄνωθεν δοθεῖσαν, μὲ ἰδικόν Της ὄργανισμόν, τὸ πολίτευμα τοῦ ὁποῖου διακρίνεται σαφῶς ἀπὸ κάθε ἐγκόσμιον ἀρχὴν καὶ ἐξουσίαν, κατὰ τὸν ἰδικόν τῆς πνευματικὸν χαρακτήρα, τὸ περιεχόμενον, τὸ σκοπὸν καὶ τὰ μέσα. Ὡς τοιαύτη λοιπὸν ἡ Ἐκκλησία κοινωνία ζώντων ἀνθρώπων, διὰ τῶν Συνόδων Της, διέπεται ἀπὸ ὠρισμένους ἀρχές καὶ κανόνες δικαίου μὲ θεϊαν προέλευσιν. Ἐφωδιασμένη ἀπὸ Αὐτὸν τὸν Κύριον Ἰησοῦν²¹ μὲ τὴν τριπλῆν ἐκκλησιαστικὴν ἐξουσίαν, τὴν διδασκτικὴν δηλαδὴ, τὴν ἱερατικὴν-

¹⁹ Παντελεήμονος Ροδοπούλου, ὁ.ἀ., σελ. 17.

²⁰ Παντελεήμονος Ροδοπούλου, ὁ.ἀ., σελ. 18.

²¹ Ἐπειδὴ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν «ἐπικρατεῖ ἡ βούλησις τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, ὄχι ὡς ἐνός ἕξωθεν τῆς Ἐκκλησίας ἱσταμένου, ὁ Ὅποιος συνενώνει «ἐν τῷ ὀνόματι Αὐτοῦ» τὸν λαόν τοῦ Θεοῦ, Αὐτός ὁ Κύριος διὰ τὴν τελείωσιν τῆς Ἐκκλησίας Του, ἐθέσπισε τὴν θεμελιώδη νομοθεσίαν Της, καθιέρωσε τὰ ὄργανά Της μὲ τὴν κλήσιν καὶ ἀποστολὴν τῶν Μαθητῶν Του

άγιαστικήν καί τήν διοικητικήν-ποιμαντικήν, μετερχομένη τά γνωστά άγιαστικά καί άλλα μέσα καί όργανα καί τά μυστήριά Της μέ τά όποια μεταδίδεται εις τούς άνθρώπους ή χάρις του θείου ιδρυτου Της, «εις σωτηρίαν αυτών έν Χριστῶ καί έγκαθίδρυσιν επί τής γής τής Βασιλείας του Θεου»,²² έρχεται νά εκπληρώσει τό σκοπόν Της κατά τό θέλημα του θείου ιδρυτου Της.

1.2. Τό δίκαιον τής Έκκλησίας.

α. Τό δίκαιον έν γένει.

Παρά τίς μέχρι σήμερα διατυπώσεις,²³ οί όποιες κατά καιρούς έχουν δοθει, δέν κατέστη δυνατόν νά υπάρξει κάποιος, κατά τό δυνατόν, σαφής όρισμός του τί είναι δίκαιον μέ αποτέλεσμα άκόμη καί σήμερα νά ισχύη εκείνο τό όποιον σκωπτικῶς ύπεστήριζεν ό γνωστός φιλόσοφος Κάντ, ότι «άκόμη ζητουν οί νομικοί νά εύρουν όρισμόν τής έννοίας δίκαιον». Καί τουτο διότι, όσον άφορᾷ εις τούς ανθρωπίνους νόμους καί κανόνες, οί όποιοι αποτελούν έκφρασιν του δικαίου, πολλές φορές δέν είναι δυνατόν νά στηριχθῆ βασίμως, ότι συγκεκριμένοι νόμοι είναι δίκαιοι ή συντελούν εις τήν ειρηνικήν συμβίωσιν καί τήν τάξιν, ή είναι όρθοί, γιατί ποιον πρόσωπον ή όργανον θά κρίνη καί θά αποφασίση περί του τί είναι όρθόν καί συνεπῶς δίκαιον, μέ ποίαν αυθεντίαν καί ποιον κύρος θά έγγυηθῆ τήν βεβαιότητα περί του όρθου. Άς ένθυμηθοῦμεν έδῶ τίς έκφράσεις, «άδικος νόμος» ή «έννομος άδικία» μέ παραδείγματα όπως, εκ τής κλασσικής γραμματείας («Αντιγόνη») καί τής προσφάτου ιστορίας (οί νόμοι του Χίτλερ). Διότι, ναι μέν ύπάρχει τό έμφυτον, τό φυσικόν δηλαδή δίκαιον,²⁴ τό όποιον έθεσε εις τόν ανθρωπον ό Θεός, ό Δημιουργός του παντός, όμως αυτή ή έκφρασις τής πρωταρχικής έπιταγής του δικαίου, πολλές φορές επηρεάζεται από τήν ύποκειμενικήν κρίσιν καί αξιολόγησιν του νομοθέτου, ένῶ κατά τήν εφαρμογήν, αλλά καί τήν θέσπισιν των νόμων καταστρατηγεῖται αυτό τό φυσικόν δίκαιον καί κάθε έννοια του δικαίου, όπως λέγεται πολλές φορές, έξ αιτίας διαφόρων σκοπιμοτήτων τής νομοθεσίας (κοινωνικῶν, πολιτικῶν, κομματικῶν καί άλλων). Διότι όσον άφορᾷ εις τήν πίστιν τής Έκκλησίας καί κατά τήν διδασκαλίαν Της, τουτο συμβαίνει

καί κατά διαδοχήν των Έπισκόπων, συνέστησε τό μυστήριον τής θείας Εύχαριστίας, μέ τήν όποίαν πραγματώνεται έν τόπω καί χρόνω τό μυστήριον τής Έκκλησίας, εκήρυξε τόν θεϊον λόγον τής άληθείας καί κατά τήν ήμέραν τής Πεντηκοστής, τήν «γενέθλιον» οὔτως ειπεῖν, ήμέραν τής Έκκλησίας, απέστειλε τόν Παράκλητον εις τούς Αποστόλους, ό Όποῖος «όλον συγκροτεῖ τόν θεσμόν τής Έκκλησίας». Μέ όλα αυτά ή Έκκλησία κατέστη οργανωμένη κοινωρία, έχουσα ιδίαν νομοθεσίαν, ιεραρχίαν καί λατρείαν, διακρινόμενη έξ όλων των άλλων ανθρωπίνων ιδρυμάτων καί εκπληροῦσα διά των ιδίων της μέσων τήν άπολύτρωσιν καί σωτηρίαν των ανθρωπων». (Βλ. Παντελεήμονος Ροδοπούλου, ό.ά., σελ. 18-19).

²² Ιωάννου Καρμίρη, λήμμα «Έκκλησία», Θρησκευτική καί Ηθική Έγκυκλοπαιδεία, Αθήναι 1968 τ. 5, σελ. 486.

²³ Λόγου χάριν: «Δίκαιον άρα τό νόμιμον καί τό ίσον» του Άριστοτέλους, «Jus est ars boni et aegium: Δίκαιον είναι ή τέχνη του καλου καί του ίσου» του Κέλσου, «Δίκαιον είναι τό σύνολον των νόμων καί των κανόνων βάσει των οποίων πραγματοποιεῖται καί ρυθμίζεται ή οργάνωσις καί ή ζωή μιᾶς κοινωρίας των φυσικῶν καί νομικῶν προσώπων αυτής», ένῶ ένας άλλος όρίζει τό δίκαιον ως τό «έν εκάστη περιπτώσει όρθόν».

²⁴ Τό Δίκαιον είναι δυνατόν νά διακριθῆ εις Γραπτόν (οί νόμοι, Άγραφον (έθιμα), Φυσικόν (τό έμφυτον εις εκαστον ανθρωπον άθροισμα ήθικῶν έπιταγῶν) καί Θετικόν (τό σύνολον των νόμων, προσδιοριζομένων από τήν Πολιτείαν ή άλλον οργανισμόν).

λόγω τῆς ἀδυναμίας τοῦ ἀνθρώπου νά διακρίνη τό ὀρθόν καί τό δίκαιον μετά τήν πτώσιν.²⁵ «Ὁ ἄνθρωπος δέν εἶναι πάνσοφος ἢ παντογνώστης καί βεβαίως δέν γνωρίζει ὅλα τά δημιουργήματα (ὄντα καί γεγονότα), ἀφοῦ δέν εἶναι ὁ δημιουργός των, οὔτε ἠμπορεῖ νά εἶναι πανταχοῦ παρών. Ἀκόμη δέ, μέ τό νά ἀμαυρώσῃ τό «κατ' εἰκόνα», τόν νοῦν του, τό λογικόν του, τό ἐπιθυμητικόν καί τό βουλευτικόν του, διά τῆς ἀμαρτίας, ἐπιηρεάζεται καί παρασύρεται ἀπό τίς ἐπιθυμίες του, τό περιβάλλον καί τίς σχέσεις του. Καί διά τούς λόγους αὐτούς ὁ ἄνθρωπος δέν κρίνει πάντοτε κατά τρόπον ἀντικειμενικόν, ὀρθόν καί δίκαιον, οὔτε νομοθετεῖ ἀναλόγως. Καί οἱ νόμοι του δέν εἶναι αἰώνιοι καί μόνιμοι, ὡς μή τέλειοι, ἀνεπαρκεῖς καί ἐλλειπεῖς καί ἀλλάσσουν διαρκῶς. Καί ὡς ἀτελεῖς ἐπιβάλλονται ἀπό τήν Πολιτεία ἀναγκαστικῶς, ἀφοῦ συμβαίνει πολλές φορές οἱ ἄνθρωποι, ὡς ὑποκείμενα ἐπιβολῆς δέν ἐγκρίνουν οὔτε δέχονται αὐτούς τούς νόμους, κρίνοντάς τους ὡς μή ὀρθούς καί δυσανασχετοῦν καί ἀντιδροῦν εἰς τήν ἐφαρμογήν των».²⁶

β. Κανόν καί Κανονικόν Δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐξ ἀντιθέτου, εἰς τήν Ἐκκλησίαν, ὅπου ἔχει θεσμοθετηθῆ, ὡς θεανθρωπίνου ὀργανισμοῦ, ὅπως ἐλέγχθη ἀνωτέρω, τό ἰδικόν τῆς Δίκαιον, τό ὅποῖον διέπει τίς μεταξύ τῶν πιστῶν σχέσεις, δέν συμβαίνει ὅτι καί μέ τό Δίκαιον τῶν ἀνθρώπων. Καί τοῦτο «διότι δέν εἶναι ἀποτέλεσμα καί περιεχόμενον τῆς πεπτωκυίας ἀνθρωπίνης φύσεως καί βουλήσεως ἢ τῆς πεπερασμένης ἀνθρωπίνης φύσεως, ἀλλά ἐκεῖνο τῆς ἐν Χριστῷ ἀποκεκαλυμμένης θείας ἀληθείας, ἡ ὅποια φανερώνεται καί ἐκφράζεται κατά τόν αὐθεντικότερον τρόπον ἀπό τήν Ἐκκλησίαν ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι. Ἐκεῖ, εἰς τόν κόσμον, ὁ ἄνθρωπος δέν εἶναι ὁ ἀλάθητος νομοθέτης, διότι δέν διαθέτει τίς ἀπαραίτητες προϋποθέσεις. Ἐδῶ ὅμως, εἰς τήν Ἐκκλησίαν, νομοθέτης εἶναι ὁ ἴδιος ὁ ἅγιος ἐν Τριάδι Θεός, ὁ Ὅποῖος εἶναι ὁ Δημιουργός τοῦ παντός, παντογνώστης καί παντοδύναμος, πανταχοῦ παρών καί τά πάντα πληρῶν, γνώστης τῶν παρελθόντων καί παρόντων καί μελλόντων πραγμάτων, ἀναλλοίωτος, ἀνεπηρέαστος καί ἀπροσωπώληπτος, ἠμπορεῖ καί εἶναι ὁ ἀληθῶς ἀλάθητος κριτής καί νομοθέτης. Διότι ὅταν ὁ Θεός-Πατήρ νομοθετεῖ, ὁ Θεός-Υἱός κατέρχεται εἰς τήν ἡμῶν ἐσχατιάν καί ἀποκαλύπτει τόν Θεόν καί τό θέλημά Του καί ὁ Θεός-Ἅγιον Πνεῦμα ἐνοικῆ καί ἐπιστατῆ εἰς τήν Ἐκκλησίαν, τότε ἠμποροῦμε νά εἴμεθα βέβαιοι ὅτι ἔχομε μίαν νομοθεσίαν αὐθεντικὴν καί μίαν κρίσιν ἀλάθητον».²⁷

Κατά τά ἀνωτέρω λοιπόν, ὁ Θεός εἰς τούς χρόνους τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, «διά μέσου τοῦ Μωυσέως καί τῶν Προφητῶν καί τῶν ἄλλων θεοπνεύστων ἀνδρῶν πολλές φορές ἔδωσε εἰς τόν λαόν Του τίς ὑποθήκες Του, τίς ἐντολές Του, τούς νόμους καί τίς κρίσεις Του», τά ὅποια ἐξέφραζαν τό

²⁵ Ἐπιστήμες ὅπως ἡ θεολογία, ἡ ἀνθρωπολογία, ἡ βιολογία, ἡ ψυχολογία κ.ἄ. βεβαιώνουν αὐτό τό γεγονός τῆς ἀδυναμίας τοῦ ἀνθρώπου.

²⁶ Παναγιώτου Μπούμη, «Κανονικόν Δίκαιον», ἐκδόσεις Γρηγόρη, Ἀθήνα 2000, σελ. 9-13.

²⁷ Παναγιώτου Μπούμη, ὁ.ἀ., σελ. 13-14.

ιδικόν Του ἅγιον θέλημα, συμφώνως πρὸς τὸ ὅποιον οἱ ἄνθρωποι θά πρέπει νά πορεύονται εἰς τὴν ζωὴν των, καὶ τὴν ἰδικὴν Του ἀλήθειαν.²⁸ Καὶ αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν ἐφάνερωσε μέ τὸ κήρυγμά Του εἰς τὸν κόσμον ἐναργέστερον ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, ὁ Ὅποιος εἶναι «ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ» καὶ τὴν «ἀλήθειαν λελάληκεν» εἰς ἡμᾶς καὶ τὴν παρέδωκε συμπληρωμένην καὶ ἀνανεωμένην εἰς τοὺς Ἀποστόλους καὶ αὐτοὶ εἰς τοὺς διαδόχους των ἐπισκόπους, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν δηλονότι («ἀποστολικὴ παράδοσις»), ὅπως οἱ ἄνθρωποι, τὰ πιστὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας, ἀκολουθοῦντες αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν, ἡ ὁποία ἐκφράζει τὸ θεῖον θέλημα, περιπατοῦν πλέον «ἐν καινότητι ζωῆς». Καὶ ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς ἔπεμψε τὸν Παράκλητον, ὁ Ὅποιος εἶναι τὸ «Πνεῦμα τῆς ἀληθείας», εἰς τὸν κόσμον, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὅπου Αὐτὸς ἐνοικεῖ καὶ χαριτώνει καὶ ὁδηγεῖ «εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν», συνεχῶς ἀπὸ τότε καὶ μέχρι τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας. Συνεπῶς, ἡ Ἐκκλησία, ὡς σῶμα Χριστοῦ, ἐνεργοῦσα εἰς τὸ Ὄνομά Του καὶ διακηρύσσουσα τὴν ἀλήθειαν τὴν ὁποίαν Αὐτὸς ἐφάνερωσε - καὶ τὸ στόμα Αὐτοῦ τὴν ἀλήθειαν λέγει, μέ τρόπον ἀλάθητον, ἐπειδὴ Αὐτὸς εἶναι ὁ Θεός, «κᾶν σάρκα ἔλαβεν» - αὐτὴ λοιπὸν ἡ Ἐκκλησία, ὡς ὄργανισμός ἐν τῷ συνόλῳ Της, ἔχει τὸ ἀλάθητον, εἶναι δηλαδή ἀλάθητος καὶ διὰ τοῦτο ἡμπορεῖ νά νομοθετῇ ὀρθῶς, ὡς ἀλάθητος. Ἐτσι λοιπὸν ἡ Ἐκκλησία, καθοδηγουμένη ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἐνομοθέτησε διὰ τῶν Συνόδων τῆς, περὶ τῆς ζωῆς καὶ τῆς ὁργανώσεώς Της καὶ συνεκρότησε μέ αὐτὸν τὸν τρόπον τὸ Δίκαιόν Της, τὸ λεγόμενον Ἐκκλησιαστικὸν ἢ Κανονικὸν Δίκαιον τοῦ ὁποίου «πηγὴ εἶναι οἱ Κανόνες, οἱ ὁποῖοι ἐθεσπίσθησαν ἀπὸ τῆς Οἰκουμενικῆς ἢ καὶ τῆς Τοπικῆς Συνόδου αὐτῆς τῆς Ἐκκλησίας, τῆς καθ' ὅλου Ἐκκλησίας καὶ ἐκφράζουν ἀθθεντικῶς ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι τὴν διδασκαλίαν Της διὰ τὴν ὀρθὴν βίωσιν τοῦ περιεχομένου τῆς ἐν Χριστῷ ἀποκαλύψεως, τῆς ἀληθείας καὶ τῆς σωτηρίας, ἐνῶ συγχρόνως προλαμβάνουν ἢ καὶ διορθώνουν τὴν ἐμφάνισιν τάσεων τυχόν παρανοήσεως ἢ καὶ παραχαράξεως αὐτῆς τῆς ἀποκεκαλυμμένης ἀληθείας. Κανόνες δὲ ὠνομάσθησαν οἱ διατάξεις ἐκεῖνες, οἱ ὁποῖες συγκροτοῦν τὸ σῶμα τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ ἢ Κανονικοῦ Δικαίου καὶ οἱ ὁποῖες ἐθεσπίσθησαν ἢ υἰοθετήθησαν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἀφοροῦν εἰς τὴν ὀρθὴν διοργάνωσιν, διατήρησιν, διάδοσιν καὶ δραστηριότητα (ἐνότητα, ἀγιότητα, ἀποστολικότητα καὶ καθολικότητα) τῆς Ἐκκλησίας γενικῶς καὶ εἰς τὴν ὀρθὴν καὶ ἀθθεντικὴν κατὰ Χριστὸν ζωὴν τῶν πιστῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας διὰ μέσου Αὐτῆς, εἰς τὴν «καινὴν κτίσιν». Καὶ «ὅσοι ἐν τῷ κανόνι τούτῳ στοιχήσουσι, εἰρήνην ἐπ' αὐτοῦ καὶ ἔλεος».²⁹

²⁸ «Ἐχουσι Μωυσέα καὶ τοὺς προφήτας, ἀκουσάτωσαν αὐτῶν» (Λουκ. 16, 29). «Ὁ λόγος ὁ σὸς ἀλήθεια ἐστίν» (Ιω. 17, 17). Παναγιώτου Ἰ. Μπούμη, ὁ.ἀ., σελ. 14.

²⁹ Γαλ. 6, 16. Βλ. καὶ Παναγιώτου Μπούμη ὁ.ἀ., σελ. 15, ὅπου: «Κανὼν ὡς γνωστὸν εἶναι ἡ ξυλινὴ ράβδος, ὁ χάραξ, τὸν ὅποιον χρησιμοποιοῦμε διὰ νά σύρωμε μίαν εὐθεῖαν γραμμὴν ἢ νά ἐλέγξωμε τὴν εὐθύτητα μιᾶς γραμμῆς. Μεταφορικῶς, λοιπὸν, κανὼν λέγεται κάθε ὀρισμός ἢ νόμος γενικῶς ἢ κάθε τί, τὸ ὅποιον χρησιμεύει ὡς πρότυπον καὶ ὁδηγὸς διὰ τὴν ὀρθὴν ἐκτέλεσιν ἢ ἀντιμετώπισιν μιᾶς πράξεως ἢ μιᾶς καταστάσεως, ἢ ὡς κριτήριον πρὸς ἔλεγχον τῆς εὐθύτητος ἢ τῆς ὀρθότητος αὐτῶν».

γ. Θεσπισις καί περιεχόμενον τῶν ἱερῶν Κανόνων.

Κατά τὰ ἀνωτέρω λοιπόν ἐκτεθέντα, ὁ ὅρος “κανών” δηλώνει τήν ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι αὐθεντικὴν ἀπόφασιν τῆς Ἐκκλησίας εἰς τίς Οἰκουμενικές ἢ Τοπικές Συνόδους ἢ καί διὰ τῶν μεγάλων Πατέρων Της,³⁰ ἢ ὅποια «διατυπώνει ἐν τῷ χρόνῳ ἀναλλοίωτες ἀρχές τῆς ἐν Χριστῷ ἀποκαλύψεως καί διασφαλίζει τήν συνέχειαν τῆς οὐσίας τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐκκλησίας, ἢ ὅποια παραμένει ἀμετάβλητος, παρά τίς ἐκάστοτε καί ἀναλόγως τῶν ἱστορικῶν συγκυριῶν καί καιρικῶν ἀναγκῶν ἐξωτερικές μεταβολές, ἀλλά καί τήν ἀνόθευτον ἀπό κάθε παραχάραξιν ἢ παρανόησιν διαφύλαξιν καί οἰκείωσιν τοῦ μηνύματος τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας ἀπό τοὺς πιστοὺς, πέραν τῆς ποικιλίας τῶν ἱστορικῶν του μορφῶν».³¹

Ὅσον ἀφορᾷ τώρα εἰς τό περιεχόμενον καί τὰ ἱστορικά αἷτια τῆς θεσπίσεως τῶν ἱερῶν Κανόνων ἀπό τήν Ἐκκλησίαν, ἄς παρακολουθήσωμεν ἐδῶ τήν σκέψιν τοῦ ἐγκρίτου κανονολόγου Καθηγητοῦ Βλασίου Φειδᾶ, τόν ὅποιον καί θά συναντήσωμε καί κατωτέρω κατά τήν πραγμάτευσίν μας περί τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας, ὡς εἰσηγητοῦ του. Ἀναφέρει λοιπόν ὁ ἐν λόγῳ Καθηγητής:

«Τά κυριώτερα θέματα τῆς ἐπίσημης κανονικῆς παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας θά ἤμποροῦσαν νά κατανεμηθοῦν στίς ἐξῆς κύριες καί γενικές ἐνότητες: α) κτήση τῆς ἱερωσύνης μέ κανονική μυστηριακή χειροτονία, β) στέρηση τῆς ἱερωσύνης γιά ὀρισμένα σοβαρά κανονικά παραπτώματα ἀπό τὰ ἀρμόδια συνοδικά ὄργανα, γ) διοικητική ἐκκλησιαστική ὀργάνωση, δ) κανονική λειτουργία τῶν τοπικῶν μορφῶν τοῦ συνοδικοῦ συστήματος, ε) κατάκριση τῆς αἰρέσεως καί τοῦ σχίσματος καί προσδιορισμός τῶν ποινῶν ἢ τῆς ὁδοῦ ἐπιστροφῆς τῶν μετανοούντων αἰρετικῶν ἢ σχισματικῶν στοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας, στ) καθορισμός τῶν κανονικῶν σχέσεων τῶν ἐπισκόπων μεταξύ των, καί πρὸς τίς ὑπ’ αὐτοὺς τοπικές ἐκκλησίες, ζ) ἀναγκαιότητα τῆς μυστηριακῆς καί τῆς αὐστηρῆς ἠθικῆς ζωῆς τῆς Ἱεραρχίας καί τῶν πιστῶν κ.ἄ. Οἱ ἐπὶ τῶν θεμάτων αὐτῶν συνοδικές ἀποφάσεις ἐλήφθησαν ὄχι βεβαίως γιά τήν αὐτοὶ νομοθετικὴ ρύθμιση τῶν δημιουργηθησομένων στό μέλλον πιθανῶν ζητημάτων, ἀλλά γιά τήν ἀντιμετώπιση τῶν ἤδη ἀντιμετωπιζομένων σέ κάθε ἐποχὴ πραγματικῶν προβλημάτων ἀπό τήν παρανόησιν τοῦ περιεχομένου τῆς ἐν Χριστῷ ἀποκαλύψεως ἢ καί τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐκκλησίας. Ὑπὸ τήν ἔννοιαν αὐτὴν οἱ κανόνες ὄχι μόνον ἀποτελοῦν

³⁰ Κανόνες δηλαδή ἐκδοθέντες ἀπό ὅλες τίς Οἰκουμενικές (Α', Β', Γ', Δ', Πενθέκτην καί Ζ') καί τίς ἀκόλουθες Τοπικές Συνόδους, κανόνες τῶν ὁποίων οἱ διατάξεις ἐπεκυρώθησαν ἀπό τήν Πενθέκτην, δηλαδή Ἀποστολικοί, Ἀγκύρας, Νεοκαισαρείας, Ἀντιοχείας, Σαρδικῆς, Γάγγρας, Λαοδικείας, Κωνσταντινουπόλεως καί Καρθαγένης, ὅπως καί τῆς Πρωτοδευτέρας καλουμένης. Εἰς αὐτοὺς συμπεριλαμβάνονται καί ἀποσπάσματα ἔργων ἢ ἐπιστολῶν μεγάλων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ἔχοντα ἀποκτήσει κύρος παράλληλον πρὸς ἐκεῖνο τῶν Τοπικῶν Συνόδων, ἐπικυρωμένα καί αὐτά ἀπό τήν Πενθέκτην Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, ὅπως Διονυσίου Ἀλεξανδρείας, Γρηγορίου Νεοκαισαρείας, Πέτρου Ἀλεξανδρείας, Ἀθανασίου Ἀλεξανδρείας, Μεγάλου Βασιλείου, Τιμόθεου Ἀλεξανδρείας, Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, Γρηγορίου Νύσσης, Ἀμφιλοχίου Ἰκονίου, Θεοφίλου Ἀλεξανδρείας, Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας καί Γενναδίου Α' Κωνσταντινουπόλεως.

³¹ Βλ. Βλασίου Φειδᾶ, ὁ.ἀ., σελ. 8.

αὐθεντικές πηγές τῆς ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά καί ἀπορρέουν ἀπό τόν ἱστορικό της βίον, στόν ὁποῖο θά πρέπει νά ἀναζητηθοῦν τά προκαλέσαντα τήν θέσπισή τους ἐκκλησιαστικά αἴτια καί μέ τόν ὁποῖο θά πρέπει νά προσδιορισθῇ τό αὐθεντικό βούλημα κάθε κανόνος. Χωρίς τήν σύνδεση τοῦ καθ' ὕλην ἰδιαιτέρου περιεχομένου τῶν κανόνων μέ τά προσδιορίζοντα αὐτό ἱστορικά πλαίσια, ἡ ἀνεύρεση τοῦ πραγματικοῦ βουλήματος πολλῶν κανόνων καί τοῦ προβαλλομένου μέσα ἀπό αὐτούς μηνύματος τῆς Ἐκκλησίας εἶναι, ἂν ὄχι ἀδύνατη, τουλάχιστον δυσχερής.

Τά ἱστορικά αἴτια τῆς θεσπίσεως τῶν κανόνων ἀπό τίς Οἰκουμενικές καί τίς Τοπικές Συνόδους δέν εἶναι βεβαίως δυνατόν νά συνδεθοῦν ἀποκλειστικῶς καί μόνον πρός τήν φύση ἢ τήν οὐσία τῆς Ἐκκλησίας, οὔτε νά ἐρμηνευθοῦν ὡς μία ἀπλή θεωρητική ἐνέργεια τῆς θείῃ δικαίῳ νομοθετικῆς της ἐξουσίας γιά τήν συστηματική προβολή τοῦ περιεχομένου τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας. Οἱ κανόνες οὔτε εἶναι, οὔτε κατά τήν ἀποστολή τῆς Ἐκκλησίας πρέπει νά εἶναι, οὔτε κατά τήν καθολική ἐκκλησιαστική συνείδηση θέλουν ἢ μποροῦν νά εἶναι μία ὀριστική ἢ ἐξαντλητική νομοθεσία τῆς Ἐκκλησίας γιά τήν συγκρότηση ἐνός πλήρους συστήματος τοῦ ἐσωτερικοῦ της δικαίου ἐπί τῇ βάσει τῆς ἐν Χριστῷ ἀποκαλύψεως. Βεβαίως, οἱ κανόνες ἐκφράζουν τό θεῖο δίκαιο, δέν παρέχουν ὁμως καί τήν πληρότητα τοῦ περιεχομένου του. Οὔτε τό καλύπτουν πλήρως, ἀλλά καί οὔτε δύνανται νά τό καλύψουν, ἀφοῦ ἡ καθ' ὕλην συγκρότησή τους θεμελιώνεται στίς ἐπί μέρους περιστασιακές ἱστορικές μορφές τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ἀναμφιβόλως εἶναι ὄχι μία στατική, ἀλλά μία δυναμική πορεία πρός τήν ἐσχατολογική τελείωση τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Πρέπει λοιπόν νά θεωρηθῇ ἀναντίρρητον ὅτι κάθε κανὼν ἔχει μίαν ἰδιαίτερη ἱστορική γένεση, ἡ ὁποία ὑπαγορεύεται ἀπό τά ἰδιάζοντα γιά κάθε ἓνα ἀπό αὐτούς ἱστορικά αἴτια καί ἀπό τήν ἱστορική ἐκκλησιαστική ζωή.

Τό ἱστορικό περίβλημα τῶν κανόνων ὀφείλεται ὄχι ἀπλῶς καί μόνο στό γεγονός ὅτι αὐτοί διατυπώθηκαν ἀπό ἓνα ἀρμόδιο ἢ συνοδικό ὄργανο τῆς Ἐκκλησίας σέ μία ὀρισμένη ἐποχή, ἀλλά καί στό ἴδιο τό ἱστορικό περιεχόμενο ἢ καί στήν ὅλη δομή τους. Πράγματι, ὁ ἱστορικός χαρακτήρας τους συνδέεται ἀρρήκτως ὄχι μόνο πρός τήν ἐν τόπῳ καί χρόνῳ θέσπισή τους, ἀλλά καί προς τά ἐκκλησιαστικά αἴτια, τά ὁποῖα ἐπροκάλεσαν τήν θέσπισή των, πρός τήν προσιδιάζουσα στήν ἐποχή τῆς θεσπίσεώς τους ἰδιαίτερη ὀρολογία ἢ γλωσσική διατύπωση καί πρός τίς ὑφιστάμενες τοπικές πολιτικο-κοινωνικές ἢ καί τίς γενικότερες ἐκκλησιαστικές συνθήκες. Ἐν τούτοις, ὑπάρχει μία σημαντική διαφοροποίηση τοῦ θεματολογίου καί τῆς αὐθεντίας μεταξύ τῶν κανόνων τῶν Οἰκουμενικῶν καί τῶν Τοπικῶν συνόδων. Τό ἀναντίρρητο ὁμως ἱστορικό στοιχεῖο εἶναι κοινό καί ὀφείλεται στό γεγονός ὅτι ὅλοι σχεδόν οἱ κανόνες ἐθεσπίσθησαν ἀπό τήν Ἐκκλησία σέ Οἰκουμενικές ἢ Τοπικές συνόδους γιά τήν ἀντιμετώπιση τῶν ἀνακυψάντων γενικωτέρων ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων ἢ γιά τήν διόρθωση τῶν διαπιστωθεισῶν τοπικῶν παρεκκλίσεων ἢ καί γιά τήν καθολική

προσαρμογή όρισμένων εκκλησιαστικῶν θεσμῶν στίς διαμορφωθείσες νέες εκκλησιαστικο-πολιτικές συνθήκες».³²

Εἰς τό σημεῖον αὐτό, θά πρέπει νά ἀναφερθῶμεν καί στό θέμα τῶν πηγῶν τῶν εκκλησιαστικῶν Κανόνων. Εἶναι ἀληθές καί ὅπως εἶδαμε μέχρι τώρα, ὅτι ἡ κανονική παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας «ἀποτελεῖ μίαν μόνον εἰδικήν προοπτικήν τοῦ ὅλου περιεχομένου τῆς ἀληθείας τῆς πίστεως, ὅμως τό περιεχόμενον τῆς κανονικῆς παραδόσεως, ἡ ὁποία ἔχει ἐπισήμως διατυπωθεῖ θά προϋπέθετε τήν κατοχήν ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας καί τό πλήρες τοῦ περιεχομένου τῆς ἐν Χριστῷ ἀποκαλύψεως. Καί εἰς αὐτήν τήν χριστοκεντρικήν βάσιν, ὅπως εἶδαμε, θά πρέπει νά θεμελιώνεται κάθε κανονική διατύπωσις καί μέ αὐτό τό πνεῦμα θά πρέπει νά ἐφαρμόζεται εἰς πάσαν περίπτωσιν, ὑπό τήν ἀσφαλῆ βεβαίως καθοδήγησιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς τήν καθ' ὅλου ζώην τῆς Ἐκκλησίας. Εὐκόλως λοιπόν ἀντιλαμβάνεται κάποιος ὅτι οἱ ἱεροί Κανόνες θά πρέπει νά εὐρίσκονται εἰς μίαν αὐθεντικήν συμφωνίαν καί σχέσιν πρός τό πνεῦμα τῆς βασικῆς πηγῆς τῆς ἐν Χριστῷ ἀποκαλύψεως, δηλαδή τῆς Ἁγίας Γραφῆς καί τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως καί οἱ ὁποῖες ἀποτελοῦν τίς θεμελιώδεις ἄμεσες ἢ ἔμμεσες πηγές τοῦ χριστοκεντρικοῦ περιεχομένου τῆς ὅλης κανονικῆς παραδόσεως. Ἐδῶ θά ἀναφερθῶμεν εἰς τήν Ἁγίαν Γραφήν ὡς πηγὴν τῶν ἱερῶν Κανόνων, τήν Παλαιάν Διαθήκην δηλαδή ἡ ὁποία περιέχει τήν ἐπαγγελίαν καί τήν Καινὴν Διαθήκην ἡ ὁποία περιέχει τήν πλήρωσιν (ὡς συμπλήρωσιν ἀλλά καί ἐκπλήρωσιν) τῆς ἐπαγγελίας τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας, ἀφοῦ ὁ Χριστός δέν ἦλθεν εἰς τόν κόσμον διά νά καταργήσῃ τόν Νόμον ἢ τούς Προφήτας, ἀλλά νά τόν πληρώσῃ (κατά τήν ἀνωτέρω διατύπωσιν). Αὐτά ὅμως τά δύο, ἡ ἐπαγγελία τῆς Παλαιᾶς καί ἡ πλήρωσις τῆς Καινῆς Διαθήκης συνδέονται κατά τρόπον δυναμικόν καί ἄρρηκτον μέ τήν ἐνανθρώπησιν τοῦ Υἱοῦ καί Λόγου τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος κατέστη τό κέντρον καί ἡ συγκεφαλαίωσις τῆς παγκοσμίου ἱστορίας καί ἡ ἀπαρχή τῆς ἱστορίας τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους εἰς τήν Ἐκκλησίαν. Εἰς τίς θεμελιώδεις λοιπόν ἀρχές τῆς Καινῆς Διαθήκης, ὅπως αὐτές διατυπώνονται ἐκεῖ, ἐβασίσθηκεν ἡ ὅλη κανονική παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας,³³ ὡς πρός τά κύρια θέματά της, ἐνῶ ἕνα πλῆθος ἄλλων στοιχείων

³² Βλ. Βλασίου Φειδᾶ, ὁ.ἀ., σελ. 9-11.

³³ Ὅπως λόγου χάριν, ἡ Ἐκκλησία ὡς σῶμα Χριστοῦ, τοῦ Θεοῦ ἰδρυτοῦ Της καί νομοθέτου Της, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ Ἀρχιερεὺς καί ὁ Ποιμὴν Της, ὁ οἰκουμενικός χαρακτήρ τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ἐκλογή τῶν Ἀποστόλων διά τήν πραγμάτων τῆς ἀποστολῆς Της, ἡ ἀποστολή τοῦ Παρακλήτου, ὁ Ὅποιος ὁδηγεῖ τήν Ἐκκλησίαν εἰς τήν ἀσφαλῆ καί βεβαίαν κατανόησιν καί βίωσιν τοῦ λυτρωτικοῦ ἔργου τοῦ Χριστοῦ, ὁ πνευματικός χαρακτήρ τῆς ἐξουσίας τῶν Ἀποστόλων ὡς προεκτάσεως τῆς ἐξουσίας τοῦ Χριστοῦ εἰς τήν ἱστορίαν τῆς σωτηρίας καί ὡς πνευματικῆς διακονίας μέ κυρίαν ἀποστολήν τήν μαρτυρία τῆς ἀναστάσεως, τό κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου τῆς σωτηρίας καί τό βάπτισμα τῶν πιστευόντων εἰς τόν Χριστόν, ἡ ἀναγκαιότητα τῆς δυνάμεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί διά τούς διαδόχους τῶν Ἀποστόλων εἰς τήν «ἀποστολικήν λειτουργίαν τῆς Ἐπισκοπῆς», δηλαδή διά τούς χειροτονουμένους ἐπίσκοπους, πρεσβυτέρους καί διακόνους, ἡ θεῖα δικαίω ἐξουσία τῶν Ἀποστόλων νά κρίνουν καί νά συγχωροῦν τά παραπτώματα – ἔργα, ὅπως τό κήρυγμα, ἡ διαποίμανσις τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, ἡ θέσις τῶν προϊσταμένων τῆς λατρείας, ἡ χειροτονία καί ἡ κρίσις τῶν πιστῶν, τά ὁποῖα ἐπιφυλάσσονται καί διά τούς διαδόχους τῶν Ἀποστόλων – ἡ Σύνοδος ὡς ἀνωτάτη εκκλησιαστική αὐθεντία, ἡ λειτουργία τοῦ συνοδικοῦ συστήματος, ἡ κρίσις τῶν πιστῶν, κληρικῶν καί λαϊκῶν, ἐρειδομένη ἐπὶ ἀντικειμενικῆς κατηγορίας καί ἐπὶ ἀψευδῆ μαρτυρία δύο ἢ τριῶν μαρτύρων, τά ἀπαιτούμενα πρός χειροτονίαν τῶν κληρικῶν παντός βαθμοῦ προσόντα, τό βάπτισμα ὡς θύρα εἰσόδου εἰς τήν Ἐκκλησία, ἡ λῆψις τῶν

ἀντλήθηκεν ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ἀπό τῆς πράξεως, τῆς ἐνέργειας ἢ τῶν λόγων τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ ἢ καί τῆς πράξεως ἢ τῆς ἐπιστολῆς τῶν Ἀποστόλων. Καί διὰ τοῦτο ἡ Καινή Διαθήκη ἀπετέλεσε κατ' ἀλήθειαν διὰ τήν κανονικήν παράδοσιν, ὅπως καί διὰ τήν καθόλου Ἱεράν Παράδοσιν,³⁴ τήν ἀνεξάντλητον πηγὴν τοῦ περιεχομένου τῆς θείας ἀποκαλύψεως, ὅπως αὐτό ἐρμηνεύεται αὐθεντικῶς ἀπὸ τήν Ἐκκλησίαν, καθὼς καί τὸ ἀπόλυτον κριτήριον τῆς ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι αὐθεντικῆς προσαρμογῆς τοῦ περιεχομένου τῆς ἀποκαλύψεως εἰς τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας, ἀναλόγως τῆς ἰδιομορφίας τῶν ἱστορικῶν συνθηκῶν καὶ συγκυριῶν καὶ προϋποθέσεων, οἱ ὁποῖες κατὰ ἐποχὰς ἴσχυσαν καὶ ἰσχύουν, ἄχρι τοῦ νῦν καὶ ἕως τῶν αἰώνων».³⁵

δ. Ὁ σκοπὸς καὶ τὸ πνεῦμα τῶν ἱερῶν Κανόνων.

Ὡς κύριον θὰ ἐλέγαμε σκοπὸν τῆς ἐπισήμου κανονικῆς παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας, θὰ ἦτο δυνατόν νὰ δεχθῶμεν τὴν αὐθεντικὴν ὀρθὴν καὶ καθολικὴν ἐναρμόνισιν τοῦ περιεχομένου τῆς ἐν Χριστῷ ἀποκαλύψεως καὶ τῆς πνευματικῆς ἀποστολῆς τῆς Ἐκκλησίας συμφώνως πρὸς τὴν ἐκάστοτε συνθήκην τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς, ὅπως αὐτὴ μεταβάλλονται εἰς τὴν διαδρομὴν τοῦ χρόνου καὶ κατὰ τὴν πραγμάτωσιν αὐτῆς τῆς ζωῆς μετὰ τὴν ὀρθὴν ἐξωτερικὴν ὀργάνωσιν καὶ τὴν αὐθεντικὴν καὶ συνεπῆ λειτουργίαν τοῦ συνοδικοῦ συστήματος, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν προβολὴν τῆς ἀναγκαιότητος τῆς μυστηριακῆς καὶ τῆς ἠθικῆς ζωῆς τῶν πιστῶν. Καί δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου διασφαλίζεται ἡ ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῷ συνόλω τῆς εἰς τὴν ὀρθὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην (τὴν “καινὴν ἐντολήν”) – διότι αὕτη ἡ ἐνότης εἶναι τὸ πρῶτον καὶ κύριον ζητούμενον εἰς τὴν ζωὴν τῶν πιστῶν³⁶ – καὶ τοῦτο ὄχι μόνον μετὰ τὴν δογματικὴν διατύπωσιν τῆς ὀρθῆς πίστεως καὶ τῆς ἀληθείας (διότι αὐτό θὰ ἀποτελοῦσε μίαν διατύπωσιν καὶ μόνον, νομικιστικοῦ μάλιστα χαρακτῆρος, τὴν θεωρίαν δηλαδή ἀπλῶς καὶ τίποτε ἄλλον), ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἀνόθευτον βίωσίν τῆς ἀπὸ ὅλων τῶν πιστῶν εἰς μίαν βαθεῖαν μυστηριακὴν ἐνότητα καὶ συνεχῆ τελείωσιν, τὴν πραγμάτωσιν δηλαδή (τὴν πρᾶξιν, ἄλλοις λόγοις) τῆς διατυπώσεως (ἢ τοῦ τῆς θεωρίας), ἀφοῦ αὐτὸ εἶναι καὶ τὸ ἀναγκαῖον, καὶ ὡς γνωστὸν “ἡ πρᾶξις

χαρισμάτων τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ὡς σφραγίδος δωρεᾶς Του διὰ τοῦ ἁγίου Μύρου, ἡ μετοχὴ εἰς τὴν θείαν Εὐχαριστίαν, οἱ ἰδρυτικοὶ λόγοι τοῦ μυστηρίου τῆς ὁποίας ἀπὸ τὸν Κύριον κατὰ τὸ Μυστικὸν Δεῖπνον καὶ οἱ ὁποῖοι ἐκφράζουν τὸ ὅλον περιεχόμενον τῆς ἀποστολῆς τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία συγκεφαλαιώνεται εἰς τὴν Τράπεζαν τοῦ Κυρίου (ἢ ἄλλως εἰς τὸν Κυριακὸν Δεῖπνον), τὰ σχετικά περὶ γάμου, ἀγαμίας, διαζυγίου καὶ δευτέρου γάμου, τὰ ἠθικὰ παραπτώματα τῶν πιστῶν, ἡ ἀντιμισθία τῆς πνευματικῆς διακονίας τοῦ κλήρου μετὰ παράλληλον ἀποδοκίμασίαν τάσεων πλεονεξίας ἐκ μέρους τοῦ καὶ τέλος ἡ θέσις τῆς γυναικὸς εἰς τὴν πνευματικὴν διακονίαν τῆς Ἐκκλησίας, κατανοουμένη ἐντὸς τῶν πλαισίων τοῦ ὅλου μυστηρίου τῆς ἐν Χριστῷ θείας οἰκονομίας, εἰς τὸ ὁποῖον κεντρικὴν θέσιν κατέχει τὸ πρόσωπον τῆς Παναγίας Θεοτόκου καὶ Παρθένου Μαρίας.

³⁴ Ἄς μὴ λησμονῶμεν καὶ τὸ γεγονός ὅτι ὅλον ἐκεῖνο τὸ ὄγκωδέστατον ἔργον τῶν Πατέρων δὲν εἶναι ἄλλο τι, εἰμὴ ἢ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι διατριβὴ τῶν εἰς τὸν ἀπέραντον καὶ ἀειθαλῆ λειμῶνα τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

³⁵ Βλ. Βλασίου Φειδά, ὁ.ἀ., σελ. 23-39.

³⁶ Ἐκεῖνο δηλαδή τὸ ὁποῖον ἐζήτησεν ὁ Κύριος εἰς τὴν Ἀρχιερατικὴν Του Προσευχὴν: “Πάτερ ἅγιε, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου ᾧ δέδωκάς μοι, ἵνα ᾧσιν ἐν καθὼς ἡμεῖς... ἀγίασον αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου, ὁ λόγος ὁ σὸς ἀλήθεια ἐστίν... οὐ περὶ τούτων ἐρωτῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πιστευόντων διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς ἐμέ, ἵνα πάντες ἐν ᾧσι, καθὼς σύ πάτερ, ἐν ἐμοὶ κάγω ἐν σοί, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἐν ᾧσιν, ἵνα ὁ κόσμος πιστεύσῃ ὅτι σύ μέ ἀπέστειλας”. (Ιω . 17, 11-12).

εἶναι θεωρίας ἐπίβασις”. Ἔτσι λοιπόν, ὅσον ἀφορᾷ καί εἰς τό θέμα τό ὁποῖον πραγματευόμεθα, ἀκόμη καί αὐτή ἡ κανονική παράδοσις εἰς τήν ἐξέλιξιν, μέσα εἰς τόν χρόνον, τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως, καθῶς ἐπίσης καί ἡ λειτουργία τῶν διαφόρων μορφῶν τοῦ συνοδικοῦ συστήματος εἶχαν ὡς σκοπόν τήν εὐχέρειαν δράσεως τῆς Ἐκκλησίας εἰς τήν ἀντιμετώπισιν καί ἐν τέλει ἀπόκρουσιν καί ἐξοβελισμόν τῶν πολλαπλῶν κινδύνων, οἱ ὅποιοι ἀπειλοῦσαν τήν ἐσωτερικήν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας εἰς τήν ὀρθήν πίστιν καί τήν ἀγάπην, ὅπως εἶπομεν ἀνωτέρω. Καί ἐκτός αὐτοῦ, καί πέραν αὐτοῦ, τήν ἐξωτερικήν ἀνάδειξιν τῆς οὐσιώδους αὐτῆς ἐνότητος, ἡ ὁποία εἶναι ἀναγκαία διά τήν ὀρθήν κατανόησιν τοῦ μηνύματος τῆς Ἐκκλησίας, ἐν παντί καιρῶ, ἀλλά καί τήν βεβαίαν οἰκείωσιν ἀπό τούς πιστούς τοῦ περιεχομένου τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας, ὅπως αὐτό ἐξετέθη ἀνωτέρω. Αὐτός λοιπόν εἶναι ὁ ὑπέρτατος σκοπός εἰς τόν ὁποῖον ἀποβλέπουν ὅλοι οἱ ἱεροί Κανόνες – καί τῶν Οἰκουμενικῶν καί τῶν Τοπικῶν Συνόδων καί τῶν ἐγκρίτων Πατέρων – καί ὅλη ἡ κανονική παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας. Ὅπου βεβαίως τό κῦρος καί ἡ αὐθεντία τῶν Κανόνων δέν ἀπορρέει μόνον ἀπό τήν κανονικήν ἢ ἄλλη ἐκκλησιαστικήν αὐθεντίαν, ἡ ὁποία τούς ἐθέσπισεν, ἀλλά κυρίως ἀπό τήν αὐθεντικήν σχέσιν των πρὸς τό περιεχόμενον τῆς ἐν Χριστῷ ἀποκαλύψεως. Καί αὐτό ἀφορᾷ εἰς τούς Κανόνες καί τῶν Οἰκουμενικῶν, ἀλλά καί τῶν Τοπικῶν Συνόδων καί τῶν ἐγκρίτων ἐκκλησιαστικῶν Πατέρων. Καί ὑπό αὐτό τό πρῖσμα, κατά τό περιεχόμενον, οἱ μὲν Κανόνες τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἀναφέρονται κυρίως εἰς τά θεμελιώδη ζητήματα τῆς ἐνότητος καί τῆς διοικητικῆς ὀργανώσεως τῆς Ἐκκλησίας, τῶν δικαιοδοσιῶν τῶν κανονικῶν φορέων τῆς διοικητικῆς αὐθεντίας, τῆς κανονικῆς λειτουργίας τῶν συνοδικῶν ὀργάνων, τῶν κανονικῶν συνεπειῶν τῆς αἵρέσεως καί τοῦ σχίσματος κ.ἄ., οἱ δέ Κανόνες τῶν Τοπικῶν Συνόδων καί τῶν ἐγκρίτων Πατέρων ἀναφέρονται εἰς τίς δικαιοδοσίες καί τίς ποιμαντικές ὑποχρεώσεις καί τίς σχέσεις τῶν Ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας μέ τούς ὑπ’ αὐτούς πιστούς, κλήρου καί λαοῦ, εἰς τά κανονικά καί λειτουργικά ζητήματα τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν, τήν ἠθικήν καί τήν θρησκευτικήν, οὕτως εἰπεῖν, ζώην τῶν πιστῶν κ.ἄ.³⁷

ε. Ἡ αὐθεντικότητα τῶν ἱερῶν Κανόνων.

Εἶπομεν ἀνωτέρω ὅτι ὁ σκοπός καί τό πνεῦμα τῶν ἱερῶν Κανόνων εἶναι ἡ κατά περίπτωσιν (τοπικήν ἢ οἰκουμενικήν καί πάντοτε ἐν χρόνῳ) διαφύλαξις τῆς πληρότητος τοῦ περιεχομένου τῆς ἀληθείας τῆς ἀποκαλύψεως ἀπό κάθε παρανόησιν ἢ παρέκκλισιν ἢ παραχάραξιν, ἡ ὁποία εἶναι ἀναγκαία διά τήν ζώην τῶν πιστῶν, μέ ἄλλα λόγια δηλαδή διά τήν ὀρθήν βίωσιν τῆς οὐσίας τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐκκλησίας, τῆς σωτηρίας ἐννοοῦμεν («ὁ σωτηριολογικός χαρακτήρ τῶν ἱερῶν Κανόνων») εἰς κάθε ἱστορικήν στιγμήν. Καί βεβαίως ἡ κατανόησις καί ἡ ὀρθή ἐκτίμησις τοῦ

³⁷ Βλ. Βλασίου Φειδᾶ, ὁ.ἀ., σελ. 39-41.

μηνύματος τῆς κανονικῆς παραδόσεως προϋποθέτει ἀναγκαστικῶς μίαν αὐθεντικὴν ἀναγωγὴν τοῦ βουλήματός της ὄχι μόνον εἰς τίς πηγές τῆς ἐν Χριστῷ ἀποκαλύψεως ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ὅλον περιεχόμενον τῆς σωτηρίας. Καὶ ἐάν δέν εἶναι δυνατόν ἡ ἀναγωγή αὐτὴ νά ἀνεύρη ἐκπεφρασμένην ἢ παρεμφερῆ ἀρχὴν διατυπωμένην εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν, τότε θά πρέπει νά ἀναζητηθῆ μία ἕμμεσος σχέσις τῶν Κανόνων πρὸς τὸ περιεχόμενον καὶ τὴν λειτουργίαν τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ἐξετέθη δι' ὀλίγων ἀνωτέρω. Μὲ ἄλλα λόγια, οἱ Κανόνες, πλὴν τῶν πηγῶν τῆς ἀποκαλύψεως, ὑπηγορεύθησαν πέραν πάσης ἀμφιβολίας ἀπὸ τὴν συνείδησιν τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐκφράζουν ἀναντιρρήτως τὴν ἐνιαίαν καὶ ἀναλοίωτον βούλησιν τῆς Ἐκκλησίας εἰς πᾶσαν ἐποχὴν καὶ περίστασιν καὶ ἀναφορικῶς πάντοτε μὲ τὸν σκοπὸν καὶ τὴν ἀποστολὴν τῆς Ἐκκλησίας, τὴν σωτηρίαν δηλαδὴ τοῦ ἀνθρώπου, ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῆς λειτουργίας τῆς Ἐκκλησίας διὰ τὴν μεταμόρφωσιν τοῦ κόσμου. Καὶ τὴν αὐθεντικότητα αὐτὴν τῆς ἐκφράσεως τῆς βουλήσεως τῆς Ἐκκλησίας εἰς τοὺς Κανόνες ἐγγυᾶται ἡ ζῶσα καὶ συνεχὴς παρουσία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Πράγματι, τὸ Ἅγιον Πνεῦμα («τό πνεῦμα τῆς ἀληθείας»)³⁸ κατευθύνει τὴν Ἐκκλησίαν πρὸς τὴν ἐσχατολογικὴν τελείωσιν τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, προφυλάσσοντάς Την ἀπὸ διάφορες καιρικὲς οὐτοπίες καὶ ἐσχατολογικὲς χωρὶς ἔρεισμα ἀναζητήσεις, βεβαιώνει τὴν ἀδιάκοπον παρουσίαν τοῦ Κυρίου εἰς τὴν Ἐκκλησίαν Του (ὅπου «Αὐτός εἶναι μεθ' ἡμῶν καὶ οὐδεὶς καθ' ἡμῶν», παρά τὰ περί ἀντιθέτου λεγόμενα καὶ φαινόμενα), καθιστᾷ τὴν ἀλήθειαν τῆς ἐν Χριστῷ ἀποκαλύψεως συνεχῶς προσιτὴν εἰς τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας, διασφαλίζοντας τὴν αὐθεντικότητα τῆς ἀπολύτου ἀληθείας τῆς πίστεως κατὰ τὴν σύνδεσίν της μὲ τὰ σχετικὰ ἱστορικὰ σχήματα καὶ τὰ πράγματα τοῦ κόσμου (γιατί ὡς εἶπομεν ἡ Ἐκκλησία ἐν τῷ συνόλω Της, ὡς στρατευομένη βεβαίως, ζῆ καὶ δρᾷ εἰς τὸν κόσμον καὶ τὴν ἱστορίαν του καὶ τίς πραγματικότητές του, μὴ ἀφισταμένη αὐτοῦ ἀλλὰ καὶ μὴ συσχηματιζομένη μὲ αὐτόν, πορευομένη δέ εἰς μεταμόρφωσιν του μᾶλλον), μετασχηματίζει τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν τοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν τῆς Ἐκκλησίας, διατηρεῖ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τὴν αὐθεντικὴν ἰσορροπίαν μεταξύ συνεχείας καὶ ἐκσυγχρονισμοῦ τῆς βουλήσεως τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ μηνύματός Του καὶ ὁδηγεῖ τὴν Ἐκκλησίαν³⁹ εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ὑψίστης ἀποστολῆς Της εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς σωτηρίας.⁴⁰

³⁸ Ὅτι, κατὰ τὸ ψαλμικόν: «Πᾶσαι αἱ ἐντολαί σου ἀλήθεια» καὶ Σὺ Κύριε «ἐνετείλω δικαιοσύνην, τὰ μαρτύριά σου, καὶ ἀλήθειαν σφόδρα» ἐμέ δέ «ἀληθεῖα ἐταπείνωσας με» (Ψαλμός 118, 86, 138, 75).

³⁹ «Πάντα χορηγεῖ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, βρῦει προφητείας, ἱερέας τελειοῖ, ἀγραμμάτους σοφίαν ἐδίδασκεν, ἀλιεῖς θεολόγους ἀνέδειξεν, ὅλον συγκροτεῖ τὸν θεσμόν τῆς Ἐκκλησίας. Ὁμοούσιε καὶ ὁμόθρονε τῷ Πατρί καὶ τῷ Υἱῷ, Παράκλητε δόξα Σοι» (Στιχηρὸν τοῦ Ἑσπερινοῦ τῆς ἁγίας Πεντηκοστῆς).

⁴⁰ Βλ. Βλασίου Φειδᾶ, ὁ.ἀ., σελ. 39-41.

Πρβλ καί: «Τούτων οὖν οὕτως ὄντων... ἀσπασίως τοὺς θείους κανόνας ἐνστερνιζόμεθα καὶ ὀλόκληρον αὐτῶν τὴν διαταγὴν καὶ ἀσάλευτον κρατύνομεν, τῶν ἐκτεθέντων ὑπὸ τῶν ἁγίων σαλπίγγων τοῦ Πνεύματος, τῶν πανευφήμων Ἀποστόλων, τῶν τε ἕξ ἁγίων, οἰκουμενικῶν συνόδων καὶ τῶν τοπικῶς συναθροισθεισῶν ἐπὶ ἐκδόσει διαταγμάτων καὶ τῶν ἁγίων Πατέρων ἡμῶν. Ἐξ ἐνός γάρ ἅπαντες καὶ τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος ἀγασθέντες ὤρισαν τὰ συμφέροντα». (ἀ' Κανὼν τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου). Ἀκόμη δέ, «Ἔδοξε δέ καὶ τοῦτο τῇ ἁγίᾳ ταύτῃ συνόδῳ κάλλιστά τε καὶ

Εἰς τό σημεῖον αὐτό θά πρέπει νά κάμωμε καί μίαν μικρήν ἀναφοράν εἰς τήν θεωρουμένην ὑπό τινων διάκρισιν δογματικῶν ὄρων καί ἱερῶν Κανόνων εἰς τό πλαίσιον τῆς σχέσεως τῶν ἐπιστημῶν τῆς Δογματικῆς καί τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου, ἡ ὁποία, ὅπως λέγουν εἶναι δυνατόν νά θεωρηθῆ ὅτι πράγματι ὑπάρχει: ὅπου τά περί ἀυθεντίας καί τῆς συναφοῦς πρός αὐτήν ἐννοίας τοῦ ἀλαθήτου ἰσχύουν καί ἔχουν ἐφαρμογήν εἰς τίς δογματικές ἀποφάσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, τούς ὄρους, τά Σύμβολα δηλαδή, τῆς Ἐκκλησίας καί ὄχι κατ' ἀνάγκην καί εἰς τούς ἱερούς Κανόνες. Τοῦτο ὅμως, εἰς τήν πραγματικότητα, δέν εὐσταθεῖ, διότι πρόκειται περί τεχνητοῦ, οὕτως εἰπεῖν, ζητήματος, καί τό ὅποῖον δέν εὐσταθεῖ, κατ' ἀλήθειαν, ἐπειδή δέν ὑπάρχει πουθενά⁴¹ μία σαφῆς διάκρισις μεταξύ τῶν δύο αὐτῶν χαρακτηρισμῶν ἀφοῦ πολλές φορές κάποιος “ὄρος” χαρακτηρίζεται ὡς “κανών” καί τό ἀντίθετον.⁴² Στήν πραγματικότητα, πολλοί κανόνες ἔχουν δογματικόν περιεχόμενον καί ὅλοι σχεδόν ἔχουν στενήν σχέσιν μέ τήν δογματικήν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας, ἀφοῦ δέν εἶναι ἄλλον τι εἰμῆ ἢ πρακτική ἐφαρμογή αὐτῆς τῆς διδασκαλίας.⁴³ Ἄλλωστε θά πρέπει νά δεχθῶμεν ὅτι διαχωρισμός μεταξύ κανόνων δογματικοῦ-λατρευτικοῦ περιεχομένου καί κανόνων διοικητικοῦ περιεχομένου δέν ὑφίσταται (ζήτημα λ.χ., τό ὅποῖον ἀνεφύη κατά τήν περίοδον τῆς ἀνωμαλίας εἰς τά ἐκκλησιαστικά κατά τήν δικτατορίαν τοῦ 1967-1974, ὅπως θα ἴδωμεν εἰς τον οἰκεῖον τόπον), διότι δέν ἤμπορεῖ νά θεμελιωθῆ, οὔτε νά εὐσταθήσῃ καί νά ἰσχύσῃ εἰς τήν Ἐκκλησίαν, ἀφοῦ καί οἱ Κανόνες διαθέτουν τήν ἀυθεντικότητα τῶν ὄρων, καθόσον εἶναι καί αὐτοί προϊόν ἀποφάσεων τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία, κατά τά ἀνωτέρω μέχρι τώρα ἐκτεθέντα, κατέχει καί τήν ἀυθεντίαν καί τό ἀλάθητον καί δέν εἶναι δυνατόν διά μέν τούς Ὅρους νά ἀποφασίζῃ ἀυθεντικῶς καί ἀλαθήτως ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι, διά δέ τούς Κανόνες ὄχι, διότι τότε ἡ ἀυθεντία καί τό ἀλάθητόν

σπουδαιότατα, ὥστε μένειν καί ἀπό τοῦ νῦν βεβαίους καί ἀσφαλεῖς, πρός ψυχῶν θεραπείαν καί ἰατροίαν παθῶν, τούς ὑπό τῶν πρό ἡμῶν ἁγίων καί μακαρίων πατέρων δεχθέντας καί κυρωθέντας, ἀλλά καί μὴν παραδοθέντας ἡμῖν ὀνόματι τῶν ἁγίων ἐνδόξων Ἀποστόλων ὀγδοήκοντα πέντε κανόνας... καί τούς λοιπούς πάντας ἱερούς κανόνας τούς ὑπό τῶν ἁγίων καί μακαρίων Πατέρων ἡμῶν ἐκτεθέντας... Καί μηδενί ἐξεῖναι τούς προδηλωθέντας παραχαράττειν κανόνας, ἢ ἀθετεῖν, ἢ ἐτέρους παρά τούς προκειμένους παραδέχεσθαι κανόνας ψευδευγράφως ὑπό τινῶν συντεθέντας, τῶν τήν ἀλήθειαν καπηλεύειν ἐπιχειρησάντων. Εἰ δέ τίς ἀλῶ κανόνα τινά τῶν εἰρημένων καινοτομῶν ἢ ἀνατρέπειν ἐπιχειρῶν, ὑπεύθυνος ἔσται κατά τόν τοιοῦτον κανόνα, ὡς αὐτός διαγορευεῖ, τήν ἐπιτιμίαν δεχόμενος καί δι' αὐτοῦ ἐν ᾧπερ πταίει θεραπευόμενος” (β' κανών τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου», (Ράλλη-Ποτλῆ, «Σύνταγμα τῶν θείων καί ἱερῶν Κανόνων», Τόμ. Β', Ἀθήνησι 1852, σελ. 309-310). Καί ἰδού που ἕνας εἰδικώτερος σκοπός τοῦ γενικοῦ τοιοῦτου, ἢ θεραπεία διὰ τῶν κανόνων τῶν ψυχῶν καί ἡ τῶν παθῶν ἰατροίαν.

Μάλιστα δέ καί ὅσον ἀφορᾷ εἰς τήν ἀπαγόρευσιν αὐτήν πάσης ἀθετήσεως, καινοτομίας ἢ καταργήσεως τοῦ περιεχομένου των, ἡ ἀπαγόρευσις αὐτή ἐκφράζει «αὐτήν ἀκριβῶς τήν βαθεῖαν πεποιθήσιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς συνειδήσεως περί τοῦ αἰωνίου κύρους καί τοῦ ἀμεταβλήτου τοῦ ὑπό τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐμπνευσθέντος περιεχομένου τῶν ἱερῶν Κανόνων», (Κωνσταντίνου Μουρατίδου, «Τό αἰώνιον κύρος τῶν ἱερῶν Κανόνων», Ἀθήνησι 1972, σελ. 61-62.

⁴¹ «Ματαίως θά ἀνεζητεῖ τις τήν κυριολεξίαν μεταξύ τῶν λέξεων «κανών» καί «ὄρος», ἀκόμη καί «δόγματος», κατά τούς πρώτους μάλιστα πέντε αἰώνας» (Δημ. Πετρακάκου, «Νομοκανονικαί ἐνασχολήσεις», Ἀθήνησι 1943, σελ. 33.)

⁴² «Ὅρος γάρ ὁ τύπος καί ὁ κανών λέγεται», γράφει χαρακτηριστικῶς ὁ βυζαντινός κανονολόγος Ζωνναρᾶς. (Ράλλη-Ποτλῆ, ὁ.ἀ. Τόμ. Β', σελ. 159 καί Γ' σελ. 306-308).

⁴³ «Οἱ κανόνες, οἱ ὁποῖοι ρυθμίζουν τήν ζωήν τῆς Ἐκκλησίας εἰς τήν γήινον αὐτῆς ὄψιν εἶναι ἀχώριστοι τῶν χριστιανικῶν δογμάτων, διότι δέν εἶναι νομικοὶ κανονισμοὶ κυρίως, ἀλλά ἐφαρμογαὶ τῶν δογμάτων τῆς Ἐκκλησίας», (Vladimir Lossky, «Ἡ μυστική θεολογία τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας», Μετ. Στ. Πλευράκη, Θεσσαλονίκη 1964, σελ. 206.)

Της θά ἦτο ἔωλον καί ἐκεῖνοι θά αὐτο-ἀναιροῦντο. Δόγματα καί κανόνες, θεωρία καί πράξεις, πίστις καί ἀγάπη, γνῶσις καί βίωσις τῆς ἐν Χριστῷ ἀληθείας δέν χωρίζονται, ἀλλά λειτουργοῦν κατά τρόπον ἀλληλένδετον, ἀλληλοπεριχωρούμενα καί ἀλληλοκατανοούμενα.⁴⁴ Ἐπ' αὐτοῦ, τοῦ ἀπολύτου δηλαδή κύρους καί τῆς αὐθεντίας τῶν ἱερῶν Κανόνων, ἅς ἴδωμεν ἐκεῖνον ὁπού ἔλεγον οἱ ὀρθόδοξοι Πατριάρχες τῆς Ἀνατολῆς εἰς τίς “Ἀποκρίσεις” τῶν πρός τοὺς ἀγγλικανούς Ἀνωμότους (1716/25): «Τοὺς γάρ τῶν προγεγεννημένων ἱερῶν καί ἁγίων ἐπτὰ Συνόδων καί τῶν τοπικῶν, τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ δηλονότι συγκεκριμένων, θεσμούς καί κανόνας, ὡς αὐτά τά ἅγια Εὐαγγέλια δεχόμεθα κατά τόν β' τῆς ἀγίας καί οἰκουμενικῆς Συνόδου κανόνα καί τήν γ' διάταξιν τοῦ β' τίτλου τῶν Νεαρῶν, ἐν ἧ εὐρίσκομεν, ὅτι δεῖ τοὺς κανόνας τῶν ἐπτὰ Συνόδων καί τά δόγματα κρατεῖν ὡς τὰς θείας Γραφάς. Δῆλον δέ καί διατί τοὺς τῶν ἱερῶν Συνόδων κανόνας, ὡς τὰς θείας δεχόμεθα Γραφάς, ὅτι θεοφόρων ἀνδρῶν θεσμοί εἰσιν, οὓς ἔθετο ὁ Θεός ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὡς καί τοὺς Ἀποστόλους καί τοὺς Προφῆτας οὕτω καί τοὺς διδασκάλους, ὡς ὁ θεῖος Ἀπόστολος διδάσκει (Α' Κορ. 12,28) οἱ καί θείῳ Πνεύματι ἐμπνευσθέντες ἐθέσπισαν τοὺς τοιοῦτους κανόνας, ἵν' ἔχωμεν αὐτούς ὡς λύχνους φαίνοντας ἐν ἀσχηρῷ τόπῳ (Β' Πέτρ. 1,19), καθά καί τὰς θείας Γραφάς. Τό γάρ διά τῶν Ἀποστόλων, ὡς προείρηται, λαλήσαν ἅγιον Πνεῦμα, τό αὐτό καί διά τῶν θεοφόρων Πατέρων λελάληκεν καί οὐχ ἕτερον».⁴⁵

Καί κατακλείοντες τοῦτο τό θέμα, ἅς ἀκούσωμεν καί τοῦ μεγαλυτέρου τῶν νεωτέρων κανονολόγων, τοῦ Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, ὁ ὁποῖος εἰς τά προλεγόμενα τοῦ «Πηδαλίου» του «τῆς νοητῆς νηός τῆς Ἐκκλησίας», γράφει: «Αὕτη ἡ βίβλος (ἡ συλλογή δηλαδή τῶν ἱερῶν κανόνων, χωρίς βεβαίως τῶν ἐρμηνευτικῶν σημειώσεων ἐπ' αὐτῶν) εἶναι ἢ μετά τὰς ἀγίας Γραφάς, ἁγία Γραφή, ἢ μετά τήν Παλαιάν καί τήν Καινήν Διαθήκην, Διαθήκη. Τά μετά τά πρῶτα καί θεόπνευστα λόγια, δεύτερα καί θεόπνευστα λόγια. Αὕτη ἐστί τά αἰώνια ὄρια, ἃ ἔθεντο οἱ Πατέρες ἡμῶν, καί νόμοι οἱ ὑπάρχοντες εἰς τόν αἰῶνα... τοὺς ὁποίους ἐθέσπισαν σύνοδοι οἰκουμενικαί τε καί

⁴⁴ «Εἰς τήν Ἐκκλησίαν δέν ὑπάρχουν χωριστά θεωρητικά καί πρακτικά ζητήματα, καθὼς ἐμάθομεν νά λέγωμεν εἰς τήν νεωτέραν ἐποχὴν. Τά ζητήματα τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ζητήματα ζωῆς, εἰς τήν ὁποίαν δέν χωρίζεται ἡ θεωρία ἀπό τήν πρᾶξιν. Ὁ χωρισμός αὐτός τῶν ζητημάτων τῆς Ἐκκλησίας ὀδηγεῖ εἰς διάσπασιν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ὀργανισμοῦ καί ἀντινομίαν ἐν τῷ βίῳ. Ἀναμφιβόλως, ἐν τῶν μεγαλυτέρων ἁμαρτημάτων, τό ὁποῖον συντελεῖται εἰς τήν ἐποχὴν μας ἐντός τῆς Ἐκκλησίας εἶναι, ὅτι χωρίζεται ὁ βίος ἀπό τοῦ δόγματος, ἡ ἀγάπη ἀπό τῆς πίστεως, ἡ Ἐκκλησία ἀπό τῆς Θεολογίας», ἔγραφεν ἐναργέστατα ὁ κυρός Μητροπολίτης Σερβίων καί Κοζάνης Διονύσιος (Ψαριανός), (Διονυσίου (Ψαριανοῦ), Μητροπολίτου Σερβίων καί Κοζάνης, «Χαριστήριος Ἰδέη», Ἐν Ἀθήναις 1969, σελ. 16-17.

⁴⁵ Εὐρέ τοῦτο εἰς, Ἰωάννου Καρμίρη, «Τά Δογματικά καί Συμβολικά μνημεῖα τῆς Ὀρθόδοξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας», Τόμ. Β', ἔκδ. Β', Graz-Austria 1968, σελ. 808-888. Πρβλ. καί τοῦ αὐτοῦ, ὅτι: «Ἡ ἀποδοχή Συνόδου τινός, ὡς οἰκουμενικῆς συνεπάγεται τήν ἀποδοχή αὐτῆς καί ὡς ἀλαθήτου», ἀφοῦ «οὕτως, οἱ στηρίζοντες τό ἐκκλησιαστικόν πολίτευμα ἱεροῖ Κανόνες, κεκτημένοι χαρακτήρα καθολικόν καί αἰώνιον, οἷος εἶναι καί ὁ προορισμός τῆς Ἐκκλησίας, συγκροτοῦσι τό θετικόν δίκαιον αὐτῆς, τό ρυθμίζον τὰς μεταξύ τῶν μελῶν τῆς σχέσεις, ὥστε «πάντα εὐσημῶνως καί κατά τάξιν γινέσθω» (Α' Κορ. 14, 40). Ἡ Ἐκκλησία, ἄρα, οὕσα καθίδρυμα θεῖον, κέκτηται ἴδιον πολίτευμα, ὅπερ ὡς θεῖον, ἄτε προερχόμενον ἀμέσως ἐκ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἢ τῶν Ἀποστόλων καί τῶν κανονικῶν αὐτῶν διαδόχων, ἐμπνεομένων διά τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, δέν ὑπόκειται εἰς τήν αὐθαίρεσίαν τῆς ἀνθρωπίνης βουλήσεως, ἀλλ' ἔχει ἀπόλυτον κύρος», (Ἰωάννου Καρμίρη, «Ὀρθόδοξος Ἐκκλησιολογία», σελ. 520).

τοπικαί διά Πνεύματος Ἁγίου... Αὕτη ὡς ἀληθῶς ἐστι, καθὼς αὐτὴν ἐπωνομάσαμεν, τό Πηδάλιον τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, διά μέσου του ὁποίου αὕτη κυβερνωμένη, ἀσφαλῶς, τοὺς ἐν αὐτῇ ναύτας καί ἐπιβάτας, ἱερωμένους λέγω καί λαϊκοὺς, πρὸς τὸν ἀκύμαντον παραπέμπει τῆς ἄνω Βασιλείας λιμένα». ⁴⁶

Εἰς αὐτό τό σημεῖον, θά πρέπη νά ἐπισημανθῇ τό ὅτι «τό ἀλάθητον τῆς Ἐκκλησίας θεωρεῖται ὄχι μόνον στατικῶς ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὴν πίστιν, ὅπως αὐτὴ κατέχεται καί βιώνεται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν ἀλλὰ καί δυναμικῶς ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὴν διδασκαλίαν Της ἢ ὁποία διατυπώνεται ἀπὸ αὐτὴν, ὄχι μόνον κατὰ τὴν διατύπωσιν τῶν δογμάτων τῆς πίστεως ἀλλὰ καί ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν καθολικὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας, ἢ ὁποία εἶναι χριστοκεντρικὴ, ἀφοῦ Ἐκεῖνος ὁ Ὅποιος παραδίδει καί ταυτοχρόνως παραδίδεται εἶναι Αὐτός οὗτος ὁ Χριστός καί ἔτσι οἰκοδομεῖται μία ἄρρηκτος σχέσις μεταξύ τοῦ Χριστοῦ τῆς πίστεως μέ τὸν Χριστόν τῆς μυστηριακῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας. Καί διά τοῦτο ἡ Ἐκκλησία, μέ τὴν καθολικὴν τῆς παράδοσιν, δέν ἀναζητεῖ τὴν ἀλήθειαν τῆς πίστεως διά νά τὴν ἐκθέσῃ, ἀλλὰ θέτει τὴν αἰωνίαν ἀλήθειαν τῆς πίστεως, τὴν ὁποίαν ἤδη κατέχει καί βιώνει συνεχῶς καί ἀδιαλείπτως, ὡς βασικὴν προϋπόθεσιν τῆς ἱστορικῆς διατυπώσεως τῶν κανόνων, οἱ ὁποῖοι αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς ἀποτελοῦν μίαν ἀπλὴν ἱστορικὴν παράστασιν μιᾶς συγκεκριμένης ἐν τόπῳ καί χρόνῳ συγκυρίας ἢ ἱστορικῆς πτυχῆς, ἐκφραζομένης μέ τρόπον θετικόν ἢ καί ὡς συνήθως ἀρνητικόν καί πάντοτε ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν συνείδησιν, καί ὄχι μίαν ἐξαντλητικὴν καταγραφὴν τῆς ἀπολύτου ἀληθείας, μὴ ἀφιστάμενοι ὅμως ἀπὸ τό πνεῦμα αὐτῆς τῆς ἀληθείας καί τό ὁποῖον αἰώνιον πνεῦμα κατὰ τό περιεχόμενον του ὑπερέχει ἀπείρως τῆς ἐξωτερικῆς ὕλης ἢ μορφῆς τῶν Κανόνων, ταυτοχρόνως ὅμως, διά τῶν κανόνων ἢ αἰώνια καί ἀπόλυτος ἀλήθεια τοποθετεῖται ἐντὸς τῆς ἱστορίας, τῆς ὁποίας βεβαίως κέντρον καί κύριος εἶναι Αὐτός οὗτος ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, καί προσδιορίζεται ἀπὸ αὐτὴν κατὰ τὴν μορφήν καί τὰ μέσα ἐκφράσεως». ⁴⁷

Καί ἄς κατακλείσωμεν τὴν πραγμάτευσιν τοῦ θέματος τῶν ἱερῶν κανόνων, εἰς τό παρὸν κεφάλαιον, μέ μίαν σύντομον ἀναφορὰν εἰς μίαν ἄλλην πτυχὴν τοῦ πνεύματος τοῦ περιεχομένου τῶν Κανόνων καί τοῦ χαρακτῆρος των, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ὡς εὐχαριστιοκεντρικῶν. Ἀναντίρρητον τυγχάνει ὅτι ἡ κανονικὴ τάξις μέ τό νά ἀποτελῇ τὴν δομὴν τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας ὑπάρχει διά τῶν Μυστηρίων, τῶν ὁποίων κέντρον εἶναι ἡ θεία Εὐχαριστία, καί τὰ ὁποία συγκροτοῦν καί ζωοποιοῦν διά τοῦ Παναγίου Πνεύματος τό Σῶμα αὐτό τῆς Ἐκκλησίας, ἢ ὁποία ὅπως ἐπισημαίνει ὁ ἱερός Καβάσιλας, «διά τῶν μυστηρίων σημαίνεται». ⁴⁸ Ὅπως καί ἀνωτέρω ἐξετέθη, οἱ ἱεροὶ κανόνες ἔχουν κυρίως θεολογικὸν περιεχόμενον, σὺν τοῖς ἄλλοις, καί διά τοῦτο ἡ προσέγγισις των γίνεται

⁴⁶ Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, «Πηδάλιον», ἐκδ. ΑΣΤΗΡ Ἀλ. καί Ε. Παπαδημητρίου, Ἀθῆναι 1957, σελ. 1στ'.

⁴⁷ Βλ. Βλασίου Φειδᾶ, ὁ.ἀ., σελ. 43-45.

⁴⁸ Βλ. Ἀρχιμ. Γεωργίου Καψάνη, «Ἡ ποιμαντικὴ διακονία κατὰ τοὺς ἱερούς Κανόνας», Πειραιεύς 1976, σελ. 69.

λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῶν θεολογικῶν καί ἱστορικῶν πλαισίων τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ βίου καί τοῦ χώρου ὅπου δι' αὐτοῦ πραγματοποιεῖται, τῆς Ἐκκλησίας δηλαδή, καί ἐνεργεῖται ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου. Καί αὐτός ὁ σωτηριολογικός χαρακτήρ τῶν Κανόνων συνάπτεται ἀπολύτως μέ τήν ἐκκλησιαστικήν τάξιν καί ἡ ὁποία μέ τήν σειράν της συνδέεται ἀμέσως μέ τό γεγονός τῆς λατρείας τοῦ Θεοῦ, καθ' ὅσον κατ' αὐτήν ἐκδηλώνεται μέ τόν σαφέστερον τρόπον ἡ συγκρότησις τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος καί κατά τόν ἐναργέστερον τρόπον ἡ ἐκκλησιαστική τάξις, ὡς εὐταξία νοουμένη, ἡ ὁποία ἔχει ὡς ἀρχέτυπον τήν οὐράνιον εὐταξίαν, κατά τόν Διονύσιον Ἀρεοπαγίτην. Γράφει χαρακτηριστικῶς ὁ Ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης εἰς τό «Πηδάλιον» του: «Αὕτη ἡ Τριάς... τόν νοητόν κόσμον τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας κατασκευάσασα μέ τούς ἱερούς τούτους καί θείους κανόνας συνέστησεν αὐτόν καί συνέπηξεν, ἐξ ὧν ἡ τῶν πατριαρχῶν ἀποτίκτεται εὐταξία, ἡ τῶν ἀρχιερέων ἀρμονία, ἡ τῶν ἱερέων κοσμιότης, τῶν διακόνων ἡ σεμνοπρέπεια, τῶν κληρικῶν ἡ σεβασμιότης, τῶν μοναχῶν ἡ εὐρυθμία, τῶν πνευματικῶν πατέρων ἡ πρὸς διόρθωσιν ἀπαιτούμενη γνῶσις, τῶν βασιλέων ἡ παρά πάντων ὀφειλομένη τιμή, καί πάντων ἀπλῶς τῶν χριστιανῶν ἡ πρέπουσα χριστιανοῖς διαγωγή καί κατάστασις, καί καθολικῶς εἰπεῖν, ἐκ τῶν ἱερῶν τούτων κανόνων, ἡ κάτω ἐκκλησιαστική ἱεραρχία γίνεται μίμημα καί ἐκσφράγισμα τῆς οὐρανίου ἱεραρχίας, καί αἱ δύο ὁμοῦ ἱεραρχίαι ἀποκαθιστῶνται μία, ἓν μέλος ἀνακρουμένη ἐναρμόνιον καί πάγχορδον».⁴⁹

Καί βεβαίως ἡ ἐκκλησιαστική τάξις, εἰς τό πλαίσιον τῆς σχέσεως προτύπου καί εἰκόνας, εἶναι ἀναγκαῖον νά περιφρουρῆται, ὑπό τό πνεῦμα τῆς ἐν Χριστῷ ἐλευθερίας, νά διασφαλίζεται καί νά διατηρῆται ἰδίως κατά τήν ἱερωτάτην στιγμὴν τῆς «ἐν πνεύματι καί ἀληθείᾳ» (Ἰω. 4,23) λατρείας καί προσκυνήσεως τοῦ «Βασιλέως τῆς δόξης».⁵⁰

⁴⁹ «Πηδάλιον», ὁ.ἀ., σελ. 1στ'.

⁵⁰ Βλ. Θεοδώρου Γιάγκου, «Κανόνες καί Λατρεία», Θεσσαλονίκη 2001, σελ. 9-14.

Βλ. καί Συμεῶνος Θεσσαλονίκης: «Οὐδέν μικρόν ἐν τῇ τοῦ μεγάλου Θεοῦ καί Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, οὐδέν δίχα λόγου, ὅτι αὐτοῦ του ζῶντος Λόγου ἡ Ἐκκλησία, διό μετὰ λόγου πάντα μεγίστου. Πῶς οὖν τολμᾷ τις ὄλως τὰ μετὰ λόγου καί τὰ τοῦ Θεοῦ Λόγου ἰδίαις ὀρμαῖς παρορᾶν; καί ἑαυτόν συνέχει πάντα, ὡς γέγραπται; Καί ὅτι οὐκ ἔστιν ἀκαταστασίας ὁ Θεός, ἀλλ' εἰρήνης καί τάξεως; καί ὅτι ἡ ἐν τοῖς οὐρανοῖς εὐταξία καί ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐστὶ; Μὴ παράλυε τοιγαροῦν τήν ἄνωθεν τάξιν, ἀλλὰ μᾶλλον ἔσο συντηρῶν ταύτην, καί ὑπέρ αὐτῆς ζηλῶν ὅση δύναμις, καί μὴ μόνον σπούδαζε ἅ παρέλαβες συνιστᾶν, ἀλλὰ καί προσθήκαις ἱεραῖς ἐπαυξάνειν καί κοσμεῖν ταῦτα, ὡς καί οἱ πατέρες ἡμῶν, ὑπερμάχει οὖν τῶν ἱερῶν τάξεων, ἵνα μισθούς πολλαπλοῦς κομίση παρά Θεοῦ, ὡς ἀγαπῶν εὐπρέπειαν οἴκου Κυρίου καί τήν ἱεράν τηρῶν τάξιν». (Συμεῶν Θεσσαλονίκης, «Διάλογος», P.G. 155, 680 BC).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 2ον. ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΠΛΑΙΣΙΟΝ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΥ ΧΑΡΤΟΥ

Εἰς τό προηγούμενον κεφάλαιον ὠμιλήσαμεν διά τήν Ἐκκλησίαν καί τό Δίκαιόν της, τό ὁποῖον ἔχει ὡς πηγὴν τοῦ τούς ἱερούς Κανόνας, οἱ ὁποῖοι μέ τήν σειρὰν τῶν ἀποτελοῦν τήν αὐθεντικὴν πηγὴν, τοῦ μηνύματος τῆς ἐν Χριστῷ ἀποκαλύψεως, οὐ μὴν ἀλλὰ καί τοῦς ὁδοδείκτας καί τόν ἀσφαλῆ ὁδηγόν καί ἀγωγόν, ὁ ὁποῖος ἀρδεύει τήν Ἐκκλησίαν καί διαποτίζει τήν ζωὴν τῶν πιστῶν. Καί εἶναι ἀναγκαῖα ἢ ἀναφορά μας εἰς αὐτούς, ὅσον γίνεται ἐκτενέστερον, εἰς τήν πραγμάτευσιν τοῦ θέματός μας, τῆς καταρτίσεως καί τῆς ἱστορικῆς διαδρομῆς τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καί τῶν προϋπαρξάντων ἀναλόγων θεωρουμένων Καταστατικῶν Χαρτῶν εἰς τόν ἐλεύθερον βίον τῆς ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας, καθόσον αὐτοί, βεβαίως καί ἀσφαλῶς διευτυπώθησαν εἰς τήν βάσιν τῶν διατάξεων καί τοῦ πνεύματος τῶν ἱερῶν Κανόνων, κατὰ τό μᾶλλον ἢ ἦττον ὅπως ἦτο φυσικόν. Ἐδῶ, εἰς τό παρόν κεφάλαιον θά ἀσχοληθῶμεν μέ τό ἱστορικόν πλαίσιον, ἐντός τοῦ ὁποίου ἔλαβαν χώραν, ὅλες οἱ προσπάθειες διά τήν κατάρτισιν τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου, μέ ἀναφορὰν εἰς τοῦς θεσμούς δομῆς καί διοικήσεως τῆς ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας.

Εἰσαγωγικά τινά εἰς τήν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

2.1. Ἡ ἑλληνική Ἐκκλησία ἀπό τῆς ἰδρύσεώς της μέχρι τῶν Νεωτέρων Χρόνων.

Εἶναι γνωστόν ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος εἶναι μία ἀπό τίς Αὐτοκέφαλες Ἐκκλησίες τῆς καθόλου Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία εἰς τήν ἐπικράτειαν τοῦ νεωτέρου ἑλληνικοῦ Κράτους ἀναγνωρίζεται συνταγματικῶς ὡς ἡ ἐπικρατοῦσα εἰς αὐτό θρησκεία.

Ἰδρύθηκε κατὰ τήν δευτέραν περιοδείαν τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν Παύλου, ὅταν καί ὠργανώθησαν οἱ πρῶτες χριστιανικῆς κοινότητες⁵¹ εἰς τόν εὐρωπαϊκόν χῶρον, ὅπου καί εἰς τό πλαίσιον τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, μέ τό σύστημα ὁργανώσεώς της, ἐλειτούργησαν ὡς μία φυσική γέφυρα ἐπικοινωνίας μεταξύ Ἀνατολῆς καί Δύσεως χάρις εἰς τήν γεωγραφικὴν θέσιν, τήν πνευματικὴν κληρονομίαν καί τήν γλωσσικὴν καί πολιτιστικὴν παράδοσιν τοῦ ἑλλαδικοῦ χῶρου, ὁ ὁποῖος ἂν καί ὑπὸ ρωμαϊκὴν κατοχὴν, διέθετε τά ἀνωτέρω εἰς ὑψηλόν βαθμόν καί τά ὁποῖα διέτρεχαν ὅλον τόν κορμόν τῆς αὐτοκρατορίας. Εὐρῆκε δέ ὁ Χριστιανισμός, εἰδικῶς εἰς τίς μεγάλες πόλεις, ἐντυπωσιακὴν ἀπήχησιν μεταξύ τῶν κατοίκων των καί μαρτυρεῖται ἀπὸ αὐτόν τόν Ἀπόστολον εἰς τίς Ἐπιστολὰς του (Φιλιππησίους, Θεσσαλονικεῖς καί Κορινθίους) ἀλλὰ καί ἀπὸ τόν μαθητὴν του Τίτον ἀπὸ τήν Κρήτην, ὅπου τόν εἶχεν ἀποστείλει. Ἀλλὰ καί ἡ ἐπίσης ἐντυπωσιακὴ

⁵¹ Τῶν Φιλιππῶν δηλαδή, τῆς Θεσσαλονίκης, τῆς Βεροίας, τῶν Ἀθηνῶν καί τῆς Κορίνθου.

ανάπτυξις τῶν Ἐκκλησιῶν τῶν σημαντικωτέρων ἑλληνικῶν πόλεων, ὅπως ἀπό τίς πηγές μαρτυρεῖται, κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους μετὰ Χριστὸν αἰῶνες, ἔρχεται νὰ ἐπιβεβαιώσῃ τὸ γεγονός αὐτό.⁵²

Κατὰ τὴν ὑστέραν Ρωμαϊκὴν καὶ πρώιμον Βυζαντινὴν περίοδον ὁ χριστιανισμὸς εἶχεν πλέον ἐπικρατήσει καθ' ὅλον τὸν ἑλλαδικὸν χῶρον, ὁ ὁποῖος διοικητικῶς, κατὰ τὸ ρωμαϊκὸν ὅπως εἴπομεν σύστημα, ἐνετάχθη εἰς τὴν πολιτικὴν διοίκησιν τοῦ Ἀνατολικοῦ Ἰλλυρικοῦ, ὁ ὁποῖος περιελάμβανε τίς ἐπαρχίες τῆς Μακεδονίας μὲ πρωτεύουσαν τὴν Θεσσαλονίκην, τῆς Παλαιᾶς Ἠπείρου μὲ πρωτεύουσαν τὴν Νικόπολιν, τῆς Νέας Ἠπείρου μὲ πρωτεύουσαν τὸ Δυρράχιον, τῆς Θεσσαλίας μὲ πρωτεύουσαν τὴν Λάρισαν, τῆς Ἀχαΐας μὲ πρωτεύουσαν τὴν Κόρινθον καὶ τῆς Κρήτης μὲ πρωτεύουσαν τὴν Γόρτυνα.

Ἔτσι καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς πολιτικῆς διοικήσεως αὐτῶν τῶν ἐπαρχιῶν ἔγινε ἀπὸ τὴν Α' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον (Νίκαια 325), διὰ τῶν Κανόνων τῆς, ἡ ἐκκλησιαστικὴ διοίκησις, (κατὰ τὸ μητροπολιτικὸν σύστημα) τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας. Καὶ μέχρι τοῦ 8ου αἰῶνος ὁ πολιτικὸς διοικητὴς καὶ ὁ μητροπολίτης Θεσσαλονίκης ἦσαν οἱ ἀρμόδιοι θεσμικοὶ ἐκφραστὲς τῆς ἐσωτερικῆς πολιτικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς ἀντιστοιχῶς διοικήσεως εἰς τὸ Ἀνατολικὸν Ἰλλυρικόν. Ὡστόσο μετὰ τὴν προσάρτησιν τῆς Ἰταλίας εἰς τὸ Βυζάντιον, κατὰ τὸ ἔτος 535 ἀπὸ τὸν Ἰουστινιανόν Α', οἱ ἀνωτέρω ἐπαρχίες τοῦ Ἀνατολικοῦ Ἰλλυρικοῦ ὑπήχθησαν ἀπὸ αὐτὸν εἰς τὸν παπικὸν θρόνον μὲ τὴν δημιουργίαν τοῦ παπικοῦ βικαριάτου μὲ ἔδραν τὴν Θεσσαλονίκην. Καὶ τὸ καθεστῶς αὐτὸ διετηρήθη μέχρι τοῦ ἔτους 732, ἔτος κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ Αὐτοκράτωρ Λέων Γ' ὑπήγαγεν ἐκκλησιαστικῶς τίς ἐπαρχίες αὐτές, ὅπως καὶ ἐκεῖνες τῆς νοτίου Ἰταλίας εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.⁵³

Καὶ εἶναι ὁπού, μὲ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ θεσμοῦ τῶν θεμάτων εἰς τὴν πολιτικὴν διοίκησιν τῆς αὐτοκρατορίας, κατὰ τοὺς αὐτοὺς Μεσοβυζαντινοὺς χρόνους, ἀκολούθησεν, εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ὀργάνωσιν, ἡ δημιουργία νέων μητροπόλεων, ἀρχιεπισκοπῶν καὶ ἐπισκοπῶν. Κατὰ τὴν αὐτὴν περίοδον παρατηρεῖται μεγάλη οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις εἰς τὸν ἑλληνικὸν χῶρον εἰς τοὺς τομεῖς τῆς

⁵² Βλ. Βλασίου Φειδᾶ, Λήμμα *“Ἐκκλησία”*, εἰς τὸν Τόμον ΕΛΛΑΣ τῆς Ἐγκυκλοπαιδείας ΠΑΠΥΡΟΣ, Ἐκδοτ. Ὄργανισμός *“Πάπυρος”*, Ἀθῆναι 1998, σελ. 412.

Πρβλ. καὶ Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, *“Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τοῦ 1934”*, ἐκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἀθῆναι 2011, σελ. 9-19.

⁵³ *“Ἐπειδὴ ἀπὸ τίς βυζαντινὲς πηγές ἀπουσιάζουν οἱ ἀναγκαῖες γιὰ τὴν κατάστασιν στὴν ἑλληνικὴ Ἐκκλησία πληροφορίες, ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ 6ου αἰῶνος ἕως καὶ αὐτῶν τοῦ 8ου, καὶ παρὰ τίς προβαλλόμενες ἀπὸ Σλάβους καὶ Δυτικούς ἱστορικούς ὑποθέσεις ὅτι τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν κάθοδον καὶ ἀθρόαν διείσδυσιν εἰς τὸν ἑλλαδικὸν χῶρον εἰδωλολατρικῶν σλαβικῶν φύλων ἀπὸ τοῦ 6ου αἰῶνος καὶ ἐξῆς, ὑπόθεσις ἡ ὁποία δὲν εὐσταθεῖ, ἀλλὰ τοῦτο ὀφείλεται μᾶλλον εἰς τὴν ἀνωτέρω ἀναφερθεῖσαν μικτὴν σχέσιν τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Ἀνατολικοῦ Ἰλλυρικοῦ τόσο μὲ τὴν Ἀνατολήν ὅσον καὶ μὲ τὴν Δύσιν, κατὰ τὸ ὁποῖον ἐξηγεῖ καὶ τὴν κατάστασιν τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸν ἑλλαδικὸν χῶρον, ὅπως αὐτὴ ἀποτυπώνεται εἰς τὰ *“Τακτικά”* (Notitiae episcopatum) τῶν μεσοβυζαντινῶν χρόνων”*. Βλ. Βλασίου Φειδᾶ, ὁ.ἀ., σελ. 412.

Πρβλ. καὶ Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, ὁ.ἀ., σελ. 24-27, 48-57.

γεωργίας, τῆς καλλιέργειας καί ἐπεξεργασίας τῆς μετάξης, γεγονός τό ὅποιο, συνακολούθως, ὠδήγησεν καί εἰς τήν αὐξησιν τῶν ἐμπορικῶν δραστηριοτήτων πρός τήν Κωνσταντινούπολιν καί τίς χῶρες τῆς Δύσεως. Βεβαίως κατά τούς ἰδίους χρόνους, ἐξ αἰτίας τῶν ληστικῶν ἐπιδρομῶν τῶν Βουλγάρων κατά τούς 9ον καί 10ον αἰῶνες καί τῶν Νορμανδῶν τῆς Σικελίας κατά τούς 11ον καί 12ον αἰῶνες παρετηρήθη ὕφεσις εἰς τήν οἰκονομίαν καί διατάραξις τῆς κοινωνικῆς γαλήνης εἰς τόν ἑλλαδικόν χῶρον, παραλλήλως ὅμως, μέ τήν συνεχῶς ἐκτεινομένην ἐμπορικὴν δραστηριότητα τῶν μεγάλων ἰταλικῶν ναυτικῶν κέντρων, ὅπως τῆς Βενετίας, τῆς Γένουας, τοῦ Βάρεως κ.ἄ. αὐξήθηκε καί ἡ ἐμπορικὴ κίνησις τῶν παλαιῶν καί τῶν νεωτέρων ἐμπορικῶν κέντρων τῆς Ἑλλάδος. Ἐν τούτοις, κατά τήν αὐτὴν περίοδον καί κάτω ἀπὸ αὐτέσ τίς ἀρνητικέσ ἐπιπτώσεισ εἰς τόν κοινωνικόν χῶρον, ὅπως εἶδομεν ἀνωτέρω, ὁ ἐκκλησιαστικός καί ὁ πνευματικός βίος ἐγνώρισε σπουδαίαν ἀνάπτυξιν, ἐνῶ καί παραλλήλως μέ τήν ἴδρυσιν τοῦ μεγάλου μοναστικοῦ κέντρου, τῆς ἀθωνικῆς πολιτείας, τ.ἔ. τοῦ Ἁγίου Ὁρους, ἐγίναν μεγάλεσ πνευματικέσ ζυμώσεισ εἰς τήν εὐρυτέραν περιοχὴν. Οἱ ἐξελίξεισ δέ αὐτέσ εἰς τήν τοπικὴν Ἐκκλησίαν ἐκφράζονται μέ τήν συμμετοχὴν εἰς αὐτέσ τῆς ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας εἰς τήν σύνολον ἐκκλησιαστικὴν ζωὴν τῆς αὐτοκρατορίας.⁵⁴

Ἀκολούθησεν ἡ ἄλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεωσ ἀπὸ τούσ Σταυροφόρουσ τῆς Δύσεωσ, κατά τό ἔτοσ 1204, ἡ ὁποία ἐπέφερε μεγάλην διάσπασιν εἰς τήν πολιτικὴν καί ἐκκλησιαστικὴν συνοχὴν τῶν ἐδαφῶν τῆς αὐτοκρατορίας μέσῳ τῆσ διανομῆσ των (partition romaniae), κατά τό μεγαλύτερον τμῆμα εἰς τούσ Φράγκουσ καί τούσ Βενετούσ, οἱ ὁποῖοι ὀργανωμένοι εἰς μικρέσ τοπικέσ ἡγεμονίεσ κατά τό φεουδαλικόν σύστημα τῆς Δύσεωσ, κατεπίεζαν τήν ὀρθόδοξον ἱεραρχίαν, τόν κλῆρον καί τόν λαόν, μέ τά γνωστά μέτρα καί τίσ συνέπειεσ, τά ὁποῖα ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία ἔχει καταγράψει εἰς τίσ σελίδεσ τησ μέ τά μελανώτερα χρώματα. Ἐν τούτοις ἡ ἴδρυσις τῶν κρατῶν τῆς Νικαίας, τῆς Ἡπείρου καί τῆς Τραπεζοῦντοσ καί ἡ παράλληλοσ ἀνάπτυξις τοῦ Δεσποτάτου τῆς Ἡπείρου πρόσ τήν Μακεδονίαν καί τήν Θεσσαλίαν καί τοῦ Μυστρᾶ εἰς τήν Πελοπόννησον ἐγίναν οἱ ἐστίεσ ἐκεῖνεσ τοῦ ἑλληνισμοῦ, οἱ ὁποῖεσ ἔδρασαν διά τήν παλινὀρθωσιν τῆσ αὐτοκρατορίας μέ τήν ἀπαλευθέρωσιν τῆσ Κωνσταντινουπόλεωσ καί τῶν φραγκοκρατουμένων περιοχῶν, κατά τό ἔτοσ 1261. Ἐκ τούτου, οἱ φραγκικέσ ἡγεμονίεσ ἀπεδυναμώθησαν καί περιορίσθησαν εἰς τά νησιά καί τά μεγάλα ἐμπορικὰ λιμάνια. Μέ τήν ἀνάδειξιν, ἄλλωστε, τῆσ Θεσσαλονίκησ, τοῦ Ἁγίου Ὁρουσ καί τῆσ καστροπολιτείας τοῦ Μυστρᾶ εἰς μεγάλα πνευματικὰ κέντρα εἰς τόν ἑλλαδικόν χῶρον καί τήν σημαντικὴν συμβολὴν των εἰς τήν ἀκτινοβολίαν τοῦ Βυζαντίου κατά τούσ χρόνουσ τῶν Παλαιολόγων, ὀλοκληρώθη ἡ ἀναγέννησις τῆσ αὐτοκρατορίας, κατά τό μέτρον βεβαίωσ τό ὅποιο ἀναλογεῖ εἰς τήν Ἐκκλησίαν. Ὡσ τόσον, οἱ συνέπειεσ τῆσ λατινοκρατίας, ὅσον ἀφορᾶ, πέραν τῆσ οἰκονομίας, εἰς τήν ζωὴν τῆσ

⁵⁴ Καί αὐτό τό γεγονός καταγράφεται εἰς τά “Τακτικά” τῆσ ἐποχῆσ τῶν Μακεδόνων καί τῶν Κομνηνῶν. Βλ. Βλασίου Φειδᾶ, ὁ.ἄ., σελ. 412.

Πρβλ. καί Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, ὁ.ἄ, σελ. 62-84.

Ἐκκλησίας ἦσαν δυσμενῶς αἰσθητές καί ἐπηρέασαν τίς δομές καί τήν ὀργάνωσίν της, ἀφοῦ ἐξ αἰτίας αὐτῆς ἐδημιουργήθησαν πολλές νέες μητροπόλεις καί ἀρχιεπισκοπές, οἱ ὁποῖες εἶχαν νά ἀντιμετωπίσουν σοβαρά προβλήματα διά τήν συντήρησιν τοῦ ἐνοριακοῦ των κλήρου καί ποικίλες πνευματικές ἀνάγκες. Καί χωρίς νά λησμονῶμεν τίς λυσσαλέες ἐπιθέσεις τῶν λατίνων εἰς αὐτήν τήν ἰδίαν τήν Ἐκκλησίαν, κατά τό ἐκκλησιολογικόν καί λοιπόν πνευματικόν μέρος, μέ καταπιεστικές προσπάθειες ἐκλατινισμοῦ καί ὑπαγωγῆς τοῦ κλήρου καί τοῦ ποιμνίου τῆς Ἐκκλησίας εἰς τήν παπικήν ἐξουσίαν, κάτι τό ὁποῖον ἐάν συνέβαινε, θά ἀπέβαινε ὀλέθριον διά τήν ὀρθοδοξίαν.⁵⁵

Καί δυστυχῶς διά τό Γένος, διά τό ὁποῖον μικρή ἀνάπαυλα ὑπῆρξεν εἰς τό σημεῖον αὐτό τῆς πολυκυμάντου ἱστορίας του, τά δεινά αὐτά ἀκολούθησαν ἄλλα δεινά μελανώτερα, ἀπό ἀλλόθρησκον αὐτήν τήν φοράν καί ἄγριον δυνάστην, τούς υἱούς τῆς ἡμισελήνου. Οἱ Τοῦρκοι ἄλωσαν τήν Πόλιν καί κατέλυσαν τήν χιλιόχρονον αὐτοκρατορίαν τοῦ Βυζαντίου, ἐπιβάλλοντας ἐπί τετρακόσια ἔτη μίαν στυγνήν καί φρικώδη καταδυναστείαν,⁵⁶ ὅπου τά πάντα “τά ‘σκιαζεν ἡ φοβέρα καί τά πλάκωνε ἡ σκλαβιά”. Ἐφθασεν ὁμοῦς ὁ καιρός διά τήν Ἐκκλησίαν νά δείξει τό μεγαλεῖον καί τό μέγεθος τοῦ ρόλου, τῆς εὐθύνης καί τῆς ἀποστολῆς της, ἀκόμη καί πέραν τῶν ὁρίων της, τῶν καθαρῶς πνευματικῶν. Τοῦτο συνέβη, ἀφ’ ὅτου ὁ ἀλλόθρησκος κατακτητής ἀνεγνώρισε διάφορα προνόμια, ὅπως τῆς θρησκευτικῆς ἀνοχῆς, τῆς συγκροτήσεως τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως καί ἐκπαιδεύσεως, τά ὁποῖα παραλαμβάνοντας ἡ Ἐκκλησία ἐχρησιμοποίησε κατά τόν ἀποτελεσματικώτερον τρόπον εἰς τήν ὀργάνωσιν τῆς ἀποστολῆς της, ἀκόμη καί ὡς ἐθναρχικῆς, ἔχοντας εὐτυχῶς, ἀπαλλαγῆ ἡ ἰδία ἀπό τήν ἐπαχθῆ φορολογίαν τοῦ κατακτητοῦ.

Εἶναι ὁμοῦς γεγονός ὅτι, ὅπως βεβαίως συμβαίνει πάντοτε, τά προνόμια αὐτά κατεπατήθησαν ἐπανειλημμένως καί κατά συρροήν καί μάλιστα μέ τόν βιαιότερον καί σκαιότερον τρόπον (ἐξισλαμισμοί, ἀρπαγή ἀνθρώπων καί περιουσιῶν κ.ἄ.) ἀπό τούς ἐκπροσώπους τῆς περιφερειακῆς διοικήσεως τοῦ τουρκικοῦ κράτους (καί ἄς μὴν ἀναφέρωμεν τήν ἀφαίρεσιν τῆς ζωῆς τῶν ὑποδούλων χριστιανῶν, μέ τήν παραμικράν αἰτίαν καί ἀφορμήν, κατά τήν περίοδον αὐτήν, ἡ ὁποία ἀνέδειξε καί ἐχάρισεν εἰς τήν Ἐκκλησίαν πλῆθος ὅλον Νεομαρτύρων Ἁγίων). Παρ’ ὅλα αὐτά, ἡ Ἐκκλησία διά τῶν ἀρχιερέων της καί τῶν ἰδίων της πόρων καί μέσων, ἀλλά καί οἱ ἐκπρόσωποι τῆς τοπικῆς διοικήσεως ἐμηχανεύοντο καί ἐχρησιμοποιοῦσαν ποικίλους τρόπους διά νά ἀνακουφίσουν τό ὑπόδουλον Γένος ἀπό τά δεινά του. Ἡ μέριμνα διά τήν συντήρησιν ἢ καί τήν ἀνάπτυξιν τῆς

⁵⁵ Κατ’ αὐτόν καί δι’ αὐτούς τούς λόγους, διευτυπώθη καί τό γνωστόν, τό ὁποῖον ἀπηχεῖ καί τήν ἀγωνίαν, τήν δυσαρέσκειαν καί τήν πικρίαν τῶν ὀρθοδόξων διά τήν στάσιν, ἀλλά καί τά δεινά τά ὁποῖα ἐπεσώρευσαν εἰς τήν ἐν γένει ζωήν καί κυρίως τήν ἐκκλησιαστικήν οἱ λατῖνοι, μέ ὅ,τι αὐτοὶ προεξένησαν: “Καλύτερον τό φέσι τοῦ Τοῦρκου παρά ἡ παπική τιάρα”. – Ἡδη, ἀπό πολλῶν ἐτῶν οἱ Τοῦρκοι εἶχαν ἐμφανισθεῖ καί ἐβίαζαν τήν αὐτοκρατορίαν νά τήν κατακτήσουν, κάτι τό ὁποῖον, μετ’ οὐ πολὺ, συνέβη. Βλ. Βλασίου Φειδᾶ, ὁ.ἀ., σελ. 412.

Πρβλ. δέ καί Χρυσσοστόμου Παπαδοπούλου, ὁ.ἀ., σελ. 86-130.

⁵⁶ Κατά τήν διάρκειαν τῆς ὁποίας (1453-1821) κατελύθη σταδιακῶς ἡ φραγκοκρατία εἰς τόν ἑλλαδικόν χώρον, μέ ἐξαίρεσιν τήν Κρήτην καί ὠρισμένα νησιά τοῦ Αἰγαίου καί τοῦ Ἰονίου Πελάγους καί οὕτως ἔπαυσεν ἡ καταπιεστική προπαγάνδα τῶν λατίνων εἰς βάρος τῶν Ὀρθοδόξων.

Παιδείας εις κάθε σημαντικήν πόλιν καί περιοχὴν ὑπῆρξε τό πρωταρχικόν χρέος τῶν ἐκπροσώπων τῆς Ἐκκλησίας καί τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως. Οἱ ἱεροὶ ναοὶ καί οἱ ἱερεῖς μονές, παντοῦ εἰς τὴν ἐπικράτειαν, κατέστησαν οἱ πνευματικὲς ἐκεῖνες ἐστίες ὅπου, διὰ τῆς Παιδείας τοῦ Γένους καί εἰς τό ὄνομα τῆς ἐλευθέρας πατρίδος, ἐσφυρηλατεῖτο, πέραν τῶν γραμμάτων καί τῆς μαθήσεως, τό πνεῦμα τοῦ ἀγῶνος, τῆς ὑπομονῆς εἰς τό ὅτι “πάλιν μέ χρόνους μέ καιρούς, πάλιν ἐδικά μας θᾶναι...”. Καί ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλά καί διὰ τῆς Παιδείας κατέστη φανερά καί ἐγένετο συνείδησις εἰς τοὺς ὑποδούλους, ἥδη ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ 16ου αἰῶνος, ἡ ἀνάγκη διὰ μίαν ὀργάνωσιν τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐπὶ τό συστηματικώτερον.⁵⁷

Καί ἄς μὴ λησμονῶμεν ὅτι ἀπὸ τὰ σπλάχνα τῆς φιλάτης πατρίδος, τῆς ἑλληνίδος γῆς, ἀκόμη καί εἰς τοὺς δυστήνους μέλανας καιρούς τῆς μακρᾶς καί πικρᾶς δουλείας, ἀνεδείχθησαν, εὐδοκία Θεοῦ, μεγάλοι Πατριάρχες, λόγιοι, κληρικοὶ καί μοναχοὶ καί ἐξέχουσες πνευματικὲς μορφές, οἱ ὅποιοι μέ τό ἔργον καί τὴν δρᾶσιν των ἐνέπνευσαν τοὺς ἀγῶνες τοῦ Γένους καί τὴν πολύπτυχον ἀποστολὴν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου εἰς ὅλους τοὺς ὀρθοδόξους λαοὺς τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης καί εἰς τὰ Πατριαρχεῖα τῆς Ἀνατολῆς.⁵⁸

2.2. Ἡ Αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος

Καί ὅμως ἦτο αὐτό τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον, τό ὅποῖον ἐδοκίμασε τὴν πικρίαν τῆς βιαίας ἀποκοπῆς ἐκ τοῦ κορμοῦ του, τοῦ πλέον ἐγγυτάτου καί ἠγαπημένου μέλους του ἀφοῦ, ὅταν ἔπνευσε “ὁ ἀέρας τῆς λευτεριᾶς” καί τό Γένος, ὑπὸ κρατικὴν καί ἐθνικὴν πλέον ὑπόστασιν, εἰς τὸν ἐλεύθερον βίον του, ἀπήτησε καί ἔλαβεν ἀπὸ τὴν Μητέρα του Ἐκκλησίαν τὴν ἀποκοπὴν τῆς Ἐκκλησίας του ἀπὸ τὴν ἐπὶ αἰῶνας τροφὸν του, “ὡς ὁ υἱὸς ἐκεῖνος”, κατὰ τό γραφικόν “... καί ἔφαγεν καί ἐπαχύνθη καί ἀπεγαλακτίσθη ὁ ἠγαπημένος Ἰσραήλ...”.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 παρετηρήθη, ὡς ἦτο φυσικόν, μία ἰδιαίτερας μορφῆς σχέσις μεταξύ τῶν περιοχῶν οἱ ὅποιες εἶχαν ἀπελευθερωθῆ τόσον μέ τὸν μείζονα ἑλληνισμόν ὁ ὅποιος διαβιοῦσε ἐντὸς ὀλοκλήρου τοῦ ὀθωμανικοῦ Κράτους, ὅσον καί μέ τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ὁποίου ὑπήγοντο μέχρι τότε, ἀπὸ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους, ὅλες οἱ μητροπόλεις καί οἱ ἀρχιεπισκοπές τοῦ ἑλλαδικοῦ χώρου. Βεβαίως κατὰ τὴν περίοδον τῆς διεξαγωγῆς τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνος, εἶχεν διακοπεῖ ἐκ τῶν πραγμάτων, ὄχι μόνον βεβαίως ἐξ αἰτίας αὐτῶν τούτων τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων, ἀλλά καί τοῦ

⁵⁷ “Ἐγραφεν ὁ Ἀδαμάντιος Κοραῆς, ἀναγνωρίζων ὅτι “εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὡς κοινὴν μητέρα, εἶναι τό Γένος προσκεκολλημένον καί διὰ τὴν θρησκείαν καί διὰ τὴν μητρικὴν φροντίδα, τὴν ὁποίαν δείχνει καθ’ ἡμέραν ὑπὲρ τῆς παιδείας τοῦ Γένους”.

⁵⁸ Βλ. Βλασίου Φειδᾶ, ὁ.ἀ., σελ. 412.

Πρβλ. καί Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, ὁ.ἀ., σελ. 137-194.

ἐπαναστατικοῦ πνεύματος τοῦ ἀγῶνος ἐναντίον τοῦ ἀλλοθρήσκου δυνάστου, ἡ λειτουργία τῶν κανονικῶν σχέσεων τῆς ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας μέ τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον, χωρίς αὐτή ἡ διακοπή νά ὑποκρύπτῃ μίαν ἐνδιάθετον πρόθεσιν ἀπό μέρους τῆς Ἐκκλησίας νά ἀνεξαρτητοποιηθῇ ἀπό τήν Μητέρα Ἐκκλησίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅπως φαίνεται καί ἀπό τίς σχετικές συζητήσεις, οἱ ὁποῖες ἔγιναν κατά τήν Ἐθνοσυνέλευσιν τῆς Τροιζῆνος. Καί μάλιστα, μετά τήν ἀπαλευθέρωσιν, ὁ πρῶτος Κυβερνήτης τῆς ἐλευθέρως Ἑλλάδος Ἰωάννης Καποδίστριας ἀνέλαβε σημαντικές πρωτοβουλίες γιά τήν ἀνασύνδεσιν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ ἐλευθέρου ἑλληνικοῦ Κράτους μέ τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον. Ἐν τούτοις ἡ ἰδέα τῆς ἀνεξαρτητοποιήσεως τῆς ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας ἀπό αὐτό εἶχε καλλιεργηθεῖ μεταξύ τῶν ὀπαδῶν τῶν ἀρχῶν τοῦ δυτικοῦ Διαφωτισμοῦ, πρό τῆς ἐπαναστάσεως, παρ' ὅλον αὐτή ὡς ἦτο φυσικόν, εἶχεν ἀτονήσει κατά τήν διάρκειαν τοῦ ἀγῶνος, ἀλλά ἀμέσως μετά τό τέλος του, ἐπανῆλθε μέ ἔντονον χαρακτήρα εἰς τό προσκήνιον, ὡς μή ὄφειλε βεβαίως – πρὸς τί ἡ ἐπιδειχθεῖσα σπουδή; – αὐτό ἦτο τό ἐπεῖγον ἐκεῖνες τίς ὄρες καί τίς ἐποχές, ὅπου τό νεώτατον ἑλληνικόν κρατίδιον ἐπροσπαθοῦσε νά σταθῇ εἰς τά πόδια του καί νά εὔρη τόν βηματισμόν του, ἔχοντας μόλις ἀναγεννηθεῖ ἀπό τίς στάκτες του; Μάλιστα τώρα οἱ ὀπαδοί τοῦ Διαφωτισμοῦ εἶχαν τήν ἰσχυρή ὑποστήριξιν τοῦ ρωμαιοκαθολικοῦ κατὰ τό θρήσκευμα βασιλέως Ὅθωνος, ὁ ὁποῖος εἶχε σταλεῖ ἀπό τίς Μεγάλες Δυνάμεις ὡς ὁ πρῶτος βασιλεὺς τοῦ νεοσυστάτου Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος. Οἱ Διαφωτιστές μέ ἡγέτην τόν λόγιον κληρικόν Θεόκλητον Φαρμακίδην μέ τό Βασιλικόν Διάταγμα τῆς 23ης Ἰουλίου τοῦ 1833 προέβησαν εἰς τήν αὐθαίρετον καί ἀντικανονικὴν ἀνακήρυξιν τῆς ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας ὡς Αὐτοκεφάλου, κάτι τό ὁποῖον δέν ἀποτελοῦσε ἄλλο τι, εἰμὴ τήν πλήρη ὑποταγὴν τῆς Ἐκκλησίας εἰς τήν Πολιτείαν. Τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον, μὴ ἔχοντας προβῆ εἰς τήν ἀναγνώρισιν τῆς αὐθαιρέτου αὐτῆς πράξεως διέκοψε κάθε ἐπικοινωνίαν μέ τήν ἑλληνικὴν Πολιτείαν. Ὁ πράγματι λόγιος κληρικός Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος ὁ ἐξ Οἰκονόμων μέ τήν δημοσίευσιν πλήθους πυρίνων ἄρθρων καί πραγματειῶν του, κατέδειξε τίς ὀλέθριες καί ὀδυνηρές συνέπειες τῆς ρήξεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μέ τήν Μητέρα Ἐκκλησίαν. Καί τό ἀφύσικον αὐτό καθεστῶς τῆς μὴ ἐπικοινωνίας μεταξύ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν ἐσυνεχίσθη καί διετηρήθη ἐπὶ δέκα ἐπτὰ ὅλα ἔτη, προκαλώντας μίαν, ἄνευ προηγουμένου θά ἐλέγομεν, βαθέως χαίνουσαν καί αἰμάσσουσαν πληγὴν εἰς αὐτό τό σῶμα τῆς καθ' ὅλου Ἐκκλησίας. Τήν λύσιν τοῦ παραλόγου αὐτοῦ ζητήματος ἔδωσεν ἡ ἐπιδειχθεῖσα ἀπό μέρους τῆς ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας σύνεσις καί ἡ ἀνάληψις ἀπὸ αὐτὴν πρωτοβουλιῶν πρὸς ἀποκατάστασιν τῶν κανονικῶν σχέσεών της μέ τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον, τό ὁποῖον, ὡσαύτως τήν αὐτὴν σύνεσιν ἐπιδείξαν, παρὰ τόν πόνον καί τήν πικρίαν του, προέβη εἰς τήν ἀνακήρυξιν τῆς ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ὡς Αὐτοκεφάλου, μέ τήν ἐκδοσιν τοῦ Πατριαρχικοῦ καί Συνοδικοῦ Τόμου (Π.Σ.Τ.) τοῦ 1850, μέ τόν

όποιοι καθόρισε και τά κανονικά πλαίσια οργάνωσης και λειτουργίας των συνοδικών της θεσμών.⁵⁹

Όλιγον αργότερον και μετά από τις μεταβολές οι οποίες είχαν επισυμβεί εις τά πολιτικά πράγματα, μέ την προσάρτησιν εις την Ελλάδα των Επτανήσων, τό Οικουμενικόν Πατριαρχεῖον παρεχώρησεν εις την Εκκλησίαν τῆς Ελλάδος τις ἐκκλησιαστικές ἐπαρχίες των Ἰονίων Νήσων μέ την ἀπό Ἰουλίου τοῦ 1866 Πατριαρχικήν και Συνοδικήν Πρᾶξιν (Π.Σ.Π..) (Νόμος ΠΝ΄ 20/1/1866). Ἐν συνεχείᾳ και μέ την ἀπό Μαΐου τοῦ 1882 πατριαρχικήν και Συνοδικήν Πρᾶξιν, παρεχωρήθησαν ἀπό τό Οικουμενικόν Πατριαρχεῖον εις την Εκκλησίαν τῆς Ελλάδος οι ἐκκλησιαστικές ἐπαρχίες τῆς Ἠπείρου και τῆς Θεσσαλίας. Τό πολύπλοκον ζήτημα των ἐκκλησιαστικῶν ἐπαρχιῶν των λεγομένων “Νέων Χωρῶν”, τῆς Ἠπείρου δηλαδή, τῆς Μακεδονίας και τῆς Θράκης, ἐπελύθη πολύ αργότερον και ἐρρυθμίσθη μέ την Πατριαρχικήν και Συνοδικήν Πρᾶξιν τοῦ 1928 (σύμφωνον και μέ τό πνεῦμα τοῦ νόμου 3615/1928), μέ την ὁποίαν παρεχωρήθη ἡ ἐκκλησιαστική διοίκησις των ἐπαρχιῶν αὐτῶν “ἐπιτροπικῶς” ἄχρι καιροῦ, εις την Εκκλησίαν τῆς Ελλάδος. Τό Ἅγιον Ὅρος δέν ἐνετάχθη εις τις ἀνωτέρω ρυθμίσεις, ἀφοῦ ἔχει κατοχυρωθεῖ και συνταγματικῶς τό αὐτοδιοίκητον τῆς ἀθωνικῆς χερσονήσου ἀπό τό ἑλληνικόν κράτος ἀλλά και ἡ παραμονή του ὑπό την ἄμεσον δικαιοδοσίαν τοῦ Οικουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὅπως ὀρίζεται και εις τόν Καταστατικόν Χάρτην τοῦ Ἁγίου Ὁρους τοῦ 1924, ὅπως και ἡ ἡμιαυτόνομος Εκκλησία τῆς Κρήτης, ἡ ὁποία ἔχει ἰδικόν τῆς Καταστατικόν Χάρτην, καθώς και οι ἐκκλησιαστικές ἐπαρχίες τῆς Δωδεκανήσου, μετά την προσάρτησίν της εις τό ἑλληνικόν Κράτος τό 1948. Ἔτσι, και μέχρι σήμερα, ὑπάρχουν διάφορα ἐκκλησιαστικά καθεστῶτα εις τόν ἐδαφικόν χῶρον τῆς Ελλάδος (Παλαιές Χῶρες, Νέες Χῶρες, Κρήτη, Δωδεκάνησα και Ἅγιον Ὅρος). Παρ’ ὅλα αὐτά, ἡ πολυμορφία αὐτή των ἐκκλησιαστικῶν διοικητικῶν καθεστώτων οὐδόλως δημιουργεῖ προβλήματα, εις την πραγματικότητα, παρά τις κατά καιρούς “διενέξεις” και τριβές ὡς πρὸς τό ζήτημα των Νέων Χωρῶν κυρίως, μεταξύ τῆς Αὐτοκεφάλου Εκκλησίας τῆς Ελλάδος και τοῦ Οικουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἀφοῦ ὑπάρχει, διά τά θέματα αὐτά, ἕνα σαφέστατον συνταγματικόν και νομικόν πλαίσιον, ἀλλά και διότι ἡ κανονική παράδοσις τῆς Εκκλησίας δέν ἀφήνει περιθώρια διά σύγχυσιν ἀρμοδιοτήτων. Ἐξ ἄλλου, και κατόπιν των ὅσων ἐλέχθησαν ἀνωτέρω, ὁ “ἐδαφικός περιορισμός τῆς ἄλλοτε εὐρυτάτην ἐχούσης δικαιοδοσίαν Εκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως (μιᾶς Εκκλησίας ἐμπεριστάτου, ἐκείνης τῆς των τοῦ Χριστοῦ πενήτων, ἡ

⁵⁹ Βλ. Βλασίου Φειδᾶ, ὁ.ἀ., σελ. 412-413, και

Ἀθανασίου Ἄν. Ἀγγελοπούλου, “*Ἐκκλησιαστική Ἱστορία – Ἱστορία των θεσμῶν διοικήσεως και ζωῆς τῆς Εκκλησίας τῆς Ελλάδος*”, Ἐκδόσεις Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2015, σελ. 21-28.

Πρβλ. δέ και Χρυσσοστόμου Παπαδοπούλου, ὁ.ἀ., σελ. 205-220, και

Βαρνάβα (Τζωρτζάτου) Μητροπολίτου Κίτρους, “*Οἱ βασικοὶ θεσμοὶ διοικήσεως τῆς Ὀρθοδόξου Εκκλησίας τῆς Ελλάδος, μετά ἱστορικῆς ἀνασκοπήσεως*”, περιοδικόν “Θεολογία”, Τόμος ΜΗ΄, Τεύχος 3, σελ. 451-462.

ὅποια παρά τίς δύσκολες καί αντίξοες συνθήκες μέσα εἰς τόν ἐχθρῆ καί ἀλλόθρησκον χῶρον, εἰς τόν ὅποιο ζῆ καί κινεῖται ἐπιμένει νά μὴν ἐγκαταλίπη τόν ἱστορῆ τῆς χῶρον, εἰς τόν ὅποιο ἀπό τῆς ἰδρύσεως τῆς ἡνδρώθη καί ἐμεγαλοῦργησεν), ὁ ἐδαφῆς περιορισμός τῆς λέγομεν, οὐδόλως μειώνει τὴν θέσιν τῆς ὡς τοῦ θρόνου καί σεπτοῦ κέντρου τῆς Ὁρθοδοξίας, τὴν ὅποιαν κέκτηται, ἀνεξαρτήτως παντός ἄλλου παράγοντος, ὑπό τῶν κανόνων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καί τῆς μακραίωνος ἱστορικῆς τῆς παραδόσεως”.⁶⁰

⁶⁰ Βλ. Βαρνάβα Τζωρτάτου, ὁ.ἀ., σελ. 471-472 καί, Βλασίου Φειδᾶ, ὁ.ἀ., σελ. 413.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 3ον. ΤΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΝ ΧΑΡΤΗΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

Ἐχοντας ἔστω καί σχηματικῶς δι' ὀλίγων, διαγράψη καί τό ἱστορικόν πλαίσιον ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀπ' αὐτῶν τῶν ἀποστολικῶν χρόνων, μέχρι καί τῆς ἰδρύσεως τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καί τῆς ἀναθέσεως ἢ ὑπαγωγῆς εἰς αὐτήν τῆς διοικήσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐπαρχιῶν τῶν Νέων Χωρῶν, καθὼς καί ἐκείνων τῆς Ἡπείρου, τῆς Θεσσαλίας καί τῶν Ἐπτανήσων, ἔχοντας δέ καί ὁμιλήση περί τῆς οὐσίας καί τῆς ἀποστολῆς τῆς Ἐκκλησίας εἰς τόν κόσμον καί τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἱερῶν Κανόνων εἰς τήν ζωήν, τήν δρᾶσιν καί τό ἐπί γῆς πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἀσφαλοῦς κριτηρίου διά τήν νομιμότητα καί τήν αὐθεντικότητα, κάθε καταστατικῆς ἢ ἄλλης νομοθεσίας ἢ συναφοῦς ἀποφάσεως (ἐγκυκλίων, κανονισμῶν κ.ἄ.), ἐρχόμεθα εἰς τήν πραγμάτευσιν τοῦ κυρίου μέρους τοῦ θέματός μας τῆς διαμορφώσεως τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, μέ ἀναφοράν εἰς τά διατρέξαντα γεγονότα, ἀπό τό τέλος τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, τήν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος καί τήν δημιουργίαν τοῦ Νεωτέρου Κράτους τῆς ὑπό ἐθνικήν ὑπόστασιν, τήν εἰσοδόν τῆς δηλαδή εἰς τόν ἐλεύθερον βίον τῆς, μέ ὅλα τά νομοθετήματα ἀπό πλευρᾶς Πολιτείας, μέ ἢ χωρίς τήν συνδρομήν ἢ καί τήν συμφωνίαν τῆς Ἐκκλησίας εἰς τήν διαμόρφωσιν καί ἔκδοσίν τους, τά ὅποια ἤμποροῦν νά θεωρηθοῦν ἀσφαλῶς, κάποια ἀπό αὐτά, ὡς κατά καιρούς καταρτισθέντες καί ἰσχύοντες Καταστατικοί Χάρτες, εἰς τό πλαίσιον τῶν ἀλλεπαλλήλων πολιτικῶν συγκυριῶν, οἱ ὅποιες ἐπηρέαζαν καί τήν ζωήν τῆς Ἐκκλησίας, μέ κυρίαρχον στοιχεῖον τίς συνεχεῖς παρεμβάσεις, ὄχι πάντοτε ἐπ' ἀγαθῶ, εἰς τήν ἐσωτερικήν ζωήν καί εἰς τά τῆς διοικήσεως κυρίως τῆς Ἐκκλησίας, ἀπό πλευρᾶς Πολιτείας. Καί εἶναι γεγονός ὅτι ἡ πλούσια εἰς κυβερνητικές παρεμβάσεις ἐμπειρία τῆς Ἐκκλησίας, κατά τήν Νεωτέραν Ἐκκλησιαστικήν Ἱστορίαν τῆς ἔρχεται νά καταδείξει τό γεγονός τοῦ “πνιγμού”, κατά τινά ἔκφρασιν, τῆς Ἐκκλησίας ἀπό τό βρόγγχον τῆς πολιτικοκρατικῆς παρεμβάσεως, μέχρι τῆς καταρτίσεως τοῦ ἤδη σήμερον ἐκμετροῦντος ὑπέρ τήν τεσσαρακονταετίαν ἰσχύν Νέου Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας καί τήν ἐφεξῆς ἀνέφελον πορείαν τῆς Ἐκκλησίας κατά τά ἐσωτερικά τῆς, μέ παράλληλον πολιτειακὴν σταθερότητα, ἢ ὅποια παρατηρεῖται ἀπό τήν ἀρχήν τῆς περιόδου τῆς Γ' Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας, κατά τόν Ἰούλιον τοῦ 1974, ὑπό τήν ἰσχύν βεβαίως τοῦ Συντάγματος τοῦ 1975.⁶¹

⁶¹ Καί ὅπως πολύ εὐστόχως ἐπισημαίνει ὁ καθηγητής Βλάσσιος Φειδᾶς: “καίτοι τά προγενέστερα Συντάγματα ἐμπεριεῖχαν τό βούλημα τοῦ συνταγματικοῦ νομοθέτου γιά τήν νομοθέτησιν τῶν βασικῶν διατάξεων ἐνός Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας ὑπό τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας, ἢ Πολιτεία μέχρι τό 1977, οὐδέποτε εἰσήγαγε μέ κοινοβουλευτικές διαδικασίες ἕνα συστηματικό ὀλοκληρωμένο καί πλήρες νομοσχέδιο Καταστατικοῦ Χάρτη τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πρὸς ψήφισιν στήν Βουλὴν τῶν Ἑλλήνων. Ὅλοι οἱ καταστατικοί νόμοι μέχρι τό 1977 εἰσήχθησαν σέ ἀνώμαλες πολιτικές ἢ τραγικές (πολεμικές, κατοχικές ἢ δικτατορικές) περιόδους τοῦ ἐλεύθερου ἐθνικοῦ βίου, ἐνῶ, παρά τήν ἐκπλήσσοσα περιστάτικὴ καί περιπτωτικὴ νομοθετικὴ δραστηριότητα τῆς Πολιτείας, κατ' αὐτές, ἀποφευγόταν συστηματικῶς ἢ προώθησις ἐνός καταστατικοῦ νόμου μέ δημοκρατικές καί

3.1. Τά πρό τῆς καταρτίσεως τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου διατρέξαντα

καί οἱ κατ' αὐτά καταστατικές νομοθετικές προσπάθειες.

α. Τά ισχύσαντα ἀπό τοῦ 1833 ἕως τοῦ 1923 νομοθετήματα.

Καταστατικός Χάρτης ἢ Καταστατικός Νόμος τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος εἶναι τό βασικόν νομοθέτημα διά τοῦ ὁποίου αὐτή διοικεῖται ἀπό τό 1833 μέχρι σήμερον κατά τούς βασικούς θεσμούς καί τήν δομήν της.⁶²

Ὡς πρῶτος Καταστατικός νόμος τῆς ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ἡμπορεῖ νά θεωρηθῆ τό Βασιλικόν Διάταγμα τῆς 23ης Ἰουλίου 1833, μέ τό ὁποῖον, μονομερῶς καί χωρίς τήν συγκατάθεσιν, ὅπως εἶδαμεν ἀνωτέρω, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, εἰς τό ὁποῖον ὑπήγετο μέχρι τότε ἡ ἑλλαδική Ἐκκλησία, ἀνεκηρύχθη, μέ τήν συνεργασίαν τῶν κύκλων ἐκείνων τῶν ἐμπνεομένων ἀπό τίς ἀρχές τοῦ δυτικοῦ Διαφωτισμοῦ,⁶³ μέ πρωτεργάτες τόν λόγιον κληρικόν Θεόκλητον Φαρμακίδην καί τόν ἐκ τῶν μελῶν τῆς Ἀντιβασιλείας τοῦ Ὅθωνος G. L. von Maurer, (παρά τήν διαβεβαίωσιν τοῦ νεαροῦ Βασιλέως κατά τό πρῶτον διάγγελμά του πρός τόν ἑλληνικόν λαόν, τό ὁποῖον ἐξέδωσεν ἡ Ἀντιβασιλεία, ὅτι “Ἀναβαίνων εἰς τόν θρόνον τῆς Ἑλλάδος, δίδω τήν πάνδημον βεβαίωσιν τοῦ νά προστατεύω εὐσυνειδότως τήν θρησκείαν σας...”, Ὅθων ἐλέφ Θεοῦ Βασιλεύς τῆς Ἑλλάδος “Πρός τούς Ἕλληνας”, Φ.Ε.Κ. 1/16 Φεβρουαρίου 1833, διότι ὡς φαίνεται ἐκ τῶν ἐνεργειῶν του, οὕτω πως ἐθεωροῦσε καί ἐννοοῦσε τήν προστασίαν τῆς θρησκείας), καί μέ τήν “συναίνεσιν” τῆς συνόδου τῶν ἀρχιερέων τῆς ἐλευθέρως Ἑλλάδος ἡ ὁποία συνεκλήθη εἰς τό Ναύπλιον ἀπό 15 μέχρι 26 Ἰουλίου τοῦ 1833, ἀνεκηρύχθη, λέγομεν, «Αὐτοκέφαλος».⁶⁴ Συμφώνως πρός τό νομοθέτημα αὐτό, ἡ ἑλληνική Ἐκκλησία ἔχει τόν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν ὡς κεφαλὴν της καί κατά τό διοικητικόν μέρος ὑπήγετο εἰς τόν Βασιλέα. Εἶχεν ὡς ὑπέρτατον ἀρχὴν πενταμελῆ (πρόεδρον, δύο συμβούλους καί δύο παρέρδρους) Διαρκῆ Σύνοδον, ἡ ὁποία ἐδιωρίζετο ἀπό τήν Κυβέρνησιν καί ἐτελοῦσεν ὑπό τήν τοῦ

κοινοβουλευτικές διαδικασίες”, Βλασίου Φειδᾶ, “*Ἱεροὶ Κανόνες καί Καταστατικὴ Νομοθεσία τῆς Ἑλλάδος*”, Ἀθήνα 1998, σελ. 78-79.

⁶² Βλ. Ἰωάννου Κωνσταντινίδου, “*Σύντομος Ἱστορία τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος*”, Ριζάρειος Ἐκκλησιαστικὴ Παιδεία, Τόμος Α', Ἐν Ἀθήναις 1978, σελ. 205 κ.ἐ. καί τοῦ αὐτοῦ “*Χάρτης Καταστατικὸς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος*”, Θρησκευτικὴ καί Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία, (Θ.Η.Ε.) Τόμος 12ος, Ἀθήναι 1968, σελ. 91-94.

⁶³ Εἶχε προηγηθεῖ ὁ Ἀδαμάντιος Κοραΐς, ὁ ὁποῖος διακαῶς ἐκήρυσσε τήν “πολιτικῶν δικαίω ἀυτοδικαίαν ἀπόσπασιν τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας” ἀπὸ τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον. Γράφει χαρακτηριστικῶς εἰς τό ἔργον του “*Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης*”, Τόμος τρισκαίδέκατος, *Ἀριστοτέλους Πολιτικῶν τὰ Σωζόμενα*, Ἐν Παρισίοις 1821, σελ. ρκ': “Τοῦ ἕως τήν ὥραν ταύτην ἐλευθερωθέντος μέρους τῶν Ἑλλήνων ὁ κληρὸς δέν χρεωστὴ νά ἀναγνωρίζη ἐκκλησιαστικὸν ἀρχηγόν του τόν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, ἐνόσω ἡ Κωνσταντινούπολις μένει μολυσμένη ἀπὸ τήν καθέδραν τοῦ ἀνόμου τυράννου”, προτείνει δέ ἐν τούτοις νά διοικῆται ἡ Ἐκκλησία “ἀπὸ σύνοδον ἱερέων, ἐκλεγμένην ἐλευθέρως ἀπὸ ἱερεῖς καί κοσμικούς, καθὼς ἔπρασεν ἡ ἀρχαία Ἐκκλησία καί πράσσει ἐκ μέρους σήμερον ἀκόμη τῶν ὁμοθρήσκων Ρώσων ἡ Ἐκκλησία...”, βλ. καί Κωνσταντίνου Μανίκα, “*Σχέσεις Ἐκκλησίας καί Πολιτείας στήν Νεώτερη Ἑλλάδα*”, Θεολογία Τ. Ο' (1999), τεύχη Β', Γ', σελ. 334-335.

⁶⁴ Βασιλικόν Διάταγμα 23-7-1833 (Φ.Ε.Κ., τεύχος Α' ἄρ. 23, σελ. 169-174).

Βλ. Βαρνάβα Τζωρτζάτου, Μητροπολίτου Κίτρους, “*Ἡ καταστατικὴ νομοθεσία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος*”, Ἐν Ἀθήναις 1967, σελ. 75-84 καί

Ἀθανασίου Ἀγγελοπούλου, “*Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*”, Ἐκδόσεις Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2015, σελ. 21-27.

Βασιλέως κυριαρχίαν καί ἔφερε τόν ἀντικανονικόν τίτλον “ Ἱερά Σύνοδος τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος” καί ὄχι τῆς Ἐκκλησίας, καί εἰς τίς συνεδριάσεις τῆς ὁποίας ἀπαραιτήτως θά παρίσταντο ὁ βασιλικός ἐπίτροπος καί ὁ γραμματεὺς τῆς συνεδριάσεως, διοριζόμενοι ἀπὸ τὸν Βασιλέα, ἄλλως αὐτὴ θά καθίστατο ἄκυρος. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον, ἡ Ἐκκλησία δέν ἦτο ἄλλο τι, εἰμὴ ἓνα σωματεῖον ὑποτεταγμένον εἰς τὸ Βασιλέα καί τὴν ὑπ’ αὐτὸν κοσμικὴν ἐξουσίαν, εἰς τὸ πλαίσιον ἑνὸς πνεύματος τὸ ὁποῖον ἦτο ἐντελῶς ξένον πρὸς τὰς παραδόσεις καί τὸ πνεῦμα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, τὰ ὁποία διεπνέοντο ἀνέκαθεν ἀπὸ τὸ ζωηφόρον πνεῦμα τῶν ἱερῶν Κανόνων.⁶⁵ Τὸ νομοθέτημα αὐτό, ὡς ἡ συστατικὴ πρᾶξις τῆς “Αὐτοκεφάλου” Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἦτο τὸ πρῶτον καί ὠστόσον σαφές δεῖγμα τῶν ἀντιλήψεων καί τῶν διαθέσεων τῆς “νόμῳ κρατούσης Πολιτείας” ἐναντι τῆς Ἐκκλησίας, χωρὶς νὰ τίθεται θέμα σεβασμοῦ τῆς κανονικότητος ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς θρησκευτικῆς πολιτικῆς τοῦ Κράτους.

Ἡ ἀνώμαλος ἀπὸ πλευρᾶς κανονικότητος ρύθμισις ἡ ὁποία εἰσήχθη εἰς τὴν διοίκησιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν μὲ τὴν ἔκδοσιν τοῦ ἀνωτέρω Βασιλικοῦ Διατάγματος, τὸ ὁποῖον ἔφερε τὸν τίτλον “Διακήρυξις περὶ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς ἐλληνικῆς Ἐκκλησίας” μὲ τὸ ὁποῖον ἀνεκηρύσσεται αὐτοβούλως ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος αὐτοκέφαλος καί ἀνεξάρτητος “ἀπὸ πάσης ἄλλης ἐξουσίας” μὲ μόνον τὴν δογματικὴν τῆς ἐνότητα μὲ τίς ἄλλες Ἐκκλησίες διετηρήθη ἐπὶ δεκαεπτὰ ὀλόκληρα ἔτη. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐτῶν αὐτῶν πολλά συνέβησαν.

⁶⁵ Καί ἐνῶ, κατὰ βάσιν, τὸ ἐπιχείρημα τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραῆ, βλ. ἀνωτέρω ὑποσημείωσιν 58, ἐν τοῖς πράγμασιν, ἢ μπορεῖ νὰ θεωρηθῆ ὡς βάσιμον διὰ τὴν περίοδον τοῦ ἀγῶνος, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ὁποίου καί ἐξ αἰτίας τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων μεταξύ τοῦ ὑποδοῦλου Γένους καί τοῦ ἀλλοθρήσκου δυνάστου, τὸν ζυγὸν τοῦ ὁποίουτοῦτο ἀγωνιζόταν νὰ ἀποτινάξῃ, δέν εἶχεν σοβαρὸν ἔρεισμα ἀκόμη καί διὰ τὸν λόγον ὅτι τὸ Πατριαρχεῖον εὐρίσκετο εἰς τὴν “μολυσμένην καθέδραν τοῦ ἀνόμου τυράννου”, διὰ νὰ διακιολογήσῃ τὴν, παρά τίς δυσκολίας ἐπικοινωνίας διὰ τὸν λόγον τοῦ ἀγῶνος τῆς ἐλληνικῆς Ἐκκλησίας μὲ τὸ Πατριαρχεῖον, ἀπόσχισιν τῆς πρώτης καί μάλιστα ἀντικανονικῶ καί βιαίῳ τρόπῳ, ἀπὸ αὐτό. Ὁ ὑπέρμαχος τῆς ἀντικανονικότητος τῆς αὐτο-ανακηρύξεως τοῦ “Αὐτοκεφάλου τῆς ἐλλαδικῆς Ἐκκλησίας”, λόγιος κληρικὸς Κωνσταντῖνος Οἰκονόμου ὁ ἐξ Οἰκονόμων, γράφει σχετικῶς διὰ τὰ ἀνωτέρω, ὅτι “ἐν οὐδεμιᾷ ἐθνικῇ συνελύσει οὐδαμοῦ οὐδέποτε φαίνονται, οὔτε ψηφίσαντες, οὔτε βουλευσάμενοι τὸν ἀπὸ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας αὐτογνώμονα καί βίαιον χωρισμόν”, (Κωνσταντῖνου Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, “*Τὰ σωζόμενα Ἐκκλησιαστικά Συγγράμματα*”, Τόμος Γ’, Ἀθήνησι ἀπξς’, σελ. 94). Εἰς τὴν αὐτὴν γραμμὴν καί τὸ αὐτὸ πνεῦμα κινεῖται καί ἡ ἀπάντησις τοῦ πρώτου Μινίστρου (Υπουργοῦ δηλαδὴ) τῆς Θρησκείας ἐπισκόπου Ἀνδρούσης Ἰωσήφ εἰς τὸ αἶτημα τοῦ Πέτρου Μαυρομιχάλη διὰ τὴν χειροτονίαν εἰς Ἐπίσκοπόν τοῦ πρωτοσυγκέλλου Γερασίμου: “Ἄν δέν συγκροτηθῆ Ἀρχιερατικὴ Σύνοδος καί γίνῃ σκέψις περὶ τῶν δικαιωμάτων τοῦ Κωνσταντινουπόλεως καί τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἱεραρχίας, οὔτε χειροτονίαι χωροῦσιν, οὔτε ἐκκλησιαστικαὶ ἐπιτροπαὶ διορίζονται”, (βλ. Κωνσταντῖνου Μανίκα, ὁ.ἀ., σελ. 334, ὑποσ. 2). Εἶναι γνωστὴ ἐξ ἄλλου ἡ θέσις τῆς Γ’ Ἐθνοσυνελεύσεως εἰς τὴν Τροιζῆνα τὸ ἔτος 1827 διὰ “μίαν Ἐκκλησίαν αὐτοδιοικουμένην”, χωρὶς ὅμως “ἢ αὐτοδιοικήσιν αὐτὴ νὰ συνεπάγεται τὸν χωρισμόν ἀπὸ τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν ἀλλὰ, λόγῳ καί τῆς περιρροῦσης καταστάσεως, τὴν ἐκίνησιν τῶν διεργασιῶν ἐκείνων διὰ τὴν διοικητικὴν ὀργάνωσιν τῆς ἐλλαδικῆς Ἐκκλησίας μετὰ τὴν μακρὰν δουλείαν, μὲ συνακόλουθον διακήρυξιν τῆς προσηλώσεως τῶν συνέδρων εἰς τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν”, (βλ. πρωτοπ. Γεωργίου Μεταλληνοῦ, “*Ἑλλαδικῶ Ἀὐτοκεφάλου Παραλειπόμενα*”, Ἀθήνα 1983, σελ. 14-16). Γνωστὴς ἐπίσης τυγχάνουν καί οἱ κατὰ καιροὺς προσπάθειαι τοῦ πρώτου Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος Ἰωάννου Καποδιστρίου διὰ τὴν σύσφιξιν τῶν σχέσεων μεταξύ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, ἂν καί ἀναποτελεσματικῆς, ἐξ αἰτίας τοῦ συγκεντρωτισμοῦ καί τῆς ἀναβλητικότητος, τὰ ὁποία ἐχαρακτήριζαν τὸν Κυβερνήτην. (βλ. Γερασίμου Κονιδάρη, “*Σταθμοὶ ἐκκλησιαστικῆς πολιτικῆς ἐν Ἑλλάδι, ἀπὸ τοῦ Καποδιστρίου μέχρι σήμερον*”, ἐν Ἀθήναις 1971, σελ. 59-60), καί (Κωνσταντῖνου Μανίκα ὁ.ἀ., σελ. 339-343).

Ὁ Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος ὁ ἐξ Οἰκονόμων, διαβλέποντας, μέσα εἰς αὐτήν τήν κατάστασιν, μίαν ἀπό τίς μαγαλύτερες ἀντικανονικήν ἀνωμαλίαν δηλαδή, τήν ὁποίαν ἐγνώρισεν ἡ ἑλληνική Ἐκκλησία, τήν προσπάθειαν τῆς Ἀντιβασιλείας διὰ τήν διάβρωσιν τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μέ τήν κυβέρνησίν της κατά τό σύστημα τῶν προτεσταντικῶν Ἐκκλησιῶν τῶν γερμανικῶν κρατιδίων,⁶⁶ ἔγραφε διὰ τήν κατάστασιν τῆς Ἐκκλησίας: “Ἀπεσχισμένην ἀπό τῆς Ἁγίας αὐτῆς Μητρός, ἄσχετον πρός τάς λοιπὰς αὐτονόμους Ἐκκλησίας τῶν Ὀρθοδόξων, ἀνάδελφον, αὐθέκαστον, μεμονωμένην, ἔρημον πάσης προστασίας πνευματικῆς καί ἐπομένως εὐάλωτον καί εὐχείρωτον εἰς τοὺς καταθλίβοντας αὐτήν πολεμίους τῆς εὐσεβείας καί τόπον ἐπιτήδειον εἰς κατασκευήν τῆς ὄνειροπολουμένης νεοελληνικῆς Ἐκκλησίας”.⁶⁷ Ἄλλα ζητήματα τά ὁποῖα συνέβησαν καί ἐπηρεάσθησαν ἀπό τήν ὄλην αὐτήν ἀνωμαλίαν εἰς τήν ζωήν τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι ἐκεῖνα τῆς μεταφράσεως τῆς Ἁγίας Γραφῆς εἰς τήν νεοελληνικήν, τῆς ἐξάρσεως τῶν προτεσταντικῶν ἱεραποστολῶν μέ ἔντονες προσηλυτιστικές τάσεις, τῆς ἰδρύσεως σχολείων εἰς τήν ἑλληνικήν ἐπικράτειαν προτεσταντικῶν κατευθύνσεων καί πρακτικῶν. Ἀκόμη δε καί ἡ ἐκδήλωσις ἑνός ὀλοκληρωτικοῦ τρόπου ἐπεμβάσεως τῆς Πολιτείας εἰς τά τῆς Ἐκκλησίας μέ τόν ἐκτοπισμόν ἀντιφρονούντων εἰς τίς πρακτικές αὐτές κληρικῶν, τήν διάλυσιν καί διαρπαγήν τῶν περιουσιῶν τετρακοσίων περίπου μοναστηρίων κ.ἄ. Καί ὅλα ταῦτα ἐξ αἰτίας καί τῆς κακῆς ὀργανώσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως ἀλλά καί τῆς ἀπομονώσεως τῆς ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ἀπό τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον.⁶⁸

Πέραν αὐτῶν καί παρά τίς κατά καιρούς καταβληθεῖσες προσπάθειες ἀπό πολλοὺς φορεῖς τοῦ πνεύματος διὰ τήν ἐπανασύνδεσιν τῶν σχέσεων τῆς ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας μέ τό Πατριαρχεῖον – ὅπως εἴπομεν ἀνωτέρω δέν ὑπῆρχε καμμία ἐπικοινωνία μεταξύ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν – ἀπό πλευρᾶς ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας βεβαίως (ἀρκετοί ἐκ τῶν Ἀρχιερέων τῆς ὁποίας, ὅπως λ.χ. ὁ Κνουρίας Διονύσιος Παρδαλός, ὁ Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος κ.ἄ. ἀντιδροῦσαν εἰς τήν ἐπιχειρηθεῖσαν τοιαύτην ἀνακήρυξιν), ἀκόμη δέ καί παρά τήν ἔκδοσιν τοῦ Συντάγματος τοῦ 1844, ὅταν διεφάνη ὅτι μέ τήν ἰσχύν τῶν διατάξεων του θά ἐπῆρχετο καί μία μεταβολή τῶν ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων ἐπί τά βελτίω, παρ’ ὅλα αὐτά, τίποτε δέν ἐπετεύχθη πρός διόρθωσιν τῆς ἀνωμάλου καταστάσεως καί τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν σχέσεων τῶν δύο Ἐκκλησιῶν. Καί ἔτσι ἐφθάσαμεν εἰς τό 1850 καί εἰς τήν ἔκδοσιν τοῦ Πατριαρχικοῦ καί Συνοδικοῦ Τόμου ἀπό τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον εἰς τίς

⁶⁶ Ἀθανασίου Ἀγγελοπούλου, ὁ.ἀ., σελ. 24-25.

⁶⁷ Κωνσταντίνου Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, “Ἐπίκρισις εἰς τήν περί Νεοελληνικῆς Ἐκκλησίας σύντομον ἀπάντησιν τοῦ σοφολογιωτάτου διδασκάλου κυρίου Νεοφύτου Βάμβα”, Ἀθήνησιν 1983, σελ. 328-329.

⁶⁸ Ἀθανασίου Ἀγγελοπούλου, ὁ.ἀ., σελ. 26-27.

29 Ιουνίου του 1850,⁶⁹ με τό όποϊον άνεκηρύσσετο τό Αύτοκέφαλον τής έλληνικής Έκκλησίας, «χάριν τής διακονίας τής πίστεως καί τής έκκλησιαστικής οίκονομίας τής ένότητος».⁷⁰

Έν συνεχεία ή Πολιτεία, με τήν έκδοσιν του Διατάγματος τής 23 Ιουλίου του 1850 “Περί συγκροτήσεως τής νέας συνοδικής περιόδου” (Φ.Ε.Κ. 21/29-7-1850) καί εις τήν έξαγγελίαν προς έκδοσιν νέου Καταστατικού Χάρτου, τό όποϊον καί όλίγον άργότερον συνέβη, καί τήν έκδοσιν των νόμων Σ’ “Περί των Έπισκοπων καί Έπισκόπων καί του ύπ’ αυτου τελουντος Κλήρου” (Φ.Ε.Κ. 25/10-7-1852) καί ΣΑ’ “Νόμος Καταστατικός της Έερᾶς Συνόδου τής Έκκλησίας τής Έλλάδος” (Φ.Ε.Κ. 28/24-7-1852) έκίνησε τον τροχόν διά τήν όμαλοποίησιν των έκκλησιαστικων πραγμάτων, χωρίς έν τούτοις, νά άφίσταται των διαθέσεών της νά επικρατή τής Έκκλησίας. Άς σημειώσωμεν όμως καί τουτο, ότι δι’ αυτων ή έλληνική Έκκλησία κατέστη ή μοναδική εις τον κόσμον συνταγματικῶς κατοχυρωμένη Έκκλησία.⁷¹ Ο νόμος ΣΑ’ 1852 ίσχυσε μέχρι του 1923 με κάποιες τροποποιήσεις, όπως αυτές με τό Νομοθετικόν Διάταγμα τής 11ης Ιουλίου 1917 “Περί τροποποιήσεως του Καταστατικού Νόμου τής Έκκλησίας τής Έλλάδος”⁷² τό όποϊον εκυρώθη διά του νόμου 792/26-8-1917 καί του νόμου 929/5-12-1923 “Περί όριου ήλικίας, μεταθέσεως καί περιθάλψεως των μητροπολιτων τής Αύτοκεφάλου Έκκλησίας τής Έλλάδος καί περι άνασυγκροτήσεως τής Έερᾶς Συνόδου” (Φ.Ε.Κ. 352/5-12-1923), όταν, με τήν ύπ’ αριθμ. 35422/14-12-1923 (Φ.Ε.Κ. 362/14-12-1923) Άπόφασιν τής Έπαναστάσεως του 1922, έπαυσε νά ισχύη⁷³.

β. Η περίοδος από του 1923 έως του 1945.

Κυριολεκτικῶς κατά τήν έκπνοήν του 1923, εις τίς 31 του Δεκεμβρίου μηνός, έδημοσιεύθη από τήν Έπανάστασιν του 1922 του στρατηγου Πλαστήρα, ό “Καταστατικός Νόμος τής Έκκλησίας τής Έλλάδος” (Φ.Ε.Κ. 387/31-12-1923), ως άπόφασις τής Έπαναστάσεως, με τίς διατάξεις του

⁶⁹ Είχαν προηγηθεϊ τά ταυτόχρονα (30 Μαΐου 1850) ύπομνήματα τής Έλληνικής Κυβερνήσεως καί τής έλληνικής Έκκλησίας προς τό Οίκομενικόν Πατριαρχείον, διά των όποϊων ζητεϊτο από αυτό, “έν όνόματι του ιεροϋ κλήρου καί τής διοίκουσης Έερᾶς Συνόδου”, ή άναγνώρισις τής Άνεξαρτησίας τής Έλληνικής Έκκλησίας, κάτι τό όποϊον δεν συνέβη, καθ’ όσον τό Πατριαρχείον δεν άνεγνώρισε τό αυθαίρετον «αύτοκέφαλον» τής έλλαδικής Έκκλησίας του 1833, όπως έζητήθη, αλλά άνεκήρυξε την Έλληνικήν Έκκλησίαν εις Αύτοκέφαλον διά του Π.Σ.Τ. του 1850.

Πρβλ. Έμμανουήλ Κωνσταντινίδου, “ Η άνακήρυξις του Αύτοκεφάλου της έν Έλλάδι Έκκλησίας...”, Έν Αθήναις 1983, σελ. 15-16.

⁷⁰ Υπήρχε λόγω τής άντικανονικότητος τής αυθαίρετου αύτοκεφαλίας διακοπή, ως είπομεν, τής κοινωνίας των δύο Έκκλησιων, καί τουτο εις βαθμόν ώστε ή έλλαδική Έκκλησία νά θεωρηται ως “σχισματική” καθ’ όλον αυτό τό διάστημα. (Βλ. Αθανασίου Άγγελοπούλου, ό.ά., σελ. 25-26, Γερασίμου Κονιδάρη, ό.ά., σελ. 238-242 καί Βαρνάβα Τζωρτζάτου, ό.ά., σελ. 451-456).

⁷¹ Βλ. Βαρνάβα Τζωρτζάτου, ό.ά., σελ. 461.

⁷² (Φ.Ε.Κ. 137 Α’/11-7-1917). Έδῶ αξίζει νά ύπομνησθῆ ή Είσηγητική Έκθεσις του νόμου αυτου του ύπό τήν προεδρίαν του Έλευθερίου Βενιζέλου Υπουργικου Συμβουλίου προς τον Βασιλέα Άλέξανδρον όπου γίνεται λόγος καί διά τήν έπαναφοράν τής τάξεως εις τούς κόλπους τής Έκκλησίας, ή όποία κατά τούς παραγμένους εκείνους καιρούς, είχεν άναμχηθεϊ, ως μή ώφελε, εις τά πολιτικά πράγματα, παρ’ ότι τουτο άπαγορευόταν από τό Σύνταγμα καί τούς ιερούς Κανόνες, με πράξεις οι όποϊες άπάδουν προς τήν άποστολήν της (“ανάθεμα” του Βενιζέλου λ.χ.) καί έσκανδάλισαν τούς πιστούς, του σώματος τής Έραρχίας όντος ισχυρῶς διχασμένου εις τό έσωτερικόν του.

⁷³ Βλ. Ιωάννου Κωνσταντινίδου, ό.ά., σελ. 206.

όποιου έρρυθμίσθησαν τά έκκλησιαστικά ζητήματα κατά τό κανονικότερον (κατάργησις τῆς διοικουμένης Ίερᾶς Συνόδου ἀπό τήν περιοδικήν σύνοδον ἀπάσης τῆς Ίεραρχίας, περιορισμός τῆς δικαιοδοσίας τοῦ Βασιλικοῦ Ἐπιτρόπου, ἡ ἐκλογή τῶν Ἐπισκόπων ἀπό τήν Ίεραρχίαν τῆς Ἐκκλησίας, δημιουργία πρωτοβαθμίων έκκλησιαστικῶν δικαστηρίων εἰς τίς κυριώτερες πρωτεύουσες τῶν νομῶν τοῦ Κράτους κ.ο.κ.).

Ἀλλά καί τοῦτο τό νομοθέτημα πολύ ὀλίγον ἴσχυσεν, ἀφοῦ ἐδημοσιεύθη ἀπό τήν δικτατορικὴν Κυβέρνησιν τοῦ Θεοδώρου Παγκάλου τό Νομοθετικόν Διάταγμα τῆς 26ης Σεπτεμβρίου τοῦ 1925 “Περί συστάσεως Διαρκοῦς Ίερᾶς Συνόδου καί περί συμπληρώσεως καί τροποποιήσεως τοῦ Καταστατικοῦ Νόμου τῆς 31ης Δεκεμβρίου 1923 τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος” (Φ.Ε.Κ. 270/26-9-1925 καί 355/13-11-1925), μέ τόν ὅποιον καθιερώθη μεικτόν σύστημα διοικήσεως (Διαρκῆς Ίερά Σύνοδος καί Ίερά Σύνοδος τῆς Ίεραρχίας), τό ὅποιον ἰσχύει ἀπό τότε, ἄν καί μέ πολλές νομοθετικές παραλλαγές, ὡς πρός τήν κατανομήν τῶν ἀρμοδιοτήτων μεταξύ τῶν δύο σωμάτων.

Κύριον γεγονός εἰς τά έκκλησιαστικά πράγματα τῆς περιόδου, τήν ὁποίαν διατρέχομεν, εἶναι ἡ ρύθμισις τοῦ ζητήματος τῆς δικαιοδοσίας τῶν έκκλησιαστικῶν ἐπαρχιῶν τῶν λεγομένων Νέων Χωρῶν (Ἡπείρου, Μακεδονίας καί Θράκης), ἡ ὁποία ἔγινε μέ τήν ἔκδοσιν, ὅπως εἶδομεν καί ἀνωτέρω, τῆς Πατριαρχικῆς καί Συνοδικῆς Πράξεως τῆς 4ης Σεπτεμβρίου 1928 “Περί τῆς διοικήσεως τῶν Μητροπόλεων τῶν Νέων Χωρῶν” (τῆς ὁποίας εἶχε προηγηθεῖ ὁ Νόμος 3615/1928 (Φ.Ε.Κ. 120Α/11-7-1928) “Περί τῆς έκκλησιαστικῆς διοικήσεως τῶν ἐν ταῖς Νέαις Χώραις τῆς Ἑλλάδος Μητροπόλεων τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριαρχείου”) μέ τήν ὁποίαν ἀνετίθετο ἡ διοίκησις τῶν ἐπαρχιῶν αὐτῶν εἰς τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, “ἐπιτροπικῶς” καί “τηρουμένου ἐπ’ αὐτῶν ἀνωτάτου κανονικοῦ δικαιώματος τοῦ Ἁγιωτάτου Πατριαρχικοῦ Θρόνου”.⁷⁴

Τό ἔτος 1931 ἀκολούθησεν ἡ ἔκδοσις τοῦ Νόμου 5187/20-7-1931 “Καταστατικός Νόμος τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος” (Φ.Ε.Κ. 255Α/4-8-1931), ὁ ὁποῖος ἐτροποποιήθη μέ τόν Νόμον 5438/29-4-1932 (Φ.Ε.Κ. 178 Α/1-6-1932 ἐκ τοῦ ἐσφαλμένου 143/6-5-1932) καί ἐξεδόθη τελικῶς ὡς “Κωδικοποιημένος Νόμος 5438/1932 τῶν περί Καταστατικοῦ Νόμου τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἰσχυουσῶν διατάξεων” (Φ.Ε.Κ. 265Α/17-8-1932). Καί αὐτός ὁμοίως ὁ καταστατικός νόμος “εἶχε τήν τύχην τῶν προηγουμένων”, καθ’ ὅσον ἐτροποποιήθη πολλές φορές.

⁷⁴ Ἡ ἀνωτέρω διατύπωσις εἰς τό κείμενον τῆς Πράξεως κατά καιρούς ἀπετέλεσε τήν αἰτίαν δημιουργίας τριβῶν καί ἀντεγκλήσεων κατά τίς σχέσεις τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, μέχρι καί τῶν ἐσχάτων μάλιστα χρόνων. Δέν εἶναι τοῦ παρόντος ἡ ἐνασχόλησίς μας μέ τήν προβληματικὴν τοῦ ζητήματος αὐτοῦ, λαμβανομένων ὑπ’ ὄψιν τῶν κρατουσῶν συνθηκῶν εἰς τά έκκλησιαστικά πράγματα, μάλιστα δέ καί εἰς τήν βᾶσιν τῆς ἀρχῆς τῆς “νόμῳ κρατούσης Πολιτείας, κατά τίς σχέσεις τῆς τελευταίας μέ τήν Ἐκκλησίαν, ὡς σχέσεων συναλληλίας”, ἀλλά “ὁ σεβασμός πάντως τῶν συμπεφωνημένων καί ἀπό τίς δύο πλευρές εἶναι ἀναγκαῖος διὰ τήν διατήρησιν τῆς κανονικῆς τάξεως καί τῆς εἰρήνης μεταξύ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν”.

Βλ. Ἐμμανουήλ Κωνσταντινίδου, “Ἡ ἀνακήρυξις τοῦ Αὐτοκεφάλου τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας (1850) καί ἡ θέσις τῶν Μητροπόλεων τῶν Νέων Χωρῶν (1928)”, Ἐν Ἀθήναις 1983, σελ. 41-45.

Ἐν τούτοις μέ αὐτόν ἀφ' ενός μὲν ἐπιβεβαιωνόταν τό Αὐτοκέφαλον τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας (Τόμος τοῦ 1850) καί τῶν Μητροπόλεων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου (Πρᾶξις τοῦ 1928) καί ἀφ' ἐτέρου καθωρίζετο ἡ λειτουργία τῶν δύο διοικητικῶν σωμάτων τῆς Ἐκκλησίας, τῆς ἀνωτάτης Ἀρχῆς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας δηλαδή καί τῆς ἀντιπροσώπου αὐτῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου (μέ πρόεδρον τόν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καί μέλη ἐξ Ἀρχιερεῖς τῶν Παλαιῶν καί ἐξ τῶν Νέων Χωρῶν).

Ὅμως ἡ χώρα εἰσήρχετο εἰς νέες περιπέτειες εἰς τόν ἐθνικόν της βίον, κατά τόν ὁποῖον ἐπικρατοῦσε μεγάλη ρευστότης εἰς τά πολιτικά πράγματα, οἱ ἐξελίξεις τῶν ὁποίων συμπαρασύρουν καί τά πράγματα τῆς Ἐκκλησίας, μέ ἄμεσον ἀντίκτυπον εἰς τήν διοίκησίν της καί μέ τήν δημιουργίαν δι' ἄλλην μίαν φοράν, κάτι τό ὁποῖον δέν ἔμελλε νά εἶναι καί τό τελευταῖον ἐπί πολλά ἔτη ἀκόμη, ἀλλαγῶν καί ἀνωμαλιῶν, ἐξ αἰτίας βεβαίως πάντοτε τῶν ἐπεμβάσεων τῆς Πολιτείας εἰς τίς ἐκκλησιαστικές ὑποθέσεις. Μετά τήν ἐγκαθίδρυσιν εἰς τά πολιτικά πράγματα τῆς δικτατορίας τοῦ Ἰωάννου Μεταξᾶ κατά τό ἔτος 1938, ἐπιχειρεῖται καί πάλιν ἡ δημιουργία ἀναταράξεων εἰς τόν χῶρον τῆς Ἐκκλησίας, ὅταν ἐδημοσιεύθη ὁ Ἀναγκαστικός Νόμος 2170/3-1-1940 “Περί Καταστατικοῦ Νόμου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος” (Φ.Ε.Κ. 5Α'4-1-1940) τοῦ ὁποίου εἶχαν προηγηθεῖ ὁ Ἀναγκαστικός Νόμος 1457/1938 “Περί συμπληρώσεως τοῦ ἄρθρου 12 τοῦ κωδικοποιηθέντος Νόμου 5438...” (Φ.Ε.Κ. 414Α'1-11-1938), ὁ Ἀναγκαστικός Νόμος 1505/1938 (Φ.Ε.Κ. 460Α'8-12-1938) ὡς συμπληρωματικός τοῦ Ἀναγκαστικοῦ Νόμου 39/1936 (Φ.Ε.Κ. 378 Α'31-8-1936) καί οἱ διατάξεις τῶν ὁποίων ἐνσωματώνονται εἰς τόν Νόμον 2170/1940, κατά τόν ὁποῖον ἀνωτάτη ἐποπεύουσα ἀρχή εἰς τήν Ἐκκλησίαν εἶναι ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας συγκαλουμένη περιοδικῶς, ἡ δέ Διαρκῆς Ἱερά Σύνοδος ἀσκεῖ τήν ἐκκλησιαστικήν διοικητικήν ἐξουσίαν εἰς τό πλαίσιον τῶν ἀρμοδιοτήτων της καί ἐπί τῇ βάσει τῶν ἱερῶν Κανόνων καί τῶν νόμων τοῦ Κράτους.

Ὅμως ἤδη «ἐκτυποῦσαν τά τύμπανα τοῦ πολέμου», παντοῦ εἰς τήν Εὐρώπην, ὅπου αὐτός ἐμαίνετο, αἱματοκυλίοντας ὅλην τήν ἠπειρον, ἡ ὁποία ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον της ἐστέναζεν ὑπό τό πέλημα τοῦ ναζιστικοῦ καί φασιστικοῦ θηρίου. Καί ἡ δυστυχῆς πατρίς δέν θά ἀποτελοῦσε ἐξαίρεσιν, ἀφοῦ μετά τήν βύθισιν τοῦ καταδρομικοῦ “Ἑλλη” εἰς τήν Τήνον τόν Αὐγούστον τοῦ 1940 καί τό “ΟΧΙ” τοῦ πρωθυπουργοῦ Ἰωάννου Μεταξᾶ τήν 28ην Ὀκτωβρίου τοῦ 1940 ἡ χώρα μέ ὅ,τι διέθετε, κυρίως τό ὑψηλόν φρόνημά της, εἰσέρχεται εἰς τόν πόλεμον μέ τήν Ἰταλίαν, ἡ νικηφόρος ἔκβασις τοῦ ὁποίου ὀδηγεῖ εἰς τήν στρατιωτικήν ἐπέμβασιν τῆς ναζιστικῆς Γερμανίας τήν 6ην Ἀπριλίου 1941 καί τήν ἐπιβολήν τῆς γερμανοϊταλικῆς ἀρχικῶς καί ἀμιγῶς γερμανικῆς ἀργότερον κατοχῆς εἰς τήν Ἑλλάδα, μέ ὅλες τίς γνωστές πλέον συνέπειές της, τίς κακουχίας, τίς δηώσεις ἀκόμη καί ὀλοκλήρων πόλεων καί χωρίων (Καλάβρυτα, Δίστομον) τίς ἀθρόες καί πολλές φορές μαζικές ἐκτελέσεις, τήν

πεινα, αλλά και την Αντίστασιν. Μέ την Έκκλησίαν νά συμπαρίσταται άσμένως και γενναίως εις την φρικώδη, δι' άλλην μίαν φοράν, βάσανον του λαου της.

Του Ιωάννου Μεταξά ήδη αποθανόντος την 29ην Ιανουαρίου του 1941, ξεκινά μία περίοδος κατά την Κατοχήν, κατά την οποίαν οι κυβερνήσεις της Χώρας διοριζόμενες άρχικώς από τον Βασιλέα και άργότερον (Απρίλιος και Μάιος του 1941, όπότεν ο Βασιλεύς και η Κυβέρνησις κατέφυγαν εις την Κρήτην πρώτον και την Αίγυπτον κατόπιν) υπό των κατοχικων άρχων, διαδέχονταν η μία την άλλην. Και τό γεγονός αυτό έσήμανε και πάλιν διεργασίες και εξέλιξεις εις τίς σχέσεις Έκκλησίας και Κράτους και αλλαγές εις την διοικητικήν λειτουργίαν της. Τέτοιες ενέργειες από πλευράς Πολιτείας ήτο η τροποποιήσις του διοικητικού συστήματος της Έκκλησίας μέ την έκδοσιν του Νομοθετικού Διατάγματος 585/22-10-1941 “Περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως διατάξεων του Νόμου 2170/1940 “Περί Καταστατικού Νόμου της Έκκλησίας της Ελλάδος” (Φ.Ε.Κ. 350Α'/22-10-1941), ο όποιος ώδήγησε, μέ τίς αυτές διατάξεις, κατά τό μάλλον, εις την έκδοσιν του Νόμου 671/25-9-1943 “Περί Καταστατικού Χάρτου της Έκκλησίας της Ελλάδος” (Φ.Ε.Κ. 324Α'/27-9-1943), ο όποιος ίσχυσεν επί σειράν έτων, διαρκώς όμως τροποποιούμενος και συμπληρούμενος, ώστε πραγματικώς νά αποτελή άθλον η γνώσις του ισχύοντος και μη ισχύοντος”.⁷⁵ Μέ τον Νόμον αυτόν όρίζεται πλέον ως άνωτάτη άρχή διοικήσεως της Έκκλησίας η Ιερά Σύνοδος της Ιεραρχίας, εκπροσωπούμενη υπό της εκ δεκατριων μελων αποτελουμένης Διαρκους Ιερας Συνόδου, όπως προεβλέπετο, από τον Νόμον 5438/1932 έναλασσομένων κατ' έτος, έχούσης και την άρμοδιότητα εκλογής των άρχιερέων, πλην εκείνης του Αρχιεπισκόπου Αθηνων, η οποία έπεφυλάσσετο εις την άρμοδιότητα της Ιεραρχίας. Μέ τον Νόμον αυτόν απομακρύνονται από τό όλον πλέγμα των νόμων των σχετικων μέ την εκκλησιαστικήν διοίκησιν αρκετές διατάξεις του παρελθόντος, οι όποιες εισήγαγον πολιτειοκρατικού χαρακτήρος δεσμεύσεις εις τον εκκλησιαστικόν οργανισμόν, χωρίς εν τούτοις και αυτός νά επιδεικνύει μίαν πλήρη κατά τό δυνατόν άρτιότητα. Όμως κατ' ουσίαν άπεδεσμεύθη η διοικούσα Έκκλησία από τον άσφυκτικόν κάποιες φορές έναγκαλισμόν της Πολιτείας και απέκτησε ένα νομοθετικόν πλαίσιον διοικήσεως επί τό κανονικότερον, αποκατασταθείσης επί τέλους επί τό πλειστον, της κανονικής τάξεως εις τούς κόλπους της. Ο Νόμος αυτός, παρά τίς όποιες τροποποιήσεις⁷⁶ ίσχυσε δι' αρκετόν χρονικόν διάστημα και μετά την άπελευθέρωσιν επί είκοσιπενταετίαν και πλέον, καθορίζοντας την εκκλησιαστικήν διοίκησιν, έως ότου αντικατεστάθη τό 1969 από τό Νομοθετικόν Διάταγμα

⁷⁵ Ιωάννου Κωνσταντινίδου, ό.ά., σελ. 208.

⁷⁶ Νόμος 1625/1944, (Φ.Ε.Κ. 154Α'/2-8-1944),

Νόμος 1692/1944, (Φ.Ε.Κ. 180Α'/4-9-1944),

άλλά και ο Αναγκαστικός Νόμος 365/1945 “Περί καταργήσεως των Νόμων 1625/1944 και 1962/1944 και συγκροτήσεως Ιερας Συνόδου της Έκκλησίας της Ελλάδος”, (Φ.Ε.Κ. 141Α'/6-6-1945), ο όποιος μέ τό άρθρον 2 όρίζει την συγκρότησιν άριστινδην Διαρκους Ιερας Συνόδου “πρός ρύθμισιν έπειγόντων εκκλησιαστικων ζητημάτων”.

126/1969. Ἐμεινε δέ ἐν ἰσχύι καθ' ὄλην αὐτήν τήν μακράν περίοδον ἔχοντας κυρωθεῖ μέ τήν Πράξιν τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ὑπ' ἀριθμ. 184/26-3-1946 “Περί κυρώσεως νομοθετημάτων τῆς Κατοχῆς”.⁷⁷

γ. Ἡ μεταπολεμική περίοδος μέχρι τοῦ 1967.

Διά μίαν ἀκόμη φοράν καί ἀμέσως μετά τήν ἀπελευθέρωσιν τῆς Χώρας καί τήν λήξιν τῆς Κατοχῆς, ἡ Ἑλλάς ἐδοκιμάσθη ἀπό τόν ἐμφύλιον σπαραγμόν, ὁ ὁποῖος εἶχεν ὀδυνηρά ἀποτελέσματα δι' ὅλες τίς ἀντιμαχόμενες πλευρές. Ἀπό τοῦ ἔτους 1949 καί τήν λήξιν τοῦ Ἐμφυλίου ἡ χώρα εἰσέρχεται εἰς ἕναν ὀμαλότερον πολιτικόν βίον, ὅπου καταβάλλονται προσπάθειες γιά νά ἐπιτευχθῇ κάποια πολιτική σταθερότης μέσῳ τῶν ἐκλογικῶν διαδικασιῶν. Τοῦτο μόλις καί ἀρχίζει καί διαφαίνεται κατά τίς ἐκλογές τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1952, τίς ὁποῖες κερδίζει ὁ Ἀλέξανδρος Παπάγος μέ μεγάλην πλειοψηφίαν.

Διά τήν Ἐκκλησίαν καί τήν διοίκησίν της (μέ τήν ἰσχύν τοῦ Νόμου 671/1943 καί τίς τροποποιήσεις του) τά πράγματα παρά τίς κάποιες παλινωδίες, ἔβαιναν σχετικῶς ὀμαλῶς. Ὅμως, παρά τίς προσπάθειες πρός τήν κατάρτισιν νέου Καταστατικοῦ Χάρτου,⁷⁸ οἱ ὁποῖες δέν εὐοδώθησαν, διένεξις μεταξύ τῶν μελῶν τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου σχετικῶς μέ τήν πλήρωσιν κενῶν μητροπολιτικῶν ἐδρῶν, ἔδωκεν ἀφορμήν εἰς τήν τότε Κυβέρνησιν τοῦ Κωνσταντίνου Καραμανλῆ νά ἐπέμβῃ, διά μίαν ἀκόμη φοράν, ἄλλωστε τοῦτο «εἶχε γίνεϊ πλέον συνήθεια», καί νά ἐκδώσῃ τόν νόμον 3952/21-4-1959 “Περί τροποποιήσεως τοῦ Νόμου 671/1943 Περί Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας” (Φ.Ε.Κ. 80Α'/29-4-1959). Βάσει τοῦ Νόμου 3952/1959, ἄν καί αὐτός θά ἤμποροῦσε νά θεωρηθῇ ὡς προπαρασκευαστικός διά τήν κατάρτισιν νέου Καταστατικοῦ Χάρτου - ἐν τούτοις τοῦτο δέν ἐπετεύχθη - ἐξεδόθη τό Βασιλικόν Διάταγμα τῆς 16/17 Δεκεμβρίου 1959 “Περί συνθέσεως, συγκλήσεως, λειτουργίας καί ἀρμοδιότητος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας καί τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου, τοῦ τρόπου διορισμοῦ καί καθηκόντων Κυβερνητικοῦ Ἐπιτρόπου, πληρώσεως τῆς θέσεως Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, τῶν Μητροπόλεων Θεσσαλονίκης καί Πειραιῶς, προσόντων ἐκλογίμων καί ἐκλογῆς μητροπολιτῶν” (Φ.Ε.Κ. 272Α'/17-12-1959). Τό Διάταγμα τοῦτο ὥριζεν ὅτι ἡ ἐκλογή τῶν μητροπολιτῶν περιέρχεται εἰς τήν δικαιοδοσίαν τῆς Ἱεραρχίας, καταργεῖται τό μεταθετόν δι' ὅλες τίς μητροπολιτικές ἔδρες πλὴν ἐκείνων τῶν Ἀθηνῶν, τῆς Θεσσαλονίκης καί τοῦ Πειραιῶς καί ἐπέφερε καί ἄλλες μεταβολές.⁷⁹ Ἀλλά καί πάλιν, ὁ τρόπος ἐκδόσεως καί τοῦ Νόμου

⁷⁷ Βλ. Ἠλία Κυριακοπούλου, “Ἑλληνικόν Διοικητικόν Δίκαιον”, τόμ. Α' Θεσσαλονίκη 1961, σελ. 30-31.

καί Παντελεήμονος Ροδοπούλου, “Ἐπιτομή Κανονικοῦ Δικαίου”, Θεσσαλονίκη 1998, σελ. 94.

⁷⁸ Μία 13μελής ἐξ ἀρχιερέων ἐπιτροπή, ἡ ὁποία εἶχεν ὀρισθεῖ ἀπό τήν ΙΔ' ἑκτακτον σύνοδον τῆς Ἱεραρχίας τόν Ἰανουάριον τοῦ 1959, εἶχε συντάξει σχέδιον Καταστατικοῦ Χάρτου, τό ὁποῖον ὅμως δέν ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν κατά τήν ψήφισιν τοῦ Νόμου 3952/1959.

⁷⁹ Βλ. Ἰωάννου Κωνσταντινίδου, ὁ.ἀ., σελ. 209, Ἀθανασίου Ἀγγελοπούλου, ὁ.ἀ., σελ. 67, Βαρνάβα Τζωρτζάτου, ὁ.ἀ., σελ. 479 καί

αὐτοῦ, καθώς καί τά μέτρα τά ὁποῖα ἐλάμβανε, συνήντησαν τήν ἀντίδρασιν τῆς Ἱεραρχίας καί ἐπέφεραν εἰς τό ἐξῆς καί μέχρι τοῦ 1967 ἱκανήν ἔντασιν εἰς τίς σχέσεις τῆς τελευταίας μέ τήν Πολιτείαν. Ἐν τούτοις κατά καιρούς ἐγίνονταν προσπάθειες ἐκατέρωθεν διά νά γεφυρωθῆ τό χάσμα τοῦτο, ὅπως λόγου χάριν μέ τήν ὑπ' ἀριθμ. 76/28-4-1960 Πρᾶξιν τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου (Φ.Ε.Κ. 58Α'/4-5-1960), ἡ ὁποία περιεβλήθη καί μέ ἰσχύν νόμου μέ τό ἄρθρον 138 τοῦ Νόμου 4149/1961 (Φ.Ε.Κ. 41Α'/16-3-1961). Ἀπό τότε ὅμως, ἡ ἀνάγκη καταρτισμοῦ ἐνός νέου, ὀλοκληρωμένου καί ἀρτίου κατά τό δυνατόν Καταστατικοῦ Χάρτου παρέμεινεν ἀφ' ἐνός τό ἐνεργόν ποθούμενον καί ζητούμενον καί ἀφ' ἐτέρου τό ἀντικείμενον διαπραγματεύσεων ἀλλά καί ἀντεγκλήσεων τῆς Διοικήσεως Ἐκκλησίας μέ τήν Πολιτείαν.

Ἔτσι, μέ τό Νομοθετικόν Διάταγμα 4243/1962 (Φ.Ε.Κ. 144Α'/11-9-1962) συνεστήθη μεικτή ἐπιτροπή ἀπό δεκατρία (13) μέλη, συγκείμενη ἀπό Ἀρχιερεῖς ὀρισθέντας ἀπό τήν Ἱεράν Σύνοδον καί καθηγητές τῆς Θεολογικῆς καί τῆς Νομικῆς Σχολῆς, ὀρισθέντας ἀπό τόν Ὑπουργόν Ἐθνικῆς Παιδείας καί Θρησκευμάτων προκειμένου νά ἐπεξεργασθοῦν καί νά ὑποδείξουν τίς ἀπαραίτητες μεταρρυθμίσεις εἰς τόν Καταστατικόν Χάρτην τῆς Ἐκκλησίας καί εἰς ἄλλους ἐκκλησιαστικούς Νόμους. Ἡ ἐπιτροπή αὐτή ἐργάσθη ἐπί τοῦ σχεδίου νέου Καταστατικοῦ Χάρτου μέχρι τόν Μάιον τοῦ 1964, καί κατήρτισε καί ἐπαρουσίασεν ἕνα ὄντως πλήρες καί ἄρτιον Σχέδιον Καταστατικοῦ Χάρτου,⁸⁰ τό ὁποῖον διατρέχει, ὅπως ἀναφέρεται εἰς τό διαβιβαστικόν ἔγγραφόν του πρὸς τόν ἀρμόδιον Ὑπουργόν “ἀφ' ἐνός μὲν ἡ πατροπαράδοτος αὐστηρά κανονική τάξις τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀφ' ἐτέρου δέ ἡ κατά τάς ἐθνικάς ἡμῶν παραδόσεις ὀφειλομένη πρέπουσα συμπάραστασις εἰς τά τῆς Ἐκκλησίας ἐπί τῇ βάσει τῆς ἀρχῆς τῆς συναλληλίας”.⁸¹ Παρ' ὅλον τοῦτο, καί αὐτό τό σχέδιον ἤγειρε σφοδαίαν ἀντιδράσεων καί κατόπιν τούτων ἡ Διαρκῆς Ἱερά Σύνοδος ἐπελήφθη τοῦ σχεδίου καί ἐπέφερεν ὀρισμένες τροποποιήσεις καί εἰς τήν συνέχειαν ὑπέβαλε τό νέον τοῦτο σχέδιον εἰς τήν Κυβέρνησιν, μέ τήν παράκλησιν νά ψηφισθῆ ἀπό τήν Βουλὴν ὡς σύνολον (ὡς “κῶδιξ” δηλαδή). Ὅμως καί αὐτήν τήν φοράν τό σχέδιον τοῦτο δέν προωθήθη μέ τήν πρέπουσαν σπουδὴν καί φροντίδα καί ἐξ αἰτίας τούτου καί τῆς ἐκ μέρους τοῦ ἀρμοδίου Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας ἐπιδειχθείσης κωλυσιεργείας, δέν κατορθώθη οὐδέν ἄλλο, εἰμὴ ἡ ψήφισις μεταβατικῆς τινος διατάξεως, μέ τήν ὁποίαν θά ἐπανεφέρετο ὁ θεσμός τοῦ μεταθετοῦ καί θά καθίστατο δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου δυνατή ἡ πλήρωσις τῶν ἀπό μακροῦ χρόνου χηρευουσῶν μητροπολιτικῶν ἐδρῶν.⁸²

⁷⁹ Ἰωάννου Κωνσταντινίδου, Λήμμα “Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία 1923-1962”, Θ.Η.Ε., τόμ, Α', Αθήναι 1962, σελ. 698-699.

⁸⁰ Τό κείμενον τοῦ ὁποίου βλ. Βαρνάβα Τζωρτζάτου, “Ἡ καταστατικὴ νομοθεσία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος”, σελ. 375 κ.έ.

⁸¹ Βλ. Βαρνάβα Τζωρτζάτου, “Οἱ βασικοὶ Θεσμοὶ Διοικήσεως τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», ὁ.ἀ., σελ. 480.

⁸² Βλ. Ἰωάννου Κωνσταντινίδου, ὁ.ἀ., σελ. 210, καί Βαρνάβα Τζωρτζάτου, ὁ.ἀ., σελ. 480-481.

Ακολούθησαν δύο ακόμη προσπάθειες, με τις οποίες επεχειρήθη νά καταρτισθῆ σχέδιον Καταστατικοῦ Χάρτου. Ἡ πρώτη ἔγινε μέ τήν δημοσίευσιν τῆς ὑπ’ ἀριθμ. 184/21-10-1965 Πράξεως τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου “Περί τρόπου πληρώσεως κενῶν μητροπολιτικῶν ἐδρῶν καί ἐφημεριακῶν θέσεων, ὡς καί τοῦ τρόπου ψηφίσεως τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος” (Φ.Ε.Κ. 196Α’/2-11-1965)⁸³ μέ τήν ὁποίαν, ἐκτός τῶν ἄλλων, ἐθεσπίζετο ἡ σύστασις νέας ἐπιτροπῆς, ἡ ὁποία θά ἐργαζόταν διά τήν ἐκπόνησιν σχεδίου Καταστατικοῦ Χάρτου ἐπί τῆ βάσει κυρίως τῶν πορισμάτων τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Νομοθετικοῦ διατάγματος 4243/1962. Ὅμως ἐξ αἰτίας τῶν ἀνωμάλων πολιτικῶν γεγονότων τῆς μετά ταῦτα περιόδου καί ἡ ἐπιτροπή αὐτή δέν συνεστήθη. Τέλος, ἡ δευτέρα προσπάθεια κατεβλήθη μέ τήν ψήφισιν ἀπό τήν Εἰδικήν Ἐπιτροπήν τοῦ ἄρθρου 35 τοῦ Συντάγματος τοῦ Νομοθετικοῦ Διατάγματος 4589/1966 “Περί ρυθμίσεως ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων καί ἄλλων τινῶν διατάξεων” (Φ.Ε.Κ. 239 Α’/10-11-1966) μέ τό ὁποῖον καί συνεστήθη νέα ἐπιτροπή πρός κατάρτισιν σχεδίου Καταστατικοῦ Χάρτου. Ἡ ὁποία ὅμως καί αὐτή, λόγω τῶν διά μίαν εἰσέτι φοράν ἀνωμάλων πολιτικοστρατιωτικῶν γεγονότων καί καταστάσεων, τά ὁποῖα ἐπισυνέβησαν μετά ἀπό ὀλίγους μῆνες, δέν ἐπρόλαβε νά κατορθώσῃ τήν ὀλοκλήρωσιν τοῦ ἔργου της.⁸⁴

δ. Τά κατά τήν περίοδον τῆς δικτατορίας διατρέξαντα. Τά κατ’ αὐτήν νομοθετήματα καί οἱ ἐκκλησιαστικές ἀνωμαλίες.

Ἐν τέλει – καί λέγομεν ἐν τέλει, διότι μετά τό τέλος τῆς τελευταίας ἀνωμάλου αὐτῆς περιπετείας τῆς Χώρας τόσον κατά τά πολιτικά, ὅσον καί εἰς τά ἐκκλησιαστικά πράγματα, αὐτή, καί ὡς Χώρα καί ὡς Ἐκκλησία αὐτῆς, εἰσῆλθεν εἰς μίαν περίοδον ὑπερτεσσαρακονταετοῦς εἰρηνικοῦ βίου, τοῦ πρώτου καί μόνου ὕστερα ἀπό αἰῶνων συνεχῶν ἀνωμάλων καταστάσεων – πολέμων, δουλειῶν ὑπό ξένον κατακτητήν, κατοχῶν, βιαίων καταλύσεων τῶν ἐννόμων καί δημοκρατικῶν πολιτικῶν, καί ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, πιέσεων, ἐπεμβάσεων ξένων δυνάμεων μέ ὅ,τι παρόμοιες καταστάσεις φέρουν μεθ’ ἑαυτῶν καί ἀνατρέπουν τήν ὀμαλήν πορείαν τοῦ εἰρηνικοῦ βίου ἐνός λαοῦ – τοῦ πρώτου καί μόνου λέγομεν τοιοῦτου εἰρηνικοῦ βίου τοῦ Ἕθνους.

Ἐν τέλει, λοιπόν, μετά τά ἀνωτέρω ἱστορηθέντα, ἐπεβλήθη καί λόγω τῆς πολιτικῆς ἀσταθείας τῆς μεταπολεμικῆς περιόδου καί ἐξ αἰτίας ἐπιδράσεως ἐγχωρίων καί ξένων παραγόντων, τό δικτατορικόν καθεστῶς τῶν συνταγματαρχῶν τῆς 21ης Ἀπριλίου τοῦ 1967, τό ὁποῖον καί πάλιν

⁸³ Ἔῤῥχε σχετικῶς προηγηθεῖ ἕνα νέον σχέδιον μεταβατικῆς διατάξεως μέ τήν πλήρωσιν κενῶν μητροπολιτικῶν ἐδρῶν, τοῦ μεταθετοῦ κ.ἀ., τό ὁποῖον ὑπεβλήθη εἰς τήν Ἱεράν Σύνοδον ἀπό τήν Κυβέρνησιν Γεωργίου Παπανδρέου τόν Ἰανουάριον τοῦ 1965, ἀλλά καί παρά τόν καταρισμόν νέας διατάξεως κατά τίς ἀπόψεις τῆς Ἱεράς Συνόδου, οὔτε τοῦτο κατέστη δυνατόν νά ψηφισθῆ.

⁸⁴ Βλ. Ἰωάννου Κωνσταντινίδου, ὀ.ἀ., σελ. 211, καί Βαρνάβα Τζωρτζάτου, ὀ.ἀ., σελ. 481.

έπεσώρευσε τόσα δεινά εις τά πολιτικά πράγματα τῆς Χώρας, ὡς βιαία ἐκτροπή καί κατάλυσις τῶν δημοκρατικῶν ἐλευθεριῶν καί τῆς πράγματι εἰρηνικῆς ζωῆς τοῦ Ἔθνους. Μία τοιαύτη κατάστασις, ἐκτός τῶν ἀλλαγῶν εις τό πολιτικόν καί διοικητικόν καθεστῶς τοῦ Κράτους, ἦτο φυσικόν νά συμπαρασύρη καί νά ἐπηρεάση καί τήν Ἐκκλησίαν, προκαλώντας ἀλλαγές καί δυσχέρειες καί εις τά πράγματα αὐτῆς καί τήν διοίκησίν της. Τόν Μάιον τοῦ 1967, ἐκδίδεται ὁ Αναγκαστικός Νόμος 3/10-5-1967 “Περί τροποποιήσεως καί συμπληρώσεως διατάξεων τινῶν τοῦ ὑπ’ ἀριθμ. 671/1943 Νόμου “Περί Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος” (Φ.Ε.Κ. 67Α’/10-5-1967), ὁ ὁποῖος ἐπαναφέρει βασικές διατάξεις τῶν Αναγκαστικῶν Νόμων 39/1936 καί 1943/1938 καί μέ τόν ὁποῖον ἡ ἐκλογή τῶν μητροπολιτῶν περιέρχεται εις τήν Διαρκῆ Ἱερᾶν Σύνοδον κατά τό τριπρόσωπον σύστημα καί ἡ πρόκρισις τοῦ ἀρίστου ἐπαφίεται εις τόν Βασιλέα. Ὑπό τό πνεῦμα αὐτοῦ του Νόμου διορίζεται ἑνεαμελής ἀριστίνδην Διαρκῆς Ἱερά Σύνοδος καί ἀπομακρύνεται ἀπό τόν θρόνον τῶν Ἀθηνῶν, λόγῳ ὀρίου ἡλικίας, τό ὁποῖον δέν ἴσχυε μέχρι τότε διά τόν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Χρυσόστομος ὁ Β΄ καί εις τήν θέσιν του ἐκλέγεται ὁ Καθηγητής τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου εις τό Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης Ἀρχιμανδρίτης Ἱερώνυμος Κοτσώνης. Τοῦτο ὅλον γέγονε, μέ τό Βασιλικόν Διάταγμα 291/11-5-1967 (Φ.Ε.Κ. 68Α’/11-5-1967) τό ὁποῖον ἐξεδόθη διά τόν διορισμόν τῶν μελῶν τῆς ἀριστίνδην Συνόδου, ἡ ὁποία βεβαίως καί ἐξέλεξε τόν νέον Ἀρχιεπίσκοπον, καί εἶναι βιαία καί κατάφωρος καταστρατήγησις τῆς κανονικῆς τάξεως εις τήν Ἐκκλησίαν, καθ’ ὅσον διά τῆς ἀριστίνδην Δ.Ι.Σ. ὑποκαθίστανται τά δύο διοικητικά σώματά της, τῆς Ἱεραῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας (Ι.Σ.Ι.) καί τῆς Διαρκοῦς Ἱεραῆς Συνόδου (Δ.Ι.Σ.), ὀριζομένης κατά κανονικές συνοδικές περιόδους ἐκ τοῦ σώματος τῆς Ἱεραρχίας. Μετά ταῦτα ἀκολούθησεν ἕνα πλῆθος ὅλων Αναγκαστικῶν Νόμων, Διαταγμάτων καί Συντακτικῶν Πράξεων, μέ τά ὁποῖα ἐδιοικεῖτο ἡ Ἐκκλησία κατά τούς θεσμούς καί τίς δομές της, παρά πᾶσαν ἔννοιαν κανονικότητος καί τάξεως. Ἐνδεικτικῶς ἀναφέρομεν τόν Αναγκαστικόν Νόμον 214/1967 (Φ.Ε.Κ. 220Α’/12-12-1967) ὁ ὁποῖος κατέλυσε κάθε ἔννοιαν ἀπονομῆς ἐκκλησιαστικῆς δικαιοσύνης μέ τήν εἰσαγωγὴν ὅλων ἀνελευθέρων καί ἀντικανονικῶν διατάξεων ὀρίζοντας ὅτι κληρικός παντός βαθμοῦ, εἶναι δυνατόν νά ἐκπέση τῆς θέσεώς του μέ τήν κατηγορίαν (καί “χαλκευμένην”; ἐρωτῶμεν) ἐλλείψεως τῆς ἑξωθεν καλῆς μαρτυρίας καί ὑπολήψεως. Ἄλλα δύο νομοθετήματα ἀνελεύθερα καί ἀντικανονικά καί αὐτά, ἦσαν ἡ ΛΣΤ’/1968 Συντακτικὴ Πρᾶξις (Φ.Ε.Κ. 229Α’/28-9-1968) μέ τήν ὁποῖαν ἀποχωροῦσαν ἀπό τήν θέσιν των ἀναγκαστικῶν, ὑπό προϋποθέσεις, Μητροπολιτες καί ὑποχρεῶνονταν σέ ἐγκαταβίωσίν των εις Μονάς σχολαζόντων καί ἀκόμη ὁ Αναγκαστικός Νόμος 320/1968 (Φ.Ε.Κ. 56Α’/16-3-1968) μέ τόν ὁποῖον ὀρίζεται θέσις Ἀρχιερέως εις τίς Ἑνοπλες Δυνάμεις.⁸⁵

⁸⁵ Βλ. Βαρνάβα Τζωρτζάτου, ὁ.ἀ., σελ. 481-482, καί Ἀθανασίου Ἀγγελοπούλου ὁ.ἀ., σελ. 83-84.

Ἐξ ἄλλου καί πέραν τῶν ἀνωτέρω, ὑπό τήν τακτικήν ὅμως ἐν πολλοῖς τῆς ἀντικανονικότητος, τό ἐκκλησιαστικόν καθεστῶς τῆς περιόδου ἐκείνης προέβη καί εἰς τήν κατάρτισιν Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας μέ τό Νομοθετικόν Διάταγμα 126/1969 (Φ.Ε.Κ. 27Α΄/17-2-1969) μέ τό συνακόλουθον τροποποιητικόν του Νομοθετικόν Διάταγμα 344/1969 (Φ.Ε.Κ. 228Α΄/13-11-1969), ὁ ὁποῖος πέραν τῶν θετικῶν του καί πρωτοτύπων ρυθμίσεων – ὅπως τῆς προσπαθείας λ.χ. ὀργανώσεως τῆς Ἐκκλησίας ἐπί τό συστηματικώτερον, καθ’ ὅσον αὐτή ἤμποροῦσε νά ἐκδίδη κανονισμούς ἰσοκύρους πρὸς τοὺς Νόμους τοῦ Κράτους καί κανονιστικές διατάξεις ἀνάλογες πρὸς τά Βασιλικά Διατάγματα⁸⁶ – εἶχε πολλά μειονεκτήματα μέ τήν ἐπίδειξιν σοβαρῶν παρεκκλίσεων ἀπό τά καθιερωμένα καί παραδεδομένα εἰς τήν τάξιν τῆς Ἐκκλησίας κατά τόν Πατριαρχικόν καί Συνοδικόν Τόμον τοῦ 1850 καί τήν Πατριαρχικήν καί Συνοδικήν Πρᾶξιν τοῦ 1928, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τήν συγκρότησιν τῆς Δ.Ι.Σ. ὄχι κατά τά πρεσβεῖα ἀρχιερωσύνης, ἀλλά κατόπιν ἐκλογῆς καί προτάσεως τοῦ προέδρου της. Μάλιστα δέ καί κατά τίς διατάξεις τοῦ Καταστατικοῦ αὐτοῦ Χάρτου τῆς δικτατορικῆς περιόδου ἐξεδόθησαν πενήντα καί ἕνας Κανονισμοί καί κανονιστικές διατάξεις ἀφορῶντα εἰς διαφόρους τομεῖς τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως καί τά ὅποια, καί αὐτά ὡς ἀντικανονικά καί ἀντισυνταγματικά, εἰσήγαγον καινοφανῆ πρότυπα διοικήσεως. Τέτοια ἦσαν ἡ Γενική Ἐκκλησιαστική Συνέλευσις, τό Κεντρικόν Ἐκκλησιαστικόν Συμβούλιον καί ἡ Συνοδική Διοίκησις.⁸⁷

Ἐκεῖνο ὅμως τό ὅποιο, ἀπό πλευρᾶς κανονικότητος ἐλέγχεται ὡς βαρεῖα ἐκτροπή, ἦτο ἡ διάταξις τοῦ ἀνωτέρω Καταστατικοῦ Χάρτου – ἡ ὁποία διετηρεῖτο παραλλήλως καί εἰς τό Σύνταγμα τοῦ 1968 – διά τῆς ὁποίας οἱ ἱεροί Κανόνες διακρίνονται εἰς ἐκείνους ὡς πρὸς τό δόγμα καί ἐκείνους ὡς πρὸς τήν διοίκησιν. Διάκρισις ὅλως ἀπαράδεκτος, ὑπέκρυπτε βεβαίως σκοπιμότητες ἀφοῦ, οἱ πρῶτοι ἐθεωροῦντο ἰσχυροί, ἐνῶ οἱ δεῦτεροι, οἱ διοικητικοί δηλαδή, ὡς “ἀνίσχυροι” ἐν σχέσει πρὸς τοὺς πρώτους, ἤμποροῦσαν νά μὴ ληφθοῦν ὑπ’ ὄψιν εἰς τίς κατά τό ἐκάστοτε προσωπικόν συμφέρον ἐπεμβάσεις καί διεργασίες εἰς τά ἐκκλησιαστικά καί νά χρησιμοποιηθοῦν ἀναλόγως κατά τό δοκοῦν καί τό συμφέρον, ὅπως εἶπομεν.⁸⁸

Ἦσαν αὐτά τά συμβάντα, μέ τίς ἐκτροπές, τίς παλιννωδίες, ἀκόμη καί τίς διώξεις, πράγματα δηλαδή ὄχι μόνον ἀντικανονικά καί δόλια – τά ὅποια ἐνθυμίζου ἀνάλογες καταστάσεις τῆς ἐποχῆς τῆς Ἀντιβασιλείας καί τοῦ Ὁθωνοῦ – ἀλλά καί ἀνήκουστα διά τό πνεῦμα καί τό ἦθος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, διέγειραν θύελλαν διαμαρτυριῶν καί σφοδρῶν ἀντιδράσεων,⁸⁹ κυρίως κατά

⁸⁶ Ἰωάννου Κωνσταντινίδου, ὁ.ἀ., σελ. 212 καί Ἀθανασίου Ἀγγελοπούλου ὁ.ἀ., σελ. 83-84.

⁸⁷ Βλ. Ἀθανασίου Ἀγγελοπούλου ὁ.ἀ., σελ. 71, καί Βαρνάβα Τζωρτζάτου, ὁ.ἀ., σελ. 484.

⁸⁸ Βλ. Ἀθανασίου Ἀγγελοπούλου ὁ.ἀ., σελ. 84-91.

⁸⁹ Βλ. Ἀθανασίου Ἀγγελοπούλου ὁ.ἀ., σελ. 75-82 καί 91.

τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἱερωνύμου, ὡς τοῦ κυρίου ὑπευθύνου διὰ τὴν δημιουργίαν αὐτοῦ τοῦ κλίματος προσωπικῶς, τοῦ ὁποίου μάλιστα ἔργον πνευματικόν ἦτο καὶ αὐτός οὗτος ὁ ἐν λόγῳ Καταστατικός Χάρτης, καὶ τὰ ὅποια ὠδήγησαν τελικῶς εἰς τὴν ἐθελούσιον παραίτησίν του τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1973, εἰς τὸ κείμενον τῆς ὁποίας ἀναλαμβάνει – ὅπως μάλιστα ἀρμόζει καὶ εἰς ἀληθῆ ἐκκλησιαστικόν ἄνδρα – τὴν πλήρην εὐθύνην δι’ ὅλην τὴν ἀνωτέρω προκληθεῖσαν ἀνωμαλίαν, ὥστε νὰ ἐπέλθῃ ἡ εἰρήνευσις τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ κοπάσουν τὰ πάθη.⁹⁰

Ἀλλὰ ἤδη εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὰ πολιτικά πράγματα εἶχεν ἀρχίσει ἡ ἀντίστροφος μέτρησις καὶ οἱ ἐξελίξεις ἐκινούντο μέ ραγδαίους ρυθμούς, καθὼς διεφαίνετο ἡ κατάρρευσις τοῦ δικτατορικοῦ καθεστώτος. Ὀλίγον ἀργότερον ἀπὸ τὰ γεγονότα τοῦ Πολυτεχνείου εἰς τὶς 17 Νοεμβρίου τοῦ 1973 καὶ συγκεκριμένως εἰς τὶς 25 τοῦ αὐτοῦ μηνός ὁ δικτάτωρ Γεώργιος Παπαδόπουλος ἀνατρέπεται ἀπὸ τὸν Δημήτριον Ἰωαννίδην, ὁ ὁποῖος ἐπιβάλλει ἕνα δεύτερον δικτατορικόν καθεστῶς, ἀλλὰ καὶ αὐτό, πολὺ συντόμως, εἰς τὶς 23 Ἰουλίου τοῦ 1974, μετὰ τὰ τραγικά γεγονότα τῆς τουρκικῆς εἰσβολῆς καὶ κατοχῆς τῆς Κύπρου, θά καταρρεύσῃ καὶ θά σημάνη, τὴν ἔναρξιν τῆς μεταπολιτευτικῆς περιόδου καὶ μίαν νέαν ἐποχὴν εἰς τὰ πολιτικά πράγματα τῆς Χώρας, τὴν ἐπαναφορὰν τῆς Δημοκρατίας καὶ τῶν δημοκρατικῶν θεσμῶν, τὰ ὅποια δεινῶς ἐτραυματίσθησαν κατὰ τὴν ἑπταετίαν τῆς δικτατορίας, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπαναφορὰν τῆς ὁμαλότητος καὶ τῆς κανονικότητος εἰς τὴν διοίκησιν καὶ τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως θά ἴδωμεν κατωτέρω.

3.2. Τὰ κατὰ τὸν νῦν ἰσχύοντα Καταστατικὸν Χάρτην.

Εἶδομεν, κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἕως τώρα διαληφθέντα ὅτι κατὰ τὰ διαστήματα πολιτικῆς ἀκαταστασίας εἰς τὴν διάρκειαν τοῦ πρώτου ἡμίσεως καὶ πλέον τοῦ εικοστοῦ αἰῶνος, παρατηρεῖται ἡ ἐκδοσις πλήθους ὅλου νομοθετικῶν διατάξεων, τὰ ὅποια τὸ καθένα μέ τὴν σειρὰν του ἐτροποποιοῦσαν τὰ κατὰ καιροῦς καταρτιζόμενα καταστατικά νομοθετήματα καὶ ἐρρυθμίζετο μέ αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ διοικητικὴ ὀργάνωσις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, κυρίως ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν τρόπον ἐκλογῆς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ τῶν μητροπολιτῶν καὶ τὴν συγκρότησιν καὶ τὶς ἐξουσίες τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, μέ κριτήρια βεβαίως ὄχι πάντοτε τὸν σεβασμὸν τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ τῆς Ἱερᾶς παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ τοὺς σκοποὺς τῆς ἐκάστοτε κρατούσης τάξεως τῶν πολιτικῶν πραγμάτων.⁹¹

Πρβλ. καὶ Ἀρχιεπισκόπου Ἱερωνύμου *“Αἱ ἐν τῇ συνόδῳ τῆς Ἱεραρχίας συζητήσεις καὶ ὁ ἔξω τῶν συνεδριάσεων προκληθεὶς θόρυβος (15-30 Νοεμβρίου 1972)”*, Περιοδικὸν ΕΚΚΛΗΣΙΑ, Ν’, Ἀθῆναι 1973, σελ.11.

⁹⁰ Βλ. Ἀθανασίου Ἀγγελοπούλου ὁ.ἄ., σελ. 91-98.

⁹¹ Δωροθέου (Πολυκανδριώτου), Μητροπολίτου Σύρου, *“Ἀμφιτετρὶς Τεσσαρακονταετίας Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος”*, Ὁμιλία πρὸς τὴν Δ.Ι.Σ., 9-10-2017, περιοδικὸν ΕΚΚΛΗΣΙΑ, ἔτος 4δ’ (94), τεῦχος 10, Ἀθῆναι Νοέμβριος 2017, σελ. 715.

Ἡ ἐκκλησιαστική ἀταξία, ἡ ὁποία ἐδημιουργεῖτο πάντοτε κατά τό ἀνωτέρω διάστημα, μέ ἀποκορύφωμα ἐκεῖνο τῆς περιόδου τῆς δικτατορίας 1967-1974, ἦτο ἀποτέλεσμα ἀντικανονικῶν πράξεων, οἱ ὁποῖες δέν ἔγιναν μόνον ἀπό πλευρᾶς προσώπων τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά κυρίως, ὅπως εἶδομεν, τῆς Πολιτείας πρὸς ἐξυπηρέτησιν ἰδιοτελῶν κομματικῶν ἢ ἄλλων σκοπιμοτήτων της. Τό γεγονός αὐτό, ἀναντιρρήτως ἀναγνωρισθέν, ὠδήγησεν, ἐπί τέλους, τὴν ἰδίαν τὴν Πολιτείαν νά ἀφήσῃ κατά μέρος τὴν ἐπεμβατικήν συμπεριφορὰν της καὶ νά ἐπιτρέψῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν νά ἀναλάβῃ τὸν ἀγῶνα τῆς ἐξόδου της ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀντικανονικὴν ἀταξίαν ἢ ὁποία ἐπικρατοῦσεν εἰς τοὺς κόλπους της καὶ μέ τὴν συνδρομὴν τῆς Πολιτείας, διὰ τῶν θεσμῶν της καὶ τῆς ἐννόμου συνταγματικῆς πρακτικῆς, νά ἀνεύρῃ ἐπὶ τέλους, τὸν κανονικὸν βηματισμὸν της. Μετὰ τὴν παραίτησιν λοιπὸν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἱερωνύμου τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1973, ἡ Κυβέρνησις διὰ τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων Καθηγητοῦ Παναγιώτου Χρήστου ἀνακοινώνει τὴν διάθεσιν νά στηρίξῃ τὴν Ἐκκλησίαν εἰς τὸ δύσκολον τοῦτο ἔργον της πρὸς ἐπάνοδον εἰς τὴν κανονικὴν τάξιν, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ τῆς διοικήσεώς της, χωρὶς ἐξωθεν παρεμβάσεις. Τοῦτο καταγράφεται εἰς ἓνα κείμενον θαρραλέας αὐτοκριτικῆς ἀπὸ πλευρᾶς τῆς Πολιτείας, ἀλλὰ καὶ ἐνδεικτικὸν τῶν νέων προθέσεων της ἀπέναντι τῆς Ἐκκλησίας.⁹²

⁹² Βλ. Ἀθανασίου Ἀγελοπούλου, ὁ.ἀ., σελ. 98-100. Τό δέ κείμενον τῆς ἀνακοινώσεως τοῦ Ὑπουργοῦ, μέ ἡμερομηνίαν 7 Ἰανουαρίου 1974 τὸ ὁποῖον ἀξίζει νά ἀναφέρωμεν ἐδῶ, διότι ἐπιτέλους ἐπιβεβαιώνεται καὶ ἀπὸ πλευρᾶς Πολιτείας, ἡ ἀναφορὰ πάσης νομοθετικῆς πράξεως διὰ τὰ ἐκκλησιαστικά ζητήματα, μόνον πρὸς τοὺς ἱερούς Κανόνας, ὡς τοῦ ἀσφαλεστάτου κριτηρίου αὐθεντικότητος καὶ νομιμότητος, πρέπει νά γίνεται, ἔχει ὡς ἀκολουθῶς:

“Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἀντιμετωπίζει πολλά προβλήματα, ἀπαιτοῦντα ἄμεσον λύσιν. Ὁ ἰσχύων καταστατικός χάρτης αὐτῆς, καταρτισθεὶς καὶ ψηφισθεὶς ἐρήμην της ἱεραρχίας, οὐδέποτε εἶναι δυνατόν νά ἐφαρμοσθῇ. Αἱ σχέσεις αὐτῆς μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῶν λοιπῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἔχουν χαλαρωθεῖ. Ὑπεράνω δέ ὅλων ὑφίσταται ἓν εἶδος διχασμοῦ ἐντὸς τῶν κόλπων αὐτῆς, ὁ ὁποῖος ὑπέβοσεν ἀπὸ μακροῦ χρόνου καὶ ἐξεδηλώθη προσφάτως. Ἡ Πολιτεία, ἡ ὁποία δυστυχῶς δέν ἠδυνήθη νά προλάβῃ τὴν κρίσιν, ἐπιθυμεῖ σήμερον νά ὑποβοηθήσῃ τὴν Ἐκκλησίαν εἰς τὴν ὑπερπήδησιν αὐτῆς.

Τό πλέον ἐπεῖγον ἐκ τῶν ἀπασχολούντων τὴν Ἐκκλησίαν θεμάτων εἶναι ἡ πλήρωσις τοῦ ἀρχιεπισκοπικοῦ θρόνου. Δέν ὠφελεῖ εἰς τίποτε νά ἀποκρύψωμεν τὰς δυσκολίας, τὰς ὁποίας παρουσιάζει τὸ θέμα. Ἡ κατάστασις ἔχει τόσον πολὺ περιπλοκῆ, ὥστε οἰονδήποτε σύστημα ἐκλογῆς καὶ ἂν υἱοθετηθῇ θά προκαλέσῃ ἀντιρρήσεις κάποιας μερίδος. Ὅλοι γνωρίζομεν κατὰ ποῖον τρόπον εἶχον ἐκδηλωθῆ αἱ ἐν τῇ ἱεραρχίᾳ ἀντιθέσεις πρὸ ὀλίγου χρόνου, δέν πρέπει δέ νά πιστεύσωμεν ὅτι πρόκειται νά ἀρθοῦν αὐταί, χωρὶς νά καταβληθοῦν μεγάλαι προσπάθειαι ἀπὸ πᾶσαν κατεύθυνσιν.

Πρέπει νά εὐρωμεν τὸ σύστημα ἐκλογῆς Ἀρχιεπισκόπου τὸ ὁποῖον ὑπὸ τὰς παρούσας συνθήκας νά εἶναι τὸ συμφερότερον πρὸς τὴν κανονικὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸ περισσότερο παραδεκτὸν ἀπὸ τὸ ὀρθόδοξον πλήρωμα. Ὑπάρχει ὁ τρόπος ἐκλογῆς διὰ τῆς συγκροτήσεως μίας ἀριστίνδην συνόδου ὡς ἦτο ἡ ὀκταμελής Σύνοδος ἢ ὁποία τὸ 1967 ἐξέλεξε τὸν Ἀρχιεπίσκοπον καὶ ἐν συνεχείᾳ τοὺς ἄλλους νέους ἀρχιερεῖς. Ὅλοι οἱ ἐκλεγέντες τότε ὑπὸ τῆς ἀριστίνδην συνόδου καὶ ὅλοι ἀπορρίψαντες πρὸ τριῶν μηνῶν τὴν πρότασιν περὶ συγκλήσεως τῆς Ἱεραρχίας τάσσονται τώρα ὑπὲρ τῆς ὑπὸ τῆς Ἱεραρχίας ἐκλογῆς.

Ἀλλὰ δέν εἶναι αὐτὸς ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον ἀπορρίπτομεν καὶ ἡμεῖς πᾶσαν σκέψιν περὶ αὐτῆς. Ὁ λόγος εἶναι ὅτι τοιαύτης μορφῆς σύνοδος εἶναι ξένη πρὸς τὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀντίθετος πρὸς τοὺς ἱερούς αὐτῆς κανόνας. Ὁ κανονικὸς ἐν προκειμένῳ τρόπος ἐκλογῆς εἶναι βεβαίως ἡ διενέργεια αὐτῆς ὑπὸ τῆς Ἱεραρχίας. Ἐδῶ ὅμως γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: Ποία εἶναι ἡ Ἱεραρχία; Ἡ ὀλιγομελής ἐκείνη σύνοδος τοῦ 1967 προέβη εἰς ἀπομακρύνσεις ἀρχιερέων ἀπὸ τὰς θέσεις των καὶ εἰς τὴν ἐκλογὴν τριάντα περίπου νέων Μητροπολιτῶν ὠρισμένης προελεύσεως καὶ τοποθετήσεως.

Αἱ ἐνέργειαι αὐταὶ εἶχον προκαλέσει σάλον καὶ ἐν πάσῃ περιπτώσει δέν ἦταν ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς κανονικότητος. Ἐκεῖνη ἡ σειρά τῶν ἀντικανονικῶν ἐνεργειῶν ἔχει δημιουργήσει κανονικὴν τάξιν ἢ ὁποία πρέπει νά διατηρῆ καὶ νά

Κατόπιν αὐτοῦ ἡ Κυβέρνησις ἐκδίδει τὴν ὑπ' ἀριθμ. 3/1974 Συντακτικὴν Πράξιν (Φ.Ε.Κ. 4Α'/9-1-1974) μὲ τὴν ὁποίαν καλεῖται ἡ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας νά προβῆ εἰς τὴν ἐκλογὴν Ἀρχιεπισκόπου ἀπὸ τοὺς Μητροπολίτες ἐκείνους, οἱ ὅποιοι εἶχαν ἐκλεγῆ ἀπὸ τὴν κανονικὴν Ἱεραρχίαν, τοὺς ἐν ἐνεργείᾳ πρὸ τῆς πολιτικῆς ἐκτροπῆς τῆς 21ης Ἀπριλίου τοῦ 1967.⁹³ Ἐν συνεχείᾳ καὶ δυνάμει τῆς ὑπ' ἀριθμ. 3/1974 Συντακτικῆς Πράξεως ἐξεδόθη καὶ τὸ Νομοθετικὸν Διάταγμα ὑπ' ἀριθμ. 274/1974 “Περὶ ἐκλογῆς Προκαθημένου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀποκαταστάσεως ἐν γένει τῆς ἐν αὐτῇ κανονικῆς τάξεως”(Φ.Ε.Κ. 6Α'/11-1-1974), τὸ ὁποῖον διαλαμβάνει ὀνομαστικῶς τοὺς μητροπολίτες, οἱ ὅποιοι ἔχουν τὸ δικαίωμα νά συμμετάσχουν εἰς τὴν ἕκτακτον αὐτὴν Μείζονα Σύνοδον καὶ ἡ ὁποία εἰς τὶς 12 Ἰανουαρίου τοῦ 1974 ἐκλέγει ὡς Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν τὸν ἀπὸ Ἰωαννίνων Σεραφεῖμ Τίκαν, ἀπὸ πλευρᾶς δὲ ἀναμορφώσεως τῶν δομῶν τῆς ἰδρύει νέες Μητροπόλεις, ἐκλέγει εἴκοσι δύο νέους Μητροπολίτες, ἀποκαθιστᾷ εἰς τοὺς θρόνους των δεκαεπτὰ τῆς ἱερωνομικῆς ἀντικανονικῆς περιόδου, οἱ ὅποιοι ἀπεδέχθησαν καὶ ἀνεγνώρισαν τὴν νέαν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν καὶ ἄλλους δώδεκα θέτει εἰς τὴν τάξιν τῶν πρώην Ἱεραρχῶν.⁹⁴ Ἡ αὐτὴ δὲ Ἱεραρχία, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ἐργάσθη καὶ διὰ τὴν κατάρτισιν σχεδίου νέου Καταστατικοῦ Χάρτου, διὰ νά παύσῃ ἰσχύων ὁ 126/1967. Ἐν τῷ μεταξύ ἐπισυνέβη ἡ μεταπολίτευσις τῆς 24 Ἰουλίου τοῦ 1974, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ἀνωτέρω διαδικασία τοῦ νέου σχεδίου δὲν εἶχεν ἀκόμη περατωθῆ καὶ διὰ τοῦτο μεταξύ τῆς Ἱεραρχίας καὶ τοῦ ἀρμοδίου Ὑπουργοῦ συνεφωνήθη νά ἐπαναφερθῆ εἰς ἰσχύν ὁ προϊσχύων Νόμος 671/1943. Πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν ἐξεδόθη τὸ Νομοθετικὸν Διάταγμα 87/1974 “Περὶ ἐπαναφορᾶς ἐν ἰσχύι τοῦ Νόμου 671/1943, τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως αὐτοῦ καὶ ρυθμίσεως συναφῶν ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων” καὶ μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον ἄρχισε νά γίνεται δυνατὴ ἡ προσαρμογὴ μὲ τὰ ἕως τότε ἰσχύσαντα καὶ νά γεφυρώνεται τὸ παρὸν μὲ τὸ παρελθὸν προκειμένου νά βαδίσῃ ἡ Ἐκκλησία πρὸς τὸ μέλλον τῆς ὅσον εἰς αὐτὴν

ἐλέγχῃ ἐπ' ἄπειρον τὰς ἐκλογὰς τῶν Ἀρχιεπισκόπων καὶ Ἀρχιερέων; Δύναται ἡ ἀντικανονικότης νά στηρίξῃ τὴν κανονικότητα; Ἡ πλειονότης τοῦ ὀρθοδόξου λαοῦ δὲν τὸ παραδέχεται, διότι φρονεῖ ὅτι εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὡς θεῖον καθίδρυμα, δὲν ἐπιτρέπεται νά ἰσχύουν καὶ κοσμικαὶ μέθοδοι ἐπιβολῆς ἀπόψεων καὶ διὰ τῆς ἐπιβολῆς ταύτης νά δημιουργοῦνται καταστάσεις. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον μοναδικὸς κανονικὸς τρόπος ἐκλογῆς ἀπομένει ἡ διενέργεια αὐτῆς ὑπὸ ὅλων τῶν ἱεραρχῶν ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἔχουν μὴ ἀμφισβητούμενην ἐκλογὴν, ἥτοι ἔχουν ἐκλεγῆ ὑπὸ κανονικῆς Ἱεραρχίας καὶ δὲν μετέσχον εἰς ἀντικανονικὰς ἐνεργείας.

Ἀντιλαμβανόμεθα ὅτι οὕτω κινδυνεύομεν νά παρουσιάσωμεν τὴν ἱεραρχίαν διχασμένην εἰς δύο μερίδας τὴν παλαιάν καὶ τὴν νέαν. Ἐπιθυμοῦμεν ὅμως, νά δηλώσωμεν ὅτι ἡ πρόθεσις τῆς Πολιτείας εἶναι ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον τούτου, νά δώσῃ τὴν εὐκαιρίαν εἰς συμφιλίωσιν καὶ ἐνότητα. Εὐχὴ ἡμῶν εἶναι ἡ ἕκτακτος πολυμελής σύνοδος, ἡ ὁποία, θὰ συγκληθεῖ προσεχῶς, νά ἐργασθῆ μὲ πνεῦμα κατανοήσεως καὶ ἀγάπης, νά δώσῃ κανονικότητα εἰς πᾶν ὅ,τι ἔγινεν κατὰ τὸ πρόσφατον παρελθὸν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, νά ἀποκαταστήσῃ τὰς ἐγκαρδίους σχέσεις αὐτῆς μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ νά ἐπιτρέψῃ εἰς αὐτὴν νά ἐκτελέσῃ τὸ μέγα ἔργον τῆς εἰς τὸν κόσμον ἐλευθέρως, ἀνεπηρέαστως καὶ καρποφόρως. Ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς ἀποδοκιμάζει τὸν φατριασμόν καὶ τὴν διχόνοιαν εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας. Σέβεται τοὺς Ἀρχιερεῖς, διότι τοὺς θεωρεῖ πνευματικούς του πατέρες. Εἶναι δὲ βέβαιος, ὅτι δὲν θὰ τὸν ἀπογοητεύσουν μὲ ἐνεργείας καὶ ἐκδηλώσεις ξένας πρὸς τὸ χριστιανικὸν πνεῦμα τῆς ἀγάπης, τῆς θυσίας, τῆς ἀρετῆς”.

⁹³ Ἡ σύνοδος αὐτή, ἡ συγκληθεῖσα δυνάμει τῆς 3/1974 Συντακτικῆς Πράξεως, τῆς πρεσβυτέρας Ἱεραρχίας ὅπως ἀποκαλεῖται, ἐχαρακτήρισθη ὡς Μείζων Σύνοδος καὶ εἶναι ἀνάλογος τῶν ἐτῶν 1922 καὶ 1943.

⁹⁴ Βλ. Αθανασίου Αγγελοπούλου, ὁ.ἀ., σελ. 106-107.

ἀπόκειται καί ἐν τῷ μέτρῳ τοῦ δυνατοῦ, ὅσον γίνεται ἀμερίμῳ καί ἐλεύθερη, ὅπως εἶπομεν, ἀπό ἔξωθεν ἄλλας ἀλλοίας παρεμβάσεις.⁹⁵

α. Οἱ προπαρασκευαστικές ἐργασίες διά τήν κατάρτισιν

Σχεδίου νέου Καταστατικοῦ Χάρτου

Ἡ κατάρτισις τοῦ σχεδίου νέου Καταστατικοῦ Χάρτου, τό ὅποιον ὑπεβλήθη εἰς τήν Βουλὴν τῶν Ἑλλήνων καί ἐψηφίσθη ἀπό αὐτήν καί κατέστη Νόμος τοῦ Κράτους, ὁ ὑπό πραγμάτευσιν δηλαδή Νόμος 590/1977 ὁ ὁποῖος ἰσχύει μέχρι σήμερον, μέ τίς κατά καιρούς τροποποιήσεις του, ἐγένετο ἀπό μέλη κλήρου καί λαοῦ, ἀπό κληρικολαϊκή ἐπιτροπὴν δηλαδή, ἡ ὁποία προεβλέπετο ἀπό τόν νομοθέτην εἰς τό ἄρθρον 11 τοῦ προαναφερθέντος Νομικοῦ Διατάγματος 87/1974 καί συνεκροτήθη μέ ἀπόφασιν τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Παιδείας καί Θρησκευμάτων Νικολάου Λούρου, εἰς τίς 14 Ὀκτωβρίου τοῦ 1974, ἀποτελουμένη ἀπό τόν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν Σεραφεῖμ, τούς Μητροπολίτες Νέας Ἰωνίας καί Φιλαδελφίας Τιμόθεον, Κίτρος Βαρνάβαν, Κορινθίας Παντελεήμονα, Φθιώτιδος Δαμασκηνόν (καί ἀναπληρωτές τούς Σερβίων καί Κοζάνης Διονύσιον, Ἀττικῆς Δωρόθεον, Πατρῶν Νικόδημον καί Δημητριάδος Χριστόδουλον), τούς Ἐφημερίους Κωνσταντῖνον Γερασιμόπουλον, Ἐμμανουήλ Σκοινιωτάκην (καί ἀναπληρωτές τούς Εὐάγγελον Μαντζουνέαν καί Βασίλειον Μπαραμπούτην) τόν Γενικόν Διευθυντήν Θρησκευμάτων (καί ἐπειδή κατά τήν ἔκδοσιν τῆς Ὑπουργικῆς Ἀποφάσεως ἡ θέσις Γενικοῦ Διευθυντοῦ ἦτο κενή, ἐδιωρίσθη εἰς αὐτήν ὁ Καθηγητής Βλάσιος Φειδᾶς) καί τούς Νομικούς Θεοφάνην Θεοδωρακόπουλον καί Θεοφάνην Ζούκαν. Ἡ ἐπιτροπὴ αὐτὴ ὄφειλε νά καταρτίσῃ σχέδιον Καταστατικοῦ Χάρτου ἐντός δύο μηνῶν, τό ὅποιον μετὰ τήν ἔγκρισίν του ἀπό τήν Διαρκῆ Ἱερὰν Σύνοδον θά κατετίθετο εἰς τόν Ὑπουργόν Ἐθνικῆς Παιδείας καί Θρησκευμάτων.⁹⁶

Ἡ ἐπιτροπὴ αὐτὴ ἐργάσθηκε μέ ζῆλον πολὺν καί τόν Δεκέμβριον τοῦ 1974 ὑπέβαλε εἰς τήν Ἱερὰν Σύνοδον σχέδιον Καταστατικοῦ Χάρτου, ὁ ὁποῖος περιεῖχε ἐξήντα ἕξ ἄρθρα. Ὅμως ἐπισυνέβη ἐν τῷ μεταξύ καί ἡ ψήφισις ἀπό τήν Βουλὴν τοῦ νέου Συντάγματος τοῦ 1975 καί τό γεγονός αὐτό ἐπέφερε καί τήν ἀνάγκην συμφωνίας τοῦ καταρτισθέντος σχεδίου Καταστατικοῦ Χάρτου μέ τίς σχετικές διατάξεις τοῦ νέου Συντάγματος (ἄρθρα 3 καί 13 καί ἄλλες διατάξεις θρησκευτικοῦ ἐνδιαφέροντος). Πρὸς τοῦτο ἐξεδόθη ὁ νόμος 462/1976 (Φ.Ε.Κ. 291Α' /6-11-1976) μέ τόν ὅποιον παρετάθη ἡ θητεία τῆς ἀνωτέρω ἐπιτροπῆς, ἡ ὁποία εἶχε συγκροτηθεῖ μέ τόν νόμον 87/1974, καί εἰς τήν ὁποίαν ἐπιτροπὴν συμμετεῖχαν καί νέα πρόσωπα, ὁ Καθηγητής δηλαδή Σπυρίδων Τρωιάνος, σύμβουλος ἐπὶ ἐκκλησιαστικῶν θεμάτων τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας καί Θρησκευμάτων, ὁ Ἀναστάσιος Μαρίνος, Πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας καί ὁ Δημήτριος Παπανικολάου,

⁹⁵ Βλ. Βαρνάβα Τζωρτζάτου, ὁ.ἀ., σελ. 658.

⁹⁶ Δωροθέου Πολυκανδριώτου, ὁ.ἀ., σελ. 715-716.

Νομικός Σύμβουλος του Κράτους. Η ούτω συγκροτηθείσα νέα αυτή επιτροπή συνέταξε άλλα δύο σχέδια Καταστατικού Χάρτου και τον Δεκέμβριον του 1976 υπέβαλε ένα δεύτερον εξ εξήκοντα εξ άρθρων και αυτό σχέδιον, ενῶ κατά τον επόμενον Φεβρουάριον του 1977 παρέδωσε ένα τρίτον σχέδιον, απαρτιζόμενον από εξήκοντα εξ και πάλιν άρθρα. Εἰς τό σημεῖον αὐτό θά πρέπει νά υπενθυμισθῇ ὅτι, παρά τό γεγονός ὅτι ἡ σύστασις τῆς ἀνωτέρω κληρικολαϊκῆς ἐπιτροπῆς ἐγινε τόν Ὀκτώβριον τοῦ 1974, δηλαδή μετά τήν ἀποκατάστασιν τῆς Δημοκρατίας, οἱ συζητήσεις μεταξύ ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καί Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου σχετικῶς μέ τίς βασικές ἀρχές, στίς ὁποῖες θά ἐστηρίζετο ὁ νέος Καταστατικός Χάρτης εἶχαν ἀρχίσει ἀπό τήν ἔναρξιν μάλιστα, τῆς δευτέρας περιόδου τῆς δικτατορίας, ὅπως εἶδομεν ἀνωτέρω. Τώρα, κατά τίς συζητήσεις, οἱ ὁποῖες διεξάγονται διά τήν κατάρτισιν τοῦ νέου Καταστατικοῦ Χάρτου, ἐπιδιώκεται, ἐκτός τῆς ἐπανόδου τῆς Ἐκκλησίας εἰς τήν κανονικήν τάξιν τῆς ὀργανώσεως τῶν θεσμῶν της καί τῆς λειτουργίας της, καί ἡ ἀποκατάστασις τῶν σχέσεων της μέ τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον, οἱ ὁποῖες εἶχαν διαταραχθεῖ εἰς μέγαν βαθμόν, κατά τήν περίοδον τῆς ἐκρύθμου καταστάσεως τῆς δικτατορίας εἰς τά ἐκκλησιαστικά ζητήματα.⁹⁷

Οὕτως λοιπόν ἐχόντων τῶν πραγμάτων, μέ τό ἄρθρον 3 τοῦ Συντάγματος τοῦ 1975 ἐτέθησαν οἱ στοιχειωδῶς ἀπαραίτητες ἐγγυήσεις διά τίς σχέσεις Ἐκκλησίας καί Πολιτείας οἱ ὁποῖες θά ἐδέσμευαν τόν κοινοβουλευτικόν νομοθέτην κατά τήν διαμόρφωσιν τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας. Καί θά ἤμπορούσαμεν ἀσφαλῶς νά ὑποστηρίξωμεν ὅτι ἡ συναίνεσις, ἡ ὁποία ἐπετεύχθη μεταξύ τῆς ἑλληνικῆς Πολιτείας, τῆς Ἐκκλησίας καί τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καί ἀφοροῦσεν εἰς τόν καθορισμόν τῶν θεμελιωδῶν ἀρχῶν ἐπὶ τῶν ὁποίων θά ἐβασίζετο ὁ νέος Καταστατικός Χάρτης, ἦτο ἐκείνη ἡ ὁποία προκαθώρισε καί τίς καινοτομίες, ὅπως θά ἴδωμεν καί ἐν συνεχείᾳ, τίς ὁποῖες ἀπεφάσισεν ἡ Ε΄ Ἀναθεωρητικῆ Βουλῆ κατά τήν διατύπωσιν τῶν ἄρθρων 3 καί 13 τοῦ Συντάγματος τοῦ 1975, ὅπως ἐπὶ παραδείγματι: ἡ σαφῆς αὐτοδέσμευσις τοῦ συνταγματικοῦ νομοθέτου περί σεβασμοῦ τοῦ τρόπου συγκροτήσεως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας καί τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου κατά τούς ὅρους τοῦ Πατριαρχικοῦ καί Συνοδικοῦ Τόμου τοῦ 1850 καί τῆς Πατριαρχικῆς καί Συνοδικῆς Πράξεως τοῦ 1928 εἰς τό Σύνταγμα, ἀντί τῆς ἐπικινδύνου ἀοριστίας τῆς διατάξεως τοῦ Συντάγματος τοῦ 1952 (“διοικεῖται ὑπό Ἱερᾶς Συνόδου Ἀρχιερέων”), ἡ ὁποία ὑπῆρξεν ἡ κύρια πηγή ὄλων σχεδόν τῶν ἀυθαιρέτων ἐπεμβάσεων τῆς «νόμῳ κρατούσης» Πολιτείας

⁹⁷ Εἰς τό ἱστορικόν Ἀρχεῖον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὑπάρχει πλῆθος ἀρχεῖου ὑλικοῦ, εἰς ἐπίρρωσιν τῶν ἀνωτέρω, σχετικῶς μέ τό ἔργον, ἀφ' ἑνός τῆς κληρικολαϊκῆς ἐπιτροπῆς τοῦ 1974, ἡ ἀλληλογραφία μέ τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον καί ἀκόμη σχέδιον Νομοθετικοῦ Διατάγματος “Περί Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος”, μέ τήν ὑπογραφήν τοῦ τότε Ὑπουργοῦ, εἰς τήν δευτέραν περίοδον τῆς δικτατορίας, Καθηγητοῦ Θεολογίας εἰς τό Α.Π.Θ. Παναγιώτου Χρήστου, διατάξεις τοῦ ὁποίου περιελήφθησαν ὡς ἔχουν ἐκεῖ καί εἰς τά σχέδια τῆς Κληρικολαϊκῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ 1974 (ἀλλά καί τοῦ 1976 καί τοῦ 1977) καί τελικῶς ἐνεσωματώθησαν καί εἰς αὐτόν τόν 590/1977.

Βλ. Δωροθέου Πολυκανδριώτου, ὁ.ἀ., σελ. 716-717.

καί Ἀθανασίου Ἀγγελοπούλου, ὁ.ἀ., σελ. 104-126.

εις τήν ἐσωτερικήν διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας,⁹⁸ καί ὄχι μόνον αὐτό ἀλλά καί ὁ σεβασμός τοῦ ἰδιαίτερου ἐκκλησιαστικοῦ καθεστώτος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης, τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων τῆς Δωδεκανήσου καί τοῦ Ἁγίου Ὄρους.⁹⁹

Εἰς τήν ἀρχικήν εἰσηγητικήν ἔκθεσιν τοῦ σχεδίου Καταστατικοῦ Χάρτου τοῦ 1974 ὁ Ὑπουργός Ἐθνικῆς Παιδείας καί Θρησκευμάτων τῆς Κυβερνήσεως Ἐθνικῆς Ἐνότητος Νικόλαος Λούρος, ἔχοντας ὑπ' ὄψιν τήν πραξικοπηματικήν ἀλλαγὴν ἡγεσίας τῆς Ἐκκλησίας εἰς τό συνοδικόν καί μητροπολιτικόν ἐπίπεδον διοικήσεώς της μέσῳ νομοθετημάτων καί διοικητικῶν πράξεων τοῦ δικτατορικοῦ καθεστώτος τοῦ Ἀπριλίου τοῦ 1967 καί τήν παραβίασιν τῶν δύο βασικῶν ἀρχῶν τοῦ Π.Σ.Τόμου τοῦ 1850 καί τῆς Π.Σ.Πράξεως τοῦ 1928 σχετικῶς μέ τήν συγκρότησιν τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου βάσει τῶν πρεσβείων ἀρχιερωσύνης καί τῆς κατ' ἰσομοιρίαν κλήσεως εἰς αὐτήν τῶν Μητροπολιτῶν ἐκ τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καί τῶν Νέων Χωρῶν, παραβιάσις ἢ ὁποία εἶχεν ἐκδηλωθεῖ τότε τόσον διὰ τοῦ Ἀναγκαστικοῦ Νόμου 3/1967 ὅσον καί τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τοῦ 1969, παραβιάσις οἱ ὁποῖες ἐπανειλημμένως προεκάλεσαν τήν ἀντίδρασιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὅπως εἶδομεν καί εἰς τόν οἰκεῖον τόπον τῆς παρούσης, καταθέτει λοιπόν εἰς τήν εἰσηγητικήν του ἔκθεσιν τήν αἰτίαν, ἢ ὁποία ὥθησε τήν Πολιτείαν νά ἀναλάβῃ τήν πρωτοβουλίαν νά θέσῃ εἰς κίνησιν τίς ἀπαραίτητες ἐνέργειες διὰ τήν κατάρτισιν νέου Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας, τῆς ὁποίας ἢ ἐπάνοδος εἰς τήν κανονικὴν τάξιν, ὁ ἐκδημοκρατισμός τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ βίου κατ' ἀναλογίαν πρὸς τήν διαδικασίαν ἐκδημοκρατισμοῦ τοῦ δημοσίου βίου καί ἢ ἐναρμόνισις τῶν καταστατικῶν διατάξεων της πρὸς τούς κανονικοὺς ὅρους τοῦ Πατριαρχικοῦ Τόμου τοῦ 1850 καί τῆς Πατριαρχικῆς Πράξεως τοῦ 1928, ἀποτελοῦν τήν δεδηλωμένην πλέον στοχοθεσίαν τῆς Πολιτείας, ὅπως αὐτὴ καταγράφεται εἰς τήν ἐν λόγῳ εἰσηγητικὴν ἔκθεσιν.¹⁰⁰ Ἐν τούτοις καί ἐπὶ τῷ λόγῳ τοῦ δικαίου καί τῆς ἀληθείας, παρά τήν στοχοθεσίαν αὐτὴν περί παύσεως τῶν πολιτειακῶν ἐπεμβάσεων, ἢ ὁποία περιεγράφετο εἰς ἓνα συνοδευτικόν κείμενον νομοσχεδίου

⁹⁸ Βλασίου Φειδᾶ, “*Ἡ λειτουργία τῶν διακριτῶν ρόλων Ἐκκλησίας καί Κράτους, καί ἡ εὐθύνη τῆς Πολιτείας*”, περιοδικόν ΕΚΚΛΗΣΙΑ, Ἀθῆναι 2001, σελ. 243.

⁹⁹ “Τό ἐκκλησιαστικόν καθεστῶς το ὁποῖον ὑφίσταται σέ ὀρισμένες περιοχές τοῦ Κράτους δέν ἀντίκειται εἰς τίς διατάξεις τῆς προηγουμένης παραγράφου”, (ἄρθρον 3 § 2 τοῦ Συντάγματος τοῦ 1975).

¹⁰⁰ “Μεταξύ τῶν ληπτέων μέτρων διὰ τήν ἀποκατάστασιν τῆς κανονικῆς τάξεως ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος, κατόπιν τῆς ἐκτροπῆς ἣτις ἐκυριάρχησεν ἀπὸ τοῦ Μαΐου τοῦ ἔτους 1967 μέχρι τῆς 15ης Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους 1973 ... περιλαμβάνεται προδήλως καί ἡ σύνταξις νέου Καταστατικοῦ Χάρτου αὐτῆς” καθότι “ἐν συμπεράσματι φρονοῦμεν ὅτι, διὰ τῆς ψηφίσεως τοῦ ἐν σχεδίῳ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐπανέρχεται ἡ κανονικὴ τάξις εἰς τούς κόλπους αὐτῆς, ἐφ’ ὅσον ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας καθίσταται καί πάλιν ἀρμοδία, ἄνευ παρεκκλίσεων καί χρονικῶν περιορισμῶν, ὡς συνέβαινε μέ τόν καταργούμενον Καταστατικόν Χάρτην, δι’ ὅλα τὰ θέματα, τὰ ὁποῖα συνδέονται μέ τὰ κυριαρχικά αὐτῆς δικαιώματα. Τέλος θεωροῦμεν ὡς μεγίστης σημασίας διὰ τήν εἰρήνευσιν τῆς Ἐκκλησίας καί τήν προαγωγήν ἐν γένει τῶν συμφερόντων αὐτῆς τήν ἀποκατάστασιν καί περαιτέρω σύσφιξιν τῶν σχέσεων τῆς ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου διὰ τῆς κυρώσεως ὑπὸ τοῦ ἐν σχεδίῳ Καταστατικοῦ Χάρτου, τοῦ Πατριαρχικοῦ Τόμου τοῦ 1850 καί τῆς Πατριαρχικῆς Πράξεως τοῦ 1928 τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τῆς Ἱερᾶς ταύτης Κιβωτοῦ τοῦ Ἐθνους καί τῆς Ὁρθοδοξίας”. Ἀπὸ τήν εἰσηγητικὴν ἔκθεσιν τοῦ σχεδίου Καταστατικοῦ Χάρτου τοῦ 1974 τοῦ Ὑπουργοῦ Παιδείας Νικολάου Λούρου.

καί εἰς τό πλαίσιον μιᾶς πολιτειοκρατικῆς ἰδεολογίας περί τήν λειτουργίαν τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ἄλλωστε ἐνισχύετο καί ἀπό ὅλην τήν ἔντονον περιρρέουσάν ἰδεολογίαν ἐκείνων τῶν χρόνων τῆς μεταπολιτευτικῆς περιόδου, κατά τήν ὁποίαν ἡ Χώρα ὅλη «ἐμεθύετο ἀπό τό κρασί τῆς λευτεριάς», πολιτειοκρατικῆς λοιπόν ἰδεολογίας ἠπιωτέρας μὲν ἐν σχέσει πρὸς ἀναλόγους ἐκδηλώσεις τοῦ παρελθόντος, πάντως ὁμως δεδομένης, ἡ ὁποία, καί παρά τήν ἔναρξιν τῆς ἰσχύος τοῦ Συντάγματος τοῦ 1975 ὑπέβασκεν εἰς τά ἐπόμενα σχέδια κατά τό διάστημα ἀπό τοῦ 1974 μέχρι τοῦ 1977.¹⁰¹

Οὕτω λοιπόν, ὅπως συνοψίζεται εἰς τό κείμενον τῆς Εἰσηγητικῆς Ἐκθέσεως ἐπὶ τοῦ κατατεθέντος εἰς τήν Βουλὴν Σχεδίου Νόμου “Περὶ κυρώσεως τοῦ Κώδικος Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος”: “5... διὰ τοῦ Σχεδίου Καταστατικοῦ Νόμου ἐξασφαλίζεται ἡ νόμιμος δημοκρατικὴ λειτουργία τῶν διοικητικῶν ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν κατά τήν ἐπιταγὴν τοῦ ἄρθρου 3 παρ. 1 τοῦ Συντάγματος καί τῶν συνταγματικῶς κατοχυρωμένων ἱερῶν Κανόνων”.¹⁰²

Εἰς αὐτό τό πλαίσιον, ἤδη ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ 1974, παρετηρήθη μεγάλη κινητικότητα, ἀπὸ διαφόρους φορεῖς καί γενικῶς ἐνδιαφερομένους, οἱ ὅποιοι μὲ ὑπομνήματα καί ἄλλους τρόπους κατέθεσαν τήν ἀγωνίαν των καί τήν συνδρομήν των πρὸς τήν κατεύθυνσιν τῆς καταρτίσεως ἐνός ὅσον γίνεται ἀρτιωτέρου καί τελειωτέρου σχεδίου Καταστατικοῦ Χάρτου. Ἡ συμπαράστασις αὐτὴ καί τό ἐνδιαφέρον, ὅπως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου δι’ ἐπιστολῶν τοῦ Πατριάρχου Δημητρίου πρὸς τόν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν Σεραφεῖμ, τόν πρωθυπουργόν Ἀδαμάντιον Ἀνδρουτσόπουλον καί τόν Ὑπουργόν Παιδείας καί Θρησκευμάτων Παναγιώτην Χρήστου, καί ἀκόμη τοῦ Ἱεροῦ Συνδέσμου Κληρικῶν Ἑλλάδος, μεμονομένων Μητροπολιτῶν καί Καθηγητῶν Θεολογικῶν Σχολῶν, Θεολόγων, Ἱεροψαλτῶν καί ἄλλων λαϊκῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας, ἐξεδηλώθη μὲ πλῆθος γραπτῶν προτάσεων καί παρατηρήσεων κατά τήν προετοιμασίαν τῶν διαφόρων ἐκδοχῶν – σχεδίων τοῦ νέου Καταστατικοῦ Χάρτου, ὅχι μόνον ἐπὶ οὐσιαστικῶν καί νομοτεχνικῶν ζητημάτων τοῦ κειμένου του, ἀλλὰ καί ἐπὶ θεμελιωδῶν ἀρχῶν τοῦ κανονικοῦ δικαίου, οἱ ὁποῖες θά ἔπρεπε νά ἔχουν ἀπόλυτον ἐφαρμογὴν καί συμφωνίαν μὲ τόν ὑπὸ ἐπεξεργασίαν Καταστατικόν Χάρτην.¹⁰³

¹⁰¹ Βλ. Δωροθέου Πολυκανδριώτου, ὁ.ἀ., σελ. 719-721.

¹⁰² Τό πλῆρες κείμενον τῆς Εἰσηγητικῆς Ἐκθέσεως βλέπε εἰς τό Παράρτημα: Κείμενα.

¹⁰³ Καί διὰ τοῦ λόγου τό ἀληθές, ἀξίζει νά σημειωθῇ ἐδῶ, ὡς ἱστορικῶς ἐνδιαφέρουσα, ἡ παρατήρησις τοῦ Πατριάρχου Δημητρίου εἰς ἐπιστολήν του ὑπ’ ἀριθμ. 126/6-3-1974 (Συνοδ. Πρωτ. 1168/15-3-1974) πρὸς τόν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν Σεραφεῖμ ὡς πρὸς τό περί ἀμεταθέτου τῶν Ἱεραρχῶν τῶν Νέων Χωρῶν, τό ὁποῖον προεβλέπετο μὲ τό ἄρθρον 5 τῆς Πατριαρχικῆς Πράξεως τοῦ 1928: “Γνωρίζομεν τῇ Ὑμετέρᾳ Μακαριότητι, ὅτι διατηρουμένων ἀμειψῶν τῆς τε ἰσχύος τῶν σχετικῶν ἱερῶν Κανόνων καί τοῦ ὀφειλουμένου πρὸς αὐτούς σεβασμοῦ, ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἔχει τήν ἀφ’ ἡμῶν ἐξουσιοδότησιν, ὅπως κατ’ οἰκονομίαν προβαίη εἰς μεταθέσεις Μητροπολιτῶν ἐντός τῆς περιοχῆς τῶν Νέων Χωρῶν, καί ἀπὸ τῆς περιοχῆς τούτων εἰς τήν περιοχὴν τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, καί τάνάπαλιν, τῇ προηγουμένη μέντοι γνώσει τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ...”.

Βλ. Δωροθέου Πολυκανδριώτου, ὁ.ἀ., σελ. 717-718.

β. Οί συζητήσεις εις τήν Βουλήν.

Οὕτω λοιπόν, ἐφθάσαμεν καί εις τό ἀναμενόμενον καί τό ἀπό χρόνων πολλῶν ποθούμενον διά τήν εἰρήνευσιν ἐπιτέλους τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ὀργανισμοῦ καί τῆς συνόλου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας. Μετά ἀπό τίς ἐπί τρία καί πλέον συναπτά ἔτη ἐργώδεις ὄντως διεργασίες, ὅπως αὐτές ἀνελύθησαν ἀνωτέρω, τό τελικόν νομοσχέδιον ὑπεγράφη εις τίς 16 Μαρτίου τοῦ 1977 ἀπό τούς Ὑπουργούς Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως καί Ἐθνικῆς Παιδείας καί Θρησκευμάτων Γεώργιον Ράλλην, Δικαιοσύνης Κωνσταντῖνον Στεφανάκη καί Οἰκονομικῶν Εὐάγγελον Δεβλέτογλου ὑπό τόν τίτλον “Περί κυρώσεως τοῦ Κώδικος Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος”,¹⁰⁴ συνοδευόμενον ἀπό μίαν σύντομον Εἰσηγητικήν Ἐκθεσιν (ἔργον κατὰ τήν διατύπωσίν της τοῦ Καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς καί Γενικοῦ Διευθυντοῦ Θρησκευμάτων Βλασίου Φειδᾶ) καί ἀποτελούμενον ἀπό ἑβδομήντα τρία ἄρθρα, κατετέθη εις τήν Βουλήν πρός συζήτησιν.

Ἀνεφέρθη ἀνωτέρω ἡ περιρρέουσα ἀτμόσφαιρα καί τό ἰδεολογικόν περιβάλλον τῆς ἐποχῆς. Τό ὅλον ἐκεῖνο κλίμα τό ὅποιον, ἐν πολλοῖς, ἐπικρατοῦσεν εις τήν πολιτικήν ζωήν καί τόν δημόσιον βίον τῆς χώρας, βαθέως ἐρριζωμένον εις ὅλες τίς ἐκφάνσεις τοῦ Κράτους, ἐπηρρέασεν, ὅπως ἦτο φυσικόν, καί τίς συζητήσεις ἐπί τοῦ νομοσχεδίου, μάλιστα ἐκεῖνες ἐπί τῶν ἄρθρων. Τά Πρακτικά τῆς Βουλῆς, ἔρχονται νά ἐπιβεβαιώσουν τά ἀνωτέρω, καθ’ ὅσον ἐκεῖ διαφαίνεται καθαρώς ἡ διάθεσις τῶν βουλευτῶν διαφόρων κοινοβουλευτικῶν σχηματισμῶν νά ἐπιφέρουν τροποποιήσεις ἢ νά καταργήσουν ρυθμίσεις οἱ ὅποιες προετεινόντο μέ τό νομοσχέδιον ἀπό τήν κληρικολαϊκῆν ἐπιτροπήν, ἐπί τῷ σκοπῷ τῆς κατοχυρώσεως κατὰ τό μᾶλλον ἢ ἥττον τῆς αὐτοδιοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας μέ παράλληλον ἀπόπειραν ἀφομοιώσεως δημοκρατικῶν κατακτήσεων καί κοσμικῶν ἀποτιμήσεων τοῦ δημοσίου βίου.¹⁰⁵

Ὡς προτάσεις λοιπόν, κατὰ τήν ἔστω ἐπί τῶν ἄρθρων διαδικασίαν συζητήσεως, ἡμποροῦν νά ἀναφερθοῦν, ἡ εἰσαγωγή ρυθμίσεως κατὰ τήν ὁποίαν πρό τῆς ψηφίσεως ἐκκλησιαστικοῦ νόμου,

¹⁰⁴ Ἄν καί τό νομοσχέδιον φέρει αὐτόν τόν τίτλον, ἐν τούτοις, καί παρά τό ὅτι προεβλέπετο ἀπό τό διάταγμα 87/1974 μέ τό ὅποιον συνεστήθη ἡ κληρικολαϊκῆ ἐπιτροπή καί διέγραφε τήν πρόθεσιν καί τήν ἐπιθυμίαν τόσον τῆς Πολιτείας, ὅσον καί τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, νά ψηφισθῇ καί νά κυρωθῇ ὁ νέος Καταστατικός Χάρτης μέ τήν εἰδικήν διαδικασίαν τῆς ψηφίσεως τῶν κωδίκων κατὰ τό ἄρθρον 76 § 6 τοῦ Συντάγματος τοῦ 1975, ὥστε νά περιορισθῇ ἡ δυνατότης τοῦ νομοθετικοῦ σώματος νά ἐπιφέρῃ τροποποιήσεις εις τό κείμενον τοῦ νομοσχεδίου, τοῦτο δέν ἔγινε. Καί τόσον εις τήν ἀρμοδίαν Κοινοβουλευτικήν Ἐπιτροπήν ὅσον καί εις τήν Ὀλομέλειαν τῆς Βουλῆς ἀκολουθήθη ἡ συνήθης διαδικασία συζητήσεως καί ψηφίσεως ἐπί τῆς ἀρχῆς, κατ’ ἄρθρον καί εις τό σύνολον τοῦ νομοσχεδίου, μέ ἀποτέλεσμα ὁ τίτλος τοῦ νομοσχεδίου νά τροποποιηθῇ εις “Καταστατικός Χάρτης τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος” καί ἐν τέλει ἐψηφίσθη ὑπό τήν ἀνωτέρω μορφήν καί ὄχι ὡς ἕνας νόμος ὁ ὁποῖος κυρώνει “ἐν ὅλῳ” τόν Καταστατικόν Χάρτην ὡς “Κώδικα τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου”.

Βλ. Δωροθέου Πολυκανδριώτου, ὁ.ἀ., σελ. 721-722.

¹⁰⁵ Βλ. Δωροθέου Πολυκανδριώτου, ὁ.ἀ., σελ. 722

καί Βλασίου Φειδᾶ, “Κριτήρια ἐρμηνευτικῆς τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος”, εις Τιμητικόν Τόμον “Χαριστεῖον Σεραφεῖμ Τίκα”, Θεσσαλονίκη 1984, σελ. 541-551, ὅπου καί κάποιες τοποθετήσεις – εἰσηγήσεις Βουλευτῶν τῆς περιόδου ἐκείνης, ἐνδεικτικές τοῦ πνεύματος τῶν διαθέσεων των, ὅπως διεγράφη ἀνωτέρω.

ἀπαιτεῖται ἡ γνωμοδότησις ἢ καὶ σύμφωνος γνώμη τῆς Ἐκκλησίας, παρατηρήσεις ἢ καὶ ἀμφισβητήσεις περὶ τὴν συγκρότησιν τῶν Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν καὶ τὸ εὖρος τῶν νομοθετικῶν ἐξουσιοδοτήσεων πρὸς τὴν Ἱεράν Σύνοδον τῆς Ἱεραρχίας καὶ τὴν Διαρκῆ Ἱεράν Σύνοδον, προτάσεις περὶ μεταβολῶν εἰς τὸν τρόπον ἐκλογῆς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ τῶν Μητροπολιτῶν μέ τὴν συμμετοχὴν τοῦ κατωτέρου κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν κατωτέρων κληρικῶν μέ τὴν συμμετοχὴν τοῦ ποιμνίου,¹⁰⁶ περὶ ἀπαλοιφῆς δικαιώματος τοῦ “ἐκκλήτου” ἐνώπιον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου διὰ τοὺς τιμωρουμένους Ἀρχιερεῖς, καθὼς καὶ προτάσεις εἰς ρυθμίσεις τοῦ σχετικοῦ μέ τὴν ἐκκλησιαστικὴν δικαιοσύνην κεφαλαίου τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου, περὶ τοῦ ζητήματος τοῦ μεταθετοῦ ἢ τοῦ ἀμεταθέτου τῶν ἀρχιερέων, καὶ τέλος περὶ τοῦ ζητήματος τῆς ὑπερβαλλούσης καὶ ἀντικανονικῆς δῆθεν ἰσχυροποιήσεως τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν ὡς Προέδρου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας καὶ τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου.¹⁰⁷

Ἀνάλογες γραπτές καὶ λεπτομερεῖς προτάσεις καὶ εἰσηγήσεις ἔγιναν καὶ εἰς ἄλλες διατάξεις τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου, εἰς ὅλες δηλαδὴ ἐκεῖνες περὶ τῶν ὁποίων ἐγείρετο καὶ ἡ παραμικρὴ ἀμφισβήτησις, καὶ διεφάνη ἡ κυβερνητικὴ βούλησις, ἐκπεφρασμένη ἀπὸ τὸν ἀρμόδιον Ὑπουργὸν Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων Γεώργιον Ράλλην διὰ τὴν προώθησιν τοῦ νομοσχεδίου εἰς τὴν Βουλὴν πρὸς ψήφισιν, ἔστω καὶ κατὰ τὴν ἀνωτέρω διαδικασίαν, ἀταλάντευτος, σταθερὰ καὶ ἀμετακίνητος, μέσα ἀπὸ μίαν τόσον κοπιώδη ἐργασίαν ἐκ μέρους τοῦ Ὑπουργοῦ διὰ νὰ διατηρηθῇ ἡ ἀποφασιστικότης διὰ τὴν εὐόδωσιν τούτου τοῦ ἔργου, τῆς ψηφίσεως δηλαδὴ τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου.

Ἐν τέλει δὲ κατὰ τὸν Μάιον τοῦ 1977 καὶ συγκεκριμένως τὴν 26ην τοῦ αὐτοῦ μηνός, τὸ νομοσχέδιον τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου, ἐψηφίσθη ἀπὸ τὴν Βουλὴν τῶν Ἑλλήνων καὶ ὑπεγράφη ἀπὸ τὸν τότε Πρόεδρον τὴν Δημοκρατίας Κωνσταντῖνον Τσάτσον, τοὺς Ὑπουργοὺς Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων Γεώργιον Ράλλην, Δικαιοσύνης Κωνσταντῖνον Στεφανάκη καὶ Οἰκονομικῶν Εὐάγγελον Δελβέτογλου, τὴν δὲ μεθαύριον 28ην Μαΐου 1977 ἔθεωρήθη καὶ ἐτέθη ἡ μεγάλη του Κράτους σφραγίς, ὡς θεσμικὸς νόμος ἠϋξημένης τυπικῆς ἰσχύος ὑπ’ ἀριθμ. 590/1977 “Περὶ τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος” καὶ ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ ὑπ’ ἀριθμ 146 Α’/31-5-1977 Φύλλον τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως,

¹⁰⁶ Ἡ σχετικὴ πρότασις ἀπερρίφθη ἀπὸ τὸν Ὑπουργὸν Γεώργιον Ράλλην, ὁ ὁποῖος ὑπέμνησεν εἰς τὸ Σῶμα τὴν ἀνάλογον ἐμπειρίαν τῶν ἐτῶν 1909-1923, κατὰ τὴν ὁποίαν “ἡ προσπάθεια συμμετοχῆς τοῦ λαϊκοῦ στοιχείου ἀπέτυχε τόσον παταγωδῶς, ὥστε ἡ Ἐπανάστασις τοῦ 1923 τὴν κατήγγησε ... διότι εἶχαν τοιαύτην καὶ τοσαύτην ἀνάμειξιν τὰ κόμματα, ὥστε εἰς τὸ τέλος πᾶσα πρᾶξις ἐκλογῆς εἰς τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀνάμειξιν τὸ λαϊκόν στοιχεῖον, ἦτο πρᾶξις ἐκ τῶν προτέρων διαβλητῆ”. (Πρακτικὰ Ὀλομελείας τῆς Βουλῆς τῆς 12ης Μαΐου 1977). Διὰ νὰ μὴ ἀναφέρωμεν καὶ τὴν ἀνάλογον τραυματικὴν ἐμπειρίαν τῆς περιόδου τῆς δικτατορίας μέ τὴν ἀθρόαν ἀνάμειξιν τῶν λαϊκῶν (θρησκευτικῶν ἀδελφοτήτων καὶ ἄλλων) ἡ ὁποία τόσα δεινὰ ἐπεσώρευσεν εἰς τὸν ἐκκλησιαστικὸν βίον.

¹⁰⁷ Βλ. Δωροθέου Πολυκανδριώτου, ὁ.ἀ., σελ. 722 καὶ Βλασίου Φειδᾶ, ὁ.ἀ. σελ. 547-550.

καταστάς ἔτσι νόμος τοῦ Κράτους περιβεβλημένος καί μέ τήν πλήρη συνταγματικήν κατοχύρωσιν, καί ἰσχύει μέχρι σήμερον μέ τίς κατά καιρούς ἀναγκαῖες τροποποιήσεις.

Κατά τόν Καθηγητήν καί κατά τήν ψήφισιν τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου Γενικόν Διευθυντήν Θρησκευμάτων Βλάσιον Φειδᾶν, ἐκ τῶν ἀμέσως ἐμπλεκομένων εἰς τήν κατάρτισίν του, ὡς μέλους ἄλλωστε καί τῆς κληρικολαϊκῆς ἐπιτροπῆς, καί ἀσφαλῶς ἀρμοδίου καί ὑπό τίς δύο ἀνωτέρω ιδιότητές του, μέ τόν Καταστατικόν αὐτόν Χάρτην “ἀπετυπώθησαν μέ σαφήνειαν τά διαχωριστικά ὅρια τῶν δύο ὀργανισμῶν, ἤτοι τῆς Ἐκκλησίας καί τῆς Πολιτείας προσεδιωρίσθησαν ρητῶς καί κατηγορηματικῶς τά πεδία συνεργασίας αὐτῶν καί περιεγράφη ὁ κύκλος τῶν διὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ Κανονικοῦ Δικαίου τῆς Ἐκκλησίας ρυθμιζομένων θεμάτων, ἐπί τῶν ὁποίων ὄχι μόνον ἀπεκλείσθη οἰαδήποτε ἐπέμβασις τῆς Πολιτείας, ἀλλ’ ἀνεγνωρίσθη ὑπ’ αὐτῆς τό δικαίωμα τῆς Ἐκκλησίας νά ρυθμίζῃ ταῦτα αὐτονόμως καί κατά τρόπον δεσμευτικόν καί δι’ αὐτήν εἰσέτι τήν Πολιτείαν”. Καί πάντα ταῦτα διὰ πρώτην φοράν ρητῶς καί κατηγορηματικῶς προσδιωρισμένα εἰς τόν ἀπό τῆς ἐπαύριον τῆς Ἐθνικῆς Παλιγγενεσίας τοῦ 1821 παραχώδη βίον καί τῆς Χώρας καί τῆς Ἐκκλησίας της μέχρι καί τήν μεταπολίτευσιν τοῦ 1974. “Οὕτως ὁ Καταστατικός Χάρτης, ἀδιαφόρως τῆς οἰασδήποτε ὑφ’ οἰονδήποτε ἀξιολογήσεως ἐπί μέρους διατάξεως αὐτοῦ, καθιέρωσε τάς θεμελιώδεις ἀρχάς τοῦ κανονικῶς παραδεκτοῦ συστήματος τῆς «συναλληλίας», τῶν ὁποίων ἀρχῶν ἡ ἐφαρμογή ἀποτελεῖ χρέος πλέον καί εὐθύνην τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος” ἔκτοτε καί ἕως τοῦ νῦν καί τοῦ μέλλοντος, κατά τίς καιρικῆς βεβαίως καταστάσεις καί συγκυρίες, οἱ ὁποῖες θά ἐπικρατοῦν τότε. Γένοιτο!¹⁰⁸

¹⁰⁸ Βλ. Βλασίου Φειδᾶ, ὁ.ἀ., σελ. 551-552.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 4ον. Ο ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΚΑΤ' ΑΥΤΟΝ ΙΣΧΥΟΝΤΑ

Είδομεν μέχρι τώρα, ότι όλα αυτά τα χρόνια, από της εισόδου της Χώρας και της Έκκλησίας της εις τόν ἐλεύθερον βίον μετά τήν ἀποτίναξιν τοῦ ὀθωμανικοῦ ζυγοῦ καί μέχρι καί τήν μεταπολίτευσιν τοῦ 1974, εις τίς σχέσεις Πολιτείας καί Έκκλησίας ἐπικρατοῦσε τό πολιτικρατικόν σύστημα τῆς “νόμῳ κρατούσης Πολιτείας” μέ φυσικήν του συνέπειαν τήν αὐθαίρετον καί αὐταρχικήν ἐκκλησιαστικήν πολιτικήν τοῦ Κράτους. Καί τοῦτο συνέβαινε ἐξ αἰτίας τοῦ ὅτι ἡ νομοθετική καί ἡ ἐκτελεστική ἐξουσία του ἐφήρμοζαν μίαν περιοριστικήν ἐρμηνείαν τῶν συνταγματικῶν διατάξεων, καί μάλιστα πέραν τῶν καταπιεστικῶν πλαισίων τῆς κειμένης νομοθεσίας, μέ ἀποτέλεσμα αὐτή ἡ περιοριστική νομοθεσία περί τὰ ἐκκλησιαστικά νά γίνεται καταπιεστικώτερη μέ τήν χρῆσιν τῆς διαδικασίας τῆς νομολογιακῆς δικαιώσεως κάθε νομοθετικῆς αὐθαιρεσίας. Εἰς τόσον μάλιστα βαθμόν, ὥστε αὐτός ὁ ἀσφυκτικός ἐναγκαλισμός τῆς Πολιτείας, νά ματαιώνη καί τήν ἐλαχίστην ἔστω ὑγιᾶ ἔκφρασιν ἐκκλησιαστικῆς αὐτοσυνειδησίας, ἡ ὁποία ἐκδηλωνόταν εις τούς κόλπους τῆς διοικήσεως Έκκλησίας, ἡ ὁποία ἔτσι ἀδυνατοῦσε νά ρυθμίση ἀνεμπόδιστως τά τοῦ οἴκου της κατά τήν κανονικήν τάξιν, τοῦ φαινομένου αὐτοῦ ἐκδηλωθέντος κατ' ἀκόμη ἐντονώτερον τρόπον κατά τήν περίοδον τῆς δικτατορίας, μέ μίαν ὑπερμέτρως βαθεῖαν περιφρόνησιν πρὸς τούς ἐκκλησιαστικούς θεσμούς (παρά τό εὐκαίρως/ἀκαίρως χρησιμοποιούμενον ψευδεπίγραφον δόγμα “Ἑλλάς Ἑλλήνων Χριστιανῶν”), ἡ ὁποία ὠδήγησεν εις μίαν ἄνευ προηγουμένου (ὄχι ἀκριβῶς βεβαίως, διότι τό αὐτόν φαινόμενον εἶχε ἐκδηλωθῆ, ὅπως εἶδομεν, καί ἀπό τόν ρωμαιοκαθολικόν Βασιλέα Ὁθωνα καί τήν προτεσταντικήν Ἀντιβασιλείαν) βιαίαν κατάλυσιν κάθε ἐννοίας κανονικῆς τάξεως τῆς Έκκλησίας, ὅπως ἤδη ἀνεφέρθη, καί τήν ἐν τέλει ἄλωσιν τοῦ βίου της. Ἄλλωστε κατά τήν περίοδον τήν πρό τῆς μεταπολιτεύσεως τοῦ 1974, ἀλλά καί μετά ἀπό αὐτήν ὑπό τήν ἐπίδρασιν τῆς ιδεολογικῆς καί πολιτικῆς γενικωτέρας ἀτμοσφαιρας τῆς ἐποχῆς, οἱ φορεῖς τοῦ δημοσίου βίου μέ διαφόρους τρόπους, ἐφόρτιζαν μέ ἀρνητικόν τρόπον τήν κοινήν γνώμην ἐναντίον τῆς Έκκλησίας, ἐπιδιώκοντας τήν ἀπόθρησιν τῆς Έκκλησίας εις τό περιθώριον τοῦ δημοσίου καί κοινωνικοῦ βίου μέ τήν ἐξουδετέρωσιν τῆς ἐπιρροῆς της εις τό κοινωνικόν σύνολον. Μάλιστα δέ ἀπό τότε καί εις τό ἐξῆς, μέχρι καί σήμερον, ἄρχισε νά προβάλεται μέ ἰδιαίτεραν ἔμφασιν ἡ ἰδέα τοῦ ἀμέσου χωρισμοῦ Έκκλησίας καί Πολιτείας, μέ ὑποστηρικτές του ἀκόμη καί εις τούς ἐκκλησιαστικούς κύκλους.

Καί ἤτο ὑπό τό κράτος ὅλου αὐτοῦ του πλέγματος συνθηκῶν, ὅπως μέχρι τώρα ἀνελύθησαν, ὅπου ἐγένετο ἡ κατάρτισις, ἡ ψήφισις καί ἡ θέσις εις ἰσχύν τοῦ τελευταίου καί νῦν ἰσχύοντος

Καταστατικού Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὡς νόμος 590/1977 κατά τὰ ἄρθρα 3, 13, καί τὰ ἄλλα περί θρησκείας τοῦ Συντάγματος τοῦ 1975.¹⁰⁹

4.1. Τό περιεχόμενον τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου

α. Ἡ ἑναρμόνις τῶν συνταγματικῶν ἀρχῶν πρὸς τίς κανονικές ἀρχές τῆς Ἐκκλησίας.

Εἰς τό σημεῖον αὐτό, ἄς παρακολουθήσωμε τήν σκέψιν τοῦ ὡς ἄνω ἀναφερθέντος Καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Βλασίου Φειδᾶ, ὁ ὁποῖος ὑπὸ τήν ιδιότητά του ὡς Γενικοῦ Διευθυντοῦ Θρησκευμάτων τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας καί Θρησκευμάτων καί μέλους τῆς κληρολαϊκῆς Ἐπιτροπῆς συμμετεῖχεν εἰς τήν κατάρτισιν τοῦ σχεδίου τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου. Κατά ταῦτα, λοιπόν, τὰ συνταγματικά πλαίσια ἀσκήσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς πολιτικῆς, κατά τήν σύνταξιν τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτη, ἐβασίσθησαν εἰς τὰ περί τῆς θρησκείας ἄρθρα τοῦ Συντάγματος τοῦ 1975, εἰς τό πλαίσιον τοῦ ἄρθρου 13, καί ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία διετήρησε τήν ἐξέχουσαν θέσιν της εἰς τόν ἐθνικόν βίον, ὅπως λ.χ. ἡ ἐπίκλησις τῆς Ἁγίας Τριάδος εἰς τό Προοίμιον τοῦ Συντάγματος (ὅπου δι' αὐτοῦ καταδεικνύεται καί ἡ βούλησις τοῦ ἐλληνικοῦ Κράτους νά διακηρύξη τήν ἄρρηκτον σχέσιν του πρὸς τήν Ὁρθοδοξίαν. Ἐς σημειωθῆ ἄλλωστε ἐδῶ ὅτι “οἱ συνταγματικές διατάξεις τῶν ἄρθρων 3 καί 13 τοῦ Συντάγματος τοῦ 1975, ἐντελῶς διάφοροι ἐκείνων τῶν προγενεστέρων Συνταγμάτων κατά τό περιεχόμενον, σαφῶς ὑπερέχουν ἐκείνων ἐξ ἐπόψεως ἐκκλησιαστικῆς ἀξιολογήσεως, καθὼς μέ αὐτές ἀνεγνωρίσθησαν καί ὠρίσθησαν κατ' ἀναντίρρητον τρόπον τὰ βασικά θεσμικά στοιχεῖα τῆς διοικητικῆς ὀργανώσεως καί λειτουργίας τῆς Ἐκκλησίας, μέ ταυτόχρονον ὑποχρέωσιν τῆς Πολιτείας περί ψηφίσεως, ἐντὸς τῶν πλαισίων τῶν περί θρησκείας ἄρθρων τοῦ Συντάγματος, θεσμικοῦ νόμου περί Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας. Ἔτσι, ἡ συνταγματική αὐτή κατοχύρωσις, διευρυμένη ὅπως ἀνεφέρθη ἀνωτέρω, τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας, εἰς τό ἄρθρον 13, ἀποτελεῖ οὕτως ἢ ἄλλως ἓνα πολύ θετικόν συνταγματικόν πλαίσιον καί διά τήν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν”.¹¹⁰

Κατά τήν ἔννοιαν αὐτήν, τῆς συνταγματικῆς ἀναγνωρίσεως, ὄντως, ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία δέν εἶναι ἡ μόνη συνταγματικῶς κατοχυρωμένη (ἄρθρα 3 καί 13 τοῦ Συντάγματος), ἀλλ' ὁμως, “ὅπωςδῆποτε δέν εἶναι δυνατόν νά περιέλθῃ καί σέ χεῖρονα κατάστασιν ἐν σχέσει πρὸς τίς ἄλλες γνωστές θρησκείες εἰς τό πλαίσιον τῆς θεμελιώδους ἀρχῆς τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας, τῆς προβλεπομένης ἀπό τό Σύνταγμα, ἡ ὁποία εἰς τόν θεσμικόν νόμον τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν κατά τήν κατάρτισίν του καί βεβαίως διαπνέει τίς διατάξεις του, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τήν θεμελιώδη ἀρχήν τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας, εἰδικώτερον τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, κατ'

¹⁰⁹ Βλ. Βλασίου Φειδᾶ, “Ἱεροί Κανόνες καί καταστατική νομοθεσία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος”, Ἀθῆναι 1998, σελ. 77-85.

¹¹⁰ Βλ. Βλασίου Φειδᾶ, ὁ.ἀ., σελ. 86.

άπολυτον τρόπον, κατά τήν αντιμετώπισιν τῶν ἐσωτερικῶν, λατρευτικῶν καί πνευματικῶν τῆς ζητημάτων, ἐπί τῇ βάσει μάλιστα τοῦ ἐσωτερικοῦ δικαίου τῆς Ἐκκλησίας τοῦ καταγεγραμμένου ἀπο τούς ἱερούς Κανόνες τῶν Οἰκουμενικῶν καί Τοπικῶν Συνόδων καί τῶν ἐγκρίτων Πάτερων, καί τήν Ἱεράν Παράδοσιν τῆς, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τήν συγκρότησιν, τήν λειτουργίαν καί τήν σχέσιν τῶν συνοδικῶν τῆς ὀργάνων. Βεβαίως τό κριτήριον τῆς συμφωνίας τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου μέ τίς συνταγματικές ἀρχές τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας κ.λ.π., δέν ἦτο τό μόνον, τό ὅποιον ἀποφασιστικῶς ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν κατά τήν διαδικασίαν καταρτίσεως τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου. Ἡ συνταγματική βᾶσις διευρύνθη καί διά τοῦ κριτηρίου τῶν ἱερῶν κανόνων, τό ὅποιον ἀπέρρεε ἀμέσως ἀπό τήν συνταγματικήν ἀρχήν τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας κατά τό ἄρθρον 13 § 2 τοῦ Συντάγματος, ἀλλά καί τήν ρητὴν ἀναφορὰν τῶν εἰς τό ἄρθρον 3 § 1 αὐτοῦ, τῶν δύο κριτηρίων, τοῦ συνταγματικοῦ καί τοῦ ἱεροκανονικοῦ, λειτουργούντων παραλλήλως εἰς τόν Καταστατικόν Χάρτην. Βεβαίως ἡ κατάρτισις τοῦ ἐπί τῇ βάσει τῶν ἱερῶν Κανόνων ἦτο αὐτονόητος, μέ τήν ἀναγωγὴν τῶν ὡς ἀπολύτου κριτηρίου ἀθροιστικότητος τῶν διατάξεων τοῦ Καταστατικοῦ Νόμου καί μάλιστα τῶν ἀναφερομένων εἰς τήν ὀργάνωσιν καί τήν λειτουργίαν τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως”.¹¹¹

β. Τό περιεχόμενον τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου.

Κατά τήν προσφυᾶ διατύπωσιν τοῦ Καθηγητοῦ Βλασίου Φειδᾶ, “ἡ ὀργάνωσις τοῦ περιεχομένου τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου, ἐγένεε κατά τρεῖς ὁμοκέντρους ἐγγεγραμμένους μεταξύ τῶν κύκλους, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ ἐσώτερος ἀναφέρεται εἰς τίς κύριες ἐκκλησιολογικές δομές τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καί τήν ἀνάπτυξιν τῶν εἰς κανονικούς ἐκκλησιαστικούς θεσμούς,¹¹² ὁ δεῦτερος κύκλος εἰς βασικά θέματα σχέσεων Ἐκκλησίας καί Πολιτείας μέ τήν εἰσαγωγὴν θεσμικῶν ἀκραιφνῶν ρυθμίσεων περὶ τῆς συνεργασίας τῶν δύο φορέων ἀλλά καί τῆς αὐτονομήσεως τοῦ ἑνός

¹¹¹ Βλ. Βλασίου Φειδᾶ, ὁ.ἀ., σελ. 88, ὅπου “εἶναι πολὺ χαρακτηριστικόν τό γεγονός, ὅτι τόσον εἰς τήν ἀρμοδίαν κοινοβουλευτικὴν Ἐπιτροπὴν Παιδείας, ὅσον καί εἰς τήν Ὀλομέλειαν τῆς Κοινοβουλευτικῆς Ἀντιπροσωπείας ἐγένεε εὐρυτάτη ἀναφορὰ εἰς τό κριτήριον τῶν ἱερῶν Κανόνων, ἡ ὁποία θά ἤμποροῦσε νά χαρακτηρισθῆ ἄσυνήθης εἰς τήν κοινοβουλευτικὴν ἱστορίαν τοῦ νεωτέρου ἑλληνισμοῦ”.

¹¹² Ἦτοι, τό Α' Κεφάλαιον περιλαμβάνει τίς Γενικές Διατάξεις μέ τά ἄρθρα 1. 2.3., Περὶ τῆς κανονικῆς ὑποστάσεως τῆς ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, τό Β' Κεφάλαιον Περὶ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας μέ τά ἄρθρα 4. 5. 6., τό Γ' Κεφάλαιον μέ τά ἄρθρα 7. 8. 9., Περὶ τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου, τό Δ' Κεφάλαιον μέ τό ἄρθρον 10, Περὶ τῶν Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν, τό Ε' Κεφάλαιον μέ τό ἄρθρον 11, Περὶ τῆς διοικητικῆς διαιρέσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τό ΣΤ' Κεφάλαιον μέ τά ἄρθρα 12. 13. 14. 15. 16., Περὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος, τό Ζ' Κεφάλαιον μέ τά ἄρθρα 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28., Περὶ τῆς ἐκλογῆς Μητροπολιτῶν, τό Η' Κεφάλαιον μέ τά ἄρθρα 29. 30. 31. 32. 33. 34., Περὶ τῶν ἀρμοδιοτήτων καί τῶν καθηκόντων τῶν Ἀρχιερέων, τό Θ' Κεφάλαιον μέ τό ἄρθρον 35, Περὶ τῶν Μητροπολιτικῶν Συμβουλίων, τό Ι' Κεφάλαιον μέ τά ἄρθρα 36. 37. 38., Περὶ τῆς ἐνοριακῆς ὀργανώσεως, τό ΙΑ' Κεφάλαιον μέ τό ἄρθρον 39, Περὶ τῶν Ἱερῶν Μονῶν, τό ΙΒ' Κεφάλαιον μέ τά ἄρθρα 40. 41., Περὶ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας καί τοῦ Διορθοδόξου Κέντρου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τό ΙΓ' Κεφάλαιον μέ τό ἄρθρον 42, Περὶ τοῦ προσωπικοῦ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τό ΙΔ' Κεφάλαιον μέ τό ἄρθρον 43, Περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐκπαίδευσσεως, τό ΙΕ' Κεφάλαιον μέ τό ἄρθρον 44., Περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων, τό ΙΣΤ' Κεφάλαιον μέ τό ἄρθρον 45, Περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, τό ΙΖ' Κεφάλαιον μέ τά ἄρθρα 46. 47. 48., Περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας καί τό ΙΗ' Κεφάλαιον μέ τά ἄρθρα 49. 50., Περὶ γάμου καί διαζυγίου.

ἀπό τόν ἄλλον κατά τούς θεσμικούς διακριτούς ρόλους ἑνός ἐκάστου καί τέλος ὁ τρίτος κύκλος περιλαμβάνει διατάξεις, οἱ ὁποῖες ἀναφέρονται εἰς τήν πνευματικήν σχέσιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πρὸς τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον καί πρὸς τίς ἄλλες Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες εἰς τό πλαίσιον θεμάτων ποικίλης φύσεως.¹¹³ Καί τέλος μέ τίς εἰδικές καί τίς μεταβατικές διατάξεις¹¹⁴ τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου ρυθμίζονται εἰδικά ζητήματα τοῦ Ἐφημεριακοῦ Κλήρου καί τῆς ἐκκλησιαστικῆς δικονομίας, ἐνῶ μεταβατικῶς ἔχουν ρυθμιστεῖ καί ἄλλα ἐκκρεμῆ ἐκκλησιαστικά ζητήματα”. Ὅθεν, ὁ Καταστατικός Χάρτης διαμορφώνεται καί ἐξαπλοῦται εἰς εἴκοσι (20) Κεφάλαια περιλαμβάνοντα ἑβδομήντα πέντε (75) ἄρθρα.¹¹⁵

Μέ τόν ἰσχύοντα Καταστατικόν Χάρτην (ν. 590/1977) εἰσήχθη, καθὼς εἶδομεν, ἕνα καινοτόμον πλαίσιον λειτουργίας τῆς Ἐκκλησίας κατά τήν “ὀρθήν βάσιν ἑναρμονίσεως νομιμότητος καί κανονικότητος”.¹¹⁶ Θά ἐπιχειρήσωμεν εἰς τό σημεῖον αὐτό νά διακρίνωμεν εἰς τάς διατάξεις του (κατ’ ἐπιλογὴν βεβαίως, καθ’ ὅσον ἢ κατ’ ἄρθρον καί διάταξιν ἐξονυχιστική ἔρευνα δέν ἄπτεται τῆς προβληματικῆς τῆς παρουσίας πραγματεῦσεώς μας, καθὼς ἄλλωστε αὐτό ἔχει ἤδη γίνῃ ἀπό ἐγκρίτους κανονολόγους καί ἱστορικούς) τά σημεῖα ἐκεῖνα τῆς προόδου τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου, ἢ ὁποῖα τόν καθιστᾷ τόν ἀρτιώτερον καί πληρέστερον κατά το δυνατόν ἐν σχέσει πρὸς τά παλαιότερα νομοθετήματα:

α. Ἡ διαρρύθμισις τῆς λειτουργίας τοῦ συνοδικοῦ θεσμοῦ καί τῶν ὀργάνων του, δηλαδή τῆς Ἱεραῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας (Ι.Σ.Ι.) καί τῆς Διαρκοῦς Ἱεραῆς Συνόδου (Δ.Ι.Σ.), συνετονίσθη καί ἐνηρμονίσθη πρὸς τήν κανονικὴν παράδοσιν, τό ἐσωτερικόν Δίκαιον δηλαδή, τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, διὰ πρώτην φοράν ἀπὸ τοῦ 1833 ἕως τῆς ἰσχύος τοῦ νέου Καταστατικοῦ Χάρτου, κατά τόν ὁποῖον: Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας εἶναι ἡ ἀνωτάτη ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, συνερχομένη τακτικῶς ἅπαξ τοῦ ἔτους, συγκροτουμένη ἀπὸ ὅλους τούς ἐν ἐνεργείᾳ ἐπαρχιούχους Μητροπολίτες καί ἔχει τήν ἀποκλειστικὴν ἀρμοδιότητα ἐκλογῆς τῶν μελῶν της, χωρὶς τήν παρέμβασιν τῆς συντεταγμένης Πολιτείας κατά τήν ἐπιλογὴν τοῦ νέου Μητροπολίτου ἢ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν. Ἐνῶ παραλλήλως ὑφίσταται καί ὁ θεσμός τῆς Διαρκοῦς Ἱεραῆς Συνόδου, ὡς τοῦ διαρκοῦς διοικητικοῦ ὀργάνου τῆς Ἐκκλησίας, τό ὁποῖον ἀσκεῖ ὅλες (πλὴν ὠρισμένων) τίς ἐξουσίες τῆς Ἱεραῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας κατά τό διάστημα τό ὁποῖον μεσολαβεῖ μεταξύ τῶν συνεδριάσεων τῆς Ἱεραρχίας, συγκροτουμένης τῆς Διαρκοῦς Ἱεραῆς Συνόδου “ἐκ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν ὡς προέδρου καί δώδεκα μελῶν, ἐκ τῶν

¹¹³ Τά θέματα τοῦ δευτέρου καί τοῦ τρίτου κύκλου ἀνευρίσκονται ἐγκατεσπαρμένα εἰς τίς διατάξεις πολλῶν ἄρθρων τοῦ Χάρτου.

¹¹⁴ Ἦτοι, τό ΙΘ’ Κεφάλαιον μέ τά ἄρθρα 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65., τό ὁποῖον περιλαμβάνει τίς εἰδικές διατάξεις καί τό Κ’ Κεφάλαιον μέ τά ἄρθρα 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74 καί 75, τό ὁποῖον περιλαμβάνει τίς μεταβατικές διατάξεις.

¹¹⁵ Βλ. Βλασίου Φειδᾶ, ὁ.ἀ., σελ. 88.

¹¹⁶ Εἰσηγητικὴ ἔκθεσις τοῦ νόμου.

όποιον τά ἔξ εἶναι ἐν ἐνεργείᾳ Μητροπολίτες τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καί τά ἄλλα ἔξ ἐν ἐνεργείᾳ Μητροπολίτες τῶν Νέων Χωρῶν, ἐκ περιτροπῆς κατά τά πρεσβεῖα τῆς ἀρχιερωσύνης”.¹¹⁷

β. Ἡ ἐκλογή τῶν Ἀρχιερέων.

Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τίς παλινωδίες περί τὴν ἐκλογήν τῶν ἀρχιερέων, οἱ ὁποῖες εἶχαν παρατηρηθῆ κατά κόρον εἰς τά προηγούμενα καταστατικά καί ἄλλα νομοθετήματα τοῦ παρελθόντος, τώρα, μέ τὴν ἰσχὺν τοῦ νόμου 590/1977, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καί οἱ λοιποὶ Ἀρχιερεῖς τῆς Ἐκκλησίας ἐπιλέγονται ἀπὸ τὴν Ἱεράν Σύνοδον τῆς Ἱεραρχίας εἴτε διὰ καταστάσεως (μεταθέσεως δηλαδή), εἴτε δι’ ἐκλογῆς ἐκ τοῦ καταλόγου ἐκλογίμων πρὸς ἀρχιερατείαν, τὸν ὁποῖον εἰσηγεῖται ἡ Διαρκῆς Ἱερά Σύνοδος καί ἐγκρίνει ἡ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας, χωρὶς τὴν ἄμεσον ἢ ἔμμεσον ἐμπλοκὴν ἢ παρέμβασιν τῆς Πολιτείας.¹¹⁸

γ. Ἡ κατάργησις τοῦ θεσμοῦ τοῦ Βασιλικοῦ ἢ Κυβερνητικοῦ Ἐπιτρόπου, συναφῆς πρὸς ἐκείνην τῆς ἐκλογῆς τῶν ἀρχιερέων καινοτομία τοῦ ν. 590/1977, μέ τὸν ὁποῖον δὲν ἐπαναλαμβάνεται ἢ κατά τὸν μακαριστὸν Μητροπολίτην Ἀργολίδος Χρυσόστομον Ταβλαδωράκη ἢ ὡς “ἐν εἶδος χονδροειδοῦς μαουερισμού” χαρακτηρισθεῖσα διαρκῆς παρακολούθησις τοῦ Κράτους, διὰ τοῦ Βασιλικοῦ ἢ Κυβερνητικοῦ Ἐπιτρόπου, εἰς τά ἐσωτερικά ζητήματα τῆς Ἐκκλησίας, μάλιστα δέ καί εἰς τὸ ἀνώτατον ἐπίπεδον τῆς διοικήσεώς της, κατά τὸ παρελθόν, χωρὶς τὴν πρόσκλησιν τοῦ ὁποίου καί τὴν παρουσίαν του ἦτο ἄκυρος κάθε συνεδρία τῆς Ἱεραρχίας ἢ τῆς Διαρκοῦς Ἱεραῦς Συνόδου, καί μάλιστα δὲν ἀνετέθησαν παραπλήσιες ἀρμοδιότητες σὲ κανέν ἄλλο κρατικόν ὄργανον.

δ. Τὸ δικαίωμα πρὸς ἄσκησιν ἐκκλήτου (ἐφέσεως δηλαδή) ἀπὸ τοὺς τιμωρουμένους Ἀρχιερεῖς τῶν Νέων Χωρῶν ἐνώπιον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τὸ ὁποῖον παρεχωρήθη ἀπὸ τὴν

¹¹⁷ Καί τῆς μέν Ἱεραρχίας, ὡς τῆς ἀνωτάτης ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς ἔργον εἶναι “ἡ μέριμνα διαφυλάξεως τῆς δογματικῆς διδασκαλίας τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, τηρήσεως τῆς κανονικῆς τάξεως καί σεβασμοῦ τῶν ἱερῶν παραδόσεων ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς ἐνότητος τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος ἐν τῇ κοινῇ τῆς πίστεως καί τῷ συνδέσμῳ τῆς ἀγάπης, ἢ βεβαίωσις τῆς κοινωνίας τῆς Ἐκκλησίας μέ τὸ Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον καί τίς ἄλλες ὀρθόδοξες Ἐκκλησίες καθορίζοντας σὺν τοῖς ἄλλοις καί τὸ πλαίσιον τῶν σχέσεών της μέ τὸν λοιπὸν χριστιανικὸν κόσμον, ἢ ἄσκησις τῆς ἀνωτάτης ἐποπτείας καί τοῦ ἐλέγχου τῶν πράξεων τῆς Δ.Ι.Σ. τῶν ἀρχιερέων καί ὄλων τῶν θεσμοθετημένων ὀργάνων τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως, ἢ ἔκδοσις Κανονισμῶν καί Κανονιστικῶν Ἀποφάσεων διὰ τὴν ἐσωτερικὴν ὀργάνωσιν καί διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας, ἢ ἐκλογή τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί τῶν Μητροπολιτῶν καί ἢ ἄσκησις ἐν γένει ὄλων τῶν ἀρμοδιοτήτων, οἱ ὁποῖες προβλέπονται ἀπὸ τοὺς ἱεροὺς Κανόνες”. Τῆς δὲ Διαρκοῦς Ἱεραῦς Συνόδου, ὡς τοῦ διαρκοῦς διοικητικοῦ ὀργάνου τῆς Ἐκκλησίας, ἔργον εἶναι “ἡ φροντίς διὰ τὴν ἀκριβῆ ἐκτέλεσιν τῶν ἀποφάσεων τῆς Ἱεραρχίας, ἢ ἀντιμετώπισις τῶν τρεχούσης φύσεως ζητημάτων αὐτοτελῶς ἢ κατ’ ἀναφορὰν πρὸς τὴν Ἱεραρχίαν, ἢ συνεργασία μετὰ τῶν ὀργάνων τῆς Πολιτείας διὰ ζητήματα κοινοῦ ἐνδιαφέροντος, ἢ κανονικὴ συγκρότησις καί ἢ εὐρυθμὸς λειτουργία τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων, ἢ τήρησις τῆς κανονικῆς τάξεως καί ἢ ἐκπλήρωσις τῶν καθηκόντων τῶν κληρικῶν καί τῶν μοναχῶν καί ὁ συντονισμὸς τοῦ πνευματικοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας”.

Βλ. Βλασίου Φειδᾶ, ὁ.ἀ., σελ. 94-95.

¹¹⁸ Μέ πρώτην ἐκλογήν, ὑπὸ τὸ ἀνωτέρω πνεῦμα τῆς μὴ παρεμβατικῆς πολιτικῆς τοῦ Κράτους, θεσμοθετημένης βεβαίως, ἐκείνην τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χριστοδούλου, ἀπὸ Δημητριάδος, εἰς τίς 28 Ἀπριλίου τοῦ 1998.

Πατριαρχικήν καί Συνοδικήν Πράξιν τοῦ 1928, ἐπεξετάθη καί εἰς τούς λοιπούς Μητροπολίτες τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

ε. Ἀντί τοῦ προβληματικοῦ κατά τούς ἱερούς Κανόνες ὀρίου ἡλικίας ἐκουσίας ἀποχωρήσεως ἢ ἀκουσίας ἀπαλλαγῆς Μητροπολίτου ἐκ τῶν καθηκόντων του ἐθεσπίσθη εἰδική διαδικασία διαπιστώσεως τῆς ἀνικανότητος Μητροπολίτου πρὸς διαποιμάνσιν τῆς ἐπαρχίας του ἀπὸ ἐπιτροπὴν Καθηγητῶν Ἱατρικῶν Σχολῶν, ἢ ὁμόφωνος γνώμη τῆς ὁποίας εἶναι δεσμευτική διὰ τὴν Διαρκῆ Ἱεράν Σύνοδον.

στ. Ἐνα ἄλλο στοιχεῖο προόδου τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τοῦ 1977, τό ὁποῖον ὅμως ὑπῆρχε καί εἰς τόν Καταστατικόν Χάρτην τοῦ 1969 καί ἦτο ἀποτέλεσμα τῶν ἀγώνων τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἱερωνύμου Α΄ (Κοτσώνη), ἀλλά διετηρήθη καί εἰς τόν ἰσχύοντα Καταστατικόν Χάρτην εἶναι ἡ παραχώρησις ἐκ μέρους τοῦ Κράτους πρὸς τὴν Ἱεράν Σύνοδον καί τὴν Διαρκῆ Ἱεράν Σύνοδον νομοθετικῆς ἐξουσίας ἐπὶ ἐσωτερικῶν ζητημάτων διὰ κανονιστικῶν διοικητικῶν ἀποφάσεων των, δημοσιευομένων μάλιστα εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως.

Ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἰσχύος τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τό 1977 ἕως καί σήμερον ἔγιναν ἀρκετές τροποποιήσεις ἐπὶ τοῦ κειμένου του καί μέ τίς ὁποῖες ἐπεδιώχθη ἡ λύσις ζητημάτων προκληθέντων ἀπὸ καιρικές ἀνάγκες τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς ἢ ἀπτομένων γενικωτέρων ἀρχῶν τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καί Πολιτείας. Ἀκόμη καί σιωπηρές τροποποιήσεις διατάξεων τινῶν τοῦ Χάρτου ἔχουν ἐπενεχθῆ, οἱ ὁποῖες τροποποιήσεις καί μεταβολές εἶναι ἀνεπίγνωστες διὰ τόν ἀναγνώστην τοῦ κειμένου του, λόγῳ νομοθετικῶν διατάξεων οἱ ὁποῖες παραμένουν ἐκτός τοῦ κειμένου του καί οἱ ὁποῖες δέν ἐτροποποίησαν ρητῶς τίς διατάξεις του, ἀλλά ἐρρύθμισαν ὡς νεώτερες διατάξεις καί μέ ἀντίθετον τρόπον ζητήματα περὶ τῶν ὁποίων ἤδη περιεῖχεν ἀντίστοιχες διατάξεις ὁ ν. 590/1977.¹¹⁹

γ. Γενική ἀποτίμησις τοῦ περιεχομένου τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου.

Ἀποτολμώντας, ἐν συμπεράσματι οὕτως εἰπεῖν, μίαν γενικοῦ χαρακτῆρος ἀποτίμησιν τοῦ περιεχομένου τῶν διατάξεων τοῦ ν. 590/1977 καί μέ τὴν βοήθειαν τοῦ ὡς ἄνω πολλάκις ἀναφερθέντος Καθηγητοῦ Βλασίου Φειδᾶ, θά ἠμπορούσαμεν ἀνακεφαλαιώνοντες, νά ἐπισημάνωμεν, κυρίως ὡς πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἱερῶν Κανόνων εἰς τὴν καταστατικὴν νομοθεσίαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος γενικῶς καί τοῦ ἰσχύοντος Καταστατικοῦ Χάρτου τά ἀκόλουθα:

¹¹⁹ Βλ. Δωροθέου Πολυκανδριώτου, Μητροπολίτου Σύρου, “Ἀμφιετηρίς Τεσσαρακονταετίας Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (Ν. 590/1977)”, (Ὁμιλία πρὸς τὴν Δ.Ι.Σ. 9-10-2017), Περιοδικόν ΕΚΚΛΗΣΙΑ, ἔτος 48΄ (94), τεῦχος 10, Ἀθήναι, Νοέμβριος 2017, σελ. 722-727, ὅπου καί μία συγκριτικὴ καταγραφή τῶν διαφορῶν τῶν ἀνωτέρω σημείων προόδου τοῦ ν. 590/1977 μέ τίς ἀντίστοιχες διατάξεις παλαιότερων καταστατικῶν καί ἄλλων ἐκκλησιαστικῶν νομοθετημάτων ὑπὸ τό βάρος καί τὴν πίεσιν τῶν ἐπεμβάσεων τῆς Πολιτείας.

“Εἰς τὴν κανονικὴν παράδοσιν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν γενικωτέραν παράδοσιν, τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ἐσωτερικὴ σχέσις τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως ἢ ὁποία ἐκφράζει τὴν συνοδικὴν λειτουργίαν καὶ τοῦ συνοδικοῦ συστήματος, τὸ ὁποῖον ἐκφράζει τὴν ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν εἶναι ἄρρηκτος, κατὰ τὸν τρόπον τῆς ἀλληλοπεριχωρήσεως καὶ τῆς ἀντιδόσεως τοῦ τρόπου ὑπάρξεως καὶ λειτουργίας των, καθὼς ἡ κάθε μία λειτουργία ὑπάρχει μέσα ἀπὸ τὴν ἄλλην καὶ διὰ τῆς ἄλλης, εἰς τρόπον ὥστε καμμία δὲν θὰ ἠμποροῦσε νὰ αὐτονομηθῇ ἀπὸ τὴν ἄλλην, χωρὶς τὸν κίνδυνον τῆς αὐτοαναιρέσεώς των, τοῦ ἐκφυλισμοῦ καὶ τοῦ ἐκπεσμοῦ των εἰς ἀπλῆς λειτουργίες ἐνός οἰουδήποτε συστήματος, ἀπὸ τὰ τόσα τὰ ὁποῖα ὑπάρχουν εἰς τίς κοινωνίες τῶν ἀνθρώπων. Ὅταν δηλαδή, ὁμιλοῦμεν διὰ τὸν συνοδικὸν θεσμόν ἐννοοῦμεν συγχρόνως καὶ τὴν διοικητικὴν λειτουργίαν κάθε τοπικῆς Ἐκκλησίας καὶ τὰνάπαλιν, ὅταν ὁμιλοῦμε διὰ τὴν διοίκησιν κάθε τοπικῆς Ἐκκλησίας ἐννοοῦμεν καὶ περιγράφομεν καὶ τὴν συνοδικὴν λειτουργίαν τοῦ συνοδικοῦ τοῦ συστήματος. Καὶ ὅλα αὐτὰ βεβαίως ὑπὸ τὸ κριτήριον τῆς λειτουργίας αὐτῶν τῶν θεσμῶν τῆς ἐγγυήσεως καὶ τῆς βεβαιότητος τοῦ γεγονότος αὐτοῦ τοῦ ἰδίου τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐκκλησίας, τὸ ὁποῖον ἐκφράζεται διὰ τῆς θείας Εὐχαριστίας καὶ φανερώνεται δι’ αὐτοῦ, εἰς τοὺς παραπάνω θεσμούς, ἢ ἐνότης τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος εἰς τὴν κοινωνίαν τῆς πίστεως καὶ εἰς τὸν σύνδεσμον τῆς ἀγάπης, ὅπως ἤδη ἀνεφέρθη. (Βλ. καὶ τὴν σχετικὴν ἀναφορὰν μας καὶ εἰς τὸν εὐχαριστικοκεντρικὸν χαρακτῆρα τῶν ἱερῶν Κανόνων). Καὶ τοῦτο ἀποτελεῖ τὸ “μεῖζον καὶ κυριώτερον”, ὅπως ἔχει καταδειχθεῖ εἰς τὴν μακραίωνα κανονικὴν συνείδησιν τῆς Ἐκκλησίας, εἰς τὴν λειτουργίαν τῶν Τοπικῶν Συνόδων κάθε Αὐτοκεφάλου, ὅπως ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, ἢ Αὐτονόμου Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Καὶ εἶναι ἀληθές καὶ βέβαιον, ὅτι εἰς τὰ πλαίσια αὐτὰ τῆς κανονικῆς παραδόσεως τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας προσηρμόσθη καὶ ἡ ὅλη οἰκονομία τῆς ὕλης καὶ τοῦ περιεχομένου τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (ν. 590/1977). Καὶ κατὰ τὰ ἀνωτέρω, ἢ σύνθεσις τῶν δύο συνοδικῶν ὀργάνων τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τίς ρυθμίσεις τοῦ ν. 590/1977 προσδιορίζει τὴν ὑπερέχουσαν αὐθεντίαν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας ἔναντι τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου, ἀλλὰ καὶ τὴν κατ’ ἀναφορὰν πρὸς τὴν Ἱεραρχίαν ὑπαρξίν καὶ λειτουργίαν τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τῶν ἄλλων συνοδικῶν ὀργάνων καὶ μάλιστα κατὰ τὴν σχέσιν μεταξύ των εἰς τὴν καταστατικὴν περιγραφὴν τῆς ἐκτάσεως τῶν ἀρμοδιοτήτων των”, ὅπως ἀκροθιγῶς καὶ δι’ ὀλίγων ἀνεφέρθη ἀνωτέρω.¹²⁰

Εἰς τὸ περιεχόμενον τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου, παρατηρεῖται, πέραν τῶν ρυθμίσεων διὰ τὴν σύγκλησιν, τὴν συγκρότησιν, τὴν λειτουργίαν καὶ τίς ἀρμοδιότητες τῶν δύο διοικητικῶν σωμάτων τῆς Ἐκκλησίας (Ι.Σ.Ι καὶ Δ.Ι.Σ.), διὰ τῶν ἄρθρων 4 – 9, μία καταφανῶς λεπτομερέστερη ἀναφορὰ εἰς τὴν ρύθμισιν τῆς κανονικῆς διαδικασίας ἐκλογῆς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ τῶν Μητροπολιτῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν ἀρμοδιοτήτων τῶν Μητροπολιτῶν κατὰ τὴν διαποιήσαν

¹²⁰ Βλ. Βλασίου Φειδᾶ, ὁ.ἀ., σελ. 93-94.

τῶν ἐπαρχιῶν των (διά τῶν ἄρθρων 12 -35), ἐν ἀντιθέσει πρὸς ἐκεῖνα τῶν ἐσωτερικῶν ζητημάτων ὀργανώσεως καὶ λειτουργίας τῶν ἐνοριῶν (διά τῶν ἄρθρων 36 -38), τῶν Ἱερῶν Μονῶν (διά τοῦ ἄρθρου 39), τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας (διά τῶν ἄρθρων 40 -41), τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ προσωπικοῦ (διά τοῦ ἄρθρου 42), τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐκπαιδεύσεως (διά τοῦ ἄρθρου 43), τῆς ἐκκλησιαστικῆς δικαιοσύνης (διά τοῦ ἄρθρου 44), τῶν ἱερῶν πραγμάτων (διά τοῦ ἄρθρου 45), τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας (διά τῶν ἄρθρων 46 -48), τοῦ γάμου καὶ τοῦ διαζυγίου (διά τῶν ἄρθρων 49 -50) καὶ ἄλλων εἰδικῶν θεμάτων (διά τῶν ἄρθρων 51 -66), εἰς τὰ ὅποια παρατηρεῖται «ἢ ἀναφορά τῶν διατάξεων τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου κυρίως εἰς τὰ βασικά στοιχεῖα τῆς θεσμικῆς των ταυτότητος, καὶ τοῦτο πρὸς περιγραφὴν τοῦ σταθεροῦ πλαισίου διὰ τίς ρυθμίσεις λεπτομερέστερον τῆς λειτουργίας τῶν θεσμῶν αὐτῶν εἰς τὸ μέλλον μέ Κανονισμούς ἢ Κανονιστικὴς ἀποφάσεις τῆς Ι.Σ.Ι. καὶ τῆς Δ.Ι.Σ., ὅπως ἤδη ἀνωτέρω ἀνεφέρθη, διὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν ὁποίων δίδονται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν διὰ τοῦ ν. 590/1977 ρητὲς ἐξουσιοδοτήσεις ἀσκήσεως νομοθετικῆς ἐξουσίας. Τὸ ἴδιο συμβαίνει, ἢ ρυθμίσεις δηλαδὴ μέ Κανονισμούς καὶ Κανονιστικὴς ἀποφάσεις τῆς Ι.Σ.Ι. καὶ τῆς Δ.Ι.Σ., καὶ διὰ τὰ ἐσωτερικά ζητήματα μυστηριακῆς ἐμπειρίας καὶ πνευματικῆς ζωῆς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος, διὰ τὰ ὅποια δὲν ἔγινε καμμία ἀναφορά ἢ εἰσαγωγή αὐτοτελοῦς διατάξεως εἰς τὸν Καταστατικὸν Χάρτην, ἀλλὰ ἀφέθησαν εἰς τὴν ἀνέλεγκτον καὶ ἀδέσμευτον νομοθετικὴν ἐξουσίαν τῶν συνοδικῶν ὀργάνων τῆς Ἐκκλησίας δι’ ἐνός συνεποῦς καὶ ἐξαντλητικοῦ συστήματος ἐξουσιοδοτήσεων πρὸς αὐτά». Καὶ τὸ ἀνωτέρω φαινόμενον, τῆς λεπτομερεστέρας ἀναφορᾶς δηλαδὴ τοῦ περιεχομένου τῶν διατάξεων τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου εἰς τὰ τῶν συνοδικῶν ὀργάνων καὶ τῶν θεσμῶν τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως καὶ τῆς περιορισμένης ἀντιστοιχῶς ἀναφορᾶς των εἰς τοὺς ἐκκλησιαστικούς θεσμούς (ἐνορία, ναός, μονή, ἐφημεριακός κληρὸς κ.λπ.), οἱ ὅποιοι συνδέονται μέ τὴν μυστηριακὴ ἐμπειρία καὶ τὴν πνευματικὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, ἢμπορεῖ, κατὰ τὸν Καθηγητὴν Βλάσιον Φειδᾶν, νὰ ἐξηγηθῆ ὅτι συμβαίνει ἐπειδὴ, “ἢ λειτουργία τῶν θεσμῶν αὐτῶν ἔχει καθορισθῆ ἀπὸ τὴν μακραίωνα κανονικὴν παράδοσιν καὶ βεβαίως ἀποτελεῖ ἐσωτερικὴν ὑπόθεσιν τῆς Ἐκκλησίας. Οἴκοθεν, λοιπόν, ἐννοεῖται ὅτι, μέ τὴν ἰσχύν τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου, ἢ Πολιτεία δὲν ἔχει αὐτοδύναμον ἀρμοδιότητα νομοθετικῶν παρεμβάσεων εἰς τὰ ἐσωτερικά ζητήματα αὐτά τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ δι’ αὐτὸν τὸν λόγον, πέραν τῶν λεπτομερῶν θετικῶν ρυθμίσεων, ἢ ἐπιλεκτικὴ σιγὴ, καίτοι ἀδιόρατος κατὰ τὴν πρώτην ἀνάγνωσιν τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου, καὶ ἢ ἀπουσία τῶν θετικῶν ρυθμίσεων περὶ τῶν ὀρίων τῆς πνευματικῆς ἀποστολῆς καὶ τῆς ἐξουσίας τῆς Ἐκκλησίας, ἢμπορεῖ νὰ ἐρμηνευθῆ καὶ νὰ ἐξηγηθῆ ὑπὸ τὸ ἀνωτέρω πνεῦμα. Βεβαίως καὶ πέραν αὐτοῦ τοῦ ἀνωτέρω πνεύματος, ὑπάρχει τὸ ζήτημα τοῦ ὅτι, κατὰ τὸ ἄρθρον 1 § 4 τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου, ἢ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, οἱ Μητροπόλεις, οἱ Ἐνορίες μέ τοὺς ἐνοριακοὺς Ἱεροῦς Ναοὺς των, οἱ

Μονές, ή Αποστολική Διακονία, ό ΟΔΕΠ, τό TAKE και τό Διορθόδοξον Κέντρον τής Έκκλησίας “κατά τάς νομικάς αὐτῶν σχέσεις εἶναι Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.)”¹²¹ και εφαρμόζονται ἀναλόγως και διά τούς ἀνωτέρω ἐκκλησιαστικούς θεσμούς και ὀργανισμούς οἱ γενικές συνταγματικές και ἄλλες νομικές ρυθμίσεις δι’ ὅλα τά νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, καθιστώντας τήν ἀναντίρρητον ἰδιαιτερότητα τής ταυτότητος και τής λειτουργίας τῶν ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν κάπως σχετικήν και πάντως ἐπαχθῆ διά τήν Έκκλησίαν, ἄν και ἀναγκαίαν. Παρ’ ὅλα αὐτά, “οἱ λεπτομερεῖς ρυθμίσεις τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου και τῶν Κανονισμῶν τής Ίερᾶς Συνόδου, περιορίζουν τίς αὐθαίρετες ἢ καταχρηστικές πολιτειακές ἐπεμβάσεις τόσον τής νομοθετικῆς ὅσον και τής ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας εἰς τήν ἐσωτερικήν λειτουργίαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν, ἄν και δέν εἶναι πάντοτε δυνατόν νά ἀποφευχθοῦν οἱ παρεμβάσεις τής δικαστικῆς ἐξουσίας, εἰς τρόπον ὥστε ἀκόμη και αὐτές οἱ ἐλάχιστες τροποποιήσεις, τίς ὁποῖες ἐπέφερον εἰς τόν Καταστατικόν Χάρτην ἢ Πολιτεία, δέν συνιστοῦν καθαρῶς αὐθαίρετες ἐπεμβάσεις της εἰς τήν ἐσωτερικήν λειτουργίαν τής Έκκλησίας, καθῶς ἱκανοποιοῦν αἰτήματα ὑποβληθέντα ἀπό αὐτήν. Ἐν συμπεράσματι λοιπόν θεωροῦμεν ὅτι ὁ Καταστατικός Χάρτης τής Έκκλησίας τής Ἑλλάδος (ν. 590/1977) ἐστηρίχθη, κατά τό περιεχόμενον του εἰς δύο βασικούς ἄξονες, εἰς τά στάδια τόσον τής ὅλης ἐπεξεργασίας του και τής τελικῆς καταρτίσεώς του ὅσον και κατά τήν ὑποστήριξιν του εἰς τήν Βουλὴν τῶν Ἑλλήνων, τοῦ συνταγματικοῦ πλαισίου (3 και 13 τοῦ ἰσχύοντος Συντάγματος τοῦ 1975) ἀφ’ ἑνός και τής ἤδη καθιερωμένης κανονικῆς παραδόσεως περί τήν διοικητικήν ὀργάνωσιν κάθε αὐτοκεφάλου τοπικῆς Έκκλησίας ἀφ’ ἑτέρου, μέ ἀποτέλεσμα ἢ κανονική παράδοσις νά ἀναδειχθῆ εἰς τό ἀπόλυτον κριτήριον και διά τήν λειτουργίαν τοῦ συνοδικοῦ συστήματος εἰς τήν ἐσωτερικήν αὐτοδιοίκησιν τής Έκκλησίας, ἀλλά και διά τήν ἀποκατάστασιν τής παραδοσιακῆς ἀρχῆς τής “συναλληλίας”, ἢ ὁποία ἀπό παλαιότερον (και ὀμιλοῦμεν διά τούς χρόνους τοῦ Βυζαντίου μέχρι τής Ἀλώσεως τό 1453) ἴσχυεν εἰς τίς συμβατικές σχέσεις τής Έκκλησίας μέ τήν Πολιτείαν”.¹²²

¹²¹ Καί ἐπειδή τό θέμα αὐτό, τής θεωρήσεως δηλαδή τής Έκκλησίας και τῶν ὀργανισμῶν της ὡς Νομικῶν Προσώπων Δημοσίου Δικαίου, εἶχε περιληφθεῖ εἰς τίς διατάξεις και τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τοῦ 1969 (ἄρθρον 1 § 4) και ἐκ τούτου εἶχαν ἐγερθῆ τότε ἀντιρρήσεις ὅπως ἄλλωστε και δι’ ἄλλες ρυθμίσεις του, ὅπως ἀνεφέρθη ἀνωτέρω, ἄς ἐνθυμηθῶμεν ἐδῶ και τόν τίτλον φυλλαδίου, τό ὁποῖον ἐξέδωσεν ὁ τότε Μητροπολίτης Σισανίου και Σιατίστης Πολύκαρπος (Λιώσης): “Ἡ Έκκλησία τοῦ Χριστοῦ θεοσύστατον ἴδρυμα και οὐχί νομικόν πρόσωπον δημοσίου δικαίου”, (Ἀθῆναι 1969), χαρακτηριστικῶν τῶν ἐπί τοῦ θέματος ἀντιδράσεων.

¹²² Βλ. Βλασίου Φειδᾶ, ὁ.ἀ., σελ. 93-98 και

Ἀθανασίου Ἀγγελοπούλου, ὁ.ἀ., σελ. 127-130.

Πρβλ. δέ και “Ὁ Καταστατικός οὔτος Χάρτης στοιχεῖ τῷ συστήματι τής συναλληλίας, ἀπολήγοντι τελικῶς εἰς τήν κυρωτικήν ἀρχήν τής “νόμῳ κρατούσης Πολιτείας”, ἄν και ἢ ἀρχή αὐτή ἔχει κάπως ἀτονήσει και ὑποχωρήσει ἐναντι ἐκείνης τής συναλληλίας. “Ἀποτελεῖ, ἴσως, μικρόν ἀλλά προοδευτικόν βῆμα πρός περαιτέρω χειραφέτησιν”, (Βαρνάβα Τζωρτζάτου, “Οἱ βασικοὶ θεσμοὶ διοικήσεως τής Έκκλησίας”, Περιοδικόν ΘΕΟΛΟΓΙΑ, Τόμος ΜΗ’, τεῦχος 3, σελ. 661-664).

δ. Ἡ ἀρχή τῆς “συναλληλίας” εἰς τό πλαίσιον τῆς ἀρχῆς τῆς “νόμῳ κρατούσης Πολιτείας”.

Ἡ ἀρχή τῆς “συναλληλίας” (ἢ κατ’ ἄλλην ἔκφρασιν “παραλληλίας”) εἶναι τό σύστημα ἐκεῖνον τό ὁποῖο ἀναφέρεται καί ὀρίζει τίς σχέσεις Ἐκκλησίας καί Πολιτείας, εἰς τήν βάσιν τῶν διακριτῶν ρόλων ἑνός ἐκάστου τῶν θεσμῶν αὐτῶν χωρίς νά ὑπείσέρχεται ὁ ἕνας εἰς τό ἔργον τοῦ ἄλλου παρεμβατικῶς καί αὐθαιρέτως, ἀλλά ὑπό τό πνεῦμα τῆς συνεργασίας καί τῆς συναντήσεως τῶν δύο κορυφαίων αὐτῶν θεσμῶν νά ἐργάζονται εἰς τήν διακονίαν καί τήν ὑπηρεσίαν τῶν Ἑλλήνων πολιτῶν, μάλιστα δέ ὅταν ἡ Ἐκκλησία συνταγματικῶς ἀνεγνωρισμένη τελεῖ ὑπό τήν φροντίδα καί προστασίαν τῆς Πολιτείας, ὅπως ἀνωτέρω διεσαφίσθη, καί τήν ἐποπτεῖαν της, ὡς “νόμῳ κρατούσης”.¹²³

Κατά τό σύστημα τῆς “νόμῳ κρατούσης Πολιτείας”, ἡ Ἐκκλησία, μέ τήν δρᾶσιν της ἐντός τῆς Πολιτείας, θεωρεῖται ὅτι ἔχει ἴδιον πολίτευμα καί ἰδίαν ἐξουσίαν μέ τήν ὁποίαν δρᾷ καί ἐνεργεῖ, εἰς τήν ἀπό κοινοῦ μέ τήν Πολιτείαν λειτουργίαν των πρὸς τήν ὠφέλειαν τῶν κοινωνικῶν θεσμῶν καί

¹²³ Ἡ ἐρμηνεία τοῦ συστήματος αὐτοῦ ἀπό ἐγκρίτους νομικούς κατά τήν συνταγματικήν ἱστορίαν τῆς χώρας θά ἦτο εἰς αὐτό ἐδῶ τό σημεῖον εὐπρόσδεκτος καί διαφωτιστική.

Ὁ Καθηγητής τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαίου Νικόλαος Ἰ. Σαρίπολος (1817-1887), ὁ ὁποῖος ἀπό χρονικῆς ἀπόψεως εὐρίσκεται πλησιέστερον εἰς τήν περίοδον τῆς ἐνάρξεως τῆς συνταγματικῆς κατοχυρώσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπό τήν Πολιτείαν, γράφει: “Τό κράτος καί ἡ Ἐκκλησία εἰσὶ μὲν ἀληθῶς κοινωνία διάφοροι συναφεῖς ὅμως καί συνεχόμενα. Ὅθεν ἀνάγκη μὲν ἐστὶν ἵνα μένωσι διακεκριμένοι οὐχὶ δέ καί ὅλως ἀλλήλαις ξένα. Τῆς μὲν Ἐκκλησίας ἐπιμελεῖα τὰ πνευματικά, τοῦ δέ κράτους τὰ ἐγκόσμια, ὡς δέ ταῦτα ἐν τῷ προσώπῳ συνυπάρχουσιν, οὕτω καί ἐν τῇ πολιτεῖᾳ τὰς ἐκάστων τήν ἐπιμέλειαν ἐχούσας ἀρχὰς δεῖ ὠρισμέναις σχέσεσι διατελεῖν πρὸς ἀλλήλας”. (Πρβλ. Νικολάου Ἰ. Σαριπόλου, “Πραγματεῖαι Συνταγματικοῦ Δικαίου”, βιβλ. Γ’, Ἀθῆναι 1874, σελ. 329).

Ὁ Καθηγητής τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαίου Νικόλαος Ν. Σαρίπολος (1876-1944), ἀναφερόμενος εἰς τίς σχέσεις Ἐκκλησίας καί Πολιτείας συμφώνως πρὸς τό Σύνταγμα τοῦ 1911 καί ἐρμηνεύοντας τό σύστημα τῆς “συναλληλίας”, τό ὁποῖον ἀπορρέει ἀπό αὐτό, γράφει: “Οὕτω, κατά τό σύστημα τοῦτο, Ἐκκλησία καί πολιτεία εἰσὶ διάφοροι, συνδεόμενα δ’ ὅμως διὰ σχέσεων δημοσίου δικαίου πρὸς ἀλλήλας, δυνάμει τῶν ὁποίων ἀμφότερα ἔχουσιν ἐναντι ἀλλήλων ὠρισμένα δικαιώματα καί καθήκοντα. Ἡ πολιτεία παρέχει ἰδιαίτερα προνόμια καί ἰδιαίτεραν προστασίαν εἰς τήν Ἐκκλησίαν ταύτην, ἀλλά καί τήν ὑποβάλλει εἰς ἰδιαίτερον ἔλεγχον ... Ἡ Ἐκκλησία εἶναι μὲν διακεκριμένη τῆς πολιτείας, ἀλλ’ οὐχὶ ξένη πρὸς αὐτήν, μὴ ἀποτελοῦσα δέ κράτος ἐν κράτει (Κατά τό παράδειγμα τῆς παπικῆς Ἐκκλησίας, σ. Σ.), μηδ’ ὑποκειμένη τελείως τῇ πολιτεῖᾳ, αὐτοδιοικεῖται συνεχόμενη πρὸς τό κράτος καί ὑπό τήν περὶ αὐτὴν ἐπιτήρησιν.”, (Πρβλ. Νικολάου Ν. Σαριπόλου, “Σύστημα τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαίου τῆς Ἑλλάδος”, τόμος Γ’, σελ. 300 καί σελ. 309-310).

Καί ὁ Καθηγητής τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Ἀθηνῶν Χρῆστος Ἀνδρουτσος, τὰ αὐτὰ ὑποστηρίζοντας γράφει: “Ἄν δέ τήν κατά τό σύνταγμα σχέσιν ταύτην τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τήν Πολιτείαν θελήσωμεν νά ὑπαγάγωμεν εἰς ὠρισμένον σύστημα ἢ σχῆμα ἐκ τῶν προμνημονευθέντων..., οὐδεμίαν ἀμφιβολία ὅτι τό σύστημα τῆς συναλληλίας ἢ παραλληλίας τῶν δύο ἀρχῶν τό διέπον τὰς σχέσεις Ἐκκλησίας καί Πολιτείας ἐν Βυζαντίῳ ... εἶναι τό κατά τό Ἑλληνικόν Σύνταγμα σύστημα τό διέπον τὰς ἐν Ἑλλάδι ἐκκλησιαστικὰς σχέσεις. Ἐκατέρα ἀρχή εἶνε κυρίαρχος ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτῆς κύκλῳ, τῆς Πολιτείας προστατεύουσα τήν Ἐκκλησίαν, ἐπιβλεπούσης δέ ὅπως μὴ αὕτη ὑπερβαίνουσα τὰ ὑπό τῶν ἱερῶν κανόνων καί παραδόσεων διαγεγραμμένα ὄρια αὐτῆς προσκρούσῃ εἰς τοὺς ἰδίους νόμους καί τὰς διατάξεις.”, (Πρβλ. Χρήστου Ἀνδρουτσου, “Ἐκκλησία καί Πολιτεία ἐξ ἐπόψεως Ὀρθοδόξου”, ἐκδ. Ρηγοπούλου, Θεσσαλονίκη 1964, σελ. 56).

Ἐξ ὅλων αὐτῶν προκύπτει τό συμπέρασμα ὅτι: ἡ παράλληλος συνύπαρξις τῶν δύο θεσμῶν εἶναι δυνατή, δέν θίγεται ἢ “πρωτογενής” ἐξουσία τοῦ Κράτους, τὰ ἰσχύσαντα Σύντάγματα μέχρι καί τό ἰσχύον (καί ἀναθεωρημένον) τοῦ 1975 ἀναγνωρίζουν τήν ἀρχήν τῆς “συναλληλίας”, καθὼς καί οἱ συνταγματικὲς διατάξεις γιὰ τήν “ἐπικρατοῦσαν θρησκείαν”, τήν ὀρκωμοσίαν τοῦ ἀνωτάτου ἄρχοντος, τήν προστασίαν της τῆς Ἐκκλησίας μέ ἐιδικὲς διατάξεις, τὰ ὁποῖα ἰσχύουν μέχρι καί σήμερον, εἶναι στοιχεῖα τῆς “συναλληλίας”, τὰ ὁποῖα ἰσχύουν ἀπό τήν βυζαντινὴν ἐποχὴν. (Βλ. Ἀρχιμ. Κωνσταντίνου Ραμιώτου, “Ἡ Ἐκκλησία μέσα στὴν Ἑλληνικὴ Πολιτεία”, Πρότυπες Θεσσαλικὲς Ἐκδόσεις, Ἀθήνα 1997, σελ. 108-111).

τῶν συμφερόντων τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Κατ' αὐτό, “ἡ μὲν Πολιτεία εἶναι νομικόν πρόσωπον, ὑποκείμενον δικαίου, ἀποτελοῦν νομικήν ἐνότητα, εἰς τό ὁποῖον τό δίκαιον ἀναγνωρίζει ἰδίαν ὑπαρξιν, ἰδίαν ἔννομον ἐνιαίαν βούλησιν, ἴδιαν ἔννομον ἐξουσίαν βουλήσεως, ἰδίαν ἰκανότητα τοῦ ἔχειν δικαιώματα καί ὑποχρεώσεις καί ἴδιαν ἔννομον ἰκανότητα. Ἀντιστοίχως ἡ Ἐκκλησία, ὡς πνευματική βεβαίως ἐξουσία, εἶναι νομικόν πρόσωπον δημοσίου δικαίου ἀποτελοῦν νομικήν ἐνότητα, ἀναγνωριζομένης αὐτῆς πολιτειακῶς ἰδίας ὑπάρξεως καί ἐννόμου βουλήσεως μετ' ἐξουσίας βουλήσεως καί γενικῆς δικαιοῦς ἰκανότητος, ἣν ἀσκεῖ ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτῆς πολιτεύματι, ἐφαρμόζουσα τὰς διατάξεις τοῦ ἰδίου αὐτῆς δικαίου”.¹²⁴ Καί ὅπως εἶδομεν ἀνωτέρω ἡ δικαιοῦς αὐτή ἰκανότης τῆς Ἐκκλησίας, ἀπορρέουσα ἀπό αὐτοῦ τοῦτο τό Σύνταγμα, ἐξαπλοῦται εἰς τόν χῶρον τῆς πνευματικῆς δικαιοδοσίας της καί ἀντιστοίχως ἡ Πολιτεία, ὡς συντεταγμένον Κράτος, διά τῶν εἰδικῶν νομοθετημάτων του, πέραν τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου, ἔρχεται νά ρυθμίση νομοθετικῶς αὐτές τίς δικαιοπραξίες τῆς Ἐκκλησίας.¹²⁵ Εἰδικώτερον μάλιστα, εἰς τό πλέγμα αὐτό τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καί Πολιτείας ἐντάσσεται ἀφ' ἐνός ἡ πολιτειακή ἀναγνώρισις τῶν Ἱεραρχῶν, οἱ ὁποῖοι ἀσκοῦν καί διοικητικήν ἐξουσίαν καί λειτουργίαν, καί τυγχάνουν τῆς ἐποπτείας τῆς Πολιτείας τῶν λειτουργῶν τῆς “ἐπικρατοῦσης θρησκείας”¹²⁶ εἰς τό ἑλληνικόν Κράτος, κατά τήν ἔννοιαν τῶν ἄρθρων

¹²⁴ Βλ. Παναγιώτου Παναγιωτάκου, *“Ἐκκλησία καί Πολιτεία ἀνά τούς αἰῶνας”*, Ἀθήναι 1939, σελ. 250.

¹²⁵ Εἰς τό πλαίσιον αὐτό καί ὑπό τήν προβληματικήν ἐάν τό ἐκκλησιαστικόν δίκαιον ἀποτελεῖ πηγήν τοῦ θετικοῦ δικαίου, τοῦτο συμβαίνει μόνον εἰς τά θέματα τά ἀναφερόμενα εἰς τίς σχέσεις Ἐκκλησίας καί Πολιτείας, ὅπου ἡ Πολιτεία ἤμπορεῖ νά τά ρυθμίση ὡς ἡ μόνη κυρίαρχος. Ἐπ' αὐτοῦ, πρβλ. “Ἡ Πολιτεία ἐπεμβαίνει μόνον εἰς τά διοικητικά καί γενικῶς εἰς τά ἀποκαλούμενα ἐξωτερικά (sacra externa), καί πάντως ὄχι εἰς τά ἐσωτερικά (sacra interna) πνευματικά γενικῶς καί ἰδίως δογματικά ζητήματα. Ἡ ἐποπτεία αὐτή ἐκδηλώνεται εἴτε μέ τήν σύμπραξιν τῆς Πολιτείας γιά τήν τελείωσιν μιᾶς πράξεως ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς, εἴτε μέ τήν παροχήν ἐγκρίσεως γιά νά γίνει ἐκτελεστή πράξις ἐκκλησιαστικοῦ διοικητικοῦ ὀργάνου”, (Ἰωάννου Κονιδάρη, *“Ἐγχειρίδιον Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου”*, Ἀθήνα 2000, σελ. 69 καί 103). Καί ἐπίσης “σύμφωνα μέ τό ἐν Ἑλλάδι σύστημα τῆς “νόμῳ κρατοῦσης Πολιτείας” αὐτή ἔχει τό δικαίωμα νά ἐπεμβαίνει σέ ἐκκλησιαστικά ζητήματα ρυθμιζόμενα μέ νόμο. Γιά τήν Ἐκκλησία, αὐτή ἡ μεταχείριση ἀπό πλευρᾶς τῆς Πολιτείας, μπορεῖ νά χαρακτηρισθεῖ ὡς μία προνομιακή μεταχείριση τῆς Ἐκκλησίας ἡ ὁποία ἐκδηλώνεται μέ ἔλεγχο τῆς νομιμότητος τῶν διοικητικῶν της λειτουργιῶν καί ὀργάνων”. (Σπυρίδωνος Τρωιάνου, *“Παραδόσεις Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου”*, Ἀθήνα 1984, σελ. 93-94).

¹²⁶ Ὁ ὅρος “ἐπικρατοῦσα θρησκεία” (ἄρθρον 3 τοῦ Συντάγματος 1975) ἀπαντᾶται διά πρώτην φοράν εἰς τήν “Νομικήν Διάταξιν τῆς Ἀνατολικῆς Χέρσου Ἑλλάδος” τοῦ ἔτους 1821, ὅπου εἰς τό τμήμα Α', Κεφάλαιον Πρῶτον, ἄρθρον ΚΣΤ' ἀναφέρεται: “Ἄν καί ὅλας τὰς θρησκείας καί τὰς γλώσσας δέχεται ἡ Ἑλλάς, καί τὰς τελετάς καί τήν χρῆσιν αὐτῶν κατ' οὐδένα τρόπον ἐμποδίζει, τήν Ἀνατολικήν ὁμως τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν καί τήν σημερινήν γλῶσσαν μόνως ἀναγνωρίζει ὡς ἐπικρατοῦσας θρησκείαν καί γλῶσσαν τῆς Ἑλλάδος”. (*“Νομική Διάταξις τῆς Ἀνατολικῆς Χέρσου Ἑλλάδος” ἢ “Ὁργανισμός τοῦ Ἀρείου Πάγου, Γερουσίας τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος”, “Τά κατά τήν Ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος”, τ. Α', Ἐν Πειραιεῖ 1839, σελ. 46*). “Εἰς τό συνταγματικόν οὕτως εἰπεῖν αὐτό κείμενον γίνεται ἀναφορά εἰς τούς συνεκτικούς δεσμούς τοῦ Ἔθνους, τήν ὀρθόδοξον χριστιανικήν πίστιν δηλαδή καί τήν ἑλληνικήν γλῶσσαν, κάτι τό ὁποῖον καταδεικνύει τήν αὐτοσυνειδησίαν τῶν Ἑλλήνων ὡς ἱστορικῆς καί πολιτισμικῆς συνεχείας τῆς φυλῆς ἀπό τήν ἀρχαίαν καί τήν βυζαντινὴν ἐποχήν, ὅπου ἡ γλῶσσα καί ἡ ὀρθόδοξος πίστις ἀποτελοῦν τόν σύνδεσμον ὄλων τῶν Ρωμαίων”. (Βλ. πρωτοπρ. Γεωργίου Μεταλλοῦ, *“Ἑλληνισμός Μετέωρος”*, ἐκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἀθήναι 1992, σελ. 8).

Ἐπ' αὐτό βεβαίως τό πνεῦμα ἀναφέρεται καί ὁ συνταγματικός νομοθέτης εἰς τήν ὀρθόδοξον πίστιν καί τήν ἑλληνικήν γλῶσσαν, ὄχι “ποσοτικῶς”, ἀποδεχόμενος τήν πλειονότητα τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας, οὔτε ὡς “ὑπεροχήν” τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἔναντι τῶν ἄλλων “γνωστών” θρησκειῶν, τίς ὁποῖες σέβεται καί ἀναγνωρίζει εἰς τά ὑπ' αὐτοῦ τοῦ συντάγματος καθωρισμένα πλαίσια, ἀλλά “ποιοτικῶς”, ὡς συνεκτικῶν δεσμῶν δηλαδή τοῦ Ἔθνους, τά ὁποῖα θεωρεῖ ὡς ὑπέρτερα πολιτειακά ἀγαθὰ, συστατικά καί οὐσιώδη διά τήν ὑπόστασιν καί τήν συνέχειαν τοῦ ἑλληνισμοῦ. Εἰς τό αὐτό πνεῦμα κινεῖται καί τό Σύνταγμα τό ὁποῖον ἐπιγράφεται “Προσωρινόν Πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος”, τό ὁποῖον

3 καί 13 § 3, καί ἀφ' ἑτέρου ἡ λειτουργία ὄλων τῶν ὀργάνων τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως (ἡ Ἐκκλησία ὡς Ι.Σ.Ι. καί Δ.Ι.Σ., οἱ Μητροπόλεις, οἱ Ἐνορίες, οἱ Μονές, ἡ Ἀποστολική Διακονία, ὁ ΟΔΕΠ, τό TAKE καί τό Διορθόδοξον Κέντρον τῆς Ἐκκλησίας) καί τά ὅποια συμφώνως καί ὡς πρός τίς διατάξεις τοῦ ἰσχύοντος Καταστατικοῦ Χάρτου, “κατά τὰς νομικάς αὐτῶν σχέσεις εἶναι Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου”. Αὐτό σημαίνει ὅτι μέ τόν ἰσχύοντα Καταστατικόν Χάρτην ἔχομεν τήν εἰσαγωγήν αὐτῆς ἀκριβῶς τῆς διακρίσεως τῶν ἐξουσιῶν εἰς τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος εἰς ἐκεῖνες οἱ ὁποῖες ἀπορρέουν ἀπό τήν πνευματικήν της φύσιν καί ὑπόστασιν καί ἐκεῖνες οἱ ὁποῖες ἔχουν ἀναφοράν εἰς τίς ὡς ἄνω νομικές σχέσεις καί τοῦ χαρακτῆρος της ὡς Νομικοῦ Προσώπου. Καί οἱ δύο αὐτές ἐξουσίες ὑπόκεινται εἰς τήν συνταγματικῶς κατοχυρωμένην προστασίαν τῆς Πολιτείας, ἡ ὁποία ὁμως καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τήν νομικήν ὑπόστασιν τῆς Ἐκκλησίας ὡς Ν.Π.Δ.Δ. ἐπεκτείνεται ὡς ἐποπτεία καί ἔλεγχος τῆς νομιμότητος τῶν πράξεων τῶν ὀργάνων της. Ἐκ παραλλήλου βεβαίως, κατά τήν ἄσκησιν τῶν διοικητικῶν λειτουργιῶν της ὡς Ν.Π.Δ.Δ. καί πάλιν ἀπολαμβάνουν καί τῶν προνομίων, τά ὅποια ἀποδίδονται εἰς τά Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, κατά τό Σύνταγμα πάντοτε, καί ἀφοροῦν εἰς τήν προστασίαν, τῆς Ἐκκλησίας ἐν προκειμένῳ, ἔναντι τρίτων, εἰς τήν ὀργάνωσιν καί τήν διοίκησιν της μέ τήν ἄσκησιν τῆς δημοσίας ἐξουσίας της, τήν ποινικήν προστασίαν της καί τόν διαχειριστικόν ἔλεγχον τῆς περιουσίας της, χωρίς βεβαίως νά παραθεωρῆται καί ἡ ἀντίστοιχος λειτουργία τοῦ ἀκυρωτικοῦ ἐλέγχου τῶν ἐκτελεστῶν διοικητικῶν πράξεων της ἀπό τά διοικητικά δικαστήρια.¹²⁷ Ἄλλωστε ἄς μή λησμονῶμεν ὅτι ἡ

διευτυπώθη ἀπό τήν Α' Ἐθνοσυνέλευσιν τῆς Ἐπιδαύρου τό 1822 καί τό ὁποῖον εἰς τό Β' Τμήμα του, ἄρθρον β', ὀρίζει ὅτι “ὄσοι αὐτόχθονες κάτοικοι τῆς ἐπικρατείας τῆς Ἑλλάδος πιστεύουσιν εἰς Χριστόν, εἰσὶν Ἕλληνες καί ἀπολαμβάνουσιν, ἄνευ τινός διαφορᾶς, ὄλων τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων”, τό ὁποῖον σημαίνει ὅτι διὰ τοῦ κριτηρίου τῆς εἰς Χριστόν πίστεως προσδίδεται εἰς οἰονδήποτε αὐτόχθονα κάτοικον τῆς ἐπικρατείας, ἡ ιδιότης τοῦ Ἕλληνος. Τά αὐτά ὀρίζουν καί ὁ “Νόμος τῆς Ἐπιδαύρου”, ἡ Β' Ἐθνοσυνέλευσις τοῦ Ἄστρους τό 1823 καθὼς καί ἡ Γ' Ἐθνοσυνέλευσις τῆς Τροιζῆνος τό 1827. Καί βεβαίως ἡ προτίμησις αὐτή ἀπό τόν συνταγματικόν νομοθέτην τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἔναντι τῶν ἄλλων θρησκειῶν δέν ἐμπεριέχει τήν ιδέαν κάποιας μορφῆς ἐξουσίας τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἐπὶ τῶν ἄλλων θρησκειῶν, ἀλλά τοῦτο συμβαίνει ἐκ λόγων συνειδήσεως ὡς “θρησκείας τῶν πατέρων”, οἱ ὅποιοι λόγοι εἶναι τόσον ἰσχυροί, ὥστε ὁ συνταγματικός νομοθέτης δέν ἤμπορεῖ νά παρακάμψῃ καί νά παραβλέψῃ. Ἡ ἔννοια τῆς ὑπεροχῆς τῆς ὀρθοδόξου θρησκείας, ὑπὸ τήν ἐκφρασιν τῆς “ἐπικρατοῦσης θρησκείας”, ἡ ὁποία σταθερῶς ἀπαντᾶται εἰς ὅλα τά προαναφερθέντα συνταγματικά κείμενα ἕως τῆς σήμερον (Σύνταγμα τοῦ 1975) ἐνυπάρχει εἰς αὐτά διὰ τόν λόγον τῆς διασφαλίσεως τῆς προτιμωμένης θρησκείας τοῦ Ἐθνους, “τῆς Ἐκκλησίας τοῦ κράτους” ἢ κατά τήν διατύπωσιν τοῦ Συντάγματος τοῦ 1827 “τῆς θρησκείας τῆς Ἐπικρατείας”. Ὅπως τονίζει ὁ Καθηγητής τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαίου Νικόλαος Σαριπόλος: “ἀσχέτως πρός τό γεγονός τῆς ὑπαγωγῆς τῆς πλειονοψηφίας τῶν Ἑλλήνων στήν Ἀνατολικήν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, δηλαδή καί ἐάν τοῦτο ἐκλίπει, διὰ τῆς προσαρτήσεως λ.χ. ἑτεροδόξων χωρῶν, οὐδόλως θά μεταβληθῆ ἡ θέσις τῆς Ἐκκλησίας ταύτης ὡς “ἐπικρατοῦσης θρησκείας” κατά τό Σύνταγμα”. (Βλ. Νικολάου Σαριπόλου, “Σύστημα τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαίου τῆς Ἑλλάδος”, τ. Γ', Ἀθήναι 1923, σελ. 296). Μάλιστα δέ αὐτή ἡ “ὑπεροχή” ἐμπεριέχει καί τό βούλημα τοῦ συνταγματικοῦ νομοθέτου τοῦ 1975 νά περιβάλλῃ μέ τήν προστασίαν τῆς Πολιτείας τήν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Διότι, χωρίς δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου νά προσβάλλωνται κατά τήν ὑπαρξίν καί τήν λειτουργίαν των, οἱ ἄλλες “γνωστές θρησκείες”, εἰς τό πλαίσιον τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας, ἡ ἐπικρατοῦσα θρησκεία, ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος συνυπάρχει μέ τήν Πολιτείαν καί ἡ Πολιτεία στηρίζεται εἰς τήν Ἐκκλησίαν διὰ τήν πορείαν καί τήν πρόοδον τοῦ Ἐθνους. (Βλ. Ἀρχιμ. Κωνσταντίνου Ραμιώτου, “Ἡ Ἐκκλησία μέσα στήν Ἑλληνικήν Πολιτείαν”, Πρότυπες Θεσσαλικές Ἐκδόσεις, Ἀθήνα 1997, σελ. 136-143).

¹²⁷ Βλ. Βασιλείου Τρομπούκη, “Ἡ περιφερειακή ὀργάνωσις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος”, ἐκδόσεις Σάκκουλα, Ἀθήνα-Κομοτηνή 2011, σελ. 67-71.

ύπαγωγή τῶν Νομικῶν Προσώπων Δημοσίου Δικαίου εἰς τούς κανόνες τοῦ Δημοσίου Δικαίου γίνεται ἐπειδή ἀσκοῦν λειτουργίες καί δραστηριότητες οἱ ὁποῖες κατά παράδοσιν ἀνήκουν εἰς τό Κράτος, ὅπως λ.χ. ἡ παροχή ἐκπαιδεύσεως, ἡ δέ ἐφαρμογή αὐτῶν τῶν κανόνων ἀφορᾷ εἰς ὅ,τι ἔχει σχέσιν μέ τήν ὀργάνωσίν των, τίς σχέσεις τῶν μελῶν, τά ὁποῖα συγκροτοῦν τήν διοίκησιν των καθῶς καί τίς σχέσεις των μέ τούς ὑπ' αὐτῶν διοικουμένους.¹²⁸

4.2. Προοπτικές βελτιώσεως τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου.

Ἔτσι λοιπόν, ὁ ἴδιος ὁ Καταστατικός Χάρτης, ὡς τό ἀξιολογότερον θεσμικόν, νομικόν καί ιστορικόν κείμενον, εἰς τό ὁποῖον βεβαίως δέν ἐπιφυλάσσεται τό χαρακτηριστικόν τῆς ἀπολύτου ἀρτιότητος καί τελειότητος, παρά τίς ὁποῖες ἐλλείψεις του, ἀποτελεῖ ἓνα ἀπό τά σημαντικότερα γεγονότα εἰς τήν ἱστορίαν τῆς ἐλληνικῆς Ἐκκλησίας ἐν σχέσει πρὸς τήν συνταγματικήν ἱστορίαν τῆς Χώρας, μάλιστα δέ ἡ ψήφισίς του¹²⁹ ἔγινε δεκτὴ μέ ἰδιαίτερον ἐνθουσιασμόν ἀπὸ τήν Ἐκκλησίαν, ἐκπεφρασμένην καί μέ τήν ἔκδοσιν εἰδικῆς Ἐγκυκλίου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας, τήν 11ην Ἰουνίου τοῦ 1977, ὅπου, μεταξύ ἄλλων, ἀναγνωρίζεται ὅτι ὁ Καταστατικός Χάρτης (ν. 590/1977) “ἀποτελεῖ σταθμόν εἰς τήν ἐκκλησιαστικήν ἱστορίαν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, καθ’ ὅσον ... εἶναι, κατά κοινήν ὁμολογίαν, τελειότερος τῶν προὑπαρξάντων τοιούτων, τό μὲν ἀνταποκρινόμενος εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς συγχρόνου ἐποχῆς, τό δέ σύμφωνος πρὸς τήν ἀείποτε ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἰσχύσανσαν κανονικὴν τάξιν καί παράδοσιν”.

Ἄν καί ὄντως εἶναι ὁ Καταστατικός Χάρτης ἀρτιότερος καί τελειότερος τῶν προὑπαρξάντων ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ νεωτέρου Ἑλληνικοῦ Κράτους μέχρι τοῦ 1977 ὅποτε καί ἐτέθη ὡς ν. 590/1977 ἐν ἰσχύι, ὡς κείμενον τό ὁποῖον εἰσάγει ρυθμίσεις παγίου καί διαρκοῦς χαρακτῆρος, οἱ ὁποῖες ἀφοροῦν εἰς τήν διοίκησιν τῶν ἐξωτερικῶν καί ἐσωτερικῶν σχέσεων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐν τούτοις, ἡ πρακτικὴ ἐφαρμογή του κατά τόν χρόνον ὁ ὁποῖος μεσολαβεῖ ἀφ’ ὅτου ἐτέθη ἐν ἰσχύι τό 1977 μέχρι σήμερον ἀνέδειξε κάποιες ἀρχικὲς ἐλλείψεις του ἢ ἀδυναμίες του, οἱ ὁποῖες εἰς τό μεταξύ ἀνεφάνησαν, καί οἱ ὁποῖες ἐν τῷ μέτρῳ τοῦ δυνατοῦ καί ὑπὸ τό πνεῦμα τῆς συνταγματικῆς ἐξουσιοδοτήσεως διὰ τῶν διατάξεων του τῆς Ἐκκλησίας νά ρυθμίζῃ παρόμοια θέματα νομοθετικῶς, θά ἔπρεπε νά θεραπευθοῦν, ὥστε ὁ Καταστατικός Χάρτης, πέραν τῶν ἤδη ἐπενεχθέντων τροποποιήσεων τίς ὁποῖες ὑπέστη, νά βαίνει συνεχῶς βελτιούμενος.

¹²⁸ Βλ. Σωτηρίου Λύτρα, “*Ἡ ὀργάνωσις τῆς Δημόσιας Διοικήσεως εἰς τό Διοικητικὸ Δίκαιο*”, (ἐπιμ. Κ. Γιαννακόπουλος), ἐκδόσεις Σάκκουλα, Ἀθήνα-Κομοτηνὴ 2004, σελ. 132.

¹²⁹ Ἡ ὁποία σημειωτέον ἔγινε “ἀπὸ τήν ἴδια Ἀναθεωρητικήν Βουλὴν ἡ ὁποία ἐψήφισε καί τό ἰσχύον Σύνταγμα τοῦ 1975 καί διὰ τοῦτον τόν λόγον καί μόνον ἀποτελεῖ μίαν αὐθεντικήν καί συναινετικήν νομοθετικήν ἀνάπτυξιν τοῦ συνταγματικοῦ πλαισίου ἀπὸ τόν κοινόν νομοθέτην, ἀλλὰ ταυτοχρόνως ἀποκλείει κάθε ἄλλην χρηστικήν ἢ καταχρηστικήν ἐρμηνείαν”. (Βλ. Βλασίου Φειδᾶ, “*Ἡ λειτουργία τῶν διακριτῶν ρόλων Ἐκκλησίας καί Κράτους καί ἡ εὐθύνη τῆς Πολιτείας*”, Περιοδικόν ΕΚΚΛΗΣΙΑ, 78/3, Ἀθῆναι 2001, σελ. 244).

Ὁ Σεβασμιώτατος Σύρου κ. Δωρόθεος (Πολυκανδριώτης) εἰς τὴν ἤδη μνημονευθεῖσαν ὁμιλίαν του εἰς τὴν Διαρκῆ Ἱεράν Σύνοδον τὴν 9ην Ὀκτωβρίου 2017 μέ τὴν εὐκαιρίαν τῆς τεσσαρακονταετοῦς ἐπετείου ἀπὸ τῆς ψηφίσεως τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου, εἰς τὴν ὁποίαν ἐνδελεχῶς ἀνεφέρθη εἰς τὴν ἱστορικὴν διαδρομὴν τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου καὶ εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ἡμεῖς πολλές φορές ἀνεφέρθημεν κατὰ τὴν πραγμάτευσιν τοῦ θέματός μας εἰς τὴν παροῦσαν,¹³⁰ ἐκεῖ λοιπὸν προτείνει τὴν ρύθμισιν ὠρισμένων ἐνδεικτικῶς ἀναφερομένων παρομοίων ἐλλείψεων καὶ ἀδυναμιῶν, μέ τίς ὁποῖες, ὅπως καταθέτει, ἔχει ἤδη ἀσχοληθεῖ ἡ Διαρκὴς Ἱερά Σύνοδος. Καὶ αὐτὰ εἶναι:

1. Σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Κράτους: «Προτείνεται ἡ εἰσαγωγή γενικῆς νομοθετικῆς ρήτρας, ὅπως ἡ ἀνάλογος τοῦ σχεδίου τῆς κληρικολαϊκῆς ἐπιτροπῆς τοῦ 1962, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν ἡ Πολιτεία δέν θά νομοθετῇ ἐπὶ ἐσωτερικῶν ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων αὐτοβούλως, χωρὶς τὴν προηγουμένην γνώσιν καὶ συναίνεσιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Παρόμοια ρύθμισις θά διασφαλίζῃ τὴν ἀκεραιότητα τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου καὶ θά λειτουργεῖ ἀποτρεπτικῶς ὡς πρὸς τίς μονομερεῖς πολιτειακές ἐπεμβάσεις, μέ τὴν ταυτόχρονον καθιέρωσιν παγίων κανόνων ἀσφαλοῦς νομοθετήσεως εἰς τίς σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας».¹³¹

2. Ἴδρυσις Ἐνοριῶν καὶ Μονῶν διὰ Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. «Προτείνεται ἡ τροποποίησις ἀφ' ἑνός του ἄρθρου 39, ὥστε Ἱερά Μονὴ νά ἰδρῦται πλέον μέ Κανονισμόν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, δημοσιευόμενον εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως, ὅπως τὰ αὐτό θά πρέπη νά ἀκολουθεῖται διὰ τὴν ἴδρυσιν ἢ κατάργησιν Ἐνοριῶν, καθ' ὅσον καὶ εἰς τίς δύο περιπτώσεις πρόκειται περί Ν.Π.Δ.Δ. καὶ ἔχουν ἀμφοτέρα συγκεκριμένην ἐδαφικὴν περιφέρειαν καὶ διὰ τὸν λόγον αὐτόν ὡς ἀποτελοῦντα περιπτώσεις ἐσωτερικῶν ζητημάτων τοπικῆς ὀργανώσεως τῆς

¹³⁰ Δωροθέου (Πολυκανδριώτου), Μητροπολίτου Σύρου, «*Ἀμφιετηρὶς Τεσσαρακονταετίας Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (Ν. 590/1977)*», Ὁμιλία πρὸς τὴν Δ.Ι.Σ., 9-9-2017, Περιοδικὸν ΕΚΚΛΗΣΙΑ, ἔτος 94, Τεύχος 10, Ἀθῆναι, Νοέμβριος 2017.

¹³¹ Ἐπανερχόμενοι ἐδῶ εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἀρχῆς «νόμῳ κρατούσης Πολιτείας», ἀναφέρομεν καὶ τὴν ἐκπεφρασμένην ἄποψιν ὅτι ἡ ἐν λόγῳ ἀρχὴ εἰς τὴν πρᾶξιν ποτέ δέν ἐλειτούργησεν ἀκραιφνῶς καὶ ἀκεραίως καὶ μονομερῶς ἀπὸ πλευρᾶς Πολιτείας ἀλλὰ κυρίως ἀκολουθήθηκεν ἡ ἀρχὴ τῆς «συναλληλίας», παρά τίς κατὰ καιροῦς ἀποκλίσεις ἀπὸ τὴν ἀνωτέρω πρακτικὴν ἀπὸ διάφορα κυβερνητικὰ καθεστῶτα. Ἀφοῦ πάντοτε ἡ Πολιτεία ἐπιζητοῦσεν, ἀκόμη καὶ εἰς τὰς περιπτώσεις αὐθαιρέτων ἐπεμβάσεων της, τὴν σύμφωνον γνώμην τῆς Ἐκκλησίας, ὥστε νά θεωρεῖται ὅτι, ὡς μεῖζον, προέχει ἡ ὁμόφωνος γνώμη τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀκολουθεῖ ἡ νομοθετικὴ πρᾶξις τῆς Πολιτείας. Ἡ Πολιτεία δηλαδὴ δέν ἤμπορεῖ νά νομοθετῇ μονομερῶς διὰ λογαριασμόν τῆς Ἐκκλησίας, ἀκόμη καὶ διὰ τὰ πλέον ἀπλά διοικητικὰ τῆς ζητήματα, χωρὶς νά ζητήσῃ ἡ Ἐκκλησία τὴν νομοθετικὴν τους ρύθμισιν ἀπὸ τὴν Πολιτείαν, καθὼς εἰς κάθε περίπτωσιν, δέν θά πρέπη κάθε παρομοία ρύθμισις νά προσκρούῃ εἰς τὴν συνταγματικῶς καθιερωμένην ἀρχὴν τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας, τοὺς ἱερούς Κανόνες καὶ τίς παραδόσεις τῆς Ἐκκλησίας καὶ βεβαίως εἰς τὰς διατάξεις τοῦ Π.Σ.Τ. τοῦ 1850 καὶ τῆς Π.Σ.Π. τοῦ 1928. Κάθε ἐναντία τακτικὴ, θά διεσάλευε τίς ὑπὸ τὸ σύστημα τῆς «συναλληλίας» σχέσεις τῶν δύο θεσμῶν, τὸ ὅποῖον λειτουργεῖ εἰς τὸ πλαίσιον τῆς ἀρχῆς τῆς «νόμῳ κρατούσης Πολιτείας», ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ὁποίας ἐμποδίζει τὴν Πολιτείαν νά κυριαρχήσῃ (ὅπως αὐτὸ συνέβαινε ἐπὶ Ὀθωνος καὶ Ἀντιβασιλείας λ.χ.) ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας, ὡς δυνάστης αὐτῆς καὶ ὄχι ὡς ἀγαθὸς ἐπόπτης καὶ προστάτης, καὶ νά πράττῃ νομοθετικῶς χωρὶς τὴν σύμφωνον γνώμην της. (Πρβλ. καὶ Κωνσταντίνου Ραμιώτου, ὁ.ἀ., σελ. 97-103). Καὶ τοῦτο σημαίνει ὅτι ἡ Πολιτεία «ὑπερτερεῖ» μὲν κατὰ τὰ ἀνωτέρω σχήματα τῆς «συναλληλίας» καὶ τῆς «νόμῳ κρατούσης Πολιτείας», ἀλλὰ δέν κατεξουσιάζει κυριαρχικῶς, ὅπως συνέβαινε πολλές φορές κατὰ τὸ παρελθόν, τὴν Ἐκκλησίαν. (Βλ. καὶ Μιχαὴλ Σταθοπούλου, «Ὁ χωρισμὸς Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας», Ἐφημερὶς ΤΑ ΝΕΑ, Φύλλον τῆς 23-9-1987, σελ. 4).

Ἐκκλησίας, εἶναι δυνατόν ἡ ἰδρυτική των νομοθετική σύσταση νά γίνεται ἀπό τήν Ἱεράν Σύνοδον, κατά τήν ἔννοιαν τοῦ ἄρθρου 43 § 2 τοῦ Συντάγματος».

3. Ἐκδοσις Κανονισμοῦ Ἱερῶν Μονῶν. “Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ προβλεπόμενα ἀπό τό ἄρθρον 33§ τοῦ προϊσχύσαντος Καταστατικοῦ Χάρτου (Νομοθετικόν Διάταγμα 126/1969) διά τήν ἔκδοσιν Γενικοῦ Κανονισμοῦ περί Ἱερῶν Μονῶν καί Ἑσυχαστηρίων, βάσει τοῦ κατ’ αὐτόν ἐκδοθέντος 39/1972 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεραῆς Συνόδου “Περί τῶν ἐν Ἑλλάδι Ἱερῶν Μονῶν καί Ἑσυχαστηρίων” – ὁ ὁποῖος ἰσχύει καί σήμερα – ὁ νῦν ἰσχύων 590/1977 εἰς τό ἄρθρον 39 § 10 προβλέπει τήν ἔκδοσιν Κανονισμοῦ τῶν ὀρθοδόξων Ἑσυχαστηρίων ἀπό τήν Ι.Σ.Ι., ὄχι ὁμως καί τῶν Ἱερῶν Μονῶν. Καί κατά τοῦτο προτείνεται ἡ ἐπέκτασις τῆς νομοθετικῆς ἐξουσιοδοτήσεως καί διά τίς Ἱερές Μονές. Ὅσον ἀφορᾷ δέ εἰς τὰ Ἱερά Ἑσυχαστήρια τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται ὡς ἐκκλησιαστικά πρόσωπα ἰδιωτικοῦ δικαίου εἰς τό ἄρθρον 39 τοῦ 590/1977, προτείνεται ἡ ρητή ἀπαρίθμησις των εἰς τόν κατάλογον ἐκκλησιαστικῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου καί ἰδιωτικοῦ δικαίου τοῦ ἄρθρου 1 § 4 τοῦ αὐτοῦ νόμου, διά καθαρῶς νομοτεχνικούς λόγους, ἀλλά καί διά λόγους ἐνιαίας ἀντιμετωπίσεως, ἡ ὑπαγωγή των εἰς τήν ἐποπτεῖαν τοῦ ἐπιχωρίου Μητροπολίτου, ὅπως τοῦτο συμβαίνει διά τίς Ἱερές Μονές, κατά τό ἄρθρον 39 § 6 τοῦ 590/1977, καθ’ ὅσον καί τὰ Ἱερά Ἑσυχαστήρια εἶναι ὅμοια μέ τίς Ἱερές Μονές ἐκκλησιαστικά πρόσωπα, μέ μόνην διαφοράν ὅτι ἔχουν νομικήν μορφήν ἰδιωτικοῦ δικαίου καί κατά τὰ ἀνωτέρω ἔπρεπε καί αὐτά νά ὑπόκεινται εἰς τήν ἐποπτεῖαν καί τόν ἔλεγχον τοῦ ἐπιχωρίου Μητροπολίτου ἐπὶ τῶν πνευματικῶν, διοικητικῶν καί διαχειριστικῶν ζητημάτων των”.

4. Θέματα ἐγγάμου καί ἀγάμου κλήρου. “Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τήν ἔννομον σχέσιν τῶν Ἐφημερίων μέ τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, προτείνεται νά καταστή διάταξις θετικοῦ δικαίου ἡ παγιωμένη πλέον νομολογία τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας διά τῆς ὁποίας οἱ κληρικοί μέ τήν κατάληψιν ἐφημεριακῆς θέσεως εἰς Ἑνορίαν, ἡ ὁποία εἶναι Νομικόν Πρόσωπον Δημοσίου Δικαίου, δέν θεωροῦνται “ὑπάλληλοι” μέ τήν ἔννοιαν τοῦ ἄρθρου 103 τοῦ Συντάγματος, ἀλλά θρησκευτικοί λειτουργοί, καί οἱ ὑπηρεσίες, οἱ ὁποῖες παρέχονται ἀπ’ αὐτούς κατά τήν ἄσκησιν τοῦ λειτουργήματός των, εἴτε θρησκευτικές εἴτε διοικητικές, εἶναι ἀναπόσπαστον μέρος τῆς λειτουργίας τῆς θείας Λατρείας, οἱ ὁποῖες μάλιστα συνδέονται ἀμέσως μέ τόν τόπον ἀσκήσεώς της, δηλαδή τόν Ἱερόν Ναόν. Εἰς τό σημεῖον αὐτό θά πρέπη νά ἀναφερθῇ καί ἡ ἀπόφασις τῆς Δ.Ι.Σ. διά τήν ἐξομοίωσιν τοῦ καθεστῶτος τῶν ἀγάμων κληρικῶν καί τῶν ἱερομονάχων, οἱ ὁποῖοι μέχρι τότε ὑπηρετοῦσαν ὡς “προσωρινοί” ἐφημέριοι, κατά τό ἄρθρον 37 § 2 τοῦ 590/1977, μέ ἐκεῖνο τῶν ἐγγάμων ἐφημερίων, οἱ ὁποῖοι ὑπηρετοῦν ὡς “μόνιμοι”, ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι σήμερα οἱ Ἑνορίες στελεχώνονται καί ἀπό ἀγάμους κληρικούς καί ἱερομονάχους, ὑπό τήν αἴρεσιν ὁμως τῆς δυνατότητος ἀνακλήσεως τοῦ διορισμοῦ τῶν τελευταίων (τῶν ἱερομονάχων), ὅταν ὁ Μητροπολίτης κρίνῃ ὅτι πρέπει νά ἐπιστρέψουν εἰς τήν Μονήν τῆς μετανοίας τῶν. Ὅσον ἀφορᾷ δέ εἰς τό ζήτημα

τῶν ὀργανικῶν θέσεων καί τῆς μισθοδοσίας τοῦ ἡμερησίου κλήρου ἀπό τόν τακτικό προϋπολογισμό τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας καί Θρησκευμάτων μέ τήν κατάργησιν τοῦ ἐκτός προϋπολογισμοῦ εἰδικοῦ λογαριασμοῦ (“Κεφάλαιον πρὸς πληρωμὴν μισθοῦ ἡμερησίου κλήρου”) μέ τόν νόμον 4111/2013 καί ὑπὸ τὸ ζήτημα τῆς ὑποχρέωσης ἀναλογίας μεταξὺ ἀποχωρήσεων καί προσλήψεων κατὰ ποσοστὸν 1 πρὸς 5, προτείνεται ὁ καθορισμὸς καί ἡ κατανομή τῶν ὀργανικῶν θέσεων τῶν ἡμερησίων, διακόνων καί ἱεροκηρῦκων νά γίνεται διὰ Κανονισμῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ὅπως συμβαίνει καί μέ τοὺς λοιποὺς φορεῖς τῆς Δημοσίας Διοικήσεως, οἱ ὅποιοι καταρτίζουν ἐκεῖνοι τοὺς ὀργανισμοὺς των δι’ ὀργανογραμμάτων”.

5. Θέματα ἐκκλησιαστικῆς δικαιοσύνης. “Ἐπειδὴ κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ 1988 κρίσιν καί ἀπόφασιν τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας τὰ ἐκκλησιαστικά δικαστήρια δέν ἀποτελοῦν, ὡς εἶναι φυσικόν, κλάδον τῆς τακτικῆς δικαιοσύνης -κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἄρθρου 87 τοῦ Συντάγματος – ἀφοῦ τὸ δίκαιον τῶν Κληρικῶν καί τῶν Μοναχῶν ἀποτελεῖ ἐσωτερικόν ζήτημα τῆς Ἐκκλησίας, προτείνεται νά προβλεφθῇ νομοθετικὴ ἐξουσιοδότησις, διὰ τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου, διὰ τὴν ψήφισιν ἀπὸ τὴν Ἱεράν Σύνοδον σχετικοῦ Κανονισμοῦ, τόν ὅποιον θά ἐφαρμόζουν τὰ ἀρμόδια ὄργανά της, τῶν ὁποίων ὅμως οἱ ἀποφάσεις θά ὑπόκεινται εἰς τόν δικαστικόν ἔλεγχον καί τὰ κριτήρια τῆς νομολογίας. Εἰς τὸ αὐτόν κλίμα κινεῖται καί τὸ ζήτημα ἀπονομῆς χάριτος εἰς Κληρικούς καί Μοναχοὺς, τιμωρηθέντας μέ ἐκκλησιαστικὴν (πειθαρχικὴν) ποινὴν ἀπὸ τὰ ἀρμόδια ὄργανα τῆς Ἐκκλησίας διὰ παραβάσεις τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ἀπονομή χάριτος ἐπιφυλάσσεται μόνον εἰς τόν Πρόεδρον τῆς Δημοκρατίας, μέ τὴν ἰσχύν, καί σήμερον, τοῦ ἄρθρου 155 τοῦ Νόμου 5383/1932. Γίνεται πρότασις λοιπὸν τοῦτο νά ἐπιφυλαχθῇ εἰς τὴν ἀποκλειστικὴν ἀρμοδιότητα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου διὰ τὴν ἀπονομὴν χάριτος, χωρὶς τὴν παρέμβασιν τῆς Πολιτείας. Συναφές πρὸς τὰ ἀνωτέρω δικονομικά ζητήματα εἶναι καὶ ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἀφορᾷ εἰς τὰ δικονομικά δικαιώματα τοῦ Ἐπισκόπου, ὁ ὅποιος, κατὰ τὸ ἄρθρον 34 § 8 τοῦ 590/1977 (τὴν λεγομένην “τροπολογίαν Κακλαμάνη”) εἶναι δυνατόν νά ὑποστῇ ἐξάμηνον διαθεσιμότητα καί ὀριστικὴν ἔκπτωσιν ἀπὸ τόν θρόνον του ἀκόμη καί ἂν δέν ἔχει διαπράξῃ ἐκκλησιαστικόν ἀδίκημα, οὔτε διώκεται πειθαρχικῶς, οὔτε ἔχει προσαχθῇ εἰς πειθαρχικὴν δίκην. Αὐτῆς τῆς “τροπολογίας” προτείνεται ἡ κατάργησις”.¹³²

Καί ἄλλες τροποποιήσεις ἐπὶ τὰ βελτίω θά ἦτο δυνατόν νά ἀναζητηθοῦν καί νά γίνουν οἱ ἀντίστοιχες προτάσεις – καί ἤδη τοῦτο γίνεται – διὰ τὴν ἐπίλυσιν διὰ τῆς κανονικῆς ὁδοῦ ζητημάτων καί προβλημάτων τῆς ἐκκλησιαστικῆς, κατὰ τὰ μέχρι τώρα διαληφθέντα, ζωῆς καί τῆς σχεσιακῆς καταστάσεως Ἐκκλησίας καί Πολιτείας, (ὅπως ἐπὶ παραδείγματι ἡ ρύθμισις τοῦ καθεστώτος τῶν Κοιμητηριακῶν Ναῶν καί τῶν Ἐνοριακῶν Κοιμητηρίων), τὰ ὁποία ὑπὸ τὸ πνεῦμα τῆς συναλληλίας

¹³² Βλ. Δωροθέου Πολυκανδριώτου, ὁ.ἀ., σελ. 727-730.

καί τῆς καλῆς συνεργασίας, τῆς συνέσεως καί τοῦ ἀλληλοσεβασμοῦ τῶν θεσμῶν τῆς Ἐκκλησίας καί τῆς Πολιτείας θά ἤμποροῦσαν νά ἐπιλυθοῦν ἐπ' ὠφελεία καί τῶν δύο καί κυρίως τοῦ ἐλληνικοῦ Λαοῦ, εἰς τήν διακονίαν τοῦ ὁποίου καί οἱ δύο ἔχουν ταχθῆ.

ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ

ΤΑ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΚΑΘΕΣΤΩΤΑ

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, ἡ κατ' ἐπαγγελίαν τοῦ θεοῦ ἰδρυτοῦ Της ὑπάρχουσα καί δρῶσα εἰς τόν κόσμον, ἀποτελεῖ μίαν κοινότητα Αὐτοκεφάλων καί Αὐτονόμων Ἐκκλησιῶν, συνδεομένων ἀπολύτως μεταξύ των ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς ἐνότητος εἰς τήν πίστιν καί τήν κανονικήν τάξιν, ὅπως εἶδομεν ἕως τώρα, καί μάλιστα τῆς ἐνότητος, τῆς ἄνωθεν δοθείσης (ιδεῖ καί τήν “ἀρχιερατικήν προσευχήν τοῦ Κυρίου”, Ἰω. 17, 11-12).¹³³

Οἱ Αὐτοκέφαλες αὐτές Ἐκκλησίες καί ὑπό τό πνεῦμα τῆς ἐνότητος καί τῆς μεταξύ των κοινωνίας – ὡς κριτηρίου ἀλλά καί ἀποδείξεως τῆς ἐνότητος – τελοῦν ὑπό τό σύστημα τῆς ἰσοτιμίας, καθῶς τήν ἀνωτάτην αὐθεντίαν εἰς τήν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν συνιστᾷ ἡ Οἰκουμενική Σύνοδος καί ὄχι μία τοπική Ἐκκλησία ἢ μέρος τῆς καθόλου Ἐκκλησίας ἢ ἓνα πρόσωπον ὅπως συμβαίνει εἰς τήν ρωμαιοκαθολικήν Ἐκκλησίαν τῆς ὁποίας ἀνωτάτη αὐθεντία εἶναι ὁ Πάπας.¹³⁴ Κατά τό σύστημα αὐτό τῆς ἰσοτιμίας τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον ἔχει ἀπλῶς τήν θέσιν τοῦ πρώτου μεταξύ ἴσων (*primus inter pares*), χωρίς τό δικαίωμα τῆς ἀναμείξεως εἰς τήν ἐσωτερικήν λειτουργίαν τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν.¹³⁵ Ἔτσι, μετά τά ἀνωτέρω ἐκτεθέντα, ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία διαρθρώνεται ἱεραρχικῶς κατὰ τάξιν ὡς ἐξῆς: Τά πρεσβυγενῆ Πατριαρχεῖα Κωνσταντινουπόλεως καί Νέας Ρώμης,¹³⁶ ἀνεγνωρισμένον ἀπό τήν Β' Οἰκουμενικήν Σύνοδον, καί μέ ἐδαφικήν δικαιοδοσίαν τήν μεγαλυτέραν ὅλων τῶν πρεσβυγενῶν Πατριαρχείων ἐκτεινομένην σήμερον εἰς τέσσαρας ἠπείρους ὅπου μετά τήν Ἀρχιεπισκοπήν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καί τίς ἄλλες Μητροπόλεις του εἰς τήν τουρκικήν καί τήν ἑλληνικήν ἐπικράτειαν, ἀκολουθοῦν ἡ Ἀρχιεπισκοπή

¹³³ Βλ. Ἰωάννου Κονιδάρη, “*Ἰδιαίτερα ἐκκλησιαστικά καθεστῶτα στήν ἐλληνική ἐπικράτεια*”, ἐκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη 2017, σελ. 8.

¹³⁴ Καθ' ὅσον ἀπό τοῦ ὀριστικοῦ σχίσματος τό 1054, ἡ δυτική Ἐκκλησία ἀπεκόπη τῆς καθόλου Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία μέχρι τότε ἐλειτουροῦσε μέ τό συνοδικόν σύστημα καί εἰς τό πλαίσιον τῆς πενταρχίας τῶν Πρεσβυγενῶν Πατριαρχείων καί εἰς τό ὅποιον μετεῖχε καί ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρώμης, ὡς πρωτόθρονος μάλιστα, ἐνῶ ἀπό τότε ἔπαυσε τοῦτο, ἡ πενταρχία δηλαδή.

¹³⁵ “Τά ὅρια τῆς δικαιοδοσίας τῶν τεσσάρων πρεσβυγενῶν Πατριαρχείων τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, τῶν νεωτέρων Πατριαρχείων καί τῶν Αὐτοκεφάλων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἔχουν σαφῶς προσδιορισθῆ μέ ἀποφάσεις διά τῶν Κανόνων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ἢ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὡς πρωτοθρόνου κατὰ τά ἀνωτέρω Ἐκκλησίας, καί τά ὅποια ὅρια δέν ἔμποροῦν νά μεταβληθοῦν μέ αὐθαίρετον τρόπον, εἰμή μόνον μέ νεωτέραν ἀπόφασιν τοῦ ἀρμοδίου ὄργανου τῆς Ἐκκλησίας, τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἐν προκειμένῳ, ἀλλά δεδομένου ὅτι πλέον δέν ὑφίσταται δυνατότης συγκλήσεως Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τοῦτο ἔμπορεῖ νά γίνη μέ ἀπόφασιν ἰσοτίμου τουλάχιστον ὄργανου ἢ ἀνωτέρου ἐκείνου, τό ὅποιον ἔλαβε τήν συγκεκριμένην κατὰ περίπτωσιν ἀπόφασιν”. (Βλ. Ἰωάννου Κονιδάρη, ὁ.ἀ., σελ. 9).

¹³⁶ Ἡ ἔκφρασις “Νέας Ρώμης”, ἔρχεται νά μᾶς ἐνθυμίση τήν ἐποχήν τοῦ συστήματος τῆς πενταρχίας, ὅπου μετά τήν κατὰ τό σύστημα αὐτό τάξιν πρωτόθρονον Ἐκκλησίαν τῆς Ρώμης, ἀκολουθοῦσεν ἡ Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῆς Νέας Ρώμης, ὡς πρωτευούσης τῆς Αὐτοκρατορίας, καί ἡ ὁποία μετά τό Σχίσμα καί τήν ἐξ αὐτοῦ προκληθεῖσαν ἀποκοπήν τῆς πρώτης ἔλαβε τήν πρωτόθρονον θέσιν, τήν ὁποία ἐκείνη κατεῖχεν ἕως τότε, τοῦ συστήματος τῆς πενταρχίας μή ὑφισταμένου ἔκτοτε, ἐξ οὗ καί ἡ ἀδυναμία συγκλήσεως Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

καί οἱ Μητροπόλεις τῆς ἀμερικανικῆς ἡπείρου Βορείου καί Νοτίου, ἡ Ἀρχιεπισκοπή καί οἱ Μητροπόλεις τῆς Αὐστραλίας καί τῆς Νέας Ζηλανδίας, οἱ Μητροπόλεις Χόνγκ-Κόνγκ, Κορέας καί Σιγκαπούρης εἰς τήν ἀσιατικὴν ἡπειρον καί ἡ Ἀρχιεπισκοπή Θυατείρων καί Μεγάλης Βρεταννίας μέ τίς λοιπές Μητροπόλεις εἰς τήν Εὐρώπην. Ἀκολουθεῖ τό Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας, ἀνεγνωρισμένον ἀπό τήν Α΄ Οἰκουμενικὴν Σύνοδον μέ δικαιοδοσίαν καθ' ὅλην τήν ἀφρικανικὴν ἡπειρον, τό Πατριαρχεῖον Ἀντοχείας ἀνεγνωρισμένον ἀπό τήν Α΄ Οἰκουμενικὴν Σύνοδον μέ δικαιοδοσίαν εἰς τήν Μέσην Ἀνατολήν καί τό Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων, ἀνεγνωρισμένον ἀπό τήν Δ΄ Οἰκουμενικὴν Σύνοδον μέ δικαιοδοσίαν εἰς τό Ἰσραήλ, τήν Ἰορδανίαν καί τὰ παλαιστινιακά ἐδάφη καί ὑπό χαλαράν ἐξάρτησιν ἡ Ἀρχιεπισκοπή Σινᾶ, ἡ Ἱερά Μονή τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης δηλαδή. Κατόπιν, τὰ νεώτερα Πατριαρχεῖα: τῆς Ρωσίας ἀνεγνωρισμένον μέ συνοδικές ἀποφάσεις τῶν ἐτῶν 1589 καί 1593, τῆς Σερβίας τό 1919, τῆς Ρουμανίας τό 1925, τῆς Βουλγαρίας (μετά τίς γνωστές μακροχρόνιες περιπέτειες τοῦ ἐγεργέντος εἰς αὐτήν ζητήματος τοῦ ἐθνοφυλετισμοῦ) τό 1961 καί τῆς Γεωργίας τό 1990. Εἰς τήν ἱεραρχικὴν αὐτὴν τάξιν τέλος εὐρίσκονται οἱ Αὐτοκέφαλες Ἐκκλησίες (χωρὶς νά χαρακτηρίζονται ὡς Πατριαρχεῖα): τῆς Κύπρου, ἀνεγνωρισμένης ἀπό τήν Γ΄ Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, τῆς Ἑλλάδος μέ τόν Πατριαρχικόν Τόμον τοῦ 1850 (ὅπως εἰς τὰ προηγούμενα διετρέξαμεν), τῆς Πολωνίας τό 1924, τῆς Ἀλβανίας τό 1937 καί τό 1992 καί τῆς Τσεχίας καί Σλοβακίας τό 1998 μέ ἀντίστοιχες ἀποφάσεις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Καί διὰ νά ὀλοκληρωθῇ ἡ διάρθρωσις τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, θά σημειώσωμεν ἐδῶ, ὅτι εἰς τό κλίμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὑπάγονται καί οἱ Αὐτόνομες Ἀρχιεπισκοπή τῆς Φιλανδίας καί ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑσθονίας ἀπό τό 1923.

“ Ὡς πρὸς τήν διάρθρωσιν των τώρα, κάθε Αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία (ὡς Αὐτοκεφάλων νοουμένων βεβαίως καί τῶν Πατριαρχείων) ἀπαρτίζεται ἀπὸ Ἐπισκοπές καί ἐκάστη ἐξ αὐτῶν εἰς Ἐνορίες. Οἱ Ἐπίσκοποι ὅλοι ἐκάστης Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας συναπαρτίζουν τήν Σύνοδον τῆς Ἱεραρχίας ἢ ὁποία καί εἶναι τό ἀνώτατον διοικητικόν ὄργανον τῆς Ἐκκλησίας αὐτῆς. Συμβαίνει ὅμως, σέ πολλές ἀπὸ τίς Αὐτοκέφαλες Ἐκκλησίες νά λειτουργῇ καί μία Διαρκῆ Σύνοδος ἀπὸ ὀρισμένον ἀριθμὸν Ἐπισκόπων, ἢ ὁποία ἐκπροσωπεῖ τήν Σύνοδον τῆς Ἱεραρχίας (ὅπως ἀνωτέρω διεσαφίσθη, ὅταν ὠμιλήσαμεν διὰ τήν Διαρκῆ Ἱεράν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος). Ὅλες αὐτές οἱ Αὐτοκέφαλες Ἐκκλησίες, ὀργανώνονται καί διοικοῦνται μέ ἰδικόν της ἢ κάθε μία Καταστατικόν Χάρτην, ὅμως μεταξύ των ὑπάρχουν διαφορές βεβαίως, οἱ ὁποῖες ὅμως οὐδόλως καί ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει ἀλλοιώνουν, ἀφοῦ στηρίζονται εἰς τήν αὐθεντίαν τῶν ἱερῶν Κανόνων, οἱ ὁποῖοι εἶναι κοινοί διὰ τήν καθόλου Ἐκκλησίαν, τόν συνοδικόν (δημοκρατικόν) χαρακτήρα τῆς

Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, τῆς καθόλου καί τῶν ἐπιμέρους, διά τῆς ἀρχῆς τῆς ἰσοτιμίας τῶν Ἐπισκόπων της, ὅπως ἀνωτέρω διεγράφη”.¹³⁷

* * * * *

Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω, λοιπόν, καί ὅπως προηγουμένως εἰς τόν οἰκεῖον τόπον ἀνεφέρθη, ὑπενθυμίζεται ἐδῶ τό γεγονός τῆς ὑπάρξεως εἰς τήν ἑλληνικήν ἐπικράτειαν τεσσάρων ἐκκλησιαστικῶν καθεστώτων, διά τό καθένα ἀπό τά ὅποια ἰσχύει καί τό ἀντίστοιχον σύστημα κανόνων ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου ὅσον ἀφορᾷ εἰς τήν ὀργάνωσιν καί διοίκησιν ἐκάστου ἐξ αὐτῶν καθεστώτος καί βεβαίως μέ παράλληλον ὀρθόδοξον δογματικήν κατεύθυνσιν ὄλων, καί τῶν τεσσάρων καθεστώτων, ὅπως εἶδομεν. Καί αὐτά εἶναι:

I. Τό καθεστῶς, μετά τοῦ ἀντιστοίχου δικαίου, τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος εἰς τό ὅποιον περιλαμβάνονται καί οἱ Μητροπόλεις τῶν Νέων Χωρῶν, οἱ ὅποιες παρεχωρήθησαν μέ τήν Π.Σ.Π. τοῦ 1928 εἰς τήν ἑλληνικήν Ἐκκλησίαν “ἐπιτροπικῶς” πρὸς διοίκησιν “ἐν τοῖς ἐπί μέρους”, καθὼς ἐξακολουθοῦν νά ἀνήκουν κανονικῶς εἰς τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον.¹³⁸ Εἰς τό καθεστῶς

¹³⁷ Βλ. Ἰωάννου Κονιδάρη, ὁ.ἀ., σελ. 8-10.

¹³⁸ Ὅπως εἶδομεν εἰς τά προηγουμένα, τό ἰσχύον Σύνταγμα ὀρίζει ὅτι “τό ὑφιστάμενον εἰς ὠρισμένας περιοχάς τοῦ Κράτους ἐκκλησιαστικόν καθεστῶς δέν ἀντίκειται εἰς τὰς διατάξεις τῆς προηγουμένης παραγράφου (ἄρθρον 3 § 2), ἡ ὅποια διάταξις ἀναφέρεται βεβαίως τόσον εἰς τήν Αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος ὅσον καί εἰς τὰς Μητροπόλεις τῶν Νέων Χωρῶν, κατὰ τήν Π.Σ.Π. τοῦ 1928, καί ἀποτελοῦν ἀμφότερες ἐνιαίαν διοικητικήν ἐνότητα, καθ’ ὅσον οἱ Νέες Χῶρες δέν νοοῦνται ὅτι ἀποτελοῦν ἰδιαιτερον ἐκκλησιαστικόν καθεστῶς, ὅπως ἐσφαλμένως ἔχει ὑποστηρικθῆ ἀφοῦ: κατὰ τό Σύνταγμα τοῦ 1927 ὠρίζετο, διά πρώτην φοράν εἰς συνταγματικόν κείμενον, ὅτι “εἰς τήν ἀληθῆ ἐννοίαν τοῦ ἄρθρου 1 δέν ἀντίκειται ἡ ἐν ταῖς Νέαις Χώραις καί τῇ Κρήτῃ ὑφισταμένη ἐκκλησιαστική κατάστασις” καί τοῦτο ἐξυπακούεται ὅτι ἀφοροῦσε καί τίς δύο αὐτές περιοχές ἐφ’ ὅσον ἡ μέν Ἐκκλησία τῆς Κρήτης εἶχεν ἤδη ἀναγνωρισθῆ ὡς ἡμιαυτόνομη μέ τήν σύμβασιν μεταξύ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καί τῆς Κρητικῆς Πολιτείας τοῦ ἔτους 1900, οἱ δέ Μητροπόλεις τῶν Νέων Χωρῶν δέν εἶχαν παραχωρηθῆ πρὸς διοίκησιν εἰς τήν ἑλληνικήν Ἐκκλησίαν (καθὼς τοῦτο συνέβη ἕνα ἔτος ἀργότερον, τό 1928). Τό πρᾶγμα, παρ’ ὅτι σαφές, ἐν τούτοις δέν κατανοεῖται εὐκόλως ἐξαρχῆς, ἀφοῦ εἰς τήν ἐπομένην χρονικῶς διατύπωσιν τοῦ Συντάγματος τοῦ 1952, ὀρίζεται ὅτι “εἰς τήν ἀληθῆ ἐννοίαν τοῦ ἄρθρου 2 δέν ἀντίκειται ἡ εἰς τὰς Νέας Χώρας ἐκκλησιαστική κατάστασις” καί τοῦτο διότι εἶχεν ἤδη ρυθμισθῆ ἡ ἐκκλησιαστική κατάστασις τῶν Νέων Χωρῶν μέ τήν Π.Σ.Π. τοῦ 1928 καί μέ τόν νόμον 3615/1928, ὅπως εἶδομεν ἀνωτέρω, τά ὅποια ρητῶς ἐξαιροῦσαν τό καθεστῶς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης τό ὅποιον διετήρει τόν “ἄχρι τοῦδε”, ἀπό τοῦ 1900, αὐτόνομον χαρακτήρα του. Ἐδῶ ὁμως, ὁμοῦ μέ τήν ἀναφοράν εἰς τήν Ἐκκλησίαν τῆς Κρήτης, ὡς ἰδιαιτερον ἐκκλησιαστικόν καθεστῶς ἐννοοῦνται καί τὰ Δωδεκάνησα, τά ὅποια ἤδη ἀπό τοῦ 1947 εἶχαν ἐνσωματωθῆ εἰς τήν ἑλληνικήν ἐπικράτειαν. Ἀκολούθησεν ἡ ἐπιλεχθεῖσα διατύπωσις εἰς τὰ συνταγματικά κείμενα τοῦ 1967 καί τοῦ 1974, καί εἶναι ἀκριβέστερη, κατὰ τήν ὁποίαν “ἡ ὑφισταμένη εἰς ὠρισμένας περιοχάς τοῦ Κράτους ἐκκλησιαστική κατάστασις δέν ἀντίκειται εἰς τὰς διατάξεις τῆς προηγουμένης παραγράφου” (ἄρθρον 1 § 3), διατύπωσις ἡ ὅποια υἱοθετήθη ὡς ἔχει, ὅπως ἀνεφέρθη, καί ἀπό τό ἰσχύον Σύνταγμα τοῦ 1975 (ἄρθρον 3 § 2), εἰς τό ὅποιον πλέον καί μέ ρητήν διατύπωσιν, διά πρώτην φοράν, γίνεται ἀναφορά εἰς τόν Π.Σ.Τ. τοῦ 1850 καί τήν Π.Σ.Π. τοῦ 1928 (ἄρθρον 3 § 1 Σ.), καί διά τῆς ὁποίας καθίσταται πλέον σαφές ὅτι ἡ διάταξις αὐτή ἀναφέρεται εἰς τὰ ἐκκλησιαστικά καθεστῶτα τῆς Κρήτης καί τῆς Δωδεκανήσου, ὅχι ὁμως καί εἰς ἐκεῖνο τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἀφοῦ δι’ ἐκεῖνο γίνεται ἰδιαιτέρα μνεῖα μέ τό ἄρθρον 105 τοῦ Συντάγματος. Πλέον σαφές βεβαίως τοῦτο γίνεται μέ τό ἄρθρον 3 § 1, ὅπως εἶδομεν τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (ν. 590/1977) τό ὅποιον ὀρίζει ὅτι “ἡ εἰς Κρήτην, Δωδεκάνησον καί Ἅγιον Ὄρος κρατοῦσα ἐκκλησιαστική κατάστασις, διεπομένη ὑπό τοῦ ἰσχύοντος ἐν αὐτοῖς πατριαρχικοῦ καθεστώτος, δέν θίγεται διά τοῦ παρόντος νόμου”, διάταξιν μέ τήν ὁποίαν, μετά τήν προηγουμένην ἀναφοράν εἰς τήν σύνθεσιν τῆς ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, διασφαλίζονται τά δικαιώματα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

αυτό έχουμε ήδη αναφερθεί κατά την πραγμάτευση του κυρίου μέρους του θέματός μας εις την παρούσα εργασία.

II. Τό συνταγματικῶς κατοχυρωμένον (ἄρθρον 3 § 2 Σ.) καθεστῶς τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐπαρχιῶν τῆς Δωδεκανήσου, ἡ ὁποία ὅπως ἀνεφέρθη ἀνωτέρω, καί μετὰ τὴν ἐνσωμάτωσίν της εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ 1947¹³⁹ ἐξακολουθεῖ νὰ ὑπάγεται ἐκκλησιαστικῶς εἰς τὸ Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον,¹⁴⁰ καί τὴν ἄμεσον κανονικὴν πνευματικὴν καί διοικητικὴν δικαιοδοσίαν του μέ τις κατὰ τὴν τάξιν τοῦ “Συνταγματίου” του Μητροπόλεις, Ρόδου, Κώου καί Νισύρου, Λέρου, Καλύμνου καί Ἀστυπалаίας, Καρπάθου καί Κάσου καί Σύμης ἡ ὁποία μέ τὸν Π.Σ.Τ. 478/2004 ἀπεσπάρθη ἀπὸ τὴν Μητρόπολιν Ρόδου καί ὁμοῦ μετὰ τῶν νήσων Χάλκης, Τήλου καί Μεγίστης (Καστελορίζου) ἀπετέλεσαν ἰδίαν Μητρόπολιν. Τέλος εἰς τις ἐπαρχίες τῆς Δωδεκανήσου περιλαμβάνεται καί ἡ Πατριαρχικὴ Ἐξαρχία Πάτμου μέ ἔδρα τὴν Ἱερὰν Πατριαρχικὴν καί Σταυροπηγιακὴν Μονὴ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου καί περιλαμβάνει τις νήσους Πάτμον, Λειψούς, Ἄρκους καί Ἀγαθονήσιον. Μέ τὸ ἄρθρον 22 § 2 τοῦ Νόμου 4301/2014, οἱ Μητροπόλεις, ἡ Πατριαρχικὴ Ἐξαρχία, οἱ Ἐνορίες καί οἱ Μονές τῆς Δωδεκανήσου (μέ ἐξαιρέσιν τὴν Ἱερὰν Μονὴν Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου Πάτμου) εἶναι ρητῶς Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου. Ἡ ὀργάνωσις καί ἡ διοίκησις τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐπαρχιῶν τῆς Δωδεκανήσου διέπεται κατὰ βάσιν ἀπὸ τὸ κανονικὸν δίκαιον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἀλλὰ καί μέ διάφορες πρόσφατες νομοθετικὲς ρυθμίσεις προβλέπεται καί διὰ τις Μητροπόλεις καί τὴν Πατριαρχικὴν Ἐξαρχίαν Πάτμου εὐθεῖα ἢ ἀναλογικὴ ἐφαρμογὴ κανονιστικῶν πράξεων, οἱ ὁποῖες ἰσχύουν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κρήτης, ἢ καί ἔκδοσις αὐτοτελῶν κανονιστικῶν πράξεων ἀπὸ τοὺς ἐπιχωρίους Μητροπολίτες καί τὸν πατριαρχικόν Ἐξαρχον μετὰ ἀπὸ ἔγκρισίν των ἀπὸ τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τοῦ Πατριαρχείου.

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτό, θὰ πρέπει νὰ ἀναφερθῆ καί τὸ γεγονός τῆς καταρτίσεως ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον, τὸ ἔτος 2002, Σχεδίου Πατριαρχικῆς Διατάξεως “Περὶ τῶν ἐν Δωδεκανήσῳ ἐπαρχιῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου” τὸ ὁποῖον ὑποβλήθην εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας καί Θρησκευμάτων, δὲν ἔχει τύχη μέχρι σήμερον τῆς κυρώσεώς του ἀπὸ τὴν ἐλληνικὴν Πολιτείαν. Τὸ Σχέδιον αὐτὸ εἶναι ἓνας πλήρης ὀργανισμὸς διοικήσεως, ἓνας “Καταστατικὸς Χάρτης”, θὰ ἐλέγομεν, διὰ τις ἐπαρχίες τῆς Δωδεκανήσου, ὁ ὁποῖος διὰ τῶν ἑκατὸν τριάντα πέντε (135) ἁρθρῶν του διαλαμβάνει θεμελιώδεις ἀρχές, τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως (ἐπαρχίες, ποιμενάρχες, ἐνορίες καί ἐνοριακὰ συμβούλια, ἱεροὶ ναοί, ἐφημέριοι, ἱερεῖς μονές καί

(βλ. Ἰωάννου Κονιδάρη, ὁ.ἀ., σελ. 2-3).

¹³⁹ Καί ἡ ἐξάρτησις αὐτῆ τῶν ἰδιαιτέρων ἐκκλησιαστικῶν δικαιοδοσιῶν (Δωδεκανήσου, Κρήτης καί Ἁγίου Ὁρους) ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον, κατὰ τὸν βαθμὸν ἐξαρτήσεως ἑνὸς ἐκάστου, δεικνύει ὅτι αὐτὴ εἶναι καί τὸ κοινὸν κριτήριον διὰ τὸ δίκαιον τὸ ὑφιστάμενον κατὰ τὴν ὑπαρξιν καί τὴν διοικητικὴν λειτουργίαν ἐκάστου.

¹⁴⁰ Μέ τὴν συνθήκην τῶν Παρισίων τῆς 10ης Φεβρουαρίου 1947, ἡ ὁποία ἐκυρώθη μέ τὸ Νομοθετικὸν Διάταγμα 423/1947 καί μέ τὸν Νόμον 518/1948 μέ τὸν ὁποῖον ἔγινε καί τυπικῶς ἡ ἐνσωμάτωσις τῆς Δωδεκανήσου εἰς τὴν ἐλληνικὴν ἐπικράτειαν.

μοναχοί), τήν διδακτικήν διακονίαν (κατήχησις καί κήρυγμα), τήν άγιαστικήν διακονίαν (βάπτισμα, Άγιον Μύρον, μνηστεία καί γάμος, περί τών κεκοιμημένων), τά έκκλησιαστικά πράγματα, τήν έκκλησιαστικήν εϋταξίαν (δικαιοδοτικά όργανα καί άλλα διαδικαστικά) καί άκροτελευτίους διατάξεις (περί έρμηνείας καί έφαρμογής τής Πατριαρχικής Διατάξεως). Είς τό περιεχόμενον αϋτής τής Διατάξεως ήμποροϋν νά άνευρεθοϋν όμοιότητες καί κάποιες διαφορές έν σχέσει πρός τά ισχύοντα είς τίς καταστατικές νομοθεσίες τών άλλων έκκλησιαστικών δικαιοδοσιών, τής Έκκλησίας τής Έλλάδος καί εκείνης τής Κρήτης, είς τήν έλληνικήν έπικράτειαν όπως λ.χ., ή θεμελιώδης ρύθμισις κατά τήν όποιαν τά πατριαρχικά δίκαια είς τήν Δωδεκάνησον άσκοϋνται κυριαρχικώς από τό Οικουμενικό Πατριαρχείο “άνεξαρτήτως πάσης κοσμικής έξουσίας καί έπεμβάσεως”¹⁴¹, τοϋ έκκλησιαστικοϋ καθεστῶτος τών έπαρχιών αϋτῶν όντος “άπαραγράφτου, άμετατρέπτου, άπαραμειώτου καί άπαραβιάστου”. Η ρύθμισις ζητημάτων κοινού ένδιαφέροντος γίνεται μεταξύ Οικουμενικοϋ Πατριαρχείου καί Έλληνικής Κυβερνήσεως “διά συννενοήσεων καί συμφωνιών είς τό πλαίσιον καί τών διεθνῶς κατοχυρωμένων άνθρωπίνων δικαιωμάτων καί έλευθεριών, μάλιστα δέ τοϋ τής θρησκευτικής έλευθερίας”.¹⁴²

III. Τό καθεστῶς τής Αϋτονόμου Έκκλησίας τής Κρήτης, ή όποία ιδρύθηκε από τόν Απόστολον τών Έθνῶν Παϋλον (καί κατά τοϋτο χαρακτηρίζεται ως “άποστολική”) καί είχεν ως Έκκλησία τής Κρήτης ως πρῶτον Έπίσκοπόν της, τόν μαθητήν τοϋ Παύλου Απόστολον Τίτον, ό όποιος καί ώργάνωσε τήν πρώτην τοπικήν χριστιανικήν κοινότητα μέ έδραν τήν Γόρτυνα, καί ή όποία ώργάνωσις άνάγεται είς εκείνους τούς χρόνους μέ τόν σχηματισμόν Συνόδου Έπισκόπων τών μικροτέρων πόλεων τής νήσου υπό τήν προεδρίαν τοϋ Μητροπολίτου Γορτύνης κατά τό κανονικόν μητροπολιτικόν σύστημα, τό όποιον έκτοτε καί παρά τήν ταραχώδη καί πολυκύμαντον ιστορίαν της διεσώθη μέχρι καί σήμερα. Διά τήν ιστορίαν πάντως τής Έκκλησίας τής Κρήτης κομβικά στοιχεΐα ύπῆρξαν ή επάνοδος όριστικῶς από τοϋ έτους 1882 καί έξῆς τής λειτουργίας τής Έπαρχιακής Συνόδου, τό γνωστόν “μητροπολιτικόν ζήτημα”, ή επανάστασις τής νήσου, ή όποία ώδήγησεν είς τήν δημιουργίαν τής Αϋτονόμου Κρητικής Πολιτείας, τό έτος 1898, υπό τόν Άρμοστήν πρίγκηπα Γεώργιον τής Έλλάδος, καί οι εξελίξεις μέ τήν ψήφισιν τοϋ Συντάγματος τής Κρητικής Πολιτείας τόν Απρίλιον τοϋ 1899. Γεγονότα τά όποια ώδήγησαν είς τόν καθορισμόν τοϋ νομοκανονικοϋ πλαισίου λειτουργίας τής Έκκλησίας τής Κρήτης μέ θεμελιῶδες κείμενον τής νομοκανονικής ύποστάσεώς της τήν “Σύμβασιν Οικουμενικοϋ Πατριαρχείου καί Κρητικής Πολιτείας” ή όποία εκυρώθη είς τίς 14 Οκτωβρίου τοϋ 1900, κατά τήν όποιαν άφ’ ενός μέν ό Μητροπολίτης Κρήτης

¹⁴¹ Τό αϋτό βεβαίως προβλέπεται καί διά τήν Έκκλησίαν τής Έλλάδος διά τοϋ Π.Σ.Τ. τοϋ 1850, κατά τόν όποιον ή Έκκλησία διοικείται “κατά τούς θείους καί ιερούς κανόνες έλευθέρως καί άκωλύτως από πάσης κοσμικής επεμβάσεως”, κάτι τό όποιον έν συνεχεία πολλές φορές δέν ετηρήθη, όπως διεπιστώσαμεν άνωτέρω. (Βλ. Ιωάννου Κονιδάρη, ό.ά., σελ. 61-64).

¹⁴² Βλ. Ιωάννου Κονιδάρη, ό.ά., σελ. 63.

ἐκλέγεται ἀπό τριπρόσωπον δελτίον τοῦ Ὑπάτου Ἀρμοστοῦ, ὑπό τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Πατριαρχείου καί οἱ λοιποὶ Ἐπίσκοποι ἀπό τὴν Ἐπισκοπικὴν ὑπό τὸν Μητροπολίτην Σύνοδον, ἀφ' ἑτέρου δέ ἡ Ἐκκλησία τῆς Κρήτης, τῇ συμπράξει τῆς Κρητικῆς Πολιτείας εἶναι “ἐλευθέρα ἵνα κανονίσῃ πάντα τὰ λοιπὰ κατ' αὐτήν”. Ακολούθως κατὰ τὸ Σύνταγμα τῆς Κρητικῆς Πολιτείας τοῦ 1899 καί εἰς ἐκτέλεσιν τῆς Συμβάσεως τοῦ 1900, κατηρτίσθη καί ἐδημοσιεύθη ὁ πρῶτος Καταστατικὸς Χάρτης, Νόμος 276/1900 “Περὶ Καταστατικοῦ Νόμου τῆς ἐν Κρήτῃ Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας” τῆς Κρητικῆς Πολιτείας διὰ τοῦ ὁποίου, ἀκόμη καί μετὰ τὸ Σύνταγμα τῆς Κρητικῆς Πολιτείας τοῦ 1907 μέ τίς αὐτές διὰ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κρήτης διατάξεις τοῦ Συντάγματος τοῦ 1899, θεσμοθετεῖται ἡ κανονικὴ λειτουργία τῆς τοπικῆς Ἐπισκοπικῆς Συνόδου ὑπό τὸν ἐκάστοτε Μητροπολίτην καί διαμορφώνεται καί καθιεροῦται ἓνα πλῆρες νομοκανονικὸν πλαίσιον ἐκκλησιαστικῆς αὐτονομίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης, ὅταν ἡ νῆσος ἐπισήμως ἠνώθη μέ τὴν ὑπόλοιπον Ἑλλάδα τὴν 1ην Δεκεμβρίου τοῦ 1913. Ἐκτοτε καί εἰς τὸ πλαίσιον τῶν μεταξὺ ἐπισυμβάντων γεγονότων εἰς τὴν Χώραν καί τὴν Ἐκκλησίαν, ὅπως τὸ ζήτημα τῶν Νέων Χωρῶν, ὁ ἐθνικὸς Διχασμὸς καί ἡ Μικρασιατικὴ καταστροφή, ἡ Π.Σ.Π. τοῦ 1928 μέ τὸν προηγηθέντα αὐτῆς Νόμον 3615/1928, τὰ δύσκολα χρόνια τοῦ Μεσοπολέμου, ἡ δικτατορία τῆς 4ης Αὐγούστου τοῦ 1936, ὁ Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος, ἡ μάχη τῆς Κρήτης, ἡ Ἐθνικὴ Ἀντίστασις καί ὁ Ἐμφύλιος σπαραγμὸς, μόλις τὸ ἔτος 1947 κατηρτίσθη ἀπὸ τὴν Ἐπαρχιακὴν Σύνοδον τὸ πρῶτον σχέδιον Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης, τὸ ὁποῖον, μετὰ ἀπὸ διαβουλεύσεις ἐπὶ μακρὸν μεταξύ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καί τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας, ἐψηφίσθη ὡς νόμος τοῦ Κράτους, Νόμος 4149/1961 καί ἰσχύει μέ τίς τροποποιήσεις (νομοθετικὸν Διάταγμα 77/1974 καί 3848/2010) μέχρι καί σήμερον. Μέ αὐτὸν ἡ Ἐκκλησία τῆς Κρήτης καθίσταται πλέον Αὐτόνομος ἐκκλησιαστικὴ ἐπαρχία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου καί ἔχει ἄμεσον κανονικὴν καί διοικητικὴν, ὡς πρὸς ὠρισμένα σοβαρὰ ζητήματα, ἐξάρτησιν ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον.¹⁴³

Ἐν τούτοις, ἡ παρέλευσις ἱκανοῦ ἀπὸ τοῦ 1961 χρόνου ἰσχύος τοῦ Καταστατικοῦ αὐτοῦ Χάρτου, οἱ ἐν τῷ μεταξύ ἀλλαγές, κοινωνικὲς καί ἄλλες, καθὼς καί οἱ διαπιστωμέναι ἀσάφειαι, ἀντιφάσεις καί κενὰ εἰς τὸ περιεχόμενον τῶν διατάξεων του θά ἔπρεπε νά ὀδηγήσουν εἰς τὴν κατάρτισιν καί ψήφισιν ἑνὸς νέου τοιοῦτου. Καί βεβαίως ἔχουν ἐπιχειρηθῆ παρόμοιαι προσπάθειαι ἀντικαταστάσεώς του, ὅπως ἐπὶ παραδείγματι ἐκείνη κληρικολαϊκῆς ὁμάδος ἐργασίας, συσταθείσης

¹⁴³ Ὁ Καταστατικὸς Χάρτης τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης (ν. 4149/1961) κατὰ τὸ περιεχόμενον του διαμορφώνεται ὡς ἀκολούθως: 1) Κεντρικὴ ὀργάνωσις: Ἱερά Ἐπαρχιακὴ Σύνοδος, 2) Περιφερεικὴ ὀργάνωσις: Μητροπόλεις καί Μητροπολιτικά Συμβούλια – Ἀρχιεπίσκοπος Κρήτης, Μητροπολίτες καί βοηθὸς Επίσκοπος – Ἐνορίες καί Ἐκκλησιαστικά Συμβούλια – Ἐφημέριοι καί Διάκονοι – Μονές – Ἰδιαιτέρα νομικὴ μεταχείρησις τῶν Κληρικῶν – Ἰδιαιτέρα νομικὴ μεταχείρησις τῶν Μοναχῶν, 3) Διοίκησις τῆς Ἐκκλησίας: Διοικητικὴ ἐξουσία ἐπὶ προσώπων – Διοίκησις περιουσίας Μητροπόλεων, Ἐνοριῶν καί Μονῶν – Ἔσοδα καί ἀσφάλισις Κληρικῶν καί Μοναχῶν, 4) Ἐκκλησιαστικὴ Δικαιοσύνη: Ἐκκλησιαστικά Δικαστήρια – Ἐκκλησιαστικὴ διαδικασία – Ἐνδικο μέσα – Ἐκτέλεσις τῶν ἀποφάσεων. Ἀπονομή χάριτος – Σχέσις ἐκκλησιαστικῆς καί ποινικῆς δίκης.

μέ απόφασιν τοῦ τότε Ὑπουργοῦ Παιδείας καί Θρησκευμάτων τό ἔτος 1975, διά τήν κατάρτισιν σχεδίου Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης, ἡ ὁποία καί υπέβαλε τό ἔτος 1978 ἕνα ὀριστικόν Σχέδιον, τό ὁποῖον μάλιστα ἦτο ἐντόνως ἐπηρεασμένον ἀπό τόν Καταστατικόν Χάρτην τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (ν. 590/1977), ἀλλά τοῦτο δέν ἔτυχε συνεχείας. Καί ἕνα δεύτερον ἀκόμη σχέδιον πρητοιμάσθη ἀπό τήν Ἱεράν Ἐπαρχιακὴν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης “ὁμοῦ μετά τῆς ἐπί τούτῳ Πατριαρχικῆς Ἐξαρχίας” καί υπεβλήθη εἰς τόν τότε Ὑπουργόν Παιδείας καί Θρησκευμάτων μέ τό ὑπ’ ἀριθμ. Πρωτ. 981/5-2-2000 διαβιβαστικόν ἔγγραφον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου πρὸς ψήφισιν ἀπό τήν Βουλὴν κατά τήν διαδικασίαν τῶν κωδίκων, ἀλλά οὔτε καί αὐτό ἔτυχε ἀνταποκρίσεως ἀπό πλευρᾶς Πολιτείας, μέ μόνην πρόοδον προερχομένην ἀπό μίαν βασικὴν καινοτομίαν τὴν ὁποίαν τό σχέδιον τοῦτο προέβλεπε καί εἰσηγήτο, καί ἡ ὁποία ἦτο ἡ διά τοῦ ἄρθρου 52 τοῦ Νόμου 4310/2014 ὑλοποίησις τῆς σχετικῆς διατάξεως ἐκείνου ἀναφορικῶς μέ τήν κατάρτισιν τοῦ τριπροσώπου ἀπό τήν Ἱεράν Ἐπαρχιακὴν Σύνοδον, χωρὶς τὴν ἀνάμειξιν τῆς Πολιτείας, ὅπως μέχρι τότε προεβλέπετο ἀπό τό ἄρθρον 19 τοῦ Καταστατικοῦ τῆς Νόμου.¹⁴⁴

IV. Τό καθεστὼς καί τό δίκαιον τῆς Ἀθωνικῆς Πολιτείας, ἦτοι τοῦ Ἁγίου Ὁρους Ἄθω, διά τήν ὁποίαν οἱ πρῶτες βέβαιες ἱστορικῶς ἐξακριβωμένες μαρτυρίαι ὑπάρξεως μοναστῶν, ἀνάγονται εἰς τὰ μέσα καί κυρίως τὰ τέλη τοῦ 9ου αἰῶνος μέ τήν ἴδρυσιν τῆς πρώτης Μονῆς ἀπό τόν ὄσιον Ἰωάννην τόν Κολοβόν πλησίον τῆς Ἱερισσοῦ, ἃν καί κατά τήν ἀγιορειτικὴν παράδοσιν θεωρεῖται ὅτι ὑπῆρχαν ἀναχωρητές καί ὠργανωμένες μοναστικές ἀδελφότητες ἀπό τόν 4ον αἰῶνα. Ἄλλο γεγονός, τό ὁποῖον σηματοδοτεῖ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀγιορειτικοῦ μοναχισμοῦ εἶναι ἡ παραχώρησις τό ἔτος 883 ἀπό τόν Αὐτοκράτορα Βασίλειον Α΄ τόν Μακεδόνα χρυσοβούλλου, μέ τό ὁποῖον δίδεται ἕνα εἶδος αὐτοδιοικήσεως εἰς τοὺς μονάζοντας τοῦ Ὁρους ἀπό τίς πολιτικές καί ἐκκλησιαστικές ἀρχές τῆς περιοχῆς, γεγονός τό ὁποῖον ἐκφράζεται καί ἀπό τήν ἴδρυσιν περὶ τὰ μέσα τοῦ 10ου αἰῶνος κέντρου διοικήσεως μέ τὴν μορφήν Συνάξεως τῶν ἐπικεφαλῆς τῶν μοναστικῶν ἀδελφοτήτων εἰς τίς Καρυές τρίς τοῦ ἔτους (Πάσχα, Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου καί Χριστοῦγεννα). Κυρίαρχον ὅμως σημεῖον τῆς ἱστορίας καί τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἀγιορειτικοῦ μοναχισμοῦ εἶναι ἡ εἰσαγωγή τοῦ κοινοβιακοῦ συστήματος μέ τὴν ἴδρυσιν ἀπό τόν ὄσιον Ἀθανάσιον τόν Ἀθωνίτην τῆς Μονῆς τῆς Μεγίστης Λαύρας τό ἔτος 963/964 μέ τὴν βοήθειαν τοῦ Αὐτοκράτορος Νικηφόρου Φωκᾶ, καί τὴν δημιουργίαν τοῦ πρώτου Τυπικοῦ ἀπό τόν ὄσιον Ἀθανάσιον τό ἔτος 970 μέ πρότυπον ἐκεῖνο τῆς Μονῆς τοῦ Στουδίου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τό ὁποῖον Τυπικόν του Ἀθανασίου συνεπληρώθη ἐν συνεχείᾳ ἀπό τὴν Διατύπωσιν καί τὴν Ὑποτύπωσιν τοῦ ἰδίου μέ κανονιστικόν περιεχόμενον. Ἀκολουθεῖ τό Τυπικόν του Αὐτοκράτορος Ἰωάννου τοῦ Τσιμισκῆ (τό γνωστὸν ὡς

¹⁴⁴ Βλ. Ἰωάννου Κονιδάρη, ὁ.ἀ., σελ. 67-170.

“Τράγος” από την περγαμηνήν όπου είναι γεγραμμένον) τό έτος 972 και μέ τό όποιον έρρυθμίσθησαν θεσμικά και διοικητικά ζητήματα του Αγίου Όρους, καθιερωθέντος και του αυτοδιοικήτου του και των Μονών του, τό Τυπικόν του Αυτοκράτορος Κωνσταντίνου Θ΄ του Μονομάχου τό έτος 1045 διά ζητήματα οικονομικής κυρίως φύσεως και τό Τυπικόν του Αυτοκράτορος Μανουήλ Β΄ του Παλαιολόγου τό 1406 διά τό ζήτημα έμφανίσεως του συστήματος της “ιδιορρυθμίας” (της διαβιώσεως δηλαδή των μοναχών δι’ άτομικής περιουσίας, ίδιας τραπέζης και ίδιου λειτουργικού προγράμματος, κατά παράβασιν των αρχών της κοινοβιακής ζωής). Ακολούθησεν ή μακρά περίοδος της όθωμανικής δουλείας μέ τά φαινόμενα της από ένωρίς άποκτήσεως προνομίων και της διατηρήσεως του αυτοδιοικήτου, της έπαχθούς φορολογίας και της έξ αυτής προελθούσης παρακμής οικονομικής και πνευματικής του Όρους, της ένεργοϋ συμμετοχής των άγιορειτών κατά την Έπανάστασιν του 1821 και της έκ τούτου, ως αντιποίνων, έγκαταστάσεως Καϊμακάμη εις τίς Καρυές. Έκείνον όμως τό όποιον είναι συναφές προς τό θέμα μας, πέραν των Τυπικών του Αγίου Όρους, είναι τό σύνθετον εκκλησιαστικόν/πολιτικόν ζήτημα, τό όποιον μέχρι και σήμερα κατά καιρούς αναφύεται, και άφορᾷ εις την σχέσηιν του Αγίου Όρους μέ την διοικούσαν Έκκλησίαν δηλαδή και ειδικότερον μέ τό Οικουμενικόν Πατριαρχείον, την όποιαν σχέσιν, όπως είδομεν άνωτέρω, διασαφίζουν οι πράξεις των βυζαντινών αυτοκρατόρων μέ τίς όποιες αναδεικνύεται τό αυτοδιοικήτον και τό αυτεξούσιον της Άθωνικής Πολιτείας και ή προνομακή έξαιρεσίς του από την ύπαγωγήν της εις οίανδήποτε πολιτικήν ή εκκλησιαστικήν αρχήν, του επιχωρίου δηλονότι Έπισκόπου Ίερισσοϋ. Και μόνον τον 14ον αιώνα άποσαφηνίζεται και όριστικοποιεΐται έκτοτε τό ζήτημα, όταν τό έτος 1312 μέ χρυσόβουλλον του Αυτοκράτορος Άνδρονίκου Α΄ του Παλαιολόγου και σχετικόν Σιγίλλιον του Πατριάρχου Νήφωνος ανατίθεται ό διορισμός του εκλελεγμένου Πρώτου του Αγίου Όρους (καθώς και ή παϋσις του) εις τον Οικουμενικόν Πατριάρχην, αναλαβόντος όριστικῶς θεσμικόν ρόλον, καθώς τό Άγιον Όρος έκτοτε υπάγεται πνευματικῶς εις τον Πατριάρχην. Μετά τά κατά καιρούς συμβάντα, χαρακτηριζόμενα από διενέξεις των άγιορειτών μέ τό Πατριαρχείον, και την έκδοσιν και άλλων Τυπικών (πλήν εκείνων τά όποια άνωτέρω ανεφέρθησαν), όπως εκείνο του Πατριάρχου Ίερεμίου του Β΄ διά Σιγιλίου του τό έτος 1574, του Πατριάρχου Γαβριήλ του Δ΄ του 1784 επικυρωθέντος διά Σιγιλίου του Πατριάρχου Νεοφύτου του Ζ΄ τό 1793 και τό τελευταίον Τυπικόν των Άγιορειτών, τό έτος 1810, διά του όποιου καθιεροϋται και ό θεσμός και της Ίερᾶς Κοινότητος, παραλλήλως προς εκείνον της Ίερᾶς Έπιστασίας, καταργηθέντος όριστικῶς του θεσμοϋ του Πρώτου. Μετά από παλιννωδίες χαρακτηριζόμενες από διενέξεις, επί τέλους, συνετάχθησαν Γενικοί Κανονισμοί από τους Άγιορείτες και τό Πατριαρχείον, οι όποιοι αν και έπεκυρώθησαν από την Ίεράν Σύνοδόν του υπό τον Πατριάρχην Ίωακείμ τον Γ΄, τό έτος 1912, δέν έπεκυρώθησαν οϋτε από την όθωμανικήν Αυτοκρατορίαν οϋτε από την έλληνικήν Πολιτείαν, έξ αιτίας των έπισυμβάντων πολεμικών

γεγονότων και της απελευθέρωσης του Αγίου Όρους. Η ένσωμάτωσις του οποίου με τό ελληνικόν Κράτος ήτο άποτέλεσμα διεθνών Συνθηκών (του Αγίου Στεφάνου του 1878 επί τη λήξει του ρωσοτουρκικού πολέμου και της συνακολούθου Συνθήκης του Βερολίνου του 1878, του Λονδίνου του 1913, του Βουκουρεστίου του 1913, των Αθηνών του 1913 της επικυρώσεως τήν του Βουκουρεστίου, του Νειγύ (Neuilly-sur-Seine) του 1919, των Σεβρών του 1920 και της Λωζάννης του 1923), μέ προμάχους της ένσωματώσεως αυτής τους ιδίους τούς άγιορείτας Πατέρας. Ως άποκορύφωμα όλων των άνωτέρω θεωρείται ή κατάρτισις από πενταμελή Έπιτροπήν σχεδίου Καταστατικού Χάρτου του Αγίου Όρους (Κ.Χ.Α.Ο.), ό όποιος ψηφισθείς από τήν Έκτακτον Διπλήν Σύναξιν των είκοσι Μονών του τόν Μάιον του 1924 και συμπληρωθείς έκυρώθη μέ τό από 10ης Σεπτεμβρίου 1926 Νομοθετικόν Διάταγμα. Μάλιστα δέ παραλλήλως και διά πρώτην φοράν εις τό Σύνταγμα του 1925/1926 εισάγονται διατάξεις “περί διοικήσεως του Αγίου Όρους”, οί όποιες περιήλθαν και εις τό Σύνταγμα του 1927 ως “καθεστώς του Αγίου Όρους” και, σχεδόν άπαραλλάκτως, έξακολουθούν νά ισχύουν μέχρι σήμερα. Κατά ταυτα λοιπόν, τό Άγιον Όρος, ύπ’ αυτήν τήν καταστατικήν νομοθεσίαν συνταγματικώς κατοχυρωμένην και εις τό νυν ισχύον Σύνταγμα του 1975, τελει ύπό καθεστώς “προνομιακόν και από αιώνων αναλλοίωτον”, των Κυριαρχικών και Βασιλικών Ίερών Μονών του “αυτεξουσίων και αυτοδεσπότων” παραμενόντων, και οί όποιες μέ πατριαρχικήν και σταυροπηγιακήν άξίαν περιβεβλημένες από τόν 13ον αιώνα ύπάγονται πνευματικώς εις τό Πατριαρχείον Κωνσταντινουπόλεως. Διά του Καταστατικού λοιπόν Χάρτου του Αγίου Όρους και του επικυρωτικού, άμα δέ και συμπληρωματικού του Νομοθετικού Διατάγματος της 10ης Σεπτεμβρίου 1926, δηλώνεται σαφώς τό προϊσχύσαν προνομιακόν άρχαϊον καθεστώς, τό όποιον “άπορρέει έκ των αυτοκρατορικών χρυσοβούλλων τε και τυπικών, Πατριαρχικών Σιγιλλίων, Σουλτανικών Φιρμανίων, ισχυόντων Γενικών Κανονισμών και άρχαιοτάτων Μοναχικών Θεσμών και Καθεστώτων” (άκροτελεύτιον άρθρον 188 του Κ.Χ.Α.Ο.) και είναι θεμελιώδες διά τήν έρμηνείαν του άγιορειτικού δικαίου. Επίσης εις τίς διατάξεις του ισχύοντος Συντάγματος του 1975 επαναλαμβάνονται εκείνες των προϋπαρξάντων τοιούτων 1925/1926, 1927 και 1968 περί του Αγίου Όρους, κατά τίς όποιες τουτο άποτελει «αυτοδιοίκητον τμήμα του ελληνικού Κράτους», του οποίου ή κυριαρχία, έκδηλουμένη διά της έποπτείας του μέ τόν Διοικητήν του Αγίου Όρους, - του οποίου οί είκοσι συνολικώς κυρίαρχες (Κυριαρχικές, Βασιλικές, Πατριαρχικές και Σταυροπηγιακές) Μονές, ως “διφυή” νομικά πρόσωπα και μάλιστα δημοσίου δικαίου λειτουργούντα, είτε κοινόβιες, είτε ιδιόρρυθμες, μέ τά Έξαρτήματά των (Σκήτες, Κελλία, Καλύβες, Ήσυχαστήρια και Καθίσματα), τά όποια όμως δέν κέκτηνται νομικήν προσωπικότητα - άπολαμβάνουν τήν, κατά τά άρχαϊα προνόμια των, συνταγματικώς κατοχυρωμένην, προστατευτικήν

έποπτεΐαν τῆς Πολιτεΐας, παραλλήλως πρὸς τὴν πνευματικὴν τοιαύτην τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου εἰς τὴν κανονικὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ὁποῖου ὑπάγονται.¹⁴⁵ Δέν κρίνεται ἀναγκαῖον ἐδῶ νά ἀναφερθῶμεν καί εἰς τίς κατ' ἄρθρον διατάξεις, ὡς πρὸς τό περιεχόμενον τοῦ Κ.Χ.Α.Ο., καθ' ὅσον αὐτό ἀναφέρεται εἰς μοναστικὴν πολιτείαν, ἢ ὁποία, ἂν καί ἐν τοῖς πράγμασιν τοῦ ἱστορικοῦ χρόνου ὑπάρχει καί δρᾷ, πόρρω ἀπέχει ἀπὸ τὰ τοῦ κόσμου πράγματα καί εἰωθότα.

¹⁴⁵ Βλ. Ἰωάννου Κονιδάρη, ὁ.ἀ., σελ. 173-280.

ΕΝ ΕΠΙΛΟΓΩι

“Ο Καταστατικός Χάρτης της Έκκλησίας της Ελλάδος, στοιχῶν καί κατά συνταγματικήν ἐπιταγήν εἰς τὰς διατάξεις τῶν ἱερῶν Κανόνων, οἱ ὁποῖοι συνιστοῦν τό ἴδιον τῆς Έκκλησίας Σύνταγμα, ἀποτελεῖ, ὅπως εἶναι φυσικόν, τόν θεμελιώδη Νόμον διά τοῦ ὁποῖου διοικεῖται ἡ ἐν τῇ Πολιτεία δρῶσα Έκκλησία, κατατείνουσα ὡς θεοσύστατος Ὁργανισμός, εἰς πραγμάτων τοῦ ἀπό Θεοῦ τεταγμένου προορισμοῦ αὐτῆς. Ἡ ἰδιαιτέρα θέσις, τήν ὁποίαν αὐτός κατέχει εἰς τήν ὄλην ἐκκλησιαστικήν νομοθεσίαν, ἡ ὁποία κατά τό πολύ μέρος τῆς ἐξαρτᾶται ἀπό αὐτόν, σὺν τοῖς ἄλλοις, προσδιορίζει καί τήν ἀναγκαιότητα καί τήν σημασίαν μιᾶς ἱστορικῆς παρακολουθήσεως καί συγκριτικῆς, κατά τό δυνατόν, διερευνήσεως τῶν κατά καιρούς καταστατικῶν νομοθεσιῶν, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ κατά κάποιον τρόπον τήν νεωτέραν ἱστορίαν τῆς Έκκλησίας μας ἡ ὁποία ἐκτυλίσσεται καί διαγράφεται μέσα ἀπό τούς καταστατικούς τῆς νόμους καί διά τοῦτον τόν λόγον δύναται καί σπουδαίως νά συμβάλῃ εἰς τήν ἐκάστοτε ἐπί τά βελτίῳ νομοθετικήν ρύθμισιν διαφόρων ἐκδηλώσεων τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως”.¹⁴⁶ Αὐτά ἀναφέρει εἰς τόν πρόλογον τοῦ σημαντικοῦ ἔργου του “Ἡ Καταστατική Νομοθεσία τῆς Έκκλησίας τῆς Ελλάδος ἀπό τῆς συστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου” ὁ κυρός Μητροπολίτης Κίτρους Βαρνάβας (Τζωρτζάτος), διαγράφοντας δι’ ὀλίγων, σχεδόν ἐπιγραμματικῶς, τήν οὐσίαν καί τήν χρησιμότητα τῆς μελέτης τῆς ἱστορίας τῆς καταστατικῆς νομοθεσίας, ἰδιαιτέρως δέ εἰς τήν περίπτωσίν μας, τοῦ ἰσχύοντος Καταστατικοῦ Χάρτου, διά τήν ἐκκλησιαστικήν μας ἱστορίαν. “Ἐνα παρόμοιον ἐγχείρημα ἐπιχειρήσαμεν μέ τήν παροῦσαν πραγμάτευσίν μας, τῆς ἱστορικῆς δηλαδή διαδρομῆς τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Έκκλησίας τῆς Ελλάδος. Κατά τήν πορείαν τῆς πραγματεύσεως τῆς ἐργασίας αὐτῆς, πολλά ἀνηύραμεν, πολλά προέκυψαν καί κυρίως πολλά ἐμάθομεν καί τά ὅποια καταθέτομεν μέ τό ὅλον σῶμα τῆς ἐργασίας μας ὡς ἐλαχίστην συνεισφοράν εἰς τό ὄντως σημαντικό αὐτό τμήμα τῆς ἐκκλησιαστικῆς μας ἱστορίας.

Ὁ Καταστατικός Χάρτης τῆς Έκκλησίας τῆς Ελλάδος (Κ.Χ.Ε.Ε.) τοῦ 1977 (νόμος 590/1977) συμπληρώνει ἤδη ὑπέρ-τεσσαρακονταετίαν ἐφαρμογῆς ἀπό τῆς ἰσχύος του τόν Μάιον τοῦ 1977 καί εἶναι εἰς ὅλα αὐτά τά χρόνια ὁ ἀσφαλῆς θεσμικός ὁδοδείκτης πορείας καί σταθερότητος τῆς Έκκλησίας τῆς Ελλάδος, τό ἀξιολογότερον καί ἀρτιότερον θεσμικόν, νομικόν καί ἱστορικόν κείμενον, τό μεγαλύτερον ἐπίτευγμα, διά τήν καταστατικήν νομοθεσίαν, τῆς ἀρχιεπισκοπείας τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κυροῦ Σεραφεῖμ, κατά κοινήν ὁμολογίαν, εἰς τήν νεωτέραν ἱστορίαν τῆς Έκκλησίας μας. Καθ’ ὅσον τό νέον θεσμικόν πλαίσιον, τό ὁποῖον εἰσήχθη εἰς τήν Έκκλησίαν μέ αὐτόν, μετά ἀπό χρόνων πολλῶν (ἀπό τῆς ἰδρύσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, τοῦ νεωτέρου

¹⁴⁶ Βαρνάβα Τζωρτζάτου, Μητροπολίτου Κίτρους, “Ἡ καταστατική νομοθεσία τῆς Έκκλησίας τῆς Ελλάδος ἀπό τῆς συστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου”, Ἐν Ἀθήναις 1967, σελ. 7.

δηλονότι έλληνικοῦ Κράτους) έκρύθμων καί άνωμάτων καταστάσεων εις τά πολιτικά καί τά έκκλησιαστικά πράγματα, ώδήγησε εις κατάστασιν όμαλότητος τήν έκκλησιαστικήν διοίκησιν άφου αυτή ένηρμονίσθη μέ τήν επί πολύ διασαλευθεΐσαν από τήν πολιτειακήν παρεμβατικότητα καί διά του Καταστατικοῦ Χάρτου επανεισαχθεΐσαν κανονικήν τάξιν καί παράδοσιν τής Άνατολικής Όρθοδόξου του Χριστου Έκκλησίας, καί τήν έν ταυτῶ συνταγματικῶς θεσμοθετημένην μή άνάμειξιν τής Πολιτείας εις τά έσωτερικά της Έκκλησίας. Ταυτοχρόνως τό αυτό θεσμικόν πλαίσιον έλειτούργησε μέ ευεργετικόν τρόπον εις τήν έν γένει αναδιοργάνωσιν τής Έκκλησίας καί τήν άνάπτυσιν του ποιμαντικοῦ της έργου εις ευρυτάτους τομείς τής πνευματικῆς καί τής κοινωνικῆς της άποστολῆς καί τήν κατά τό δυνατόν έξυγίανσιν του έκκλησιαστικοῦ βίου (λατρεία, κήρυγμα, κοινωνική διακονία), άκόμη καί εις τήν άρκούντως σημαντικήν παρουσίαν τής Έκκλησίας εις τίς διορθόδοξες καί διαχριστιανικές σχέσεις μέ τήν έκπροσώπησιν της από δυναμικούς θεολόγους έκπροσώπους της καί τήν ύποστήριξιν όλων τῶν θετικῶν πρωτοβουλιῶν του Οικουμενικοῦ Πατριαρχείου. Έν τούτοις καί παρά τά θετικά καί έλπιδοφόρα μηνύματα, τά όποια ως άείποτε βοηθήματα έκπηγάζουν από τόν Καταστατικόν Χάρτην, έν τούτοις ή Έκκλησία τής Ελλάδος σήμεραν έχει νά αντιμετώπιση ποικίλα έσωτερικά προβλήματα, τά όποια προέρχονται τόσον από τίς στενές σχέσεις της μέ τήν Πολιτείαν, όσον καί από τίς αντικειμενικές δυσχέρειες προσαρμογῆς τής άποστολῆς της εις τίς πιεστικές άπαιτήσεις μιᾶς συνεχῶς καί ραγδαίως μεταβαλλομένης κοινωνίας. Η άνανέωσις τῶν μεθόδων καί τῶν δραστηριοτήτων τής Έκκλησίας προβάλλεται ως έπιτακτική άνάγκη διά τήν ένίσχυσιν τής πνευματικῆς έπικοινωνίας μέ τό πλήρωμά της εις μίαν έντόνως κρίσιμον περίοδον διά τόν έλληγισμόν,¹⁴⁷ όπου αυτή καλεΐται νά άρθρώση τόν λόγον της, καί κατέχει βεβαίως τόν λόγον, ό όποϊος εΐναι λόγος άληθείας (λόγος ό όποϊος περιέχει «ρήματα ζωῆς αιώνιου» του Κυρίου Της) καί βεβαίως κατέχει καί τόν τρόπον, ό όποϊος εΐναι ό τρόπος τής Έκκλησίας. Άκόμη καί εις τό επίπεδον θεσμῶν, τής ίδιας δηλαδή καί τής Πολιτείας. Άς μήν επαναληφθοῦν τά λάθη του παρελθόντος, τό όποϊον μάς έδίδαξεν ότι ή άδυναμία τής συνεργασίας ή οί μονομερεΐς ένέργειες καί από τίς δύο πλευρές απέβησαν επί ζημιά καί τῶν δύο κορυφαίων θεσμῶν τής Χώρας.¹⁴⁸ Διότι “αυτό πού πραγματικά χρειάζεται σήμερα ό τόπος μας εΐναι ή σύνεσις καί ή ένότης, χαρακτηριστικά τά όποια καλούμεθα πρωτίστως έμεΐς, ως Σύνοδος τής Ίεραρχίας, νά προβάλλουμε, δείχνοντας άλληλοσεβασμόν καί διάθεσιν άρμονικῆς συνεργασίας. Αυτό άπαιτεΐ από ήμας τώρα ή πατρίδα μας, αυτό άπαιτοῦν οί παροῦσες έθνικές, πολιτικές καί κοινωνικές έξελίξεις.

¹⁴⁷ Βλ. Βλασίου Φειδᾶ, λήμμα «Έκκλησία», Τόμος ΕΛΛΑΣ, Έκδοτικός Όργανισμός Πάπυρος, Αθήναι 1998, σελ. 413-414.

¹⁴⁸ Βλ. Αθανασίου Άγγελουπούλου, “Ακαδημαϊκοί Διάλογοι 1981-1990”, εκδόσεις Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1991, σελ. 34.

Ἐς θέσομε λοιπόν κατά μέρος ὅλοι μας τίς προσωπικές μας ἐπιδιώξεις καί τά ἀτομικά μας κίνητρα καί ἄς πρυτανεύσει μεταξύ μας ἡ ἐν Χριστῷ ἀγάπη καί ἡ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι συναλληλία”¹⁴⁹.

¹⁴⁹ “Προσφώνησις τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Ἱερωνύμου τοῦ Β΄ πρὸς τὴν Ἱεραρχίαν, εἰς τίς 7 Φεβρουαρίου τοῦ 2018», Περιοδικόν ΕΚΚΛΗΣΙΑ, ἔτος 95, τεύχ. 2, Ἀθῆναι, Φεβρουάριος 2018.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
Α'. Π Ι Ν Α Κ Ε Σ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Πίναξ Κανονικῶν καί Νομοθετικῶν Πηγῶν

α) Ἱεροί Κανόνες

1. Καν. Α΄ Ἀποστόλων
2. Καν. Δ΄, Α΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου
3. Καν. Ε΄, Α΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου
4. Καν. Η΄, Α΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου
5. Καν. Γ΄, Β΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου
6. Καν. ΙΒ΄, Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου
7. Καν. ΚΗ΄, Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου
8. Καν. ΛΖ΄ Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου
9. Καν. Γ΄, Ζ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου
10. Καν. Ι΄, Συνόδου Ἀγκύρας
11. Καν. ΙΓ΄, Συνόδου Ἀγκύρας
12. Καν. Ι΄, Συνόδου Ἀντιοχείας
13. Καν. ΙΘ΄, Συνόδου Ἀντιοχείας
14. Καν. ΙΓ΄, Συνόδου Καρθαγένης
15. Καν. ΙΒ΄, Συνόδου Λαοδικείας
16. Καν. ΝΖ΄, Συνόδου Λαοδικείας
17. Καν. ΙΔ΄, Συνόδου Νεοκαισαρείας
18. Καν. ΣΤ΄, Συνόδου Σαρδικῆς
19. Καν. Ζ΄, Ἀλεξανδρείας Θεοφίλου

β) Πατριαρχικές καί Συνοδικές Πράξεις

1. Πατριαρχικός καί Συνοδικός Τόμος τῆς 29ης Ἰουνίου 1850.
2. Πατριαρχική καί Συνοδική Πρᾶξις μηνός Ἰουλίου 1866 «Περί τῆς ὑπαγωγῆς τῶν Ἐπαρχιῶν τῆς Ἐπτανήσου τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος»
3. Πατριαρχική καί Συνοδική Πρᾶξις μηνός Μαΐου 1882 «Περί τῆς ὑπαγωγῆς τῶν Ἐπαρχιῶν Ἠπείρου καί Θεσσαλίας τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος».
4. Πατριαρχική καί Συνοδική Πρᾶξις 4ης Σεπτεμβρίου 1928 «Περί τῆς διοικήσεως τῶν Μητροπόλεων τῶν Νέων Χωρῶν».

γ) Νομοθετικές Πηγές

1. Νεαρά 123, κεφ. 3, παρ. 2., Νεαράι Ίουστινιανού
2. Πολιτικόν Συντάγμα τοῦ ἔτους 1832
3. Ὅθων Ἐλέω Θεοῦ Βασιλεύς τῆς Ἑλλάδος, «Πρός τούς Ἕλληνας», Φ.Ε.Κ. 1 / 16 Φεβρουαρίου 1833.
4. Β. Δ. 15ης Μαρτίου 1833 «Περί συστάσεως ἐπιτροπῆς πρός ἐξακρίβωσιν τῆς καταστάσεως τῆς ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας καί τῶν μοναστηρίων», Φ.Ε.Κ. 11/31-3-1833.
5. Β. Δ. 23ης Ἰουλίου/4ης Αὐγούστου 1833 «Διακήρυξις περὶ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας», Φ.Ε.Κ. 23/1-8-1833.
6. Β.Δ. 20ῆς Νοεμβρίου 1833 «Περί προσωρινῆς διαιρέσεως τῶν Ἐπισκοπῶν τοῦ Βασιλείου», Φ.Ε.Κ. 38 / 27-11-1833.
7. Β.Δ. 21ης Νοεμβρίου 1833 «Περί διορισμοῦ τοῦ προσωπικοῦ τῶν Ἐπισκοπῶν τοῦ Βασιλείου», Φ.Ε.Κ. 38 / 27-11-1833.
8. Β. Δ. 11ης Αὐγούστου 1850 «Περί ἐκκλησιαστικῆς τελετῆς», Φ.Ε.Κ. 26/16-8-1850.
9. Β. Δ. 23ης Ἰουλίου 1850 «Περί συγκροτήσεως τῆς νέας Συνοδικῆς περιόδου», Φ.Ε.Κ. 21/29-7-1850.
10. Ν. Σ' 9ης Ἰουλίου 1852 «Περί Ἐπισκοπῶν καί Ἐπισκόπων καί περὶ τοῦ ὑπό τούς Ἐπισκόπους τελοῦντος κλήρου», Φ.Ε.Κ. 25/10 Ἰουλίου 1852.
11. Ν. ΣΑ' 9ης Ἰουλίου 1852 «Νόμος Καταστατικός τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», Φ.Ε.Κ. 28/24 Ἰουλίου 1852.
12. Ν. ΒΧΔ' 1899 «Περί τῆς διοικητικῆς διαιρέσεως τοῦ Κράτους», Φ.Ε.Κ. 136 Α' /8-7-1899.
13. Ν. 188/21-3-1914, «Περί συστάσεως νομοπαρασκευαστικῆς ἐπιτροπείας πρός ἀναθεώρησιν καί σύνταξιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς νομοθεσίας», Φ.Ε.Κ. 77 Α' /28-3-1914.
14. Β.Δ. 22ας Ἀπριλίου 1914 «Περί ἐκτελέσεως τοῦ νόμου 188 περὶ συστάσεως νομοπαρασκευαστικῆς ἐπιτροπείας πρός ἀναθεώρησιν καί σύνταξιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς νομοθεσίας, περὶ διορισμοῦ τῶν μελῶν αὐτῆς κλπ.», Φ.Ε.Κ. 106 Α' /24-4-1914.
15. Ν. Δ. 11ης Ἰουλίου 1917 «Περί τροποποιήσεως τοῦ καταστατικοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κλπ.», Φ.Ε.Κ. 137 Α' /11-7-1917.
16. Β. Δ. 22ας Ἰουλίου 1917 «Περί συγκροτήσεως κατὰ τό ἄρθρον 2 τοῦ ἀπό 11^{ης} Ἰουλίου 1917 Νομοθετικοῦ Διατάγματος Ἀνωτάτου Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου κλπ.», Φ.Ε.Κ. 150 Α' /25-7-1917.
17. Ν. 2891/1922 «Περί περιθάλψεως ἀποχωρούντων ἐκ τῶν οἰκείων θρόνων Ἐπισκόπων καί ὀνομασίας Ἐπισκοπῶν καί Ἐπισκόπων», Φ.Ε.Κ. 124 Α' /25-7-1922.

18. Απόφασις Κυβερνήσεως 35422/14-12-1923 «Περί διοικήσεως τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», Φ.Ε.Κ. 362 Α΄ /14-12-1923.
19. Ν. Δ. 31ης Δεκεμβρίου 1923 «Καταστατικός Νόμος τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», Φ.Ε.Κ. 387 Α΄ /31-12-1923.
20. Ν. Δ. 26ης Σεπτεμβρίου 1925 «Περί συστάσεως Διαρκοῦς Ἱ. Συνόδου καί περί συμπληρώσεως καί τροποποιήσεως τοῦ Καταστατικοῦ Νόμου τῆς 31ης Δεκεμβρίου 1923 τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», Φ.Ε.Κ. 270 Α΄ /26-9-1925.
21. Ν. Δ. 27ης Αὐγούστου 1925 «Περί συστάσεως Γνωμοδοτικῆς Ἐπιτροπῆς πρὸς μελέτην καί καθορισμόν τοῦ προσφορωτέρου κανονικοῦ διοικητικοῦ συστήματος τῶν Μητροπόλεων τῶν Νέων Χωρῶν», Φ.Ε.Κ. 234 Α΄ /3-9-1925.
22. Ν. Δ. 1ης Σεπτεμβρίου 1926 «Περί τροποποιήσεως τοῦ Διατάγματος τῆς 27ης Αὐγούστου 1925 περί συστάσεως Γνωμοδοτικῆς Ἐπιτροπῆς πρὸς μελέτην καί καθορισμόν τοῦ προσφορωτέρου κανονικοῦ διοικητικοῦ συστήματος τῶν Μητροπόλεων τῶν Νέων Χωρῶν», Φ.Ε.Κ. 336 Α΄ /23-9-1926.
23. Ν. Δ. 20ης Νοεμβρίου 1926 «Περί τροποποιήσεως τοῦ Διατάγματος τῆς 27ης Αὐγούστου 1925, ὡς ἐτροποποιήθη τοῦτο διὰ τοῦ ἀπὸ 1^{ης} Σεπτεμβρίου 1926 Διατάγματος περί συστάσεως Γνωμοδοτικῆς Ἐπιτροπῆς πρὸς μελέτην καί καθορισμόν τοῦ προσφορωτέρου κανονικοῦ διοικητικοῦ συστήματος τῶν Μητροπόλεων τῶν Νέων Χωρῶν», Φ.Ε.Κ. 417 Α΄ /26-11-1926.
24. Νόμος 3615/1928 «Περί ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως τῶν ἐν ταῖς Νέαις Χώραις τῆς Ἑλλάδος Μητροπόλεων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου», Φ.Ε.Κ. 120 Α΄ /11-7-1928.
25. Ν. 5187/1931 «Καταστατικός νόμος τῆς αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», Φ.Ε.Κ. 255 Α΄ /4-8-1931 (Ἀναδημοσίευσις ἀπὸ τό ἐσφαλμένον ὑπ' ἀριθμ. Φ.Ε.Κ. 224 Α΄ /23-7-1931).
26. Νόμος 5383/1932 «Περί τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων καί τῆς πρό αὐτῶν διαδικασίας», Φ.Ε.Κ. 110 Α΄/11/4/1932.
27. Ν. 5438/1932 « Περί τροποποιήσεως καί συμπληρώσεως τοῦ νόμου 5187 Καταστατικός Νόμος τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», Φ.Ε.Κ. 178 Α΄ /1-6-1932 (Ἀναδημοσίευσις ἀπὸ ταὸ ἐσφαλμένον ὑπ' ἀριθμ. Φ.Ε.Κ. 143 Α΄ /6-5-1932).
28. Ν. Δ. 25ης Μαΐου 1932 « Περί κωδικοποιήσεως τῶν περί Καταστατικοῦ Νόμου τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἰσχυροσῶν διατάξεων», Φ.Ε.Κ. 265 Α΄ /17-8-1932.
29. Α.Ν. 39/1936 «Περί τροποποιήσεως καί συμπληρώσεως τοῦ διὰ τοῦ ἀπὸ 25 Μαΐου 1932 Διατάγματος κωδικοποιηθέντος Νόμου περί καταστατικοῦ Νόμου τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», Φ.Ε.Κ. 378 Α΄ /31-8-1936.

30. Α.Ν. 348/1936 «Περί συμπληρώσεως τοῦ διὰ τοῦ Διατάγματος τῆς 26ης Μαΐου 1932 κωδικοποιηθέντος Νόμου 5438 περί καταστατικοῦ νόμου τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», Φ.Ε.Κ. 518 Α΄/23-11-1936.
31. Α.Ν. 1493/1938 «Περί ἐκλογῆς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί τῶν Μητροπολιτῶν τοῦ Βασιλείου», Φ.Ε.Κ. 455 Α΄ /3-12-1938.
32. Α.Ν. 1457/1938 «Περί συμπληρώσεως τοῦ ἄρθρου 12 τοῦ κωδικοποιηθέντος Νόμου 5438 περί κωδικοποιήσεως τῶν περί Καταστατικοῦ Νόμου τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἰσχυουσῶν διατάξεων», Φ.Ε.Κ. 414 Α΄ /1-11-1938.
33. Α.Ν. 1505/1938 «Περί αὐθεντικῆς ἐρμηνείας τῆς διατάξεως τῆς παρ. 3 τοῦ ἄρθρου 2 τοῦ νόμου 1493/1938», Φ.Ε.Κ. 460 Α΄ /8-12-1938.
34. Α. Ν. 1996/1939 <<Περί τροποποιήσεως καί συμπληρώσεως διατάξεων τινῶν τοῦ κωδικοποιημένου νόμου 5438 «Καταστατικοῦ Νόμου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», τοῦ Ἀναγκαστικοῦ Νόμου 1493 «περί ἐκλογῆς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί τῶν Μητροπολιτῶν τοῦ Βασιλείου» καί τοῦ Νόμου 5383 «περί Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων καί τῆς πρό αὐτῶν διαδικασίας.>>, Φ.Ε.Κ. 415 Α΄/30-9-1939.
35. Α.Ν. 2170/1940 «Περί Καταστατικοῦ Νόμου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», Φ.Ε.Κ. 5 Α΄ /4-1-1940.
36. Ν. Δ. ὑπ' ἀριθμ. 1 / 30-4-1941 «Περί τῶν ἀρμοδιοτήτων τῆς Κυβερνήσεως, τῶν Ὑπουργῶν καί ἄλλων διατάξεων», Φ.Ε.Κ. 151 Α΄/2-5-1941.
37. Ν. Δ. ὑπ' ἀριθμ. 254/16-6-1941 Ν. Δ. «Περί ὀρκωμοσίας τῶν ἀρχιερέων», Φ.Ε.Κ. 223 Α΄/5-7-1941.
38. Ν.Δ. 188/1941 «Περί συγκλήσεως μείζονος Ἱερᾶς Συνόδου πρὸς κανονικὴν λύσιν τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ ζητήματος», Φ.Ε.Κ. 199 Α΄ /18-6-1941.
39. Ν.Δ. 585/22-10-1941 «Περί τροποποιήσεως καί συμπληρώσεως διατάξεων τοῦ Νόμου 2170/1940 περί Καταστατικοῦ Νόμου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», Φ.Ε.Κ. 350 Α΄ /22-10-1941.
40. Ν. 671/1943 «Περί Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», Φ.Ε.Κ. 324 Α΄ /27-9-1943.
41. Ν. 1625/1944 «Περί τροποποιήσεως τῶν διατάξεων τῆς παρ. 1 τοῦ ἄρθρου 4 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 671/1943 Νόμου περί καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», Φ.Ε.Κ. 154 Α΄ /2-8-1944.
42. Ν. 1692/1944 «Περί συμπληρώσεως τοῦ νόμου 1625/1944 περί τροποποιήσεως τῆς διατάξεως τῆς παραγ. 1 τοῦ ἄρθρου 4 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 671/1943 Νόμου περί Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», Φ.Ε.Κ. 180 Α΄ /4-9-1944.

43. Α.Ν. 326/1945 «Περί τροποποιήσεως καί συμπληρώσεως Ἐκκλησιαστικῶν τινῶν Νόμων», Φ.Ε.Κ. 118 Α΄ /15-5-1945.
44. Α.Ν. 365/1945 «Περί καταργήσεως τῶν Νόμων 1625/1944 καί 1692/1944 καί συγκροτήσεως Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», Φ.Ε.Κ. 141 Α΄ /6-6-1945.
45. Ν. 354/1947 «Περί κυρώσεως τοῦ ἀπό 9 Μαΐου 1946 Νομοθ. Διατάγματος περί συμπληρώσεως τοῦ ἄρθρου 2 τοῦ Ν. 671/1943 περί Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», Φ.Ε.Κ. 137 Α΄ /8-7-1947.
46. Ν.Δ. 1158/1949 «Περί τροποποιήσεως καί συμπληρώσεως τοῦ ἄρθρου 4 τοῦ «ὑπ' ἀριθ. 671/1943 Νόμου περί Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», Φ.Ε.Κ. 253 Α΄ /12-10-1949.
47. Π.Υ.Σ. 1145 τῆς 16ης Ὀκτωβρίου 1951 «Περί τοῦ τρόπου ἀντικαταστάσεως Συνοδικῶν Συνέδρων», Φ.Ε.Κ. 280 Α΄ /19-10-1951.
48. Ν. 1977/1952 «Περί κυρώσεως τῆς ὑπ' ἀριθμ. 1145/16.10.1951 πράξεως τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου περί τρόπου ἀντικαταστάσεως Συνοδικῶν Συνέδρων», Φ.Ε.Κ. 11 Α΄ /12-1-1952.
49. Π.Υ.Σ. 1452/15-9-1956 «Περί ἐπαναφορᾶς ἐν ἰσχύι τοῦ ἐδαφίου 4 ἄρθρου 4 τοῦ Ν. 671/43 περί Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», Φ.Ε.Κ. 212 Α΄ /24-9-1956.
50. Ν. 3952/1959 «Περί τροποποιήσεως τοῦ Ν. 671/1943 περί Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», Φ.Ε.Κ. 80 Α΄ /29-4-1959.
51. Β.Δ. 16ης Δεκεμβρίου 1959 «Περί συνθέσεως, συγκλήσεως, λειτουργίας καί ἀρμοδιότητος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας καί τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου, τοῦ τρόπου διορισμοῦ καί τῶν καθηκόντων Κυβερνητικοῦ Ἐπιτρόπου, πληρώσεως τῆς θέσεως Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, τῆς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης καί Πειραιῶς, προσόντων ἐκλογίμων καί ἐκλογῆς Μητροπολιτῶν», Φ.Ε.Κ. 272 Α΄ /17-12-1959.
52. Ν. Δ. 4243/3-9-1962 «Περί συστάσεως Ἐπιτροπῆς πρὸς μελέτην καί ὑπόδειξιν μεταρρυθμίσεων τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καί ἄλλων Ἐκκλησιαστικῶν νόμων», Φ.Ε.Κ. 144 Α΄ /11-9-1962.
53. Ν. Δ. 4589/1966 «Περί ρυθμίσεως Ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων καί ἄλλων τινῶν διατάξεων», Φ.Ε.Κ. 239 Α΄ /10-11-1966.
54. Α.Ν. 3/1967 «Περί τροποποιήσεως καί συμπληρώσεως διατάξεων τινῶν τοῦ ὑπ' ἀριθ. 671/1943 Νόμου περί Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», Φ.Ε.Κ. 67 Α΄ /10-5-1967.
55. Β.Δ. 291/11-5-1967 «Περί συγκροτήσεως ἀριστίνδην Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», Φ.Ε.Κ. 68 Α΄ /11-5-1967.

56. Α.Ν. 214/1967 «Περί τροποποιήσεως καί συμπληρώσεως τοῦ Νόμου 5383/1932 περί τῶν Ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων καί τῆς πρό αὐτῶν διαδικασίας», Φ.Ε.Κ. 220 Α΄/12-12-1967.
57. Σ. Π. ΛΣΤ΄/1968 «Περί χρόνου ἀποχωρήσεως Μητροπολιτῶν ἐκ τῆς θέσεως καί ὑποχρεωτικῆς ἐν Μοναῖς διαβιώσεως Σχολαζόντων», Φ.Ε.Κ. 229 Α΄ /28-9-1968.
58. Α.Ν. 320/1968 «Περί συμπληρώσεως τῶν διατάξεων τοῦ ἄρθρου 53 τοῦ Α.Ν. 833/1937 περί στελέχους ἐφεδρῶν ἀξιωματικῶν τοῦ κατά γῆν στρατοῦ», Φ.Ε.Κ. 56 Α΄ /16-3-1968.
59. Ν.Δ. 126/1969 «Περί Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», Φ.Ε.Κ. 27 Α΄ /17-2-1969.
60. Ν.Δ. 344/1969 «Περί τροποποιήσεως καί συμπληρώσεως τοῦ Ν.Δ. 126/69 περί Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», Φ.Ε.Κ. 228 Α΄ /13-11-1969.
61. Συντακτική Πρᾶξις 3/1974 «Περί ἐκλογῆς Προκαθημένου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος καί ἀποκαταστάσεως ἐν γένει τῆς ἐν αὐτῇ Κανονικῆς Τάξεως», Φ.Ε.Κ. 4 Α΄ /9-1-1974.
62. Ν.Δ. 274/1974 «Περί καθορισμοῦ τρόπου ἐκλογῆς Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καί ρυθμίσεως ἐκκλησιαστικῶν τινῶν ζητημάτων», Φ.Ε.Κ. 6 Α΄ /11-1-1974.
63. Ν.Δ. 87/1974 «Περί ἐπαναφορᾶς ἐν ἰσχύι τοῦ Ν. 671/1943, τροποποιήσεως καί συμπληρώσεως αὐτοῦ καί ρυθμίσεως συναφῶν ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων», Φ.Ε.Κ. 278 Α΄ /3-10-1974.
64. Ἄρθρον 3, καί ἄρθρον 13 τοῦ Συντάγματος τῆς Ἑλλάδος τοῦ 1975.
65. Ν. 462/1976 «Περί ρυθμίσεως ζητημάτων τινῶν τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», Φ.Ε.Κ. 291 Α΄ /6-11-1976.
66. Ν. 590/ 1977 «Περί τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», Φ.Ε.Κ. 146Α΄ 31-5-1977.

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
Β' ΚΕΙΜΕΝΑ**

ΕΦΗΜΕΡΙΣ **REGIERUNGS-BLATT**
ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ **DES KOENIGREICHS**
ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ. **GRIECHENLAND.**

ΑΡΙΘΜ. 23. 1833 Ν. 23.
 ΝΑΥΠΑΛΙΟΝ, 1 Αυγούστου. NAUPLIA, 13 August

ΣΥΝΟΨΙΣ ΤΩΝ ΕΜΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ
 Διακήρυξις περί τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας. — Κοινοποιήσις. — Διορισμός τοῦ προσωπικοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. — Διάταγμα περί ἀρμοδιότητος τῶν στρατιωτικῶν δικαστηρίων. — Διάταγμα περί τοῦ ὅτι τὰ δικαστήρια νὰ ἐνεργῶσιν ἀσφαλτικὰς πράξεις. — Ἀλλοκοίσις. — Διορισμοί.

Διακήρυξις περί τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας.

Ο Θ Ω Ν
 Ε Δ Ε Ω Θ Ε Ο Υ
 ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ,

Ἐαβόντες ὑπ' ὄψιν τὴν περὶ διακήρυξως τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας καὶ περὶ συστάσεως Συνόδου διαρκεῶς ὁμοφώνως ἐκφρασθεῖσαν ἐφρονι τῶν ἐνταῦθα συνηγμένων Μητροπολιτῶν, Ἀρχιεπισκόπων καὶ Ἐπισκόπων τοῦ ἡμετέρου Κράτους, ἀκούσαντες δὲ καὶ τὴν γνώμην τοῦ ἡμετέρου Ἰπουργικοῦ Συμβουλίου ἀπεφασίσαμεν καὶ διατάττομεν τὰ ἀκόλουθα.

Ἄρθρ. 1.

Ἡ ὀρθόδοξος Ἀνατολικὴ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, ἐν Πνεύματι μὴ ἀναγνωρίζουσα ἄλλην κεφαλὴν, παρὰ τὸν Θεμελιωτὴν τῆς Χριστιανικῆς πίστεως τὸν Κύριον καὶ Σωτῆρα ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, κατὰ δὲ τὸ διοικητικὸν μέρος ἔχουσα ἀρχηγὸν τὸν Βασιλέα τῆς Ἑλλάδος, εἶναι αὐτοκέφαλος καὶ ἀνεξάρτητος ἀπὸ πάσης ἄλλης ἐξουσίας, φυλαττομένης ἀπαρχαράκτου τῆς δογματικῆς ἐνόητος, κατὰ τὰ παρὰ πασῶν τῶν ὀρθοδόξων Ἀνατολικῶν ἐκκλησιῶν ἀνεκὰθεν πρεσβεύμενα.

Ἄρθρ. 2.

Ἡ ὑπεράττη Ἐκκλησιαστικὴ ἐξουσία ἐναπόκειται, ὑπὸ τῆν τοῦ Βασιλέως κυριαρχίαν, εἰς χεῖρας Συνόδου διαρκεῶς, φεροῦσης τὸ ὄνομα Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ Βασιλεὺς προσδιορίζει δι' ὀργανικοῦ διατάγματος τὴν Γραμματεῖαν τῆς Ἐπικρατείας, ἣτις θέλει ἐνεργεῖ τὰ τῆς Κυριαρχίας ταύτης, καὶ ὑπὸ τὴν ὁποίαν θέλει διατελεῖ κατὰ τοῦτο ἡ Σύνοδος. Ἡ Σύνοδος αὕτη παρεδρεῖται εἰς τὴν καθέδραν τοῦ Βασιλείου, κρατεῖ ἰδίαν σφραγίδα ἔχουσαν ἐγγεγραμμένον σταυρὸν ἀπαράλλακτον μετὸν ἐν μέσῳ τῶν

INHALTS-ANZEIGE

Declaration über die Unabhängigkeit der Griechischen Kirche. — Bekanntmachung. — Verfügungen. Die Ernennung des Personals der heiligen Synode betr. — Die Competenz der Militärgerichte betr. — Die Vornahme von conservatorischen Acten. — Dienstes-Nachrichten. — Berichtigung.

Declaration über die Unabhängigkeit der Griechischen Kirche.

OTTO
 VON GOTTES GNADEN
 KOENIG VON GRIECHENLAND.

Wir haben nach dem einstimmigen Wunsche der hier versammelten Metropolitcn, Erzbischofe und Bischöfe Unseres Reiches, die Unabhängigkeit der griechischen Kirche aussprechen, und eine permanente Synode anordnen zu wollen, so wie nach Vernehmung Unseres Gesamt-Ministeriums beschlossen und beschliesen, wie folgt:

Art. 1.

Die orthodoxe, morgenländische, apostolische Kirche im Koenigreiche Griechenland, indem sie geistig kein anderes Haupt als den Stifter des christlichen Glaubens, Unseren Herrn und Heiland Jesum Christum anerkennt, hinsichtlich der Leitung und Verwaltung der Kirche aber den Koenig von Griechenland zu ihrem Oberhaupte hat, ist frei und unabhängig von jeder anderen Gewalt, unbeschadet der Einheit des Uoqμα, wie solches von allen orthodoxen morgenländischen Kirchen von jeher anerkannt worden ist.

Art. 2.

Die höchste geistliche Gewalt ruht, unter der Oberhoheit des Koenigs, in den Händen einer permanenten heiligen Synode.

Der Koenig bezeichnet durch eine organische Verordnung das Staatsministerium, welches diese Oberhoheitsrechte auszuüben hat, und welchem die Synode in dieser Beziehung untergeordnet ist.

Sie hat ihren Sitz an jenem der Staatsregierung, und führt ein eigenes Siegel, bestehend in dem aus dem Staatssiegel zu nehmenden

παρασήμων του Κράτους και φέρουσιν τὴν περιγραφὴν «Ἱερά Σύνοδος τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος».

Ἄρθ. 3.

Ἡ Σύνοδος σύγκαιται ἀπὸ πάντε μέλη, ἐξ ὧν εἰς Πρόεδρος και δύο τοῦλάχισον Σύμβουλοι· τὰ λοιπὰ δύο μέλη ἤμποροῦν νὰ εἶναι ἐπίσης Σύμβουλοι· ἀλλ' ἡ Κυβέρνησις, ἀν τὸ ἐγκρίνη, δύναται νὰ διορίσῃ ἀντ' αὐτῶν ἕνα ἢ δύο παρόδρους, ἐκτὸς δὲ τούτου ἕνα ἢ δύο συμπληρωτικούς Συμβούλους ἢ παρόδρους, οἵτινες ὁμοῦ δὲν ἔχουν χόραν εἰς τὴν Σύνοδον, εἰμὴ ἐν περιπτώσει ἀπουσίας ἢ ἀσθενείας ἐνὸς ἐνεργεία μέλους.

Ὅλοι οὗτοι διορίζονται παρὰ τῆς Κυβερνήσεως.

Ἄρθ. 4.

Ὁ Πρόεδρος και οἱ Σύμβουλοι θέλουσιν λαμβάνεσθαι ἐκ μόνων Μητροπολιτῶν, Ἀρχιεπισκόπων ἢ Ἐπισκόπων, οἱ δὲ παρόδροι ἐκ προεσθετέρων ἢ ἱερομονάχων.

Κατ' ἔτος θέλει γίνεσθαι νέα ἐκλογή· ἀλλὰ τὰ μέχρι τοῦδε ὑπάρχοντα μέλη ἤμποροῦν νὰ διορισθῶσιν ἐκ νέου. Ἐκαστος τῶν ἐνεργεία Συμβούλων και παρόδρων λαμβάνει, ἐκτὸς τοῦ μισθοῦ, τὸν ὁμοῦν πορίζεται ἀπὸ τὸ ἰδιαίτερον τοῦ ἐκκλησιαστικῶν ὑποῦργημα, και ἐπιμισθιον, δι' ὅλην τὴν διάρκεια τῶν συνοδικῶν χρεῶν του.

Ἄρθ. 5.

Αἱ ὑποθέσεις θεωροῦνται ἐνταῦθα, κατ' ὃν τρόπον συμβαίνει και εἰς ὅλας τὰς λοιπὰς ἐπιτροπὰς. Εἰς τὰς συζητήσεις ἀποφασίζει ἡ ψήφος τῶν πλειόνων. Κατὰ δὲ ἰσοψηφίαν, ὁ Πρόεδρος ἔχει τὴν νικῶσαν.

Ὅλα τὰ μέλη χρεωστῶν νὰ ὑπογράφωσιν τὰς ἀποφάσεις· ἀλλ' οἱ ἐνεργηνωμονούντες ἤμποροῦν νὰ καταχωρήσωσιν εἰς τὰ πρακτικὰ τῶν συνεδριάσεων τὸν τοῦς λόγους τῆς διαφύρου γνώμης του.

Ἄρθ. 6.

Εἰς τὴν Σύνοδον παρευρίσκειται εἰς βασιλικὸς ἐπίτροπος, διοριζόμενος και αὐτὸς, καθὼς και ὁ Γραμματεὺς τῆς Συνόδου, παρὰ τοῦ Βασιλέως· οἱ λοιποὶ ὑπάλληλοι τοῦ γραφείου διορίζονται ἀπ' εὐθείας παρὰ τῆς Συνόδου και ἐπιυροῦνται παρὰ τῆς Κυβερνήσεως.

Ἄρθ. 7.

Ὁ Γραμματεὺς εἶναι ἀρχηγὸς τοῦ γραφείου και κρατεῖ τὸ πρωτόκολλον τῶν συνεδριάσεων· ἤμπορεῖ προσέτι νὰ λαμβάνη μέρος εἰς τὰς συζητήσεις, χωρὶς ὁμοῦ νὰ ἔχη ἀποφασιστικὴν ψήφον.

Ὁ βασιλικὸς ἐπίτροπος παρεδρεύει εἰς ὅλας τὰς συνεδριάσεις τῆς Συνόδου, και ἀντιπροσωπεῖ παρ' αὐτῆς τὴν Κυβέρνησιν. Κάθε πρᾶξις, γενομένη ἐν ἀπουσία του εἶναι ἀκυρος.

Ὁ αὐτὸς ἔχει τὸ δικαίωμα κατὰ παραγγελίαν βασιλικῆς τῶνς Ἀρχῆς, ἢ και δυνάμει τῆς ἰδίας του θέσεως, νὰ καθυποβάλλη προτάσεις εἰς τὴν Σύνοδον, τὰς ὁποίας αὐτὴ λαμβάνει ἀμέσως εἰς σκέψιν και ἀποφασίζει περὶ αὐτῶν ὅ,τι κρίναι εὐλογον.

Ἄρθ. 8.

Ὁ Πρόεδρος, οἱ Σύμβουλοι και οἱ παρόδροι ὀρκίζονται τὸν ἐξῆς ὄρκον·

« Ὀμνῶ πιστὴν εἰς τὸν Βασιλέα, ὑποταγὴν εἰς τοὺς νόμους τοῦ Βασιλείου, εὐσυνείδητον ἐκπλήρωσιν τῶν διαπιστευθέντων μοι χρεῶν, τισὴν διατήρησιν τῶν δικαιωμάτων και προνομίων τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, διατήρησιν τῆς ἀνεξαρτησίας της ἀπὸ πάσης ξένης ἐξουσίας, ἐνθερμον ὑπεράσπισιν τῶν συμφερόντων αὐτῆς, ἀπογὴν ἀπὸ παντός πλάγιου σκοποῦ, και ἀκριβῆ ἐκτέλεσιν ὅλων ἐν γένει, και ἐν μέρει ἐνὸς ἐκάστου τῶν καθήκόντων τῆς ὑπηρεσίας μου ».

Ὁδε Β. Ἐπίτροπος, ὁ Γραμματεὺς και οἱ λοιποὶ ὑπάλληλοι τοῦ Γραφείου, θέλουσιν ἐκρίσθαι τὸν συνήθη τῶν ὑπαλλήλων ὄρκον.

den Griechischen Kreutze mit der Umschrift «*Heilige Synode des Königreiches Griechenland*».

Art. 3.

Die Synode besteht aus 5 Mitgliedern.

Diese sind ein Präsident und wenigstens zwei Ræthe. Die beiden übrigen Mitglieder können ebenfalls Ræthe seyn; die Staats-Regierung behält sich jedoch vor, nach ihrem Ermessen statt derselben einen oder zwei Beisitzer zu bestimmen.

Ausser dem können 1 oder 2 Suppleant-Ræthe oder Beisitzer ernannt werden, welche jedoch erst im Verhinderungsfalle eines activen Mitgliedes Zutritt haben.

Die Ernennung geschieht durch die Staatsregierung.

Art. 4.

Der Präsident und die Ræthe sollen Metropolitens, Erzbischöfe oder Bischöfe, die Beisitzer aber Presbyter oder Hieromonachen seyn.

Jedes Jahr ist zu einer neuen Ernennung zu schreiten. Die alten Mitglieder können jedoch wieder ernannt werden.

Jeder active Rath und Beisitzer erhält, ausser dem ihm von seinem Kirchenamte ohnedies schon zukommenden Gehalte, noch eine Zulage für die Dauer dieser Function.

Art. 5.

Der Geschäftsgang ist collegialisch.

Bei Beratungen entscheidet die Majorität. Bei Gleichheit der Stimmen hat der Präsident eine entscheidende Stimme.

Alle Mitglieder haben den Beschluss zu unterschreiben.

War eines oder mehrere anderer Ansicht, so können sie im Sitzungsprotokoll die Gründe ihrer abweichenden Meinung niederlegen.

Art. 6.

Der Synode beigegeben ist ein von der Staats-Regierung zu ernennender Staatsprocurator und Secretær.

Das übrige Kanzleipersonal wird von der Synode bestellt, von der Staats-Regierung aber besteuert.

Art. 7.

Der Secretær ist Vorstand der Synodal-Kanzlei und fuhr das Sitzungsprotocoll.

Er ist berechtigt, an den Beratungen Antheil zu nehmen, ohne jedoch eine entscheidende Stimme zu haben.

Der Staatsprocurator hat allen Sitzungen der Synode beizuwohnen, und bei derselben die Staatsregierung zu repräsentiren. Jeder in seiner Abwesenheit gefasste Beschluss ist ungültig.

Auch hat derselbe das Recht, aus Auftrag einer königlichen Behörde oder auch von Amtswegen Anträge an die Synode zu stellen, worüber diese unverzüglich berathen und Beschluss fassen muss.

Art. 8.

Von dem Präsidenten, den Ræthen und Beisitzern ist folgender Eid zu leisten:

« Ich schwöre Treue dem Könige, Gehorsam den Gesetzen des Königreichs, gewissenhafte Verwaltung des mir anvertrauten Amtes, treue Bewahrung der Rechte und Freiheiten der orthodoxen morgenländischen apostolischen Kirche im Königreiche Griechenland, Aufrechthaltung ihrer Unabhängigkeit von jeder auswärtigen Gewalt, gewissenhafte Beförderung der Wohles derselben, mit sorgfältiger Entfernung aller Nebenrücksichten, und pünktliche Erfüllung aller und jeder mit meinem Amte übernommenen Pflichten. »

Von dem Staatsprocurator, Secretær und dem übrigen Kanzleipersonal ist der gewöhnliche Beamteneid zu leisten.

Ὁ ὄρκος θέλει γίνεσθαι παρὰ μὲν τοῦ Προέδρου, τῶν Συμβούλων, τῶν Παρέδρων, τοῦ Βασιλ. Ἐπιτροποῦ καὶ τοῦ Γραμματέως ἐνώπιον τοῦ Βασιλέως, παρὰ δὲ τῶν λοιπῶν ὑπαλλήλων ἐνώπιον τῶν μελῶν τῆς Συνόδου, συνεδριάζόντων ἐπὶ τούτῳ.

Ἄρθ. 9.

Εἰς ὅλα τὰ ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας ἐνεργεῖ ἡ Σύνοδος ἀνεξαρτήτως ἀπὸ πάσης κοσμικῆς ἐξουσίας. Ἐπειδὴ ὅμως εἰς τὴν ὑπερτάτην ἐξουσίαν τοῦ Κράτους ἀνήκει ἡ κυριαρχικὴ ἐποπτεία ἐφ' ὅλων τῶν ἐντὸς τοῦ Κράτους γινομένων πραξεῶν, συμβεβηκότων καὶ σχέσεων, ἔχει ἡ Κυβέρνησις τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ λαμβάνῃ γνώσιν τοῦ ἀντικειμένου τῆς διαπραγματεύσεως, καὶ ἐπομένως, πρὶν ζητηθῆ ἡ ἔγκρισις (τὸ ἐνεκρίθῃ) τῆς Κυβερνήσεως, δὲν ἡμπορεῖ νὰ κοινοποιηθῇ οὐδὲ νὰ ἐκτελεσθῇ καμία συνοδικὴ ἀπόφασις. Εἰς τὸ προοίμιον τῆς ἐκδόσεως τῆς τοιαύτης ἀποφάσεως πρέπει πάντοτε νὰ ἀναφέρεται ἡ ζητηθεῖσα καὶ ληφθεῖσα ἔγκρισις.

Ἄρθ. 10.

Εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τῆς Ἐκκλησίας ἀνάγονται, κατὰ τοὺς εἰς τὰ ἄρθρα 11, 12, καὶ 17 ἀναφερομένους λεπτομερεστέρους προσδιορισμούς:

- α. Ἡ περὶ τῶν δογμάτων διδασκαλία
- β. Τὸ εἶδος καὶ ἡ ἐκτέλεσις τῆς λατρείας
- γ. Ἡ ἐκτέλεσις τῶν καθηκόντων ἐκάστης τάξεως τοῦ Κλήρου
- δ. Ἡ θρησκευτικὴ διδασκαλία τοῦ λαοῦ
- ε. Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ παιδεία (la discipline de l'Église)
- ς. Ἡ δοκιμασία καὶ ἡ χειροτονία τῶν ἐκ τοῦ Κλήρου.
- ζ. Ἡ καθιέρωσις τῶν εἰς τὴν λατρείαν ἀναγομένων πραγμάτων καὶ οἰκοδομημάτων
- η. Ἡ δικαιοσύνη εἰς καθ' αὐτὸ Ἐκκλησιαστικὰ ἀντικείμενα, π. χ. εἰς τὰ τῆς συνειδήσεως, τῆς ἐκτελέσεως τῶν θρησκευτικῶν καὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν χρεῶν, κατὰ τὰ δογματά, τὰ δογματικὰ βιβλία, καὶ τὸν ἐπὶ τούτων τεθεμελιωμένον κανονισμόν τῆς Ἐκκλησίας.

Ἄρθ. 11.

Ἡ Σύνοδος ἐπαγρυπνεῖ εἰς τὴν ἀκριβῆ διατήρησιν τῶν παρὰ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας προσβευομένων δογμάτων, καὶ ἰδιαίτερος εἰς τὸ περιεχόμενον τῶν εἰς χρῆσιν τῆς νεολαίας καὶ τῶν ἐκ τοῦ Κλήρου πωσθιωρισμένων καὶ περὶ θρησκευτικῶν ἀντικειμένων πραγματευομένων βιβλίων καὶ, ὡς αἰς πληροφορηθῆ θετικῶς, ὅτι ὅποιοςδήποτε ἄνθρωπος ἐπιχειρῇ νὰ ταράξῃ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Βασιλείου δι' ἐτεροδιδασκαλίαν, διὰ προσηλυτισμοῦ, ἢ κατ' ἄλλον τινὰ τρόπον, προσκαλεῖ τὴν κοσμικὴν ἐξουσίαν νὰ ἐπιφέρει θεραπείαν εἰς τὸ κακὸν κατὰ τοὺς πολιτικούς νόμους.

Ἄρθ. 12.

Ἡ Σύνοδος ἐπαγρυπνεῖ προσέτι περὶ τὴν ἀκριβῆ ἐκτέλεσιν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν διατάξεων καὶ ἐθίμων, περὶ τὴν εὐπρέπειαν τῶν Ἐκκλησιῶν, τὴν εὐταξίαν τῶν ἱερῶν τελετῶν καὶ ἐν γένει περὶ τὴν δημόσιον λατρείαν, διατάττει ὅσα κρίνει συντείνοντα εἰς τὴν εὐκοσμίαν τῶν ἐκ τοῦ κλήρου καὶ εἰς βελτίωσιν αὐτῶν, καὶ φροντίζει, ὥστε οἱ ἱερωμένοι νὰ μὴ ἐνασθολῶνται, ἀπεναντίας τῶν βητῶν ἀπαγορευόντων Ἐκκλησιαστικῶν καὶ πολιτικῶν θεσμῶν, εἰς πολιτικὰ πράγματα, μηδεὶ νὰ λαμβάνωσι τὴν παραμικρὰν μετοχὴν εἰς αὐτά.

Ἄρθ. 13.

Ὅλα τὰ ἀντικείμενα, ὅσα ἀνάγονται μὲν εἰς τὰ κατὰ τὴν Ἐκκλησίαν, δὲν ἀφορῶσιν ὅμως τὸ δογματικόν, ἀλλὰ, χωρὶς νὰ εἶναι καθ' αὐτὴ κοσμικὰ, ἔχουσι τινὰ σχέσιν πρὸς τὴν ἐπικράτειαν καὶ τὸ κοσμικὸν συμφέρον τῶν κατοίκων, εἶναι μὲν τῆς ἀρμοδιότητος τῆς ἱερᾶς Συνόδου, ἀλλὰ χωρὶς ἰδιαιτέραν συγκατάθεσιν καὶ συμπράξιν τῆς κοσμικῆς Ἀρχῆς, δὲν ἡμπορεῖ ἡ Σύνοδος μίνη νὰ ἐκτατάξῃ τι περὶ αὐτῶν.

Der Präsident, die Ræthe und Beisitzer, der Staatsprocurator und Secreter leisten den Eid in die Hænde des Königs, das übrige Kanzlei-Personal aber in einer Sitzung der Synode.

Art. 9.

In allen inneren Angelegenheiten der Kirche handelt die Synode unabhängig von der weltlichen Gewalt.

Wegen der hoheitlichen Oberaufsicht der Staatsgewalt über alle innerhalb des Staates vorkommende Handlungen, Ereignisse und Verhältnisse, ist dieselbe jedoch berechtigt, von dem Verhandeltten Einsicht zu nehmen, und vor Einholung der Genehmigung der Staatsregierung (des Placet) darf kein Synodalbeschluss bekannt gemacht oder vollzogen werden.

Im Eingange der Ausschreibung solcher Beschlüsse ist jederzeit der erhaltenen Genehmigung Erwähnung zu thun.

Art. 10.

Zu den inneren Angelegenheiten der Kirche gehören, unter den in Art. 11, 12 und 17 anzugebenden näheren Bestimmungen:

- 1 die Glaubenslehre,
- 2 die Form und Feyer des Gottesdienstes,
- 3 die geistliche Amtsführung,
- 4 der religiöse Unterricht,
- 5 die Kirchen-Disciplin,
- 6 die Prüfung und Ordination der Kirchendiener,
- 7 die Einweihung der zum Gottesdienste gehörenden Gerathschaften und Gebäude, und,
- 8 die Ausübung der Gerichtsbarkeit in rein geistlichen Sachen, nämlich in Sachen des Gewissens oder der Erfüllung der Religions- und Kirchen-Pflichten, nach ihren Dogmen, dogmatischen Büchern und ihrer darauf gegründeten Verfassung.

Art. 11.

Die Synode wacht für die Reinerhaltung der von der morgenländischen Kirche angenommenen Dogmen, und namentlich über den Inhalt der zum Gebrauche der Jugend oder der Geistlichkeit bestimmten und von religiösen Gegenständen handelnden Bücher, und ersucht, sobald sie mit Gewissheit erfährt, dass irgend jemand die Kirche des Reiches, sey es durch neue Lehre, durch Proselitenmacherei oder auf sonstige Weise zu stören begehrt, die weltliche Gewalt, dem Uebel, den weltlichen Gesetz gemäss, zu steuern.

Art. 12.

Die Synode wacht ferner für die genaue Befolgung der geistlichen Verordnungen und Gebräuche, für die gute Ordnung der Kirche und der Kirchlichen Ceremonien, so wie für den Cultus überhaupt; sie hat alles dasjenige, was zur Beobachtung des Anstandes der Geistlichkeit, so wie zu ihrer Verbesserung dienen kann, zu verordnen, und dafür Sorge zu tragen, dass die Geistlichen sich nicht, gegen das Verbot der geistlichen und weltlichen Gesetze, in weltliche Dinge mischen oder auch nur irgend Antheil daran nehmen.

Art. 13.

Alle Angelegenheiten der Kirche, welche zwar die Kirche, nicht aber das Dogma selbst betreffen, welche vielmehr, ohne jedoch zu den rein weltlichen Dingen zu gehören, irgend eine Beziehung auf den Staat und auf das weltliche Wohl der Einwohner haben, sind ebensfalls von der Zuständigkeit der Synode; allein ohne Mitwirkung und Genehmigung der Staatsregierung darf keine einseitige Anordnung von derselben getroffen werden.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΣ ΚΑΙ ΣΥΝΟΔΙΚΟΣ ΤΟΜΟΣ 29.6.1850

5/23/2015

Valsamon.com :: Διαδικτυακή Επιθεώρηση Ορθόδοξου Κανονικού και Ελληνικού Εκκλησιαστικού Δικαίου

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ
ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΚΑ ΝΕΑ
ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ
ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ
ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ
ΣΕΡΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ
ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΑ ΝΕΑ
ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ Ν.Υ. ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ
ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ
ΑΡΧΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΝΟΜΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ

ΒΑΣΣΑΜΩΝ
Βάση Δεδομένων για το Ορθόδοξο Κανονικό
και Εκκλησιαστικό Δίκαιο

εκτύπωση | μεγέθυνση κειμένου | σμίκρυνση κειμένου

ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ

ή δοκιμάστε την προηγμένη αναζήτηση

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΣ ΚΑΙ ΣΥΝΟΔΙΚΟΣ ΤΟΜΟΣ 29.6.1850

Τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, τῆς συγκροτηθείσης ἐν ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ Σωτήρος χιλιοστῷ ὀκτακοσιοστῷ πενηκοστῷ, ἐν μηνὶ Ἰουνίῳ, Ἰνδικτιώνος Η', περὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀμήν.

† Ὁ δεσπότης τῶν ἀπάντων καὶ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν τῇ νυκτί, ἧ παρεδίδοτο, διατιθέμενος τοῖς ἱεροῖς αὐτοῦ Μαθηταῖς καὶ Ἀποστόλοις τὴν κοινὴν αὐτοῦ καὶ χαρακτηριστικὴν τῶν χριστιανῶν ἐντολήν, τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην, «οὐ δύναται», ἔφη, «τὸ κλήμα καρπὸν φέρειν ἀφ' ἑαυτοῦ, ἐὰν μὴ μείνῃ ἐν τῇ ἀμπέλῳ». Καὶ ἀντιλαμβανόμενος τῆς ἀνθρωπίνης ἀσθενείας, αὐτὸς ἦν ἐντέλειται ἅπαντας ἡμᾶς μένειν. «Μείνατε ἐν ἐμοί». Ἐντεῦθεν ἐν τῷ χριστιανικῷ ὀρθοδόξῳ πληρώματι ἡ ἡμνουμένη ἐκείνη, καὶ τοσοῦτον φιλοτίμως σπουδαζομένη ὑπὸ τε τῶν θείων Ἀποστόλων καὶ τῶν σεπτῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, καὶ καθ' ἑκάστην ἐν ταῖς δεήσεσι τῶν πιστῶν θερμῶς ἐξαιτουμένη ἐν ὁ τ η ς. «Μείνατε ἐν ἐμοί». Εἰς γὰρ Κύριος, ὃ λατρεύομεν· μία πίστις, ἣν παρελάβομεν καὶ ἐν βάπτισμα, ὃ βεβατίσμεθα. Ταῦτα εἰσὶν αἱ συνθήκαι τῆς μίας ἀληθοῦς Ποιμνῆς τοῦ Ἀρχιποίμενος Χριστοῦ, ἧτοι τῆς Μίας, Ἁγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, ποιμαινομένης ὑπὸ πολυπληθῶν ὑπηρετῶν αὐτοῦ, ἀγραυλοῦντων καὶ φυλασσόντων φυλακὰς ἐν τῇ νυκτί τοῦ πλάνου τούτου βίου, ἐπὶ μὲν ἐλπίδι, εἰς ἣν καὶ ἐκλήθημεν ἅπαντες. Ἀλλ' ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ, ὡς ἄπασαν τὴν κτίσιν συνέχει, ἐν θαυμασίᾳ ἀλληλογραφίᾳ καὶ τάξει διεπούσα, οὕτω καὶ τὴν ἁγίαν αὐτοῦ Ἐκκλησίαν, ἠδύοκῆσε τῇ αὐτῇ ἁρμονίᾳ οἰκονομείσθαι· καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τὸ θέμενον τοὺς μὲν Ἀποστόλους, τοὺς δὲ Προφῆτας, τοὺς δὲ Ποιμένας καὶ Διδασκάλους, ὡς περὶ διὰ τῆς τῶν θείων Ἀποστόλων χειροθεσίας ἀνέδειξεν ἐν τῇ διακονίᾳ τῆς πίστεως, τοὺς μὲν Ἐπισκόπους, τοὺς δὲ Πρεσβυτέρους, τοὺς δὲ Διακόνους· οὕτω τὸ αὐτὸ Πνεῦμα, καὶ διὰ τῆς ἀποφάνσεως τῶν Οἰκουμενικῶν Ἁγίων Συνόδων ἐκανόνισεν ἐν τῇ οἰκονομίᾳ τῆς ἐ ν ὁ τ η τ ο ς τοὺς μὲν Πατριάρχας, τοὺς δὲ Ἀρχιεπισκόπους καὶ Μητροπολίτας, τοὺς δὲ Ἀρχιεπισβυτέρους καὶ Ἀρχidiaκόνους κ.λ.π.. Οὗτοι δὲ πάντες, εἴτε ὁμότιμοι ἐν ἀδελφικῇ ὑπαλληλίᾳ, εἴτε ὑποτασσόμενοι ἀλλήλοις ὡς «ἡγουμένοις», κατὰ τὴν διακονίαν, ἦν ἕκαστος ἔλαχεν, ἔχοντες τὸ αὐτὸ πνεῦμα τῆς πίστεως καὶ τὴν αὐτὴν ἀποστολικὴν κατὰ τοὺς κανόνας χειροτονίαν, ὡς μέλη ὑπουργικὰ συναρμολογούμενοι εἰς ἐν σῶμα Χριστοῦ, ὅπου γῆς ἂν ὦσιν, ἕνα Ναὸν Ἅγιον καταρτίζουσι, καὶ συνδεδόμενοι τῷ συνδέσμῳ τῆς ἀγάπης, κἂν κεχωρισμένοι καὶ ἀφεστηκότες δοκῶσι κατὰ τὰς τοῦ κοινωνικοῦ βίου χρεῖας τε καὶ περιπετείας τῶν πολιτευμάτων, ἀδιάστατοι καὶ ἀχώριστοι εἰσὶν ἐν τῇ τῆς Ἐκκλησίας ἐ ν ὁ τ η τ ι . Ἐπὶ ταύτῃ τῇ βᾶσει ἀνέκαθεν ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, ἧτοι αἱ σεπτὰ Οἰκουμενικὰ Σύνοδοι, ὡς γε πρὸς τὴν τοῦ βιωτικοῦ πολιτεύματος καιρικὴν χρεῖαν ἀφορώσαι, ἢ ἐχώρισαν ἢ συνήψαν ἐπαρχίας ἐκκλησιαστικάς, καὶ ἢ ἄλλοις ὑπέταξαν ἢ αὐτοκεφάλους ἀνέδειξαν αὐτάς τῆς ἐν τῇ πίστει καὶ ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ κανονικῇ τάξει ἐ ν ὁ τ η τ ο ς ἁλωβήτου διαμενουσῆς. Ἐπεὶ τοίνυν καὶ τινες τῶν ὑπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν κυριαρχίαν τοῦ Πατριαρχικοῦ, Ἀποστολικοῦ, Οἰκουμενικοῦ Ἐθρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀνώταται Μητροπόλεις, καὶ Ἀρχιεπισκοπαὶ καὶ Ἐπισκοπαί, αἱ ἀπαρτίζουσαι σήμερον τὸ θεόσωστον καὶ θεοστήρικτον Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος, διὰ καιρικὰς περιπετείας, καίπερ διατηροῦσαι τὴν τοῦ Θεοῦ χάριτι τὴν τῆς πίστεως ἐ ν ὁ τ η τ α , ἀπελείφθησαν ὁμως ἐπὶ τινὰ καιρὸν τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ κανονικῆς σχέσεώς τε καὶ συναφείας πρὸς τε τὴν Ὀρθόδοξον αὐτῶν Μητέρα, τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλῃν Ἐκκλησίαν, ἐξ ἧς ἤρτηντο, καὶ διὰ πρὸς πάσας τὰς λοιπὰς Ὀρθόδοξους τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας· ἡμεῖς οἱ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Παναγίου Πνεύματος συνελθόντες ἐν πλήρει Συνόδῳ πρὸς καταρτισμὸν τῆς κανονικῆς ἐνότητος τῆς ἐν Ἑλλάδι

http://valsamon.com/index.php?id=2&subid=1824

1/3

Ἐκκλησίας μετὰ τῶν λοιπῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἀκούσαντες διὰ τῶν ἐπισήμων γραμμάτων, τῶν ἐπισταλέντων ἡμῖν παρὰ τοῦ εὐσεβοῦς Υπουργείου τοῦ Θεοσώστου Κράτους τῆς Ἑλλάδος τὴν τε περὶ τούτου αἴτησιν τοῦ ἐκεῖ σύμπαντος εὐλαβεστάτου Κλήρου, καὶ τὴν συντρέχουσαν ἐπιθυμίαν παντὸς τοῦ Ὁρθοδόξου Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, τῶν ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι τέκνων ἡμῶν ἀγαπητῶν καὶ περιποθῆτων, συνιδόντες δὲ καὶ τὴν χρεῖαν τῆς κατ' ἐκείνῳ τῷ νεοσύστατον Κράτος διακονίας τῆς πίστεως, καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς οἰκονομίας τῆς ἐ ν ὀ τ η τ ο ς , καὶ συσκειώμενοι, ὅπως ἢ τε ἅγια ἡμῶν Πίστις διατηρηθῆ ἔσαι ἀλώβητος, καὶ οἱ κανόνες τῶν θείων Πατέρων ἀπαρβίαστοι καὶ ἀπαρσάλευτοι, ὥστε εἶναι πάντας ἡμᾶς, ὡς ἐν τῇ αὐτῇ πίστει, οὕτω καὶ ἐν τῇ αὐτῇ οἰκονομίᾳ τῆς ἐ ν ὀ τ η τ ο ς , καὶ κλήματα ἀδιάσπαστα τῆς θείας ἀμπέλου, ὠρίσαμεν τῇ δυνάμει τοῦ Παναγίου καὶ Τελεταρχικοῦ Πνεύματος, διὰ τοῦ παρόντος ΣΥΝΟΔΙΚΟΥ ΤΟΜΟΥ, ἵνα ἢ ἐν τῷ Βασιλείῳ τῆς Ἑλλάδος Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, Ἀρχηγὸν ἔχουσα καὶ κεφαλὴν, ὡς καὶ πᾶσα ἡ Καθολικὴ καὶ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, τὸν Κύριον καὶ Θεὸν καὶ Σωτῆρα ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ὑπάρχη τοῦ λοιποῦ κανονικῶς αὐτοκέφαλος, ὑπερτάτην ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν γνωρίζουσα Σύνοδον διαρκή, συνισταμένην ἐξ Ἀρχιερέων, προσκαλουμένων ἀλληλοδιαδόχως κατὰ τὰ πρεσβεία τῆς χειροτονίας, Πρόεδρον ἔχουσα τὸν κατὰ καιρὸν Τερότατον Μητροπολίτην Ἀθηνῶν, καὶ διοικοῦσαν τὰ τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς κανόνας ἐλευθέρως καὶ ἀκωλύτως ἀπὸ πάσης κοσμικῆς ἐπεμβάσεως. Οὕτω δὲ καὶ ἐπὶ τούτοις καθισταμένην διὰ τοῦ παρόντος Συνοδικοῦ Σύμου τὴν Ἱερὰν ἐν Ἑλλάδι Σύνοδον, ἐπιτηρώσκομεν αὐτήν, καὶ ἀνακηρύττομεν πνευματικὴν ἡμῶν ἀδελφὴν, καὶ πᾶσι τοῖς ἀπανταχοῦ εὐσεβεῖσι καὶ ὀρθοδόξοις τέκνοις τῆς Μίας, Ἁγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας ἐπισυνιστώμεν ὡς τοιαύτην τοῦ λοιποῦ ἀναγνωρίζεσθαι καὶ μνημονεῦσθαι τῷ ὀνόματι «Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» · δαμιλεύομεν δὲ αὐτὴ καὶ πᾶσας τὰς προνομίας καὶ πάντα τὰ κυριαρχικὰ δικαιώματα τὰ τῇ ἀνωτάτῃ ἐκκλησιαστικῇ ἀρχῇ παρομαρτοῦντα, ἵνα τοῦ λοιποῦ μνημονεῦηται ὑπὸ τῶν ἐν Ἑλλάδι Ἀρχιερέων ἐν ταῖς ἰδίαις ἐπαρχίαις ἱερουργούντων, τοῦ Προέδρου αὐτῆς μνημονεῦοντος πάσης Ἐπισκοπῆς Ὁρθοδόξων, καὶ χορηγῆ τὰς πρὸς χειροτονίαν Ἀρχιερέων ἀπαιτούμενας κοινικὰς ἐκδόσεις. Ἴνα δὲ ἡ κανονικὴ ἐ ν ὀ τ η ς πρὸς τε τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλῃν Ἐκκλησίαν, καὶ πρὸς τὰς λοιπὰς Ὁρθοδόξους τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας διατηρήται κατὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς κανόνας καὶ τὰ πατροπαράδοτα ἔθιμα τῆς Καθολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὀφείλει ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, μνημονεῦειν ἐν τοῖς ἱεροῖς Διπτύχοις τοῦ τε κατὰ καιρὸν Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ τῶν λοιπῶν Πατριαρχῶν κατὰ τάξιν, καθὼς καὶ πάσης Ἐπισκοπῆς Ὁρθοδόξων · λαμβάνειν δέ, ὡς ἂν χρῆξῃ, καὶ τὸ ἄ γ ι ο ν μ ὄ ρ ο ν παρὰ τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃς Ἐκκλησίας. Κατὰ δὲ τὰς κανονικὰς καὶ πατροπαράδοτους διατυπώσεις, ὁ Πρόεδρος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἀναγορευόμενος ὀφείλει ἐπιστέλλειν τὰ ἀναγκαῖα συνοδικὰ γράμματα πρὸς τε τὸν Οἰκουμενικὸν καὶ πρὸς τοὺς λοιποὺς Πατριάρχας, καθὼς καὶ οὗτοι ἀναγορευόμενοι τὸ αὐτὸ ποιήσουσιν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς συμπύπτουσιν ἐκκλησιαστικοῖς πράγμασι, τοῖς δεομένοις συσκέψεως καὶ συμπράξεως πρὸς κρείττονα οἰκονομίαν καὶ στηριγμὸν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἤρσεν, ἵνα ἢ μὲν ἐν Ἑλλάδι Ἱερὰ Σύνοδος ἀναφέρηται πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην καὶ τὴν περὶ αὐτὸν Ἱερὰν Σύνοδον · ὁ δὲ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου παρέχει προθύμως τὴν ἑαυτοῦ σύμπραξιν, ἀνακρινόμενὰ δέοντα πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Τὰ δὲ πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν ἀφορῶντα, οἷα φερ' εἰπεῖν τὰ περὶ ἐκλογῆς καὶ χειροτονίας Ἀρχιερέων, περὶ ἀριθμοῦ αὐτῶν καὶ ὀνομασίας τοῦ θρόνου αὐτῶν, περὶ χειροτονίας ἱερέων καὶ ἱεροδιακόνων, περὶ γάμου καὶ διαζυγίου, περὶ διοικήσεως Μοναστηρίων, περὶ εὐταξίας καὶ ἐκπαιδεύσεως τοῦ ἱεροῦ Κλήρου, περὶ τοῦ κηρύγματος τοῦ θείου λόγου, περὶ ἀποδοκίμασίας ἀντιθηρησκευτικῶν βιβλίων, ταῦτα πάντα καὶ τὰ τοιαῦτα κανονισθῆσονται παρὰ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου διὰ συνοδικῆς πράξεως, μὴ ἀντιβανούσης τὸ παράπαν τοῖς ἱεροῖς κανόσι τῶν ἁγίων καὶ ἱερῶν Συνόδων, καὶ τοῖς πατροπαράδοτοις ἔθιμοις, καὶ ταῖς διατυπώσεσι τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Ἐπ' αὐτοῖς οὖν τοῖς ὅροις, αὐτὴ ἢ ἀρχήθεν καλλιγόνος Μήτηρ, ἢ ὡς ἄμπελος εὐθουῶσα ἐν τοῖς κλίτεσι τοῦ οἴκου Κυρίου, ἢ ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι συνοδικῶς ἀποφαινομένη, ἀναγορεῖται καὶ κηρύττει τὴν ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίαν αὐτοκέφαλον, καὶ τὴν ἐν αὐτῇ Σύνοδον ἀδελφὴν ἐν Πνεύματι ἑαυτῆς τε καὶ πάσης ἄλλης ἀνα μέρος Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας · ἔτι ἀναγνωρίζει πλήρη καὶ κυρίαν καὶ Ἀποστολικὴν τὴν ψήφω καὶ δοκιμασίᾳ τῶν ἐν Ἑλλάδι ἱερωτάτων Μητροπολιτῶν καὶ Ἀρχιεπισκόπων καὶ Ἐπισκόπων γινόμενῃν χειροτονίαν, ἣν ἔλαβον ἐντεῦθεν ἀπὸ τοῦ Ἀποστολικοῦ Οἰκουμενικοῦ τούτου Θρόνου ἢ καὶ ἀφ' ἑτέρου Ἀποστολικοῦ Θρόνου ἢ καὶ Συνόδων αὐτοκεφάλων, τῶν ἐν τῷ Ὁρθοδόξῳ πληρώματι · ἔτι δὲ κατέχει πλήρη, κυρίαν καὶ ἀποστολικὴν πᾶσαν χειροθεσίαν αὐτῶν, καὶ πᾶσαν ἱερὰν τελετὴν νομίμως τελομένην, καὶ τοιαύτην ἄξιοι κατέχεσθαι καὶ παρὰ πάντων τῶν Ὁρθοδόξων. Ταῦτα ὠρίσεν ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἢ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ὁρθόδοξος Ἱερὰ Σύνοδος, εὐχομένη ἀπλήρω πόθῳ, καὶ διαπύρῳ ἀγάπῃ τῇ φίλῃ αὐτῆς ἐν Χριστῷ ἀδελφῇ, στηριγμὸν ἐν τῇ πίστει καὶ ἐν τῇ ἐνότητι, προκοπὴν ἐν τοῖς παραγγέλμασι τοῦ Κυρίου, καὶ ἄγρυπνον προσοχὴν εἰς τὴν Ὁρθόδοξον διδασκαλίαν τοῦ Ποιμνίου, εἰς ὃ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐπέστησε ποιμαίνειν, ὅπως ἂν εἴπωσι καὶ οἱ ἀντικείμενοι τῇ εὐσεβείᾳ «Τὶς αὐτὴ ἢ ἐκκίπτουσα ὡσεὶ ὄρθρος, καλὴ ὡς σελήνη, ἐκλεκτὴ ὡς ὁ ἥλιος, θάμβος ὡς τεταγμένα» · ὁ δὲ Θεὸς τῆς εἰρήνης, ὁ ποιήσας τὰ ἀμφότερα ἐν, καὶ τὸ μεσότειχον τοῦ φραγμοῦ λύσας, δώῃ ἡμῖν τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἐν ἀλλήλοις πάντοτε, χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς τοῦ Πρώτου καὶ Μεγάλου καὶ Ἁκροῦ Ἀρχιερέως

Χριστού του Θεού ἡμῶν, πρεσβείαις τῆς Παναχράντου αὐτοῦ Μητρὸς, τῆς ἀειπαρθένου καὶ Θεοτόκου Μαρίας, τοῦ τιμίου ἐνδόξου Προφήτου Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου, τῶν ἁγίων ἐνδόξων Πανευφύμων Θεοκηρύκων καὶ Πνευματοφόρων Ἀποστόλων, τῶν Ὁσίων καὶ Θεοφόρων Πατέρων ἡμῶν καὶ πάντων τῶν Ἁγίων. Ἀμήν.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ ,αων' Ἰουνίου κθ'

† Ἀ ν θ ι μ ο ς ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἀποφαίνεται.

† Ὁ πρῶην Κωνσταντινουπόλεως Κ ω ν σ τ ἄ ν τ ι ο ς Ὁ Ἀ ' ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ συναποφαίνεται.

† Ὁ πρῶην Κωνσταντινουπόλεως Κ ω ν σ τ ἄ ν τ ι ο ς Ὁ Β ' ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ συναποφαίνεται.

† Ὁ πρῶην Κωνσταντινουπόλεως Γ ρ η γ ὀ ρ ι ο ς ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ συναποφαίνεται.

† Ὁ πρῶην Κωνσταντινουπόλεως Γ ε ρ μ α ν ὸ ς ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ συναποφαίνεται.

† Ὁ πρῶην Κωνσταντινουπόλεως Ἀ ν θ ι μ ο ς ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ συναποφαίνεται.

† Κ ὺ ρ ι λ λ ο ς ἐλέω Θεοῦ Πατριάρχης τῆς Ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ συναποφαίνεται.

† Ὁ Καισαρείας Π α ῖ σ ι ο ς .

† Ὁ Ἐφέσου Ἀ ν θ ι μ ο ς .

† Ὁ Ἡρακλείας Π α ν ἄ ρ ε τ ο ς .

† Ὁ Νικομηδείας Δ ι ο ν ῦ σ ι ο ς , ἔχων καὶ τὴν γνώμην τοῦ Σεβ. Γέροντος Χαλκηδόνος Κυρίου Ἱ ε ρ ο θ ἑ ο υ .

† Ὁ Δέρκων Ν ε ὄ φ υ τ ο ς .

† Ὁ Πρόεδρος Διδυμοτείχου Μ ε λ ἑ τ ι ο ς .

† Ὁ Νεοκαισαρείας Λ ε ὄ ν τ ι ο ς .

† Ὁ Κρήτης Χ ρ ὺ σ α ν θ ο ς .

† Ὁ Σερρών Ἰ ἄ κ ω β ο ς .

† Ὁ Βιζύης Γ ρ η γ ὀ ρ ι ο ς .

† Ὁ Σωζοαγαθουπόλεως Π ρ ο κ ὸ π ι ο ς .

† Ὁ πρῶην Μεσημβρίας Μ α ν ο υ ῆ λ .

† Ὁ Σταυρουπόλεως Κ ω ν σ τ α ν τ ῖ ν ο ς .

Εἶδος Νομοθετήματος : ΑΠΟΦΑΣΗ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ

Αριθμός ΦΕΚ :

Ἔτος : 0

II. Η ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΣΥΝΟΔΙΚΗ ΠΡΑΞΙΣ ΤΟΥ 1928 *

Περί τῆς διοικήσεως τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων τῶν Νέων Χωρῶν.

† ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

ΕΛΕΩ ΘΕΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ
ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ

Ἄριθ. Πρωτ. 2231

Ἀκλόνητον τὴν βᾶσιν τῆς κανονικῆς τάξεως ἔχουσα καὶ διαφυλάττουσα ἡ Ἁγία τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἐν τῇ τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως οἰκονομία, οἶδε καὶ εἴωθεν ἐν τῇ ἐμμελεῖ αὐτῆς περὶ τῆς ἀπανταχοῦ ἱεραῶς εὐταξίας καὶ καταστάσεως φροντίδι εὐθετίζειν καὶ διέπειν τὰ ἐπὶ μέρους κατὰ τὰς ἀνάγκας καὶ τοὺς καιροὺς, ἐναρμόνιον πάντοτε στοχαζομένη ἀποφαίνειν πανταχοῦ κατὰ τὴν χρείαν τῶν καιρῶν καὶ τῶν πραγμάτων τὴν ἱερὰν τάξιν, ἥπερ ἡ ἐκκλησιαστικὴ κατάστασις καθωραΐζεται.

Ἐπειδὴ τοίνυν, προκειμένου καὶ περὶ τῆς διοικήσεως τῶν εἰς τὸ Θεοφρούρητον Κράτος τῆς Ἑλλάδος τελευταίως περιελθουσῶν πολιτικῶς Ἐπαρχιῶν τοῦ καθ' ἡμᾶς Ἁγιωτάτου Ἀποστολικοῦ καὶ Πατριαρχικοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, κατάδηλον ἐγένετο ὅτι διὰ τὴν ἐπελθούσαν πολιτικὴν μεταβολὴν τῶν κατ' αὐτάς οὐκ ἄμοιρος δυσχερειῶν καὶ ἀνωμαλιῶν ποικίλων ἦν ἐφεξῆς ἡ ἄμεσος αὐτῶν παρὰ τοῦ Ἁγιωτάτου τούτου Θρόνου ὡς πρότερον διακνύβερησις, ἡ Μετριότης ἡμῶν μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς Ἱεροτάτων Μητροπολιτῶν καὶ ὑπερτίμων τῶν ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῖν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, λαβόντες ὑπ' ὄψιν κατὰ τὸ χρεὼν τὴν νέαν κατάστασιν καὶ τὴν ἐνδεικνυμένην ἐξ αὐτῆς ἀνάγκην ἀξιοχρέου προνοίας καὶ μερίμνης πρὸς τὴν προσήκουσαν ἀνάλογον διευθέτησιν καὶ διοργάνωσιν καὶ ἐκκλησιαστικῶς τῶν κατὰ τὰς Ἐπαρχίας ταύτας, ἐγνωμεν καὶ ἀπεφασίσαμεν Συνοδικῶς, ὅπως, τηρουμένου τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐπαρχιῶν τούτων ἀνωτάτου κανονικοῦ δικαιώματος τοῦ Ἁγιωτάτου Πατριαρχικοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, ἡ

διοικήσεις ἐν τοῖς ἐπὶ μέρος τῶν ἐπαρχιῶν τούτων διεξάγῃται ἐφεξῆς ἐπιτροπικῶς ὑπὸ τῆς πεφιλημένης Ἀγιωτάτης ἀδελφῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, προφρόνως ἀποδεξαμένης, συναινούσης καὶ κυρούσης καὶ τῆς Ἐντίμου Ἑλληνικῆς Πολιτείας, ὅπως κατὰ τὴν παράκλησιν τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας ἀναλάβῃ τὴν ἐντολὴν ταύτην, ἐνεργουμένην ἐπὶ τοῖς ἐξῆς κυρωθεῖσιν ἐκκλησιαστικῶς τε καὶ πολιτικῶς γενικοῖς ὅροις :

Α') Ἀπασαί αἱ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος περιελθοῦσαι Ἐπαρχίαι τοῦ Ἀγιωτάτου Ἀποστολικοῦ καὶ Πατριαρχικοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, πλὴν τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς νήσου Κρήτης, διαφυλαττούσης τὸ ἄχρι τοῦδε αὐτόνομον αὐτῆς καθεστῶς, ὑπάγονται ἐφεξῆς ὑπὸ τὴν ἄμεσον διακυβέρνησιν τῆς Ἀγιωτάτης Ὁρθοδόξου Ἀυτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐπεκτεινούσης καὶ ἐπὶ τῶν Ἐπαρχιῶν τούτων ἐν πᾶσι τὸ σύστημα τῆς διοικήσεως καὶ τὴν τάξιν τῶν ἰδίων αὐτῆς Ἐπαρχιῶν.

Β') Ἀμεσος ὡς ἐκ τούτου κεντρικὴ καὶ τῶν ἐπαρχιῶν τούτων ἀνωτέρα ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ ἀναγνωρίζεται ἐφεξῆς ἢ ἐν Ἀθήναις Ἱερά Σύνοδος τῆς Ὁρθοδόξου Ἀυτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἣς συμμετέχουσι καὶ οἱ Μητροπολίται τῶν Ἐπαρχιῶν τούτων, καλούμενοι εἰς αὐτὴν κατ' ἴσον ἀριθμὸν πρὸς τοὺς ἐκ τῶν Ἐπαρχιῶν τῆς Ἀυτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος προσκαλουμένους ἀρχιερεῖς καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ σύστημα καὶ μετὰ τῶν αὐτῶν δικαιωμάτων.

Γ') Κατ' ἴσον ἀριθμὸν καὶ μετὰ τῶν αὐτῶν δικαιωμάτων συμμετέχουσι καὶ παρεδρεύουσιν οἱ τῶν ἐν Ἑλλάδι Ἐπαρχιῶν τοῦ καθ' ἡμᾶς Ἀγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Θρόνου καὶ ἐν τῷ Διοικητικῷ Συμβουλίῳ τοῦ Γενικοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ταμείου καὶ ἐν τῷ Ἐποπτικῷ Συμβουλίῳ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως.

Δ') Οἱ τῶν Ἐπαρχιῶν τοῦ καθ' ἡμᾶς Ἀγιωτάτου Πατριαρχικοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου ἐν Ἑλλάδι ἀρχιερεῖς συμμετέχουσιν ὡσαύτως ὑποχρεωτικῶς καὶ τῶν Γενικῶν Συνόδων τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ὁρθοδόξου Ἀυτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ὡς ἐν σῶμα συσκέπτονται καὶ λαμβάνουσιν ἀποφάσεις ἀπὸ κοινοῦ, ἐξ ἴσου ἰσχυούσας καὶ διὰ τὰς αὐτόθι ἐπαρχίας τοῦ Πατριαρχικοῦ Θρόνου.

Ε') Οἱ τῶν ἐν Ἑλλάδι ἐπαρχιῶν τοῦ Πατριαρχικοῦ Θρόνου ἀρχιερεῖς ἐκλέγονται ἐφεξῆς καὶ ἀποκαθίστανται εἰς τὰς οἰκείας ἔδρας καθ' ὃν τρόπον καὶ σύστημα καὶ οἱ τῆς Ὁρθοδόξου Ἀυτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῇ βάσει καταλόγου ἐκλεξίμων, συντεταγμένου ὑπὸ τῆς ἐν Ἀθήναις Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐγκεκριμένου ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, δικαιου-

μένου καὶ τούτου ὑποδεικνύειν ὑποψηφίους, ἀπαγορευομένων τῶν ἀρχιερατικῶν μεταθέσεων ἀπὸ ἐπαρχίας εἰς ἐπαρχίαν. Προσωρινῶς μόνον τὸ γε νῦν, ἐφ' ὅσον εἰσέτι ὑπάρχουσιν ἐν Ἑλλάδι διαθέσιμοι πρόσφυγες ἀρχιερεῖς, ἢ πλήρωσις χηρευούσης τινὸς μονίμου Μητροπόλεως τῆς περιοχῆς τοῦ ἐν Ἑλλάδι Πατριαρχικοῦ κλίματος δύναται διενεργεῖσθαι, ἀποφάσει τῆς ἐν Ἀθήναις Ἱερᾶς Συνόδου, δι' ἀποκαταστάσεως τινὸς ἐκ τῶν προσφύγων τούτων ἀρχιερέων, ἢ διὰ μεταθέσεως ἀρχιερέως κατέχοντος προσωρινήν Μητροπολιτικὴν ἔδραν, ἢ διὰ διορισμοῦ τινὸς ἐκ τῶν ἤδη ὑπαρχόντων βοηθῶν Ἐπισκόπων, ὧν ὁ θεσμὸς ἐφεξῆς καταργεῖται.

ΣΤ') Ὑπαγόμενοι ἐφεξῆς ἐν πᾶσιν ὑπὸ τοὺς νόμους τῆς ἐν Ἑλλάδι Ὀρθοδόξου Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας οἱ ἐν Ἑλλάδι ἀρχιερεῖς τοῦ Πατριαρχικοῦ Θρόνου, δικάζονται καθ' ὃν τρόπον καὶ οἱ ἀρχιερεῖς τῆς Ὀρθοδόξου Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, κεκτημένοι μόνον τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκκλήτου ἐνώπιον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ἐν περιπτώσεσι ποινῶν ἀργίας ἢ καθαιρέσεως ἢ τινος τοιούτου.

Ζ') Ἡ τε χρεία καὶ ἡ πλήρωσις ἐπαρχίας τινὸς τῆς περιοχῆς τῆς δικαιοδοσίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου ἀναγγέλλεται τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ ὑπὸ τοῦ Προέδρου τῆς ἐν Ἀθήναις Ἱερᾶς Συνόδου Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, ἀποστέλλοντος ἐκάστοτε πρὸς Αὐτὸν καὶ ἀντίγραφον τοῦ ὑπομνήματος τῆς ἐκλογῆς τῶν ἀποκαθισταμένων ἀρχιερέων, καθὼς ἐπίσης καὶ τὴν κατὰ τὴν χειροτονίαν ἀρχιερατικὴν αὐτῶν ὁμολογίαν, ὡσάκις πρόκειται περὶ νεωστὶ χειροτονομένων. Ὁσαύτως κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀγγέλλεται τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ ἢ πρόσκλησις τῶν Μητροπολιτῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου πρὸς συμμετοχὴν εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις Ἱερὰν Σύνοδον, τὸ Γενικὸν Ἐκκλησιαστικὸν Ταμεῖον καὶ τὸ Ἐποπτικὸν Συμβούλιον τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως, ὡς καὶ εἰς τὰς Γενικὰς Συνόδους τῆς Ἱεραρχίας. Ἡ ἀνάληψις δὲ τῶν ποιμαντορικῶν καθηκόντων ἀναγγέλλεται πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην καὶ δι' ἰδίου γράμματος τοῦ ἐκλεγέντος νέου ἀρχιερέως, ἀποστελλομένου ὡσαύτως διὰ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Η') Διὰ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος οἱ ἀρχιερεῖς τῶν Πατριαρχικῶν Ἐπαρχιῶν ἀποστέλλουσιν ὡσαύτως κατ' ἔτος πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην ἀντίγραφον τῶν πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἑλλάδος τακτικῶν ἐτησίων ἐκθέσεων αὐτῶν, περὶ τῆς ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις αὐτῶν ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως.

Θ') Οἱ ἐν Ἑλλάδι Μητροπολιταὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου μνη-

μονεύουσι τοῦ ὀνόματος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, οὗ ἡ ἐκλογή διεξάγεται κατὰ τὰ ἀπό τινος γιγνόμενα.

Γ) Διατηροῦνται ἀπαραιμείωτα τὰ κανονικὰ δικαιώματα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ἐπὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι Ἱερῶν Πατριαρχικῶν καὶ Σταυροπηγιακῶν Μονῶν, μνημονευομένου ἐν αὐταῖς τοῦ ὀνόματος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ ἐκάστοτε ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος διὰ τοῦ Προέδρου αὐτῆς ἀνακοινομένης πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην τῆς ἐκλογῆς τῶν νέων Ἑγουμενοσυμβουλίων τῶν Μονῶν τούτων. Ἄλλ' ἡ διοικήσεις ὁμοῦ τῶν Μονῶν καὶ ἡ ἐν γένει διαχειρίσεις καὶ ὁ ἐπ' αὐτῶν ἔλεγχος ὑπάγονται ὑπὸ τὴν ἄμεσον δικαιοδοσίαν τῆς Ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐφαρμοζούσης καὶ ἐπὶ τῶν Μονῶν τούτων τὰς ἰσχυρούσας διὰ τὰς ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῆς περιοχῇ Ἱερᾶς Μονᾶς διατάξεις. Ἡ διάλυσις ὁμοῦ τυχὸν ἢ ἡ συγχώνευσις Πατριαρχικῆς τινὸς Σταυροπηγιακῆς Μονῆς διενεργεῖται πάντοτε μετὰ προηγουμένην συνεννόησιν πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον.

Ταῦτα οὕτω συνοδικῶς ἐγκριθέντα καὶ ἀποφασισθέντα κυροῦνται καὶ διὰ τῆς παρουσίας Πατριαρχικῆς ἡμῶν καὶ Συνοδικῆς Πράξεως, καταστρωθείσης ἐν τῷ κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἐν ἴσῳ δὲ καὶ ἀπαραλλάκτῳ ἀποστελλομένης καὶ τῇ Ἁγιωτάτῃ Ἀδελφῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος.

Κύριος δὲ ὁ Θεός, ὁ τὰ πάντα πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ εὐσεβοῦς Αὐτοῦ λαοῦ οἰκονομῶν, εὐλογοῖ πάντοτε ἐν πᾶσι καὶ αὔξοι τὰ κατὰ τὴν Ἁγίαν Αὐτοῦ ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίαν ἐν τε τῇ ἄλλῃ αὐτῆς περιοχῇ καὶ ἐν ταῖς αὐτόθι Ἐπαρχίαις τοῦ καθ' ἡμᾶς Ἁγιωτάτου Ἀποστολικοῦ καὶ Πατριαρχικοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, ἵνα καὶ ἡμεῖς «χαίρωμεν βλέποντες τὴν τάξιν αὐτῶν καὶ τὸ στερέωμα τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως».

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ ἀ' λκή'. μηνὸς Σεπτεμβρίου δ'., Ἰνδικτιῶνος ΙΒ'.

† ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ,
Ἀποφαίνεται.

† Ὁ Κυζίκου ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ, † Ὁ Νικαίας ΒΕΝΙΑΜΙΝ, † Ὁ Προύσης ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ, † Ὁ Νεοκαισαρείας ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ, † Ὁ Ἡλιουπόλεως ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ, † Ὁ Ἰμβρου καὶ Τενέδου ΙΑΚΩΒΟΣ, † Ὁ Θεοδωρουπόλεως ΛΕΟΝΤΙΟΣ, † Ὁ Εἰρηνουπόλεως ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ, † Ὁ Χριστουπόλεως ΜΕΛΕΤΙΟΣ, † Ὁ Μύρων ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΣ, † Ὁ Λαοδικείας ΔΩΡΟΘΕΟΣ⁵⁹.

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

Ἄριθ. 25.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ, 10 Ἰουλίου.

ΝΟΜΟΣ Σ'.

Περὶ Ἐπισκοπῶν καὶ Ἐπισκόπων καὶ περὶ τοῦ ὑπὸ τοὺς Ἐπισκόπους τελούτος Κλήρου.

Ο Θ Ω Ν

Ε Α Ε Ω : Θ Ε Ο Υ

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

ΤΜΗΜΑ Α'.

Περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν Ἐπισκοπῶν καὶ τῆς διαίσεως αὐτῶν.

Ἄρθρον Α'. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν τῷ Βασιλῆϊ Ἐπισκοπῶν προσδιορίζεται εἰς εἰκοσάτμισσaras.

Ἄρθρον Β'. Αἱ Ἐπισκοπαὶ εἰσὶν αἱ ἑξῆς.

Α. Ἐν τῷ νομῷ Ἄττικῆς καὶ Βοιωτίας δύο.

α) Ἡ Ἐπισκοπὴ Ἀθηνῶν, περιλαμβάνουσα τὰς ἐπαρχίας Ἄττικῆς, Μεγαρίδος καὶ Αἰγίνης.

β) Ἡ Ἐπισκοπὴ Θυβῶν καὶ Λεβαδείας, περιλαμβάνουσα τὰς ὁμωνύμους ἐπαρχίας.

β'. Ἐν τῷ νομῷ Εὐβοίας δύο.

α) Ἡ Ἐπισκοπὴ Χαλκίδος, περιλαμβάνουσα τὰς ἐπαρχίας Χαλκίδος καὶ Ξηροχωρίου, μετὰ τὰς νήσους Σκιάθου, Σκόπελον καὶ Ἀλόνησον.

β) Ἡ Ἐπισκοπὴ Καρυστίας, περιλαμβάνουσα τὴν ὁμωνύμην ἐπαρχίαν καὶ τὴν νήσον Σχίρον.

γ'. Ἐν τῷ νομῷ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος δύο.

α) Ἡ Ἐπισκοπὴ Φθιώτιδος, περιέχουσα τὰς ἐπαρχίας Φθιώτιδος καὶ Λοκρίδος.

β) Ἡ Ἐπισκοπὴ Φωκίδος, περιέχουσα τὰς ἐπαρχίας Παρνασσίδος καὶ Διοτίδος.

δ'. Ἐν τῷ νομῷ Ἀκαρνανίας καὶ Αἰτωλίας δύο.

α) Ἡ Ἐπισκοπὴ Ἀκαρνανίας καὶ Αἰτωλίας, περιέχουσα τὰς ἐπαρχίας Μεσολογγίου, Γριχωνίας, Βονίτσας, Ξηρομέρου καὶ Βάλτου.

β) Ἡ Ἐπισκοπὴ Ναυπακτίας καὶ Εὐρυτανίας, περιέχουσα τὰς ὁμωνύμους ἐπαρχίας.

ε'. Ἐν τῷ νομῷ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας τρεῖς.

α) Ἡ Ἐπισκοπὴ Ἀργολίδος περιλαμβάνουσα τὰς ἐπαρχίας Ναυπλίας καὶ Ἄργους.

β) Ἡ Ἐπισκοπὴ Κορινθίας, συγκειμένη ἐκ τῆς ὁμωνύμους ἐπαρχίας.

γ) Ἡ Ἐπισκοπὴ Ἰθρίας καὶ Σπετσῶν, περιλαμβάνουσα τὰς ἐπαρχίας Ἰθρίας, Σπετσῶν, Ἑρμιονίδος καὶ Τροιζηνίας.

ζ'. Ἐν τῷ νομῷ Ἀχαΐας καὶ Ἠλίδος δύο.

α) Ἡ Ἐπισκοπὴ Πατρῶν καὶ Ἠλείας, περιέχουσα τὰς ὁμωνύμους ἐπαρχίας.

β) Ἡ Ἐπισκοπὴ Καλαβρυτιῶν καὶ Αἰγιαλείας, περιέχουσα τὰς ὁμωνύμους ἐπαρχίας.

ζ'. Ἐν τῷ νομῷ Ἀρκαδίας δύο.

α) Ἡ Ἐπισκοπὴ Μαντινείας καὶ Κυνουρίας, συγκειμένη ἐκ τῶν ὁμωνύμων ἐπαρχιῶν.

β'. Ἐν τῷ νομῷ Μεσσηνίας δύο.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

Εν Αθήναις τῇ 27 Σεπτεμβρίου 1943

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Ἀριθμὸς φύλλου 324

ΝΟΜΟΙ

ΝΟΜΟΣ ὑπ' ἀριθ. 671.

Περὶ Κατιστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

Ἐχόντες ὑπ' ὄψει τὸ ἀπὸ 7 Ἀπριλίου 1943 Διάγγελμα τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν, ἀπερασάμεν καὶ διατάσσομεν:

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Περὶ Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.
Ἄρθρον 1.

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος κεφαλὴν ἔχουσα τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, μέλος δὲ οὖσα τῆς Διᾶς, Ἀγίας, Καθολικῆς καὶ Αποστολικῆς Ἐκκλησίας, περιλαμβάνει τὴν τε Ἀυτοκαθάρσιον Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ τὰς ἐν αὐτῇ Μητροπόλεις τοῦ Οἰκουμανικοῦ Πατριαρχείου, συνωδὰ τῷ Νόμῳ 3915) 1938 καὶ τῇ ἀπὸ 14 Σεπτεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους Πατριαρχικῆ καὶ Συνεδρικῆ Πράξεϊ τοῦ Οἰκουμανικοῦ Πατριαρχείου, συνίσταται δὲ ἐκ πάντων τῶν Ὀρθόδοξων Χριστιανῶν, κατοίκων τῆς Ἑλλάδος καὶ διοικεῖται ὑπὸ τῶν κανονικῶν αὐτῆς ἐν ἐνεργείᾳ Ἀρχιερέων, τήροισα ἀπαρταλεύσας, ὡς ἅπασαι αἱ λοιπαὶ Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι, τοὺς δογματικούς ἄρθρους καὶ τοὺς ἱεροῦς Ἀποστολικούς καὶ Συνεδρικούς Κανόνας καὶ τὰς Ἱερὰς Πραξέσεις.

Ἄρθρον 2.

Ἀνωτάτη Ἐκκλησιαστικὴ Ἀρχὴ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἡ Σύνοδος πάντων τῶν ἐχόντων Μητροπόλεις Ἀρχιερέων, καλουμένη Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀντιπρόσωπος δὲ ταύτης αἱ Διαρκῆς Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐδρεύουσα ἐν Αῠθῆναις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας.
Ἄρθρον 3.

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας ὡς Ἀνωτάτη Ἐκκλησιαστικὴ Ἀρχὴ ἀποφαίνεται περὶ πάντος ζητήματος, ἀφορῶντος τὴν Ἐκκλησίαν.

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας συνέρχεται τακτικῶς μὲν τῇ 1 Ὀκτωβρίου ἐκαστοῦ ἔτους αὐτοδικαιῶς, ἐκτάκτως δὲ μετ' ἀπόφασιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἢ τῇ αἰτήσῃ τοῦ ἐνὸς τρίτου τοῦλάχιστον τῶν μελῶν τῆς Ἱεραρχίας διὰ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ὑποχρεωμένης ἐν ταύτῃ περιπτώσει νὰ ζητήσῃ τὴν σύγκλησιν, τοῦ Ἰπουργοῦ τῶν Θρησκευμάτων καὶ Ἑθνικῆς Παιδείας ὑποχρεωμένου εἰς ἀμφοτέραις τὰς περιπτώσεις ἑποικὸς προκλήσει τὴν ἐκδοσὴν τοῦ σχετικοῦ Διατάγματος, ἐντὸς δέκα ἡμερῶν. Παρελούσῃ τῆς προθεσμίας ταύτης ἡ Ἱεραρχία συνέρχεται αὐτοδικαιῶς.

Αἱ ἐργασίαι τῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας δὲν δύνανται νὰ παραταθῶσι πλέον τοῦ μῆος, εἰ μὴ δι' ἀποφάσεως τῶν τεσσάρων πέμπτων τῶν συνελλθόντων.

Πρόεδρος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας εἶναι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, ἐν ἀπόντῃ ἢ κωλυμένῳ, ἀναπληροῦ ὁ ἐν τῶν ἐκαστοῦ παρόντων ἐν τῇ Συνόδῳ ἔχων τὰ πρεσβεία τῆς Ἀρχιερωσύνης.

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας εὐρίσκειται ἐν ἀπαρτίᾳ, ἐάν εἶναι παρόντες εἰς ἐκάστην συνεδρίαν πλείονες τοῦ ἡμίσεος ἀριθμοῦ τῶν ἐν ἐνεργείᾳ Ἀρχιερέων, αἱ δὲ ἀποφάσεις αὐτῆς λαμβάνονται διὰ πλειοψηφίας τῶν ἐν συνεδρίᾳ παρόντων, νικῶσης ἐν ἰσοψηρίᾳ τῆς ψήφου τοῦ Προέδρου.

Ἐπὶ ζητημάτων ἑμὸς θεμελιώδους κατὰ τὴν κρίσιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας σημασίας καὶ σπουδαίουτατος διὰ τὴν Ἐκκλησίαν, ὡς καὶ ἀσκήσεις κατ' ἐκκλησιαστικὴν οἰκονομίαν συγκαταθέσεως καὶ ἐπιτελείας τῆς Ἐκκλησίας, αἱ ἀποφάσεις λαμβάνονται διὰ τῆς πλειοψηφίας τῶν τριῶν τεσσάρων τοῦλάχιστον τοῦ ἑμὸς ἀριθμοῦ τῶν μελῶν τῆς Ἱεραρχίας.

Ἐν ζητήμασι γενικῆς Ἐκκλησιαστικῆς φύσεως κελούονται μετ' ἀπόφασιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας καὶ οἱ μὴ ἐν ἐνεργείᾳ Ἀρχιερεῖς, ἵνα μετασχηματῶν τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς, δικαιοῦμενοι νὰ ἀποφαινῶνται γινώμην μετὰ ψήφου.

Τὰ πρακτικὰ ὑπογράφονται ὑπὸ πάντων τῶν μετασχηματῶν τῆς συνεδρίας Ἀρχιερέων, τῶν τυχόν ἀνωμμένων, ὑπεχόντων κανονικὴν εὐθύνην, εἴς τὴν ὑπάρχουσι καὶ οἱ ἀδικαιολογητῶς κλιτὰ τῇ κρίσιν τῆς Ἱεραρχίας ἀποχόντες Ἀρχιερεῖς.

Ἢν μετὰ παρέλευσιν δεκαπέντε ἡμερῶν ἀπὸ τῆς συγκλήσεως τῆς τε τακτικῆς ἢ ἐκτάκτου Συνόδου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας δὲν ἐπιτευχθῇ ἡ νόμιμος ἀπαρτία, ματαιοῦται ἡ συνέλευσις αὐτῆς διὰ τὴν, ἢν ἐκλήθη, περίοδον, ἐφαρμοζομένης τῆς προηγουμένης παραγράφου διὰ τοὺς ἀποσχόντας Ἀρχιερεῖς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ Διαρκῆς Ἱερᾶς Συνόδου.
Ἄρθρον 4.

Ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐνεργοῦσα πάντοτε ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας, σύγκειται ἐκ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, ὡς Προέδρου, καὶ δύοισιν μελῶν, ὧν τὰ μὲν εἰς λαμβάνονται ἐκ τῶν ἐν ἐνεργείᾳ Ἀρχιερέων τῆς Ἀυτοκαθάρσιου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, κατὰ τὴν σειράν τῶν πρεσβείων τῆς ἀρχιερωσύνης, τὰ δὲ λοιπὰ εἰς κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐκ τῶν ἐν Ἑλλάδῃ ἐν ἐνεργείᾳ Μητροπολιτῶν τοῦ Οἰκουμανικοῦ Θρόνου.

Τῆς Διαρκῆς Ἱερᾶς Συνόδου διαρκῆς Πρόεδρος εἶναι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, ἐν ἀπόντῃ ἢ κωλυμένῳ, ἀναπληροῦ ὁ ἐν τῇ Συνόδῳ ἔχων τὰ πρεσβεία τῆς

ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Νόμος 590/1977:

Περί του Καταστατικού Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.- (Α΄ 146).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄ Γενικαὶ Διατάξεις

Ἄρθρον 1.

1. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, οὐσα θεῖον καθίδρυμα καὶ ἔχουσα κεφαλὴν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, εἶναι ἀναποσπάστως ἠνωμένη δογματικῶς μετὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλῃς καὶ πάσης ἄλλῃς Ὁρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, στοιχοῦσα τῇ διδασκαλίᾳ τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τηροῦσα ἀπαρσαλεύτως, ὡς καὶ πάσαι αἱ λοιπαὶ Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι, τὰ δόγματα, τοὺς ἱεροὺς ἀποστολικοὺς καὶ συνοδικοὺς κανόνας καὶ τὰς ἱεράς παραδόσεις.
2. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος εἶναι αὐτοκέφαλος, αὐτοδιοικεῖται δέ, ἐν τῷ πλαισίῳ τῶν περὶ θρησκείας ἀρθρῶν τοῦ Συντάγματος, διὰ τῶν ἐν ἐνεργείᾳ Μητροπολιτῶν αὐτῆς.
3. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος περιλαμβάνει τὰς Μητροπόλεις τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, συμφώνως πρὸς τὸν ἀπὸ 29ης Ἰουνίου 1850 Πατριαρχικὸν καὶ Συνοδικὸν Τόμον καὶ τὰς ἀπὸ Ἰουλίου 1866 καὶ Μαΐου 1882 Πατριαρχικὰς Συνοδικὰς Πράξεις καὶ τὰς Μητροπόλεις τῶν Νέων Χωρῶν, συμφώνως πρὸς τὰς ἀπὸ 4ης Σεπτεμβρίου 1928 Πατριαρχικὴν καὶ Συνοδικὴν Πράξιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ ἔχει ὡς μέλη πάντας τοὺς κατοικοῦντας ἐν τῇ περιοχῇ αὐτῶν Ὁρθοδόξους Χριστιανούς.
4. Κατὰ τὰς νομικὰς αὐτῶν σχέσεις ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, αἱ Μητροπόλεις, αἱ ἐνορίαὶ μετὰ τῶν Ἐνοριακῶν αὐτῶν Ναῶν, αἱ Μοναί, ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία, ὁ ΟΔΕΠ, τὸ TAKE, τὸ Διορθόδοξον Κέντρον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, εἶναι Νομικὰ Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου. Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Ὁρφανοτροφεῖον Βουλιαγμένης, ὡς καὶ τὰ λοιπὰ Ἐκκλησιαστικὰ Καθιδρύματα τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν καὶ τῶν Μητροπόλεων, τὰ λειτουργοῦντα μεχρὶ τῆς ἰσχύος τοῦ παρόντος καὶ κεκτημένα νομικὴν προσωπικότητα, εἶναι Νομικὰ Πρόσωπα Ἰδιωτικοῦ Δικαίου, λειτουργοῦν δὲ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὑφισταμένων μεχρὶ σήμερον ὀργανισμῶν αὐτῶν, οἵτινες δύνανται νὰ συμπληροῦνται καὶ νὰ τροποποιῶνται ἐφ' ἑξῆς διὰ κανονιστικῶν ἀποφάσεων, ἐκδιδομένων ὑπὸ τοῦ οἰκείου Ἀρχιερέως, δι' ὧν θὰ ῥυθμίζονται τὰ τῆς διοικήσεως, διαχειρήσεως, ἐλέγχου καὶ ἐν γένει λειτουργίας αὐτῶν, ὡς καὶ τὰ τῆς ὑπηρεσιακῆς ἐν γένει καταστάσεως τοῦ προσωπικοῦ αὐτῶν.
5. Ἡ εἰς Κρήτην, Δωδεκάνησον καὶ Ἅγιον Ὅρος κρατοῦσα Ἐκκλησιαστικὴ κατάστασις, διεπομένη ὑπὸ τοῦ ἰσχύοντος ἐν αὐταῖς πατριαρχικοῦ καθεστώτος, δὲν θίγεται διὰ τοῦ παρόντος.

Ἄρθρον 2.

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος συνεργάζεται μετὰ τῆς Πολιτείας, προκειμένου περὶ θεμάτων κοινῶν ἐνδιαφέροντος, ὡς τὰ τῆς χριστιανικῆς ἀγωγῆς τῆς νεότητος, τῆς ἐν τῷ στρατεύματι θρησκευτικῆς ὑπηρεσίας, τῆς ἐξυψώσεως τοῦ θεσμοῦ τοῦ γάμου καὶ τῆς οἰκογενείας, τῆς φροντίδος διὰ τὴν περιθαλψίν τῶν δεομένων ἐν γένει προστασίας, τῆς διαφυλάξεως τῶν ἱερῶν κειμηλίων καὶ ἐκκλησιαστικῶν καὶ χριστιανικῶν μνημείων, τῆς καθιερώσεως νέων θρησκευτικῶν ἑορτῶν, ζητεῖ δὲ τὴν προστασίαν τῆς Πολιτείας ὡςάκις προσβάλλεται ἡ θρησκεία.

Ἄρθρον 3.

1. Ἀνωτάτη Ἐκκλησιαστικὴ Ἀρχὴ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας (Ι.Σ.Ι.), συγκροτούμενη ἐκ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, ὡς Προέδρου, καὶ ἐκ πάντων τῶν διαποικαιονόντων Μητροπόλεως Ἀρχιερέων, διαρκές δὲ διοικητικὸν ὄργανον αὐτῆς εἶναι ἡ Διαρκὴς Ἱερά Σύνοδος (Δ.Ι.Σ.), συγκροτούμενη κατὰ τὰ ἐν ἀρθρῷ 7 τοῦ παρόντος ὀριζόμενα. Ἀμφότεραι ἐδρεύουν ἐν Ἀθήναις.
2. Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας καὶ ἡ Διαρκὴς Ἱερά Σύνοδος ἔχουν ἰδίαν σφραγίδα, φέρουσιν ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς καὶ ἐπὶ σταυροῦ δικάφαλον ἀετόν, κύκλῳ δὲ τὰς λέξεις «ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄ Περί τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας

Ἄρθρον 4.

Ἡ Ι.Σ.Ι. τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀποφαίνεται ἐπὶ παντός ζητήματος ἀφορώντος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Εἰδικώτερον αὐτῆ:

α) Μερικὰ διὰ τὴν τήρησιν τῶν Δογμάτων τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως, τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ τῶν Ἱερῶν Παραδόσεων, διὰ τὴν ἐνότητα τῆς Πίστεως, ὡς καὶ διὰ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν κοινωνίαν μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῶν λοιπῶν Ὁρθοδόξων Πατριαρχείων καὶ Αυτόκεφάλων Ἐκκλησιῶν καὶ ὀρθοῖται τὰς σχέσεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῶν ἑτεροδόξων.

β) Μελετᾷ καὶ ἀποφασίζει περὶ τῶν ληπτέων μέτρων διὰ τὴν πραγμάτωσιν τῆς κατὰ Χριστὸν ζωῆς τοῦ ἱεροῦ Κλήρου καὶ τοῦ Χριστεπωνύμου λαοῦ.

γ) Μερικὰ διὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν καὶ εὐπρέπειαν, ὡς καὶ διὰ πᾶν εἰς τὴν θεῖαν λατρείαν ἀφορῶν θέμα.

δ) Ἀποφασίζει περὶ τῆς ἀσκήσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς οἰκονομίας, συγκαταβάσεως καὶ ἐπιεικειᾶς τῆς Ἐκκλησίας.

ε) Ἐκδίδει κανονιστικὰς ἀποφάσεις περὶ τῆς ὀργανώσεως καὶ ἐσωτερικῆς διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας, κατὰ τὰ εἰδικώτερον ἐν τῷ παρόντι διαλαμβανόμενα, δημοσιευμένας διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως.

στ) Ἀσκεῖ τὴν ἀνωτάτην ἐποπτείαν καὶ τὸν ἔλεγχον ἐπὶ τῶν πράξεων τῆς Δ.Ι.Σ., τῶν Ἀρχιερέων, τῶν διοικητικῶν ὀργάνων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὡς καὶ τῶν ἐπὶ μέρους Ἐκκλησιαστικῶν Νομικῶν Προσώπων, κατὰ τὰς κεκλιμένας διατάξεις.

ζ) Ἐκλέγει τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ τοὺς Μητροπολίτας κατὰ τὰ ὑπὸ τοῦ παρόντος ὀριζόμενα.

η) Συγκροτεῖ εἰδικὰς ἐπιτροπὰς, κατὰ τὰ ἐν ἄρθρῳ 10 παρ.5 ὀριζόμενα.

θ) Ἀποφασίζει διὰ τὴν ἐπιβολὴν ποινῆς ἀφορισμοῦ κατὰ τὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων ὀριζόμενα.

ι) Ἐκδικάζει αἰτήσεις ἀναθεωρήσεως κατὰ τελεσιδικίων ἀποφάσεων ἐκδοθειῶν ἐναντίον Πρεσβυτέρων, Διακόνων ἢ Μοναχῶν, κατὰ τὰ εἰδικώτερον ὑπὸ τοῦ Νόμου, περὶ Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων, ὀρισθησόμενα.

ια) Ψηφίζει τὸν κανονισμὸν τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς καὶ τῆς Δ.Ι.Σ.

ιβ) Ἀσκεῖ τὰς ἐκ τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ λοιπῶν Ἐκκλησιαστικῶν διατάξεων ἀπορροεούσας ἀρμοδιότητας.

ιγ) Ἀποφαίνεται ἐπὶ τῶν κατὰ τὸ ἄρθρον 21 παρ. 3 ἀσκουμένων προσφυγῶν.

Ἄρθρον 5.

Ἀντιπρόεδρος τῆς Ι.Σ.Ι. εἶναι ὁ ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς ἔχων τὰ πρεσβεία τῆς Ἀρχιερωσύνης. Τὸν Πρόεδρον ἀπόντα, κωλύμενον ἢ ἐλλείποντα ἀναπληροῖ ὁ Ἀντιπρόεδρος καὶ τοῦτον ὁ ἐπόμενος τῆ τάξει.

Ἄρθρον 6.

1. Ἡ Ι.Σ.Ι. συνέχεται εἰς τακτικὴν συνέλευσιν αὐτοδικαίως μὲν τὴν 1ην Ὀκτωβρίου ἐκάστου ἔτους, ἐκτάκτως δὲ ὡςάκις ἤθελε συγκληθῆ ὑπὸ τοῦ Προέδρου αὐτῆς,

α) εἴτε ἰδία αὐτοῦ πρωτοβουλία,

β) εἴτε μετὰ προηγουμένην ἀπόφασιν τῆς Δ.Ι.Σ.,

γ) εἴτε κατόπιν αἰτήσεως τοῦ 1/3 τουλάχιστον τῶν ἐν ἐνεργείᾳ Μητροπολιτῶν πρὸς τὸν Πρόεδρον, εἰς ἣν αἰτήσιν δέον ὅπως ἀναγράφονται καὶ τὰ θέματα διὰ τὰ ὁποῖα ζητεῖται ἡ σύγκλησις τῆς Ἱεραρχίας. Εἰς τὴν ὑπὸ στοιχεῖον β' περιπτώσιν ὁ Πρόεδρος ὀφείλει ὅπως προσκαλέσῃ τὰ μέλη τῆς Ἱεραρχίας διὰ πράξεως αὐτοῦ ἐκδιδόμενης ἐντὸς προθεσμίας 10 ἡμερῶν ἀφ' ἧς ἀπεφασίσθη ἡ σύγκλησις καὶ δι' ἡμέραν συνεδριάσεως μὴ ἀπέχουσαν πλέον τῶν 20 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς αὐτῆς ὡς ἄνω ἡμερομηνίας. Εἰς τὴν ὑπὸ στοιχεῖον γ' περιπτώσιν ὁ Πρόεδρος ὀφείλει νὰ θέσῃ ἀμελλητί τὴν αἰτήσιν ὑπ' ὄψιν τῆς Δ.Ι.Σ. ἢ τις ἀποφαίνεται παραχρῆμα ἐπ' αὐτῆς, εἴτε ἀναθέτουσα εἰς τὸν Πρόεδρον νὰ συγκαλέσῃ τὴν Ι.Σ.Ι., δι' ἡμέραν συνεδριάσεως μὴ ἀπέχουσαν πλέον τῶν 20 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἡμέρας συνεδριάσεως τῆς Δ.Ι.Σ., εἴτε ἀρνούμενη τὴν σύγκλησιν τῆς Ἱεραρχίας δι' ἠτιολογημένης ἀποφάσεώς της, κοινοποιουμένης εἰς τοὺς ὑποβαλόντας τὴν αἰτήσιν Ἱεραρχίας. Ἐὰν οἱ ὑποβαλόντες τὴν αἰτήσιν ἐμμένουν ἐπὶ τῆς συγκλήσεως διὰ νεωτέρας αἰτήσεως τῶν πρὸς τὸν Πρόεδρον, ἡ σύγκλησις τῆς Ἱεραρχίας εἶναι ὑποχρεωτικὴ δι' αὐτόν, ὅστις συγκαλεῖ ταύτην εἰς ἡμέραν συνεδριάσεως μὴ ἀπέχουσαν πλέον τῶν 20 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ὑποβολῆς τῆς αἰτήσεως.

Ὁ Πρόεδρος ὑπέχει κανονικὴν εὐθύνην εἰς ἣν περιπτώσιν παραλείψει νὰ συγκαλέσῃ τὴν Ι.Σ.Ι. εἰς τὰς ὡς ἄνω ὑπὸ στοιχεῖα β' καὶ γ' περιπτώσεις.

2. Ἡ Ι.Σ.Ι. συνεδριάζει βᾶσει ἡμερησίας διατάξεως. Ἐπὶ τακτικῆς συνελεύσεως ἡ Δ.Ι.Σ. καταρτίζει τὴν ἡμερησίαν διάταξιν καὶ ὁ Πρόεδρος κοινοποιεῖ ταύτην πρὸς ἅπαντα τὰ μέλη τῆς Ἱεραρχίας δύο τουλάχιστον μῆνας πρὸ τῆς συνεδριάσεως. Ἐπὶ ἐκτάκτου συνελεύσεως τὴν ἡμερησίαν διάταξιν καταρτίζει εἰς μὲν τὴν ὑπὸ στοιχεῖον α' περιπτώσιν ὁ Πρόεδρος, εἰς δὲ τὴν περιπτώσιν ὑπὸ στοιχεῖον β' ἡ Δ.Ι.Σ.

Εἰς τὴν ὑπὸ στοιχεῖον γ' περιπτώσιν ἡ ἡμερησία διάταξις περιλαμβάνει τὰ ἐν τῇ αἰτήσῃ ἀναγραφόμενα θέματα καὶ καταρτίζεται ὑπὸ τοῦ Προέδρου. Καί ἐς τὰς τρεῖς ὡς ἄνω περιπτώσεις ἡ ἡμερησία διάταξις κοινοποιεῖται εἰς ἅπαντα τὰ μέλη τῆς Ι.Σ.Ι. ὁμοῦ μετὰ τῆς περὶ συγκλήσεως αὐτῆς πράξεως τοῦ Προέδρου.

Ἡ Ι.Σ.Ι. δύναται ἐπὶ τακτικῆς συνελεύσεως νὰ ἀποφασίσῃ τὴν συζήτησιν καὶ ἐτέρων θεμάτων, πλὴν ἐκείνων τὰ ὅποια ἀναγράφονται ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει. Ἐὰν αἱ ἐργασίαι τῆς τακτικῆς συνόδου τῆς Ι.Σ.Ι., περατωθῶν χωρὶς νὰ ἐξαντληθῇ ἡ ἡμερησία διάταξις, τὰ ὑπολειπόμενα θέματα συζητοῦνται ὑποχρεωτικῶς καὶ κατὰ προτεραιότητα κατὰ τὴν ἀμέσως προσεχῆ τακτικὴν σύνοδον τῆς Ἱεραρχίας. Ἐπὶ ἐκτάκτου συνόδου πάντα τὰ ἐν τῇ αἰτήσῃ ἀναγραφόμενα θέματα δεῶν νὰ ἐξαντληθῶν.

3. Οἱ κατὰ τὰς συνεδριάσεις παριστάμενοι Ἀρχιερεῖς δὲν δύνανται νὰ ἀποχωρῶν τούτης ἄνευ ἀποχωρῶντος λόγου. Ἡ ἄνευ ἀποχωρῶντος λόγου καὶ πρὸ τῆς λήψεως ἀποφάσεως ἀποχώρησις Ἀρχιερέως ἐκ τῆς συνεδρίας ὡς καὶ ἡ ἀδικαιολόγητος μὴ συμμετοχὴ ἀποτελοῦν κανονικὸν παράπτωμα. Ἡ Ι.Σ.Ι. εὐρίσκεται ἐν ἀπαρτίᾳ ἔὰν οἱ παρόντες Μητροπολίται εἴναι πλείονες τοῦ ἡμίσεος ἀριθμοῦ τοῦ συνόλου αὐτῶν. Αἱ ἀποφάσεις τῆς Ι.Σ.Ι. λαμβάνονται κατὰ πλειοψηφίαν τῶν παρόντων νικώσης ἐν ἰσοψηφίᾳ, ἐπὶ φανερᾷ ψηφοφορίας, τῆς ψήφου τοῦ Προέδρου αὐτῆς.

Ἐπὶ ζητημάτων ὅμως θεμελιώδους κατὰ τὴν κρίσιν τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἱεραρχίας σημασίας καὶ σπουδαιότητος διὰ τὴν Ἐκκλησίαν, ὡς τῆς ἐπιβολῆς ποινῆς ἀφορισμοῦ καὶ τῆς ἀσκήσεως κατ' ἐκκλησιαστικὴν οικονομίαν συγκαταβάσεως καὶ ἐπιεικειᾶς τῆς Ἐκκλησίας, αἱ ἀποφάσεις λαμβάνονται διὰ πλειοψηφίας τῶν 2/3 τουλάχιστον τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν μελῶν τῆς Ἱεραρχίας.

4. Τῶν ἐργασιῶν τῆς Ι.Σ.Ι. δὲν μετέχει Ἀρχιερεὺς καταδικασθεὶς τελεσιδικῶς εἰς ἀργίαν, καθ' ὃν χρόνον διαρκεῖ ἡ ἀργία, ἐπιφυλασσομένων τῶν ἐκάστοτε ἰσχυουσῶν περὶ ἐκτελέσεως ποινῶν κατὰ τῶν Ἀρχιερέων διατάξεων.

Αἱ τακτικαὶ καὶ ἐκτάκτοι συνελεύσεις τῆς Ι.Σ.Ι. διαρκοῦν οὐχὶ πέραν τοῦ μηνός, ἐκτὸς ἔὰν ἄλλως ἀποφασισθῇ ὑπ' αὐτῆς εἰς τὴν συγκεκριμένην ἐκάστοτε περίπτωσιν.

5. Πάντα τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν ὀργάνωσιν καὶ λειτουργίαν τῆς Ι.Σ.Ι. ῥυθμίζονται δι' ἀποφάσεως αὐτῆς, δημοσιευομένων διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ' **Περὶ τῆς Διαρκοῦς Ἱεραρχίας Συνόδου**

Ἄρθρον 7.

1. Ἡ Δ.Ι.Σ. τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος συγκροτεῖται ἐκ τοῦ Αρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, ὡς Προέδρου, καὶ δώδεκα μελῶν, ὧν τὰ μὲν μέλη ἐξ λαμβάνονται ἐκ τῶν ἐνεργεῖα Μητροπολιτῶν τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν σειρὰν τῶν πρεσβείων τῆς Αρχιερωσύνης καὶ ἐκ περιτροπῆς, τὰ δὲ λοιπὰ ἐξ λαμβάνονται κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐκ τῶν ἐν ἐνεργεῖα Μητροπολιτῶν τῶν Νέων Χωρῶν. Ἡ Δ.Ι.Σ. εὐρίσκεται ἐν ἀπαρτίᾳ ἔὰν τὰ παρόντα μέλη αὐτῆς ὑπερβαίνουν κατὰ ἓνα τὸ ἥμισυ τοῦ συνόλου τοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν, αἱ δὲ ἀποφάσεις αὐτῆς λαμβάνονται κατὰ πλειοψηφίαν, ἐν ἰσοψηφίᾳ νικώσης τῆς ψήφου τοῦ Προέδρου.

2. Κωλύεται νὰ ἀσκήσῃ τὰ ἐν γένει συνοδικὰ αὐτοῦ καθήκοντα ὁ εἰς ἀργίαν τελεσιδικῶς καταδικασθεὶς Ἀρχιερεὺς, καθ' ὃν χρόνον διαρκεῖ αὐτή.

3. Τὸν Προέδρον ἀπόντα ἢ κωλυόμενον ἀναπληροῖ ὁ ἐκάστοτε πρῶτος τῇ τάξει Ἀρχιερεὺς ἐκ τῶν παρόντων μελῶν τῆς Δ.Ι.Σ., συμφώνως πρὸς τοὺς ἰερούς κανόνας.

4. Ἡ Δ.Ι.Σ. διατηρεῖ ἐν Ἀθήναις Ὑπηρεσίαν καὶ Γραφεῖα τῶν ὁποίων προϊσταται ὁ Αρχιγραμματεὺς αὐτῆς ἐπικουρούμενος ὑπὸ τοῦ Γραμματέως - Πρακτικογράφου καὶ τοῦ Βοηθοῦ Γραμματέως.

Ἄρθρον 8.

1. Ἡ Συνοδικὴ περίοδος εἶναι ἐνιαυσία, ἀρχομένη τὴν 1ην Σεπτεμβρίου ἐκάστου ἔτους καὶ λήγουσα τὴν 31ην Αὐγούστου τοῦ ἐπομένου ἔτους.

2. Ὁ καλούμενος ἢ διατελῶν συνοδικὸς δύναται νὰ παραιτηθῇ τῶν συνοδικῶν αὐτοῦ καθηκόντων ἐνεκεν εὐλόγου τινός αἰτίας, περὶ ἧς ἀποφαίνεται ἡ Δ.Ι.Σ. Μετὰ τὴν ἀποδοχὴν τῆς παραίτησεως καλεῖται ὑπὸ τοῦ Προέδρου ὡς συνοδικὸς ὁ ἐπόμενος κατὰ τὰ πρεσβεῖα τῆς Αρχιερωσύνης τῶν ἤδη κεκλημένων ἐκ τῆς οἰκείας σειρᾶς. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀντικαθίσταται καὶ ὁ ἄνευ ἀδείας τῆς Δ.Ι.Σ. ἐπὶ μῆνα μὴ μετασχῶν τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς ἀδικαιολογητῶς. Ὁ εἰς ἀντικατάστασιν κληθεὶς παραμένει καὶ κατὰ τὴν ἐπομένην συνοδικὴν περίοδον, ἔὰν κληθῇ ὡς συνοδικὸς μετὰ τὴν λήξιν τοῦ πρώτου εξαμήνου τῆς τρεχοῦσης συνοδικῆς περιόδου.

Ἄρθρον 9.

1. Ἡ Δ.Ι.Σ., ὡς διαρκὲς διοικητικὸν ὄργανον τῆς Ἐκκλησίας, ἀσκεῖ τὰς κάτωθι ἀρμοδιότητας:

α) Ἐπιμελεῖται τῆς ἀκριβοῦς ἐκτελέσεως τῶν ἀποφάσεων τῆς Ι.Σ.Ι.

- β) Εκτελεί έκαστοτε τὰς ὑπὸ τῆς Ι.Σ.Ι. εἰδικῶς ἀνατιθεμένας αὐτῇ πράξεις.
- γ) Γνωμοδοτεῖ ἐπὶ παντός ὑπὸ ψήφισιν ἐκκλησιαστικοῦ νόμου.
- δ) Επιλαμβάνεται τῶν τρεχούσης φύσεως ἐκκλησιαστικῶν θεμάτων.
- ε) Παρακολουθεῖ τὸ δογματικὸν περιεχόμενον τῶν διὰ τὰ σχολεῖα τῆς Στοιχειώδους καὶ Μέσης Ἐκπαιδεύσεως προοριζομένων διδακτικῶν βιβλίων τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν.
- στ) Συνεργάζεται μετὰ τῆς Πολιτείας ἐπὶ θεμάτων τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ μεριμνᾷ περὶ τῆς ἐπιμορφώσεως τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου, δυναμένη νὰ ἰδρῦη πρὸς τοῦτο εἰδικὰς ἐπιμορφωτικὰς σχολὰς.
- ζ) Μεριμνᾷ περὶ τοῦ κατὰ Χριστὸν βίου τοῦ Ὁρθοδόξου πληρώματος καὶ λαμβάνει περὶ αὐτοῦ πρόνοιαν τοῦ κηρύγματος τοῦ Θεοῦ λόγου, διὰ κατηχητικῶν σχολειῶν, διὰ θρησκευτικῶν ὁμιλιῶν, δι' ἐκδόσεως καταλλήλων βιβλίων καὶ περιοδικῶν, διὰ παραινετικῶν ἐγκυκλίων καὶ διὰ παντός ἄλλου προσφόρου, κατὰ τὴν κρίσιν Αὐτῆς, μέσου. Εἰς περιπτώσιν διαταρᾶξεως τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας δι' ἑτεροδιδασκαλίας ἢ ἄλλης ἐπεμβάσεως εἰς βάρος αὐτῆς, ἡ Δ.Ι.Σ. ζητεῖ τὴν ἐπέμβασιν τῶν ἀρμοδίων Ἀρχῶν, ἐκδίδει δὲ παραινετικά γράμματα πρὸς τὸν λαὸν διὰ τὴν προστασίαν αὐτοῦ.
- η) Ἀσκεῖ τὰς διὰ τοῦ νόμου περὶ ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων ἀνατιθεμένας αὐτῇ ἀρμοδιότητας.
- θ) Ἐπαγρυπνεῖ ἐπὶ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν καθηκόντων τῶν κληρικῶν καὶ τῶν μοναχῶν.
- ι) Παρέχει εἰς τοὺς Ἀρχιερεῖς ἄδειαν δι' ἀπουσίαν πέραν τῶν δέκα ἡμερῶν ἐκ τῆς ἔδρας αὐτῶν.
- ια) Ἐκδίδει ἐπίσημον Δελτίον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐκκλησία», ἐν ᾧ καταχωρίζονται ἐκκλησιαστικοὶ νόμοι, πράξεις, διατάξεις, ἀποφάσεις, ἐγκύκλιοι, αὐτῆς τε καὶ τῆς Ι.Σ.Ι., θεολογικὰ καὶ ἐποικοδομικὰ ἄρθρα καὶ ἐκκλησιαστικαὶ εἰδήσεις. Ἡ παράλειψις δημοσιεύσεως πράξεώς τινος κανονιστικοῦ ἢ ἀτομικοῦ περιεχομένου ἐν τῷ Δελτίῳ τούτῳ δὲν ἐπάγεται ἀκρότητα τῆς πράξεως ταύτης, πλὴν τῶν περιπτώσεων τῶν ἄρθρων 19 παρ. 2, 21 παρ. 1 καὶ 39 παρ. 4 τοῦ παρόντος. 2. Ἡ Δ.Ι.Σ. κατὰ τὸ μεσολαβοῦν μέχρι τῆς συγκλήσεως τῆς Ι.Σ.Ι. χρονικὸν διάστημα ἀσκεῖ πάσαν ἐκκλησιαστικὴν - διοικητικὴν ἐξουσίαν κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας, τὰς ἱερὰς παραδόσεις καὶ τοὺς νόμους, ἐξαιρέσει τῶν ἐν τῷ ἄρθρῳ 4 τοῦ παρόντος, ὑπὸ στοιχεῖα ζ', θ', ι', καὶ ιγ' ὀριζομένων, καθ' ὃ δὲ διάστημα συνεδριάζει ἡ Ι.Σ.Ι. ἡ Δ.Ι.Σ. λειτουργεῖ ἀσκοῦσα τὰς ἰδίας αὐτῆς ἀρμοδιότητας.
3. Αἱ ἀποφάσεις τῆς Δ.Ι.Σ. ἐκτελοῦνται ὑπὸ τοῦ Προέδρου διὰ τῆς Ἀρχιγραμματείας, ἐφ' ὅσον δὲ ἐμπίπτουν εἰς τὸν τομέα ἀρμοδιότητος τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ἢ τοῦ ΟΔΕΠ ἐκτελοῦνται κατὰ τὰς διατάξεις τῶν οἰκείων Ὁργανισμῶν.
4. Πάν ὅτι ἀφορᾷ εἰς τὴν ὀργάνωσιν καὶ λειτουργίαν τῆς Δ.Ι.Σ. ὡς καὶ τῶν ὑπηρεσιῶν καὶ γραφείων αὐτῆς ὀυθμίζεται δι' ἀποφάσεων αὐτῆς, δημοσιευομένων διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄ Περὶ τῶν Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν

Ἄρθρον 10.

1. Πρὸς μελέτην καὶ ἐπεξεργασίαν τῶν θεμάτων τῆς ἡμερησίας διατάξεως τῶν συνελεύσεων τῆς Ι.Σ.Ι., ὡς καὶ πρὸς ὑποβοήθησιν τοῦ ἐν γένει ἔργου τῆς Δ.Ι.Σ. καὶ ἐκτέλεσιν τῶν ἀποφάσεων αὐτῶν, συνιστῶνται αἱ ἀκόλουθοι Συνοδικαὶ Ἐπιτροπαὶ (Σ. Ε.), ἔχουσαι γνωμοδοτικὴν ἀρμοδιότητα:

- α) ἡ ἐπὶ τῆς Ἀρχιγραμματείας
- β) ἡ ἐπὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς τέχνης καὶ μουσικῆς.
- γ) ἡ ἐπὶ τῶν δογματικῶν καὶ νομοκανονικῶν ζητημάτων.
- δ) ἡ ἐπὶ τῆς θείας λατρείας καὶ τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου.
- ε) ἡ ἐπὶ τοῦ μοναχικοῦ βίου.
- στ) ἡ ἐπὶ τῆς χριστιανικῆς ἀγωγῆς τῆς νεότητος.
- ζ) ἡ ἐπὶ τῶν διορθοδόξων καὶ διαχριστιανικῶν σχέσεων.
- η) ἡ ἐπὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τῆς ἐπιμορφώσεως τοῦ ἐφημεριακοῦ κλήρου.
- θ) ἡ ἐπὶ τοῦ τύπου, τῶν δημοσίων σχέσεων καὶ τῆς διαφωτίσεως.
- ι) ἡ ἐπὶ τῶν αἰρέσεων.
- ια) ἡ ἐπὶ τῆς κοινωνικῆς προνοίας καὶ εὐποιίας καὶ
- ιβ) ἡ ἐπὶ τῶν οικονομικῶν τῆς Ἐκκλησίας.

2. Ἐκάστη Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ, πλὴν τῆς ἐπὶ τῆς Ἀρχιγραμματείας, ἀπαρτίζεται ἐξ ἑπτὰ μελῶν, εἰδικῶν περὶ τὰ θέματα ταῦτα, ἐξ ὧν τὰ τέσσερα κληρικοὶ, Ἀρχιερεῖς καὶ μὴ. Μεταξὺ τῶν Ἀρχιερέων καταλέγεται ἀπαραιτήτως καὶ εἰς συνοδικὸς Ἱεράρχης, ὀριζόμενος ὑπὸ τῆς Δ.Ι.Σ. εἰς τὴν ἀρχὴν ἐκάστης συνοδικῆς περιόδου καὶ διὰ τὸν χρόνον τῆς συνολικῆς θητείας αὐτοῦ, ὅστις καὶ ἀποτελεῖ τὸν σύνδεσμον τῆς Σ.Ε. μετὰ τῆς Δ.Ι.Σ. Τὰ λοιπὰ μέλη, μετ' ἰσαριθμῶν ἀναπληρωματικῶν, διορίζονται ὑπὸ τῆς Ι.Σ.Ι. ἐπὶ τετραετεί θητεία δυναμένη νὰ ἀνανεωθῇ. Ἡ ἐπὶ τῆς Ἀρχιγραμματείας Σ.Ε. ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν Ἀρχιερέων, ἐξ ὧν ὁ εἰς Συνοδικός, ὀριζομένων κατὰ τὰ ἀνωτέρω ὑπὸ τῆς Ι.Σ.Ι. Πρόεδρος ἐκάστης τῶν Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν εἶναι ὁ ἐκ τῶν Ἀρχιερατικῶν μελῶν ἔχων τὰ πρεσβεία τῆς Αρχιερωσύνης, πλὴν τῆς τῶν οικονομικῶν, τῆς ὁποίας προεδρεύει ὁ Αρχιεπίσκοπος, ὅστις καὶ προτείνει τὰ συμμετέχοντα εἰς αὐτὴν μέλη. Τὰ λαϊκὰ μέλη τῆς ἐπὶ τῶν οικονομικῶν Σ. Ε. ὀρίζονται ὑπὸ τῆς Ι.Σ.Ι. ἐκ τακτικῶν καθηγητῶν

Οικονομικών μαθημάτων Ανωτάτου Εκπαιδευτικού Ίδρυματος και ανωτάτων υπαλλήλων των οικονομικών Υπουργείων ή της Τραπέζης της Ελλάδος.

3. Αί Έπιτροπαι δύνανται να συνιστοῦν δι' ἀποφάσεως αὐτῶν ὑποεπιτροπᾶς, εἰς τὰς ὁποίας ἐπιτρέπεται νὰ καλῶνται καὶ μὴ μέλη αὐτῶν.

4. Τὰ τῆς συγκροτήσεως καὶ τῶν ἀρμοδιοτήτων τῶν Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν, τὰ τῆς ὀργανώσεως καὶ λειτουργίας τῶν γραφείων καὶ τὰ προσωπικοῦ αὐτῶν ὀυθμίζονται δι' ἀποφάσεων τῆς Δ.Ι.Σ., δημοσιευομένων διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως.

5. Δι' ἀποφάσεως τῆς Ι.Σ.Ι. δύνανται νὰ συνιστῶνται καὶ ἔτεροι εἰδικαὶ Συνοδικαὶ Ἐπιτροπαι πλὴν τῶν ἐν παρ. 1 τοῦ παρόντος ἄρθρου ὀριζομένων, πρὸς μελέτην καὶ διερεύνησιν συγκεκριμένων θεμάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄

Περὶ τῆς Διοικητικῆς Διαιρέσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Ἄρθρον 11.

1. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος περιλαμβάνει τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀθηνῶν καὶ τὰς Μητροπόλεις:

Α΄. Τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος:

- α) Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας,
- β) Ἀργολίδος,
- γ) Ἄρτης,
- δ) Ἀττικῆς,
- ε) Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως,
- στ) Γυθείου καὶ Οἰτύλου
- ζ) Δημητριάδος καὶ Ἀλμυροῦ,
- η) Ζακύνθου,
- θ) Ἠλείας,
- ι) Θηβῶν καὶ Λεβαδείας,
- ια) Θήρας, Ἀμοργοῦ καὶ Νήσων,
- ιβ) Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφρασάλων,
- ιγ) Καισαριανῆς, Βύρωνος καὶ Ὑμηττοῦ,
- ιδ) Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας,
- ιε) Καρυστίας καὶ Σκύρου,
- ιστ) Κερκύρας καὶ Παξῶν,
- ιζ) Κεφαλληνίας,
- ιη) Κορίνθου,
- ιθ) Κυθήρων,
- ικ) Λαρίσης καὶ Τυρνάβου,
- κα) Λευκάδος καὶ Ἰθάκης,
- κβ) Μαντινείας καὶ Κυνουρίας,
- κγ) Μεγάρων καὶ Σαλαμίνος,
- κδ) Μεσσηνίας,
- κε) Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς,
- κστ) Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης,
- κζ) Ναυπακτίας καὶ Εὐρυτανίας,
- κη) Νέας Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας,
- κθ) Νέας Σμύρνης,
- λ) Νικαίας,
- λα) Παρναξίας,
- λβ) Πατρῶν,
- λγ) Πειραιῶς,
- λδ) Περιστερίου,
- λε) Σύρου, Τύνου, Ἀνδρου, Κέας καὶ Μήλου,
- λστ) Τρίκκης καὶ Σταγῶν,
- λζ) Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας,
- λη) Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης,
- λθ) Φθιώτιδος,
- μ) Φωκίδος καὶ
- μα) Χαλκίδος.

Β΄. Τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχικοῦ Θρόνου:

- α) Ἀλεξανδρουπόλεως,
- β) Βεροίας καὶ Ναούσης,

γ) Γρεβενών,
δ) Διδυμοτείχου και Όρεστιάδος,
ε) Δράμας,
στ) Δρυϊνουπόλεως, Πωγωνιανής και Κονίτσης,
ζ) Έδέσσης, Πέλλης και Αλμωπίας,
η) Ελασσώνος,
θ) Ελευθερουπόλεως,
ι) Ζιχνών και Νευροκοπίου,
ια) Θεσσαλονίκης,
ιβ) Ιερισσού, Αγίου Όρους και Αρδαμερίου,
ιγ) Ιωαννίνων,
ιδ) Κασσανδρείας,
ιε) Καστορίας,
ιστ) Κίτρους και Κατερίνης,
ιζ) Λαγκαδά,
ιη) Λήμνου,
ιθ) Μαρωνείας και Κομοτηνής,
ικ) Μηθύμνης,
κα) Μυτιλήνης, Έρεσσού και Πλωμαρίου,
κβ) Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως,
κγ) Νέας Κρήνης και Καλαμαριάς,
κδ) Νικοπόλεως και Πρεβέζης,
κε) Ξάνθης και Περιθεωρίου,
κστ) Παραμυθίας, Φιλιατών και Γηρομερίου,
κζ) Πολυανής και Κυλικίου,
κη) Σάμου και Ικαρίας,
κθ) Σερβίων και Κοζάνης,
λ) Σερρών και Νιγρίτης,
λα) Σιδηροκάστρου,
λβ) Σισανίου και Σιατίστης,
λγ) Φιλίππων, Νεαπόλεως και Θάσου,
λδ) Φλωρίνης, Πρεσπών και Εορδαίας και
λε) Χίου, Ψαρών και Οίνουσσών.

2. Η έδαφική περιφέρεια, ή όνομασία, ως και αί έδρα των Μητροπόλεων καθορίζονται δι' αποφάσεων της Ι.Σ.Ι. ως οί Ιεροί Κανόνες διακελεύουν, δημοσιευομένων διά της Έφημερίδος της Κυβερνήσεως. Έκαστος Νομός περιλαμβάνει υποχρεωτικώς, συμφώνως προς τους ιερούς κανόνες, την έδαφικήν περιφέρεια μιάς τουλάχιστον Μητροπόλεως, έν εναντία δέ περιπτώσει συνίσταται διά του παρόντος Μητρόπολις έχουσα περιφέρεια την του Νομού και έδραν την πρωτεύουσαν αυτού.

3. Έκάστη Μητρόπολις ύποδιαιρείται εις ένορίας έχούσας ως κέντρον τόν αντίστοιχον ένοριακόν ναόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'

Περί τής Έκλογής του Αρχιεπισκόπου Αθηνών και Πάσης Ελλάδος

Άρθρον 12.

1. Άμα τη χηρεία του Θρόνου της Αρχιεπισκοπής Αθηνών καθήκοντα τοποτηρητού αναλαμβάνει ό εκ των ένεργεία Μητροπολιτών έχων τά πρεσβεία της Αρχιερωσύνης και έν κωλύματι ή άρνήσει τούτου, ό επόμενος τούτου έν τάξει και ούτω καθ' έξής.

2. Η Δ.Ι.Σ. συνεροχόμενη υπό την προεδρίαν του Τοποτηρητού, τό βραδύτερον έντός πενθημέρου από τής ήμέρας καθ' ήν έχρησεν ό θρόνος, αναγγέλλει την χηρείαν επισήμως εις τους έν ένεργεία Μητροπολίτας και όρίζει ήμέραν έκτάκτου συγκλήσεως τής Ι.Σ.Ι. προς έκλογήν Αρχιεπισκόπου, μη απέχουσας πλέον των 20 ήμερών από τής ήμέρας τής χηρείας, τόπον δέ τόν Καθεδρικόν ναόν των Αθηνών.

3. Εκλόγμοι είναι πάντες οί Έλληνες τό γένος έν ένεργεία Μητροπολίται, ως και οί έγγεγραμμένοι εις τόν κατάλογον των προς άρχιερατείαν εκλογίμων τής Εκκλησίας τής Ελλάδος κληρικοί.

Άρθρον 13.

1. Η έκλογή διενεργείται έν μιά και μόνη συνεδρία άνευ διακοπής, παρισταμένου του επί τής Έθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων Υπουργού, προσκαλουμένου προς τούτο έγγράφως παρά του Τοποτηρητού του θρόνου, τουλάχιστον 48 ώρες πρό τής έκλογής. Τής συνεδριάσεως προεδρεύει ό εκ των παρόντων έχων τά πρεσβεία της Αρχιερωσύνης, χρείη δέ Γραμματέως έκτελει ό νεώτερος τη τάξει των παρόντων Μητροπολιτών. Έάν ό Υπουργός κληθείς κατά τά άνω δέν προσέλθη, ή συνεδρία θεωρείται έγκυρος.

2. Η Ι.Σ.Ι. εύρίσκειται έν άπαρτία, εάν παριστανται τουλάχιστον τά 2/3 των έν ένεργεία Μητροπολιτών τής Εκκλησίας τής Ελλάδος. Έάν δέν έπιτευχθή ή κατά τά άνωτέρω άπαρτία, ή Ι.Σ.Ι. συνέρχεται άνευ έτέρου την έπομένην εργάσιμον ήμέραν, κατά την αυτήν ώραν και έν τώ αυτώ τόπω, θεωρείται δέ εύρισκομένη έν άπαρτία άνεξαρτήτως αριθμού παρόντων.

Άρθρον 14.

1. Μετά την προσευχήν, διαπιστωθείσης άπαρτίας, οί συνέδροι καλούνται πρὸς ψηφοφορίαν κατὰ τὰ κατωτέρω ορίζόμενα, διεξαγομένην ἐπιμελεία ἐπιτροπῆς συγκροτουμένης ἐκ τοῦ προεδρεύοντος τῆς συνελεύσεως καὶ τῶν δύο ἐκ τῶν παρόντων Αρχιερέων ἀμέσως ἐπομένων αὐτῷ κατὰ τὰ πρεσβεία τῆς Αρχιερωσύνης.
2. Ἡ ἀνωτέρω ἐπιτροπὴ διαπιστοῖ μετὰ τοῦ ἐπὶ τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων Ὑπουργοῦ, ἐφ' ὅσον οὗτος παρίσταται, καὶ τοῦ Γραμματέως ὅτι ἡ ψηφοδόχος εἶναι κενή, μεθ' ὃ Γραμματεὺς περιβάλλει ταύτην διὰ ταινίας καὶ σφραγίζει δι' ἰσπανικοῦ κηροῦ καὶ τῆς μεταλλίνης σφραγίδος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.
3. Ακολουθῶς ὁ Πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς καλεῖ τοὺς συνέδρους, ἀρχῆς γινομένης ἀπὸ τοῦ νεωτέρου κατὰ τὰ πρεσβεία, ὅπως προσέλθουν καὶ ψηφίσουν. Ὁ καλούμενος λαμβάνει παρὰ τοῦ Γραμματέως ὁμοίμορφον φάκελον καὶ ψηφοδέλιον, ἀποσύρεται εἰς θέσιν ἐν τῷ Καθεδρικῷ Ναῷ, διεσκευασμένην οὕτως ὥστε ὁ ψηφίζων νὰ μὴ εἶναι ὁρατός ὑπὸ τῶν λοιπῶν παρισταμένων, καὶ ἀναγράφει ἐπὶ τοῦ ψηφοδέλιου τὸ ὄνομα τοῦ ὑπ' αὐτοῦ προτιμωμένου Μητροπολίτου καὶ τὸν τίτλον αὐτοῦ, μεθ' ὃ ἐγκλείων τὸ ψηφοδέλιον εἰς τὸν φάκελον παραδίδει τοῦτον κεκλεισμένον εἰς τὸν προεδρεύοντα, ὅστις μονογραφῶν αὐτὸν καὶ ἀποτυπῶν ἐπ' αὐτοῦ τὴν σφραγίδα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ὀπίσκει αὐτὸν ἐντὸς τῆς ψηφοδόχου, ἐξ ἧς μετακινεῖται ἡ καλύπτουσα τὴν ὑπ' αὐτὴν σχισμὴν ταινία. Ὁ οὕτω ψηφίας ὑπογράφει ἀμέσως εἰς κατάλογον, εἰς ὃν εἶναι ἀναγεγραμμένα τὰ ὀνόματα τῶν ἐκλεκτῶν. Ὁ κατάλογος οὗτος ἐπέχει θέσιν πρακτικοῦ ἐκλογῆς, ἐν τῷ ὁποίῳ γίνεται προσέτι μνεῖα περὶ πασῶν τῶν κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ παρόντος καὶ τοῦ ἐπομένου ἀρθρου ἐνεργειῶν, ὡς καὶ περὶ παντός ἄλλου λαβόντος χώραν περιστατικῶς.
4. Περαιτωθείσης τῆς ψηφοφορίας, ἀφοῦ πάντες οἱ παριστάμενοι κληθέντες ψηφίσουν κατὰ τὰ ἀνωτέρω, τῆς ψήφου αὐτῶν οὔσης ὑποχρεωτικῆς, ἀφαιρεῖται ἡ ταινία ἐκ τῆς ψηφοδόχου, ἣτις ἀνοίγεται ὑπὸ τοῦ προεδρεύοντος. Τὰ ἐν αὐτῇ ψηφοδέλτια λαμβάνονται ἀνὰ ἓν ὑπὸ τοῦ ἀρχαιτέρου ἐκ τῶν συμπαρεδρευόντων δύο Μητροπολιτῶν καὶ ἀριθμοῦνται, ἀναγεγραμμένης ἐπὶ ἐνὸς ἐκάστου ἐξ αὐτῶν τῆς σειρᾶς ἐξαγωγῆς τοῦ ἐκ τῆς ψηφοδόχου, μονογραφοῦνται δὲ ὑπὸ τε τοῦ προεδρεύοντος καὶ τῶν ἐτέρων δύο Μητροπολιτῶν, μεθ' ὃ ὁ προεδρεύων ἐκφωνεῖ τὸ ἐν ἐκάστῳ ψηφοδελτίῳ ἀναγεγραμμένον ὄνομα.

Άρθρον 15.

1. Περαιτωθείσης τῆς διαλογῆς τῶν ψήφων, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὁποίας ὁ Γραμματεὺς ἀναγράφει ἐν τῷ πρακτικῷ τῆς ἐκλογῆς τὸ ὄνομα ἐκάστου τῶν ψηφισθέντων καὶ ἔναντι αὐτοῦ τοὺς ἀριθμοὺς τῶν ψηφοδελτίων, δι' ὧν ἕκαστος αὐτῶν ἐψηφίσθη, ἀριθμοῦνται αἱ ὑπὲρ ἐκάστου τούτων ψήφοι καὶ ἐλέγχεται ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν διὰ τῶν ψηφοδελτίων ὑπὸ τοῦ προεδρεύοντος καὶ τῶν συμπαρεδρευόντων δύο Μητροπολιτῶν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ψήφων μετὰ τοῦ ὀνόματος ἐκάστου τῶν λαβόντων αὐτὰς ἐκφωνεῖται ὑπὸ τοῦ Προέδρου.
2. Ἐκλεγείς θεωρεῖται ὁ λαβὼν τὴν ἀπόλυτον πλειοψηφίαν τῶν ψηφισάντων. Ἐάν κατὰ τὴν πρώτην ψηφοφορίαν οὐδεὶς τῶν ψηφισθέντων συγκεντρῶσῃ τὴν ἀπόλυτον πλειοψηφίαν, ἐπαναλαμβάνεται ἀμέσως καὶ ἄνευ διακοπῆς ἡ ψηφοφορία κατὰ τὸν αὐτὸν ὡς ἄνω τρόπον, χρησιμοποιουμένου τοῦ αὐτοῦ πρακτικοῦ ἐκλογῆς. Τὰ ψηφοδέλτια τῆς πρώτης ψηφοφορίας τίθενται εἰς ἴδιον φάκελον σφραγιζόμενον δι' ἰσπανικοῦ κηροῦ καὶ τῆς σφραγίδος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ μονογραφουμένου ὑπὸ τοῦ προεδρεύοντος, τῶν δύο Μητροπολιτῶν καὶ τοῦ Γραμματέως.
3. Ἐάν καὶ κατὰ τὴν δευτέραν ψηφοφορίαν οὐδεὶς τῶν ψηφισθέντων συγκεντρῶσῃ τὴν ἀπόλυτον πλειοψηφίαν, ἐπαναλαμβάνεται ἀμέσως κατὰ τὸν αὐτὸν ὡς ἄνω τρόπον, θεωρεῖται δὲ ἐκλεγείς ὁ σχετικῶς πλειονοψηφίας. Ἐπὶ ἰσοψηφίας κατὰ τὴν τρίτην ψηφοφορίαν ὁ Αρχιεπίσκοπος ἀναδεικνύεται διὰ κλήρου μεταξὺ τῶν ἰσοψηφισάντων.
4. Πᾶσα ἔνστασις προβαλλομένη κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πρὸς ἐκλογὴν τοῦ Αρχιεπισκόπου συνεδριάσεως, ἀναφερομένη εἰς τὴν διαδικασίαν τῆς ψηφοφορίας ἢ τὰ προσόντα τῶν ἐκλογίμων, ὑποβάλλεται ἐγγράφως μέχρι πέρας τῆς ψηφοφορίας. Πᾶσα ἔνστασις ἀναφερομένη εἰς τὴν ἐγκυρότητα τῶν ψηφοδελτίων ἢ τὴν μετὰ τὸ πέρας τῆς ψηφοφορίας διαδικασίαν ὑποβάλλεται ὡσαύτως ἐγγράφως καὶ παραχρῆμα. Ἐπὶ τῶν ἐνστάσεων ἀμφοτέρων τῶν κατηγοριῶν τούτων ἀποφαίνεται παραχρῆμα καὶ ἀνεκκλήτως δι' ἀποφάσεως τοῦ καταχωριζομένης εἰς τὰ πρακτικὰ ὁ παριστάμενος Ὑπουργὸς Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων, τούτου δὲ ἀπόντος ἡ Ἐπιτροπὴ ἐκλογῆς.
5. Τὸ πρακτικὸν τῆς ἐκλογῆς χρονολογούμενον καὶ ὑπογραφόμενον ὑπὸ τοῦ προεδρεύοντος, τῶν δύο συμπαρεδρευόντων Μητροπολιτῶν καὶ τοῦ Γραμματέως κατατίθεται εἰς τὸ ἀρχεῖον τῆς Δ.Ι.Σ. ἐπιμελεία τοῦ προεδρεύοντος καὶ τοῦ Γραμματέως, ἀκριβὲς δὲ ἀντίγραφον αὐτοῦ, καταρτιζόμενον ὑπὸ τοῦ Γραμματέως, ἅμα τῇ λήξει τῆς ἐκλογῆς, καὶ ὑπογραφόμενον ὑπ' αὐτοῦ καὶ τοῦ προεδρεύοντος, διαβιβάζεται εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων.
6. Ὁ ἐκλεγείς τελεῖ εὐθὺς ἀμέσως τὸ κεκανονισμένον μήνυμα, ἡ δὲ Δ.Ι.Σ. γνωρίζει τοῦτο ἐγγράφως αὐθημερὸν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων, ὅπερ τὸ βραδύτερον ἐντὸς πέντε ἡμερῶν προκαλεῖ τὴν ἐκδοσὶν Προεδρικοῦ Διατάγματος περὶ ἀναγνωρίσεως καὶ καταστάσεως αὐτοῦ.

Άρθρον 16.

1. Ὁ Αρχιεπίσκοπος μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ περὶ ἀναγνωρίσεως καὶ καταστάσεως αὐτοῦ τοῦ Προεδρικοῦ Διατάγματος δίδει ἐνώπιον τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας, παρουσία τῆς Δ.Ι.Σ. καὶ τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων τὴν ἀκόλουθον διαβεβαίωσιν:

«Διαβεβαιούμην ἐπὶ τῇ Αρχιερωσύνῃ μου ὅτι θὰ ἐκπληρῶ τῇ θεῖᾳ χάριτι τὰ ἀρχιεπισκοπικὰ μου καθήκοντα μετὰ πάσης σπουδῆς καὶ δυνάμεως, τηρῶν ἀπαρασαλεύτως τοὺς ἱεροὺς ἀποστολικοὺς καὶ συνοδικοὺς Κανόνας καὶ τὰς Ἱερὰς Παραδόσεις, διαδήλω δὲ ὑπακοὴν εἰς τὸ Σύνταγμα καὶ τοὺς νόμους τοῦ Κράτους».

2. Μετά την διαβεβαίωσιν ακολουθεί ή κατά την έκκλησιαστικήν τάξιν ένθρόνησις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄ **Περί Έκλογῆς Μητροπολιτῶν**

Άρθρον 17.

1. Έκλογή Αρχιερέως διενεργεῖται μόνον υπό τῆς Ι.Σ.Ι. καί ἐκ τοῦ ἐκάστοτε ἰσχύοντος καταλόγου κατά τὰ ἐν τοῖς ἐπομένοις ὀριζόμενα.
2. Προκειμένου νά ἐκλεγῆ τις Αρχιερεὺς δέον νά εἶναι ἐγγεγραμμένος ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν πρὸς Αρχιερατεῖαν ἐκλογίμων.
3. Ἐν τῷ καταλόγῳ τούτῳ ἐγγράφονται καὶ κληρικοὶ κεκτημένοι τὰ ὑπὸ τοῦ ἐπομένου ἄρθρου προβλεπόμενα προσόντα καὶ ὑποδεικνυόμενοι ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἰσχυουσῶν κατὰ τὰ λοιπὰ τῶν διατάξεων τοῦ παρόντος νόμου. Οἱ οὕτως ἐγγραφόμενοι εἶναι ἐκλόγμοι μόνον διὰ τὰς Μητροπόλεις τῶν Νέων Χωρῶν.

Άρθρον 18.

1. Ἵνα ἐγγραφῆ τις εἰς τὸν κατάλογον τῶν πρὸς Αρχιερατεῖαν ἐκλογίμων δέον νά ἔχη τὰ ἑξῆς προσόντα:
 - α) Νά ἔχη ὀρθῶς καὶ ὑγιᾶς περὶ τὴν πίστιν, νά διακρίνηται ἐπὶ συνέσει καὶ βίῳ ἀνεπιλήπτῳ καὶ νά ἔχη διδακτικὴν καὶ ποιμαντικὴν πείραν.
 - β) Νά εἶναι κληρικός ἀγάμος ἢ ἐν χηρείᾳ, κεχειροτονημένος ἀπὸ πενταετίας τουλάχιστον.
 - γ) Νά ἔχη ἀπὸ πενταετίας τουλάχιστον πτυχίον θεολογικῆς Σχολῆς ἑλληνικοῦ Πανεπιστημίου ἢ ἀνεγνωρισμένης καὶ ἰσοτίμου Ὁρθοδόξου Θεολογικῆς Σχολῆς.
 - δ) Νά ἔχη τὴν ἑλληνικὴν ἰθαγένειαν ἢ νά εἶναι Ἕλλην τὸ γένος, ὅτε ἐκλεγόμενος ἀποκτᾶ αὐτοδικαίως ἀπὸ καὶ διὰ τῆς ἐκδόσεως τοῦ κατὰ τὸ ἄρθρον 29 τοῦ παρόντος περὶ ἀναγνωρίσεως αὐτοῦ Διατάγματος τὴν ἑλληνικὴν ἰθαγένειαν.
 - ε) Νά ἔχη ἐκπληρώσει τὰς στρατιωτικὰς ὑποχρεώσεις αὐτοῦ ἢ νά ἔχη νομίμως ἀπαλλαγῆ αὐτῶν.
 - στ) Νά διανύη τουλάχιστον τὸ τριακοστὸν πέμπτον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ.
 - ζ) Νά μὴ ἔχη καταδικασθῆ ἀμετακλήτως ὑπὸ Συνδοκικοῦ μὲν δικαστηρίου εἰς ποινὴν ἀργίας ἀνωτέραν τῶν ἑξ μηνῶν, ὑπὸ δὲ τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων εἰς ποινὴν συνεπαγομένην στέρησιν τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων αὐτοῦ καὶ μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ ὀρισθέντος διὰ τὴν στέρησιν χρόνου, ὡς καὶ εἰς οἰανδήποτε ἑτέραν ποινὴν, εἴτε διὰ κακούργημα εἴτε διὰ τι τῶν ἐν ἄρθρῳ 18 παρ. 2 τοῦ Ν. 1811/51 ποινικῶν ἀδικημάτων. Παραπομπὴ ἐπὶ τινὶ τῶν ἀνωτέρω πράξεων ἢ μὴ ἀμετάκλητος καταδίκη ἐπ' αὐτῇ ἐμποδίζει τὴν ἐν τῷ καταλόγῳ ἐγγραφὴν μέχρι τῆς ἐκδόσεως ἀμετακλήτου ἀθωωτικῆς ἀποφάσεως ἢ ἀπαλλακτικοῦ βουλεύματος. Ἡ καθ' οἰονδήποτε τρόπον ἄρσις τῶν συνεπειῶν τῆς καταδίκης δὲν αἰεὶ τὸ πρὸς ἐγγραφὴν εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἐκλογίμων κώλυμα.
2. Πλέον τῶν ἐν τῇ προηγουμένη παραγράφῳ ὀριζομένων γενικῶν προσόντων δέον νά ἔχη οὗτος καὶ ἐν τουλάχιστον ἐκ τῶν ἐν συνεχείᾳ καὶ ὑπὸ στοιχεῖα Α΄ ἕως Δ΄ ἀπαριθμουμένων ἐδικῶν προσόντων.

Α΄. Πενταετὴ τουλάχιστον ἐν συνόλῳ πραγματικὴν ὑπηρεσίαν εἰς μίαν ἢ πλείονας τῶν θέσεων:

 - α) Αρχιγραμματέως ἢ Γραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.
 - β) Πρωτοσυγγέλλου ἢ Γενικοῦ Αρχιερατικοῦ Ἐπιτρόπου τῆς Αρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν ἢ Μητροπόλεως ἢ Αρχιερατικοῦ Ἐπιτρόπου Μητροπόλεως ἢ Γραμματέως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ.
 - γ) Τακτικοῦ Ἱεροκήρυκος ἢ Ἱεροκήρυκος τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ἢ Ἱερέως τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων, τῶν Σωμάτων Ἀσφαλείας ἢ τῶν Φυλακῶν.
 - δ) Διευθυντοῦ Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς ὑπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ κληρικοῦ.
 - ε) Γενικοῦ Διευθυντοῦ ἢ Διευθυντοῦ κεντρικοῦ τινος Ἐκκλησιαστικοῦ Ὁργανισμοῦ ὑπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ κληρικοῦ ἢ Γραμματέως Συνδοκικῆς Ἐπιτροπῆς, καὶ
 - στ) Ἡγουμένου Μονῆς, ἐν ἢ ἐγκαταβιοῦν πλείονες τῶν πέντε ἀδελφῶν.

Β'. Δεκαετή τουλάχιστον πραγματική υπηρεσίαν εις μίαν ή πλείονας τών θέσεων: α) Έφημερίου Ίεροκήρυκος ή Έφημερίου είτε τής Έκκλησίας τής Ελλάδος είτε έν τώ κλίματι τώσον του Οικουμενικού Θρόνου, όσον και τών λοιπών Ορθοδόξων πρεσβυτερών Πατριαρχείων, προσμετρομένης και τής υπηρεσίας του ώς διακόνου μετά την λήψιν του πτυχίου τής Θεολογίας και μέχρι πέντε έτών.

β) Καθηγητού Σχολείου Έκκλησιαστικής ή Μέσης Δημοσίας Εκπαιδύσεως.

Γ'. Τήν ιδιότητα Καθηγητού ή Ύφηγητου Θεολογικής Σχολής.

Δ'. Δεκαετή έγkataβίωσιν έν Αγίω Όρει, έφ' όσον προέρχεται έκ τής Έκκλησίας τής Ελλάδος.

3. Η έκ τών μελών τών Μοναστικών Αδελφοτήτων του Παναγίου Τάφου και τής Ίερās Μονής Αγίας Αικατερίνης Όρους Σινά συγκεντρούντες τά κατά τόν Καταστατικόν Χάρτην πρός Αρχιερατείαν προσόντα έγγράφονται μετά πενταετή ευδόκιμον διακονίαν εις τόν σχετικόν κατάλογον υπό τής Ι.Σ.Ι. κατόπιν προτάσεως τής οικείας Έκκλησιαστικής Αρχής.

4. Η Ι.Σ.Ι. δύναται κατ' έξαιρέσιν να έγγραφή εις τόν κατάλογον τών πρός Αρχιερατείαν εκλογίμων πτυχιούχους Ανωτάτης Σχολής και έχοντας θεολογικάς γνώσεις κληρικούς, μη κεκτημένους μέν τά κατά νόμον τυπικά προσόντα, αλλά διακριθέντες διά τήν προσφοράν εις τά θεολογικά γράμματα ή τό ποιμαντικόν έργον τής Έκκλησίας.

5. Η κατά παράβασιν τών έν ταίς προηγουμέναις παραγράφους του παρόντος άρθρου οριζομένων έγγραφή τινος εις τόν κατάλογον τών πρός Αρχιερατείαν εκλογίμων είναι άκυρος.

Άρθρον 19.

1. Πάς έν ενεργεία Μητροπολίτης δικαιούται να προτείνη μέχρι τέλους Δεκεμβρίου εκάστου τούς εις τήν Δ.Ι.Σ. κληρικούς πρός έγγραφήν εις τόν κατάλογον τών πρός Αρχιερατείαν εκλογίμων, υποβάλλων και τά περι τών προσόντων αυτών πιστοποιητικά συνοδευόμενα και υπό εκθέσεως αυτού. Το αυτό δικαίωμα έχει και ή Συνοδική Έπιτροπή επί τής Αρχιεραμματείας τής Ίερās Συνόδου. Πάς μη προταθείς πρός έγγραφήν δύναται έντός 15θήμερου από τής δημοσιεύσεως του πίνακος, περι ής ή έπομένη παράγραφος, να ζητήσει τουτο δι' αίτήσεως του πρός τήν Συνοδικήν Έπιτροπήν επί τής Αρχιεραμματείας, έφ' ής αίτήσεως αύτη εισηγείται πρός τήν Δ.Ι.Σ.

2. Η Αρχιεραμματεία κατά μήνα Ιανουάριον εκάστου έτους, έλέγχουσα τά αποδεικτικά τών προταθέντων κληρικών πρός έγγραφήν εις τόν κατάλογον, καταχωρίζει τά όνόματα τών έχόντων τά κατά τόν νόμον προσόντα, μετά συντόμου βιογραφικού σημειώματος, εις «προκαταρτικόν πίνακα», τόν όποιον γνωστοποιεί εις τούς έν ενεργεία Μητροπολίτας και δημοσιεύει τήν κατάστασιν τών ονομάτων διά του Δελτίου «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» και δύο ήμερησίον έφημεριδών τών Αθηνών.

3. Εις περίπτωσιν υποβολής αίτήσεως πρός έγγραφήν μετά τήν δημοσίευσιν του άνωτέρω «προκαταρτικού πίνακος» και τήν παρέλευσιν του 15θήμερου συντάσσεται και δημοσιεύεται ώς άνωτέρω «συμπληρωματικός πίναξ» κοινοποιούμενος και εις τούς έν ενεργεία Μητροπολίτας.

Άρθρον 20.

1. Κατά τής έγγραφής υποψηφίου τινός εις τόν «προκαταρτικόν πίνακα» ή τόν «συμπληρωματικόν πίνακα» δύναται να άσκηθη έντός δύο μηνών από τής τελευταίας δημοσιεύσεως εκάστου πίνακος ένστασις παρ' οιουδήποτε κληρικού ή λαϊκού τής Ορθοδόξου Έκκλησίας τής Ελλάδος, περιέχουσα πλήρως τά στοιχεία τής ταυτότητός του, ώς και τήν άκριβή διεύθυνσιν τής μονίμου κατοικίας του, επί τώ λόγω ότι ό έγγραφεις εις τόν πίνακα δέν διαθέτει τά πρός Αρχιερατείαν ουσιαστικά ή τυπικά προσόντα. Η ένστασις υποβάλλεται εις τόν οικείον Μητροπολίτην υποχρεούμενον όπως διαβίβαση ταύτην έντός μηνός από τής εις αυτόν περιελεύσεως τής μετ' έμπεριστατωμένης εισηγήσεώς του εις τήν Αρχιερατείαν. Η ένστασις δύναται να υποβληθή και άπ' ευθείας εις τήν Αρχιεραμματείαν, ή όποια διαβιβάζει ταύτην άμελλητι εις τόν οικείον Μητροπολίτην προκειμένου περι κληρικών τής Έκκλησίας τής Ελλάδος, εις έτέραν δέ περίπτωσιν προτάσεως κατ' έφαρμογήν τής παρ. 3 του άρθρου 17 του παρόντος διαβιβάζει ταύτην εις τήν Δ.Ι.Σ., ήτις ενεργεί άρμοδίως.

2. Η Δ.Ι.Σ. δι' αποφάσεώς τής, λαμβανομένης κατά τήν πρώτην από τής λήψεως τής ένστάσεως συνεδρίαν, διατάσσει ένορκον εξέτασιν πρός έξακρίβωσιν τών έν τή ένστάσει διαλαμβανομένων, διεξαγωγήν υπό κληρικού οριζομένου υπ' αυτής, περατούμενην δέ τό βραδύτερον έντός μηνός από τής έντολής πρός εξέτασιν. Η προθεσμία αύτη δύναται να παραταθή έν εκτάκτω ανάγκη επί ένα εισέτι μήνα δι' αποφάσεως τής Δ.Ι.Σ. Περατούμενης τής ανακρίσεως υποβάλλεται ό φάκελος μετά του πορίσματος εις τήν Σ.Ε. επί τής Αρχιεραμματείας, ήτις εισηγείται σχετικώς πρός τήν Δ.Ι.Σ., αποφαινομένης επ' αυτής όποσδήποτε πρδ τής έναρξεως τής διαδικασίας, περι ής τό έπόμενον άρθρον.

Άρθρον 21.

1. Η Δ.Ι.Σ. έντός του μηνός Αυγούστου εκάστου έτους και πάντως πρδ τής λήξεως τής θητείας αυτής, λαμβάνουσα υπ' όψιν πάντα τά έκ τής μέχρι τούδε διαδικασίας συγκεντρωθέντα στοιχεία περι ών υποψηφίων, ώς έπίσης και τά στοιχεία του παρ' αύτη τηρουμένου δι' εκαστον τούτων άτομικού φακέλου, καταρτίζει «πίνακα υποψηφίων», εις δν έγγράφει πάντας τούς μετά τήν άνωτέρω διαδικασίαν έχοντας τά υπό του παρόντος οριζόμενα τυπικά προσόντα, έναντίον τών όποιων δέν υπεβλήθησαν ένστάσεις ή άπερρίφθησαν τελεσιδικώς υποβληθείσαι τοιαύται και γνωστοποιεί τούτον πρός τούς έν ενεργεία Μητροπολίτας πρds ένήμερωσιν, δημοσιεύει δέ αυτόν διά του Δελτίου «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» και δύο ήμερησίον έφημεριδών τών Αθηνών.

2. Η Ι.Σ.Ι. κατά την τακτική Συνέλευση αυτής δια μυστικής ψηφοφορίας και κατά πλειοψηφία των παρόντων μελών αυτής αποφασίζει περί της έγγραφης ή μη εις τόν κατάλογον των εκλογίμων των περιλαμβανομένων εις τόν πίνακα των υποψηφίων περί ου ή ανωτέρω παράγραφος, έφ' όσον ούτοι, κατά την έμφρονα κρίσιν αυτής, κέκτηνται πάντα τά ουσιαστικά προσόντα και ούτω συμπληρώνει τόν έκάστοτε ισχύοντα κατάλογον των προς Αρχιερατείαν εκλογίμων. Αί Λευκαί ψηφοί λογίζονται υπέρ του υποψηφίου. Εις περίπτωσιν καθ' ήν συγκληθή έκτάκτως ή Ι.Σ.Ι. αυτή αποφασίζει κατά τά ως άνω και περί του καταλόγου προς Αρχιερατείαν, έφ' όσον έχει ολοκληρωθή κατά τά λοιπά στάδια αυτής ή σχετική διαδικασία.

3. Η Ι.Σ.Ι. πριν ή προέλθη εις την διαδικασίαν καταρτίσεως του καταλόγου, την όριζομένην υπό της προηγουμένης παραγράφου, αποφαίνεται όριστικώς, δια μυστικής ώσαύτως ψηφοφορίας, και κατά πλειοψηφία των παρόντων, έπι των οίασδήποτε φύσεως ένστάσεων, αίτινες ένδεχομένως υπεβλήθησαν τη Δ.Ι.Σ. έναντίον του πίνακος των υποψηφίων της παραγρ. 1 μετά τό πέρας της καταρτίσεως αυτού και άφορούν εις την νομιμότητα και κανονικότητα της έγγραφης ή της μη έγγραφης τινος έν αυτώ.

4. Η έκάστοτε άρξαμένη διαδικασία συμπληρώσεως του καταλόγου δέν άναστέλλει την ισχύν του υπάρχοντος καταλόγου.

Άρθρον 22.

1. Ο έγγεγραμμένος εις τόν κατάλογον των προς Αρχιερατείαν εκλογίμων διαγράφεται όποτεδήποτε δι' ήτιολογημένης απόφάσεως της Δ.Ι.Σ., έφ' όσον ήθελε διαπιστωθή ότι ούτος άπώλεσεν οιονδήποτε έκ των κατά νόμον απαιτούμενον προς έγγραφην προσόντων ή ότι έστρεφίτο τινος τούτων κατά τόν χρόνον της έγγραφης αυτού.

2. Εις περιπτώσεις, καθ' άς κατά την κρίσιν της Δ.Ι.Σ. απαιτείται έξακρίβωσις των λόγων, οίτινες επιβάλλουν την διαγραφήν τινος έκ του καταλόγου των προς Αρχιερατείαν εκλογίμων, αυτή άναθέτει δι' απόφάσεως της εις Μητροπολίτην την διενέργειαν ένόρκου έξετάσεως, μετά τό πέρας της οποίας, λαμβάνουσα υπ' όψιν τό σχετικόν πόρισμα ως και πάντα τά συγκετρωθέντα στοιχεία, αποφασίζει μετ' εισήγησιν του Προέδρου της έπι της Αρχιερατείας Σ. Επιτροπής, δια πλειοψηφίας των παρόντων, περί της διαγραφής ή μη, έν καταφατική δέ περιπτώσει προβαίνει εις την δέουσαν τροποποίησιν του καταλόγου.

3. Επί διαγραφής κατά την προηγουμένην παράγραφον έχει ανάλογον έφαρμογήν ή παρ. 3 του προηγουμένου άρθρου.

Άρθρον 23.

1. Άμα τη χηρεία μητροπολιτικού τινος θρόνου της Έκκλησίας της Έλλάδος ό Πρόεδρος της Δ.Ι.Σ., άναθέτει την τοποτηρητείαν αυτού μέχρι της πληρώσεως του εις τόν έκ των όμόρων Μητροπολιτών έχοντα τά πρεσβεία της Αρχιερωσύνης.

2. Οί εις τας χηρεύουσας Μητροπόλεις διοριζόμενοι Τοποτηρηταί διεξάγουν μόνον την τρέχουσαν ύπηρεσίαν αυτών, μη δικαιούμενοι νά προβαίνουν εις οίανδήποτε μεταβολάς έν τοις γραφείοις, ταίς ένορίαις, ταίς Μοναίς, ή τοις ιδρύμασιν αυτής. Επί έπειγούσης φύσεως θεμάτων δύνονται ό Τοποτηρητής νά προβαίη και εις τοιαύτας ένεργείας μετά προηγουμένην έγκρισιν της Δ.Ι.Σ. ειδικώς επί έκάστης περιπτώσεως παρεχομένην.

Άρθρον 24.

1. Η εκλογή Μητροπολίτου προς πλήρωσιν χηρευούσης Μητροπόλεως ένεργείται έντός έξαμήνου τό βραδύτερον από της ήμέρας καθ' ήν έχήρευσεν αυτή υπό της Ι.Σ.Ι., συνερχομένη προς τούτο έκτάκτως, έφ' όσον έντός του χρονικού τούτου διαστήματος δέν συμπίπτει χρόνος τακτικής συνόδου.

2. Η πλήρωσις Μητροπόλεως γίνεται κανονικώς δι' εκλογής, έξαιρετικώς δέ δύναται νά γίνη κατ' άσκησιν οικονομίας προς μείζον της Έκκλησίας όφελος και δια καταστάσεως μετ' απόφασιν της Ι.Σ.Ι., λαμβανομένην κατά τά εις την έπομένην παράγραφον όριζόμενα, άνεξαριτήτως δέ της έδαφικής έκτάσεως ή του πληθυσμού της προς πλήρωσιν Μητροπόλεως.

3. Δια την πλήρωσιν Μητροπόλεως δια καταστάσεως απαιτείται όπως ληφθή προηγουμένως απόφασιν υπό της Ι.Σ.Ι. κατά την προς τούτο συνεδρίαν δια μυστικής ψηφοφορίας και δια πλειοψηφία των 2/3 των παρόντων. Έν συνεχεία ή Ι.Σ.Ι. προβαίνει εις την εκλογήν δια μυστικής ψηφοφορίας ένός έκ των δικαιουμένων κατά την παρ. 5 του παρόντος Μητροπολιτών. Ως εκλεγείς θεωρείται ό λαβών τά 2/3 των ψήφων των παρόντων. Εις ήν περίπτωσιν δέν έπιτεύχθη κατά την πρώτην ψηφοφορίαν ή πλειοψηφία αυτή των 2/3, ή χηρεύουσα Μητροπολιτική έδρα πληροῦται δι' εκλογής κατά τας περι αυτής διατάξεις.

4. Άμα τη έπισήμω άναγγελία της περι καταστάσεως απόφάσεως ό μετατιθέμενος Μητροπολίτης δηλοί έν άποδέχεται ταύτην. Έφ' όσον άποδεχθή τελείται έν συνεχεία τό κεκανονισμένον μήνυμα. Εις περίπτωσιν μη άποδοχής ή εκλογή επαναλαμβάνεται.

5. Ουδείς Μητροπολίτης μετατίθεται πρό της συμπληρώσεως πενταετούς ύπηρεσίας από της εκλογής του εις Μητροπολίτην. Ο άπαξ μετατεθείς δέν δύναται νά μετατεθῆ έκ νέου.

Άρθρον 25.

1. Προς πλήρωσιν χηρεύσαντος μητροπολιτικού τινος θρόνου τά μέλη της Ι.Σ.Ι., συνερχόμενα εις συνεδρίαν, εκλέγουν δια μυστικής ψηφοφορίας τρεις υποψηφίους έκ των έγγεγραμμένων εις τόν κατάλογον των προς Αρχιερατείαν εκλογίμων κληρικών. Έκαστος εκλέκτωρ ύποχρεούται νά άναγράψη

έν τῷ ψηφοδελτίῳ αὐτοῦ τρεῖς ὑποψηφίους. Ἐν συνεχείᾳ ἡ Ι.Σ.Ι. διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας καὶ διὰ σχετικῆς πλειοψηφίας ἐκλέγει ἓνα ἐκ τῶν τριῶν πρὸς πλήρωσιν τῆς χηρευούσης Μητροπόλεως.

2. Ἐκλόγιοι ἐπίσης εἶναι ἄνευ ἐγγραφῆς εἰς κατάλογον οἱ καθ' ὅσον οἰονδήποτε τρόπον σχολάζοντες Μητροπολίται τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, καὶ οἱ Βοηθοὶ Ἐπίσκοποι, ὡς καὶ οἱ κατὰ τὴν ἐναρξίν ἰσχύος τοῦ παρόντος Τιτουλάριοι Μητροπολίται καὶ Ἐπίσκοποι.

3. Ἐν περιπτώσει ἰσοψηφίας εἴτε μεταξὺ τῶν Μητροπολιτῶν, εἴτε μεταξὺ Ἐπισκόπων, προτιμᾶται ὁ ἔχων τὰ πρεσβεία τῆς Ἀρχιερωσύνης, μεταξὺ Πρεσβυτέρων ἢ Διακόνων προτιμᾶται ὁ κατὰ βαθμὸν ἀνώτερος μεταξὺ δὲ Πρεσβυτέρων ὁ ἔχων τὰ πρεσβεία τῆς Ἱερωσύνης.

4. Μετὰ τὴν κατὰ τὰ ἄνω ἐκλογὴν τελεῖται τὸ μικρὸν Μήνυμα, μεθ' ὃ ἡ Ι.Σ.Ι. κατέρχεται εἰς τὸ Συνοδικὸν Παρεκκλήσιον καὶ τελεῖ τὸ Μέγα Μήνυμα.

Ἄρθρον 26.

1. Μετὰ τὴν πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων γνωστοποίησιν ὑπὸ τῆς Ι.Σ.Ι. τῆς ἐκλογῆς, τῆς τελέσεως τοῦ Μηνύματος καὶ τῆς χειροτονίας τοῦ ἐκλεγέντος, ἐφ' ὅσον οὗτος δὲν ἦτο Ἀρχιερεὺς, ἐκδίδεται ἐντὸς δέκα ἡμερῶν, προτάσει τοῦ ἀσκούντος μόνον ἔλεγχον νομιμότητος Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων Προεδρικὸν Διάταγμα περὶ ἀναγνωρίσεως καὶ καταστάσεως τοῦ ἐκλεγέντος, δημοσιευόμενον διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως.

2. Μετὰ τὴν πρὸς τὴν Ι.Σ.Ι. κοινοποίησιν τοῦ κατὰ τὴν προηγουμένην παράγραφον Προεδρικοῦ Διατάγματος ὁ νέος Μητροπολίτης δίδει ἐνώπιον τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας, παρουσίᾳ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων, τὴν ὑπὸ τοῦ ἀρθροῦ 16 παρ. 1 τοῦ παρόντος ὀριζομένην διαβεβαίωσιν, περὶ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν «ἀρχιερατικῶν» αὐτοῦ καθηκόντων, μεθ' ἧν ἀκολουθεῖ ἡ κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν ἐνθρόνισις.

Ἄρθρον 27.

«1. Δημιουργοῦνται τέσσερις (4) νέες θέσεις Βοηθῶν Ἐπισκόπων στὴν Ἱερά Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν, οἱ ὅποιοι ἐκλέγονται ἀπὸ τὸν Κατάλογο τῶν πρὸς Ἀρχιερατείαν ἐκλογίμων, ἀπὸ τὴν Ἱερά Σύνοδο τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὕστερα ἀπὸ πρότασιν τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος. Οἱ παραπάνω Βοηθοὶ Ἐπίσκοποι ἐκτελοῦν τὰ ἀπὸ τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπο καθήκοντα πού με πράξη του, σὰν ἀρμόδιος Ἱεράρχης, τοὺς ἀναθέτει.

Σ' ὅλους τοὺς Βοηθοὺς Ἐπισκόπους καὶ Τιτουλαρίους ὕστερα ἀπὸ δεκαετὴ ὑπηρεσίᾳ μπορεῖ ἡ Δ.Ι.Σ. με ἀπόφασίν της νὰ τοὺς ἀνυψώσει σὲ Τιτουλαρίους Μητροπολίτας με τὸν Τίτλον πού φέρουν.

2. Δημιουργοῦνται ἐπίσης ἕξι (6) θέσεις Βοηθῶν Ἐπισκόπων, οἱ ὅποιες ἐκλέγονται κατὰ τὰ διὰ τῆς παραγρ. 1 τοῦ παρόντος ἀρθροῦ εἰδικῶς ὀριζόμενα.

Οἱ παραπάνω θέσεις Βοηθῶν Ἐπισκόπων πληροῦνται ὑπὸ τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὕστερα ἀπὸ αἰτιολογημένη αἴτησιν καὶ πρότασιν Μητροπολίτου, ἢ Ἱερά Μητρόπολη τοῦ ὁποίου ἔχει πληθυσμὸ μεγαλύτερο ἀπὸ 50.000, ἢ ἡ ἐδαφικὴ διαμόρφωσις ὅπως καὶ ὅταν ἡ πληθυσμιακὴ σύνθεσις αὐτῆς εἶναι ἰδιάζουσα, καὶ δικαιολογῶν τὴν παρουσίαν Βοηθοῦ Ἐπισκόπου στὴ συγκεκριμένη Μητρόπολη.

Οἱ Βοηθοὶ Ἐπίσκοποι τῆς παραγράφου αὐτῆς ἐκτελοῦν τὰ ἀπὸ τοὺς οικεῖους Μητροπολίτες καὶ με πράξιν τοὺς σ' αὐτοὺς καθήκοντα, πού οἱ ἴδιοι ἀρμόδιοι Μητροπολίτες τοὺς ἀναθέτουν.

3. Τὰ τῶν Μηνυμάτων καὶ τῆς χειροτονίας τῶν παραπάνω Βοηθῶν Ἐπισκόπων τελοῦνται σύμφωνα με τὶς διατάξεις τοῦ παρόντος νόμου.

4. Οἱ Βοηθοὶ Ἐπίσκοποι τῶν παραγρ. 1 καὶ 2 τοῦ παρόντος ἀρθροῦ ἐξακολουθοῦν νὰ λαμβάνουν ἀπὸ τὸ Δημόσιον Ταμεῖο τὶς ἀποδοχὰς τῆς θέσεως τὴν ὁποία κατεῖχαν πρὶν τὴν ἐκλογὴν τῶν ὡς Βοηθῶν Ἐπισκόπων καὶ τὸ ἀσφαλτιστικὸν καθεστῶς αὐτῶν δὲν μεταβάλλεται.

5. Οἱ Βοηθοὶ Ἐπίσκοποι τῶν παραγρ. 1 καὶ 2 τοῦ παρόντος ὕστερα ἀπὸ εὐδόκιμη ὑπηρεσίᾳ πέντε (5) χρόνων καθίστανται ἐκλόγιοι γιὰ πλήρωσιν χηρεύουσας Μητρόπολης, με ἐκλογὴν καὶ ὄχι με κατάστασιν, κατὰ τὶς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 25 τοῦ παρόντος νόμου».¹¹

Ἄρθρον 28.

Ἐν ταῖς Ἱεραῖς Ἀκολουθίαις μνημονεύουν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος «πάσης Ἐπισκοπῆς Ὀρθοδόξου», οἱ Μητροπολίται, οἱ μὲν τῆς Ἀυτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «τῆς Ἱεράς ἡμῶν Συνόδου», οἱ δὲ τῶν Νέων Χωρῶν «τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ἡμῶν (δεῖνος) καὶ τῆς Ἱεράς ἡμῶν Συνόδου», οἱ Τιτουλάριοι Μητροπολίται «τῆς Ἱεράς ἡμῶν Συνόδου», οἱ Βοηθοὶ καὶ Τιτουλάριοι Ἐπίσκοποι τοῦ ἐπιχωρίου Ἀρχιερέως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η΄

Περὶ τῶν ἀρμοδιοτήτων καὶ τῶν καθηκόντων τῶν Ἀρχιερέων

Ἄρθρον 29.

1. Ο Αρχιεπίσκοπος Αθηνών υπό την ιδιότητα του ποιμαίνοντος την Αρχιεπισκοπήν Αθηνών, ως και έκαστος εν ενεργεία Μητροπολίτης, ως Εκκλησιαστική Αρχή τής κληρωθείσης αὐτῷ Μητροπόλεως, ἀσκοῦν ἐντὸς τῆς περιφερείας τῆς Μητροπόλεως τῶν, τὴν ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων, τῶν Εκκλησιαστικῶν διατάξεων καὶ τῶν νόμων ἐν γένει τῆς Πολιτείας προβλεπομένην ἐξουσίαν.

Ἄρθρον 30.

Ἡ διαχείρισις τῶν κατὰ νόμον εἰσφορῶν τῶν Ἱερῶν Ναῶν πρὸς συντήρησιν τῶν Μητροπολιτικῶν Γραφείων ἢ ἄλλων προσόδων τῆς Μητροπόλεως διεξάγεται εὐθύνη τοῦ οἰκείου Μητροπολίτου, συμφώνως πρὸς τὰς ἐκάστοτε ἐκδιδόμενας καὶ διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως δημοσιευόμενας κανονιστικὰς ἀποφάσεις τῆς Δ.Ι.Σ.

Ἄρθρον 31.

Ἐκαστος ἐν ενεργείᾳ Μητροπολίτης ἔχει ἰδίαν σφραγίδα, φέρουσαν ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς καὶ ἐπὶ σταυροῦ δικέφαλον ἀετόν, κύκλῳ δέ, τὸ ὄνομα τῆς Μητροπόλεως αὐτοῦ.

Ἄρθρον 32.

1. Οἱ Αρχιερεῖς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μισθοδοτοῦμενοι ὑπὸ τοῦ ΟΔΕΠ λαμβάνουν:

Ο Ἀρχιεπίσκοπος Αθηνῶν τὰς πάσης φύσεως ἀποδοχὰς τοῦ Προέδρου τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας καὶ οἱ ἐν ενεργείᾳ Μητροπολίται τὰς τοῦ Συμβούλου τῆς Ἐπικρατείας. Οἱ κατὰ τὴν ἐναρξίν ἰσχύος τοῦ παρόντος Τιτουλάριοι Μητροπολίται λαμβάνουν τὰς πάσης φύσεως ἀποδοχὰς τοῦ Συμβούλου τῆς Ἐπικρατείας, ἢ καταβολὴ τῶν ὁποίων διακόπτεται ἐφ' ὅσον χρόνον οὗτοι, ἀσκοῦντες τυχὸν ἐκκλησιαστικὸν τι λειτουργήμα, λαμβάνουν ἀποδοχὰς λόγῳ τοῦ λειτουργήματός των τούτου. Τῶν ἀποδοχῶν δὲν δικαιούνται οἱ λαμβάνοντες οἰασδήποτε μορφῆς σύνταξιν ἐκ τοῦ Δημοσίου, ἢ Νομικοῦ τινος Προσώπου Δημοσίου Δικαίου. Ὑπὸ τὰς αὐτὰς ὡς ἄνω προϋποθέσεις οἱ κατὰ τὴν ἐναρξίν ἰσχύος τοῦ παρόντος ὑπάρχοντες Τιτουλάριοι Ἐπίσκοποι λαμβάνουν τὰς πάσης φύσεως ἀποδοχὰς τοῦ Παρέδρου τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας. Οἱ κατὰ τὴν ἐναρξίν ἰσχύος τοῦ παρόντος Βοηθοὶ Ἐπίσκοποι λαμβάνουν τὰς πάσης φύσεως ἀποδοχὰς τοῦ Παρέδρου τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας. Εἰς τὸν Πρόεδρον καὶ τὰ μέλη τῆς Δ.Ι.Σ. καταβάλλεται προσέτι κατὰ τὸ διάστημα τῆς συνολικῆς θητείας των μηνιαῖον συνοδικὸν ἐπίδομα, τὸ ὕψος τοῦ ὁποίου καθορίζεται δι' ἀποφάσεως τῆς Δ.Ι.Σ.^[1]

3. ^[2]

Ἄρθρον 33.

Μετὰ τὸν θάνατον Αρχιερέως ἢ βιβλιοθήκη καὶ τὰ ἄμφια αὐτοῦ περιέρονται εἰς τὸ νομικὸν πρόσωπον τῆς οἰκείας Μητροπόλεως, ἐκτὸς ἐὰν διὰ διαθήκης ὁ θανάων ἔχη περὶ τούτων ἄλλως ὀρίσει.

Ἄρθρον 34.

1. Ο Ἀρχιεπίσκοπος καὶ πᾶς ἐν ενεργείᾳ Μητροπολίτης κανονικῶς χειροτονηθεὶς καὶ κατασταθεὶς δὲν στερεΐται τῆς Μητροπόλεως αὐτοῦ, εἰ μὴ κατόπιν ἀμετακλήτου καταδίκης εἰς ἐκπτώσιν ἀπὸ τοῦ θρόνου ἢ εἰς ἰσόβιον ἀργίαν. Οἱ κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἀπομακρυνόμενοι τῆς Μητροπόλεως αὐτῶν λαμβάνουν παρὰ τοῦ ΟΔΕΠ πρὸς περιθαλψίν αὐτῶν τὰ 2/3 τῶν ὧν ὡς ἐν ενεργείᾳ θὰ ἐδικαιούντο ἀποδοχῶν.

2. Μητροπολίτης μὴ δυνάμενος νὰ ἐκτελῇ τὰ καθήκοντα αὐτοῦ διὰ νόσον ἢ γῆρας δικαιούται νὰ ὑποβάλῃ κανονικὴν παραίτησιν. Ἡ παραίτησις ὑποβάλλεται ἐγγράφως εἰς τὴν Δ.Ι.Σ., ἣτις, ἀποδεχομένη τῆς παραίτησεως, ἀνακοινεῖ ταύτην τῷ Ὑπουργεῖῳ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Ἐκκλησιαστικῶν Θρησκευμάτων διὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ σχετικοῦ Προεδρικοῦ Διατάγματος. Μητροπολίτης δύναται νὰ παραιτηθῇ καὶ διὰ πάντα ἄλλον σοβαρὸν λόγον, περὶ τοῦ ὁποίου ἀποφαίνεται ἡ Δ.Ι.Σ. δι' ἀπολύτου πλειονοψηφίας τῶν παρόντων μελῶν αὐτῆς.

3. Μητροπολίτης καταστάς ἀνίκανος πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν καθήκοντων του καὶ μὴ ὑποβάλων παραίτησιν ἀπαλλάσσεται τούτων κατόπιν ἀποφάσεως εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀποτελουμένης ἐκ τοῦ Προέδρου τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, ἢ τοῦ νομίμου ἀναπληρωτοῦ αὐτοῦ, ὡς Προέδρου καὶ δύο καθηγητῶν τῆς Ἱατρικῆς Σχολῆς τῶν Πανεπιστημίων τῆς Χώρας, κατὰ τὴν διαδικασίαν τῶν ἐπομένων παραγράφων.

4. Ἡ Δ.Ι.Σ. τῇ προτάσει τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Ἐκκλησιαστικῶν Θρησκευμάτων ἢ καὶ αὐτεπαγγέλτως, ἐφ' ὅσον προβάλλεται ὅτι συντρέχει περιπτώσις ἐφαρμογῆς τῆς διατάξεως τῆς παρ. 3 τοῦ παρόντος ἄρθρου μετὰ προηγουμένην ἀπόφασιν αὐτῆς, ἀπευθύνεται, ὑποχρεωτικῶς ἐντὸς 15 ἡμερῶν διὰ τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Ἐκκλησιαστικῶν Θρησκευμάτων πρὸς τὸν Πρόεδρον τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας, ἵνα κινήσῃ τὴν σχετικὴν διαδικασίαν. Ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς ἐντὸς πέντε (5) ἡμερῶν ἀπὸ τῆς λήξεως τοῦ ἐγγράφου τῆς Δ.Ι.Σ. ζητεῖ δι' ἐγγράφου παρὰ τοῦ κοσμήτορος μίαν τῶν Πανεπιστημιακῶν Ἱατρικῶν Σχολῶν, ἀναλόγως τοῦ τόπου τῆς διαμονῆς τοῦ Μητροπολίτου, ὅπως ἐντὸς δέκα (10) ἡμερῶν ἀπὸ τῆς λήψεως τοῦ ἐγγράφου ὀρίσῃ δύο τακτικὰ καὶ δύο ἀναπληρωματικὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς ἐκ τῶν εἰδικωτέρων διὰ τὴν νόσον τακτικῶν καθηγητῶν τῆς οἰκείας Σχολῆς. Τὰ ὀνοματεπώνυμα τῶν τακτικῶν καὶ ἀναπληρωματικῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς γνωστοποιούνται ὑπὸ τοῦ κοσμήτορος πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Ἐπιτροπῆς, τὸ Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Ἐκκλησιαστικῶν Θρησκευμάτων καὶ τὴν Δ.Ι.Σ. Ἡ Δ.Ι.Σ. δι' ἐγγράφου τῆς γνωστοποιεῖ ἀραυτὰ τὰ ὀνόματα τῶν τακτικῶν καὶ ἀναπληρωματικῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς εἰς τὸν ὑπὸ ἐξέτασιν Μητροπολίτην ὅστις δύναται ἐντὸς δέκα (10) ἡμερῶν ἀπὸ τῆς λήψεως τοῦ ἐγγράφου νὰ ὑποβάλῃ εἰς ταύτην ἀπαξ μόνον ἐνστασιν ἐξαιρέσεως μέχρι δύο ἐκ τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς. Τὴν ἐνστασιν ταύτην διαβιβάζει ἡ Δ.Ι.Σ. διὰ τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Ἐκκλησιαστικῶν Θρησκευμάτων εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Ἐπιτροπῆς, προτείνουσα τὴν ἀντικατάστασιν τῶν ἐν λόγω μελῶν, οὗτος δὲ κατὰ τὴν γενομένην ὡς ἄνω διαδικασίαν ζητεῖ παρὰ τοῦ οἰκείου Κοσμήτορος νὰ ὀρίσῃ νέα μέλη εἰς ἀντικατάστασιν τῶν ἐξαιρουμένων.

5. Η κατά τās παρ. 3 και 4 συγκροτούμενη Έπιτροπή υπό του Προέδρου αυτής εις συνεδρίαν, οριζομένην εις ήμέραν μη απέχουσαν πλέον των 15 ήμερών από της λήψεως του έγγραφου του κοσμητόρος, δι' ου γνωστοποιούνται τὰ ονοματεπώνυμα των μελών αυτής προς εξέτασιν του Αρχιερέως, όστις καλείται δι' έγγραφου «επί αποδείξει» δέκα τουλάχιστον ήμέρας πρό της εξέτάσεως, ίνα προσέλθη προς εξέτασιν. Εν περιπτώσει μη προσελεύσεως του Αρχιερέως, ή Έπιτροπή μεταβαίνει εις τον τόπον της διαμονής του προς εξέτασιν. Τυχόν νέα άρνησις αυτού όπως υποβληθή εις την εξέτασιν, διαπιστουμένη υπό της Έπιτροπής, θεωρείται ως άμάχητον τεκμήριον όμολογίας της άνικανότητός του, ή δέ Δ.Ι.Σ. υποχρεούται άνευ άλλης διατυπώσεως νά προβή εις την άπαλλαγήν αυτού από των καθηκόντων του. Η άποζημίωσις των μελών της Έπιτροπής καθορίζεται υπό της Δ.Ι.Σ. καταβάλλεται δέ μετά των όδοιπορικών έξόδων υπό του Ο.Δ.Ε.Π.

6. Το πόρισμα της Έπιτροπής, έφ' όσον τουτο διευτώθη όμοφώνως, είναι υποχρεωτικόν διά την Δ.Ι.Σ., ήτις εις την πρώτην τακτικήν συνεδρίαν αυτής από της λήψεως του πορίσματος και της γνωματεύσεως δι' αποφάσεως της κηρύσσει τον θρόνον έν χηρεία ή αποφαίνεται ότι δέν συντρέχει περίπτωση άπαλλαγής του Μητροπολίτου από των καθηκόντων του. Εν περιπτώσει μη όμοφώνου αποφάσεως ό Πρόεδρος της Έπιτροπής καλεί και τὰ αναπληρωματικά ιατρικά μέλη αυτής και ή Έπιτροπή συμπληρουμένη δι' αυτών προβαίνει άμελλητι εις επανεξέτασιν του Αρχιερέως. Το πόρισμα της νέας Έπιτροπής είναι υποχρεωτικόν κατά πάσαν περιπτώσιν διά την Δ.Ι.Σ. Η κατά τὰ άνωτέρω εκδιδόμενη απόφασις της Δ.Ι.Σ. γνωστοποιείται άμελλητι προς τον εις όν άφορᾷ Μητροπολίτην και προς τον Ύπουργόν Έθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, όστις όφείλει νά προκαλέση έντός δέκα (10) ήμερών την έκδοσιν Προεδρικού Διατάγματος, περι άπαλλαγής του Μητροπολίτου από των καθηκόντων του.

7. Εις τους άποχωρούντας κατά τās διατάξεις του παρόντος άρθρου Μητροπολίτας της Έκκλησίας της Ελλάδος, παρέχεται υπό του ΟΔΕΠ μηνιαίον βοήθημα ίσον προς τό εκάστοτε μηνιαίον εισόδημα, μετά των προσαυξήσεων αυτού, των έν ενεργεία Αρχιερέων.

«8. Η Διαρκής Ιερά Σύνοδος, μετά από αίτιολογημένη πρόταση του Προέδρου της, μπορεί με απόφαση της δημοσιευόμενη στην Έφημερίδα της Κυβερνήσεως νά θέτει στη διάθεση της εκκλησίας της Ελλάδος για διάστημα έξι μηνών Μητροπολίτη, έφόσον συντρέχουν λόγοι που άφορούν στο πρόσωπό του, στο συμφέρον της Έκκλησίας, στη δημόσια τάξη ή στην κοινωνική ειρήνη. Η απόφαση εκδίδεται μετά από άκροάση του Μητροπολίτη. Στη Μητρόπολη ορίζεται τοποτηρητής σύμφωνα με τό άρθρο 23 παρ. 1 και άν ό Μητροπολίτης που τέθηκε στη διάθεση της Έκκλησίας είναι και Συνοδικός, άντικαθίσταται σύμφωνα με τό άρθρο 8 παρ. 2 του νόμου αυτού. Οι Μητροπολίτες που τίθενται στη διάθεση της Έκκλησίας δέν μετέχουν σέ Σύνοδο Ιεραρχίας ούτε καλούνται ως Συνοδικοί και λαμβάνουν τὰ 2/3 των άποδοχών του έν ενεργεία Μητροπολίτη. Μετά την πάροδο του εξαμήνου ή Διαρκής Ιερά Σύνοδος μπορεί νά αποφασίσει την όριστική άπομάκρυνση από τό Μητροπολιτικό θρόνο. Αυτοί που άπομακρύνονται θεωρούνται «σχολάζοντες» και λαμβάνουν τις παραπάνω άποδοχές».⁴¹

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ΄ Περί των Μητροπολιτικών Συμβουλίων

«Άρθρον 35.

1. Στην Αρχιεπισκοπή Αθηνών και σέ κάθε Μητρόπολη συνίσταται Μητροπολιτικό Συμβούλιο. Το Μητροπολιτικό Συμβούλιο έχει έννέα μέλη και άπαρτίζεται:

α. Από τον οικείο Αρχιερέα ή τό νόμιμο αναπληρωτή του ως Πρόεδρο.

β. Ένα Πρωτοδική του Πρωτοδικείου της έδρας της Μητρόπολης, που ορίζεται με τον αναπληρωτή του σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις.

γ. Το Δημόσιο Ταμεία της έδρας της Μητρόπολης ή τό νόμιμο αναπληρωτή του.

δ. Δύο κληρικούς που εκλέγονται με μυστική ψηφοφορία με ισάριθμους αναπληρωματικούς από τό σύνολο των κληρικών της περιφέρειας της οικείας Μητρόπολης μεταξύ των κληρικών αυτών.

ε. Τέσσερα λαϊκά μέλη που εκλέγονται με μυστική ψηφοφορία με ισάριθμα αναπληρωματικά από τό σύνολο των λαϊκών μελών των εκκλησιαστικών Συμβουλίων της οικείας μητρόπολης μεταξύ των μελών αυτών. Ειδικά τὰ αίρετά μέλη των Μητροπολιτικών Συμβουλίων της Αρχιεπισκοπής Αθηνών και των Μητροπόλεων Πειραιώς και Θεσσαλονίκης αναδεικνύονται από σώμα εκλεκτόρων που άποτελείται από ένα μέλος των εκλεγμένων λαϊκών μελών κάθε Έκκλησιαστικού Συμβουλίου των Μητροπόλεων αυτών που ύποδεικνύεται με τον αναπληρωτή του από τὰ εκλεγμένα τακτικά λαϊκά μέλη του οικείου Έκκλησιαστικού Συμβουλίου.

Τὰ αναπληρωματικά μέλη μετέχουν στην περίπτωση που δέν υπάρχουν, άπουσιάζουν ή καλύωνται τὰ αντίστοιχα τακτικά μέλη.

2. Στις έδρες των Μητροπόλεων που δέν έδρεύει Πρωτοδικείο ή Δημόσιο Ταμείο, στο Μητροπολιτικό Συμβούλιο μετέχει:

α. Αντί του Πρωτοδική ό Προϊστάμενος του Ειρηνοδικείου της Περιφέρειας, ή ό νόμιμος αναπληρωτής του.

β. Αντί του Δημοσίου Ταμεία άλλος Δημόσιος Ύπάλληλος που ύπηρετεί στην έδρα της μητρόπολης και ορίζεται με τον αναπληρωτή του από τον Ύπουργό Έθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Σέ έδρες Μητροπόλεων όπου υπάρχουν περισσότερα Δημόσια Ταμεία τό μέλος του Μητροπολιτικού Συμβουλίου ύποδεικνύει ό Ύπουργός Οικονομικών.

3. Η θητεία των μελών του Μητροπολιτικού Συμβουλίου των περιπτώσεων β, δ και ε της παραγράφου 1 είναι τριετής.

4. Το Μητροπολιτικό Συμβούλιο συγκροτείται με πράξη του οικείου Μητροπολίτη που δημοσιεύεται. Σε περίπτωση που δεν έχει εκδοθεί μέσα σε 20 ημέρες από την έκλογή των αϊρετών μελών του πράξη συγκρότησης από τον Οικείο Μητροπολίτη, το Μητροπολιτικό Συμβούλιο συγκροτείται με απόφαση του Προϊσταμένου του Διοικητικού πρωτοδικείου της έδρας της μητρόπολης ή του Προϊσταμένου του Διοικητικού πρωτοδικείου της έδρας του οικείου Διοικητικού Εφετείου, αν η έδρα Μητρόπολης δεν είναι έδρα Διοικητικού Πρωτοδικείου, που δημοσιεύεται.

5. Στα Μητροπολιτικά Συμβούλια ανήκει πέρα από τις κατά τις κείμενες διατάξεις αρμοδιότητές τους, ή διαχείριση, διοίκηση και αξιοποίηση της περιουσίας του νομικού προσώπου της Μητρόπολης, καθώς και της περιουσίας των ιερών προσκυνημάτων της περιοχής της οικείας μητρόπολης. Με προεδρικά διατάγματα που εκδίδονται με πρόταση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ύστερα από γνώμη της ΔΙΣ μπορεί να καθορίζεται κατ' άλλον προσφορότερον τρόπον, ή διοίκηση και διαχείριση των ιερών προσκυνημάτων που βρίσκονται στην περιοχή της Εκκλησίας της Ελλάδος, ανεξαρτήτως της μέχρι τώρα νομικής τους μορφής και καταστάσης. Από την εφαρμογή των διατάξεων αυτών δε τίγεται ή ισχύς του ν. 349/1976 και του άρθρου 84 του ν. 1416/1984, καθώς και των βάσει αυτών εκδοθέντων κανονιστικών διαταγμάτων και αποφάσεων.

Με αποφάσεις της ΔΙΣ που δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως μπορούν να άνατεθούν στα Μητροπολιτικά Συμβούλια και άλλες αρμοδιότητες».¹⁵¹

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι΄ **Περί της Ένοριακής Οργάνωσης**

Άρθρον 36.

1. Η Ένορία μετά του ένοριακού ναού ως βασική μονάδα οργάνωσης του έκκλησιαστικού βίου λογίζεται κατά τὰ εις τὸ άρθρον 1 παρ. 4 του παρόντος ειδικότερον οριζόμενα ως Νομικόν Πρόσωπον Δημοσίου Δικαίου.

2. Η ένορία ιδρύεται διά Προεδρικού Διατάγματος, εκδιδόμενου τῆ προτάσει του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, τῆ αιτήσει του ημίσεος τουλάχιστον του κατά τὰς κειμένας διατάξεις προβλεπομένου δι' ίδρυσιν ένορίας αριθμού οικογενειών, μετά σύμφωνον γνώμην του οικείου Μητροπολιτικού Συμβουλίου και γνωμοδότησιν του οικείου Δημοτικού ή Κοινοτικού Συμβουλίου, παρεχομένην έντός μηνός από της διαβίβασεως της σχετικής αιτήσεως, μη κωλυμένης της εκδόσεως του διατάγματος εκ της άπρακτου παρόδου της προθεσμίας ταύτης.

3. Τὰ όρια έκάστης ένορίας καθορίζονται υπό του οικείου Μητροπολιτικού Συμβουλίου.

4. Κέντρον της έν γένει έκκλησιαστικής ζωής της ένορίας είναι ό ένοριακός ναός καθοριζόμενος δι' άποφάσεως του οικείου Μητροπολιτικού Συμβουλίου.

5. Η ένορία καταργείται ή συγχωνεύεται μετ' άλλης όμορου διά Προεδρικού Διατάγματος, εκδιδόμενου τῆ προτάσει του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, μετά σύμφωνον γνώμην του οικείου Μητροπολιτικού Συμβουλίου, μόνον άν υπολείπεται του διά τήν ύποβολήν της προς ίδρυσιν αυτής αιτήσεως άπαιτουμένου αριθμού οικογενειών, έξαιρέσει των παραμεθωρίων χωρίων, εις τὰ όποια δεν επιτρέπεται ή κατάργησις ή συγχώνευσις ένοριών.

6. Τὰ της ίδρύσεως, των πόρων, της διοικήσεως, της διαχειρήσεως και της έν γένει λειτουργίας των ιερών ναών (ένοριακών και μή), τὰ της εκτελέσεως έκκλησιαστικών έργων, τὰ της ανεγέρσεως ιερών ναών και των κτισμάτων αυτών, ως και τὰ της συστάσεως, συγκροτήσεως, αρμοδιοτήτων και έν γένει λειτουργίας των έρανικών έπιτροπών καθορισθόνται διά κανονιστικών άποφάσεων της Δ.Ι.Σ., έγκρινομένων υπό της Ι.Σ.Ι. και δημοσιευομένων διά της Εφημερίδος της Κυβερνήσεως, καθ' ό μέρος δεν ύθμιζόνται διά του παρόντος. Δι' όμοίων άποφάσεων καθορισθόνται και τὰ της λειτουργίας έν γένει των ένοριών.

Άρθρον 37.

1. Ο έφημέριος μεριμνά διά τήν λατρευτικήν και πνευματικήν ζωήν των ένοριών και διά πάν ζήτημα άφορών εις τήν πνευματικήν και ύλικήν πρόοδον της Ένορίας.

2. Αί κεναι όργανικαί έφημεριακαί θέσεις πληρούνται μονίμως μέν δι' έγγάμων πρεσβυτέρων, προσωρινώς δε και δι' άγάμων, κατά τὰ ειδικότερον οριζόμενα, διά κανονιστικών άποφάσεων διά της Εφημερίδος της Κυβερνήσεως.

3. Έγγαμοί έφημέριοι ύπηρετούντες πέραν της πενταετίας προσωρινώς εις τήν αυτήν όργανικήν έφημεριακήν θέσιν καθίστανται αυτοδικαίως τακτικοί.

4. Απόσπαισις τακτικού έφημερίου εις άλλην κενήν όργανικήν θέσιν δεν δύναται να παραταθῆ πέρα των τριών μηνών συνεχώς ή διακεκομμένως έντός του αυτου έτους, ει μη μόνον τῆ αιτήσει ή τῆ συγκαταθέσει τούτου.

5. Έφημέριοι δύναται να άποχωρούν της ύπηρεσίας τῆ αιτήσει των μετά τήν συμπλήρωσιν του 70ου έτους της ηλικίας των, προ δε αυτου διά λόγους άνικανότητος προς εκτέλεσιν των έφημεριακών των καθηκόντων ένεκα νόσου πνευματικής ή σωματικής, πιστοποιουμένης κατά τὰς οικείας περι δημοσιών ύπαλλήλων διατάξεις, της περι τούτου γνωμοδοτήσεως προκαλουμένης τῆ αιτήσει των ή υπό του οικείου Αρχιερέως.

6. Ο έφημέριος δικαιούται μηνιαίας κατ' έτος κανονικής άδειας μετ' άποδοχών, έξαντλουμένης έν πάση περιπτώσει έντός του αυτού ήμερολογιακού έτους, ή χορήγησις τής οποίας είναι ύποχρεωτική.

7. Τακτικός έφημέριος μετατίθεται:

α) τή αίτήσει του,

β) άποφάσει τής Δ.Ι.Σ. μετá ήτιολογημένην πρότασιν του οικείου Αρχιερέως, του συνολικού άριθμού των ούτως μετατιθεμένων έν έκάστη Μητροπόλει μη δυναμένου να υπερβή τους τρεις κατ' έτος, διά δέ τήν Ίεράν Αρχιεπισκοπήν Αθηνών τους δέκα και

γ) λόγω ποινής έπιβαλλομένης τελεσιδικώς ύπό του Συνοδικού Δικαστηρίου κατά τά ειδικότερον έν τώ νόμω περί Εκκλησιαστικών Δικαστηρίων οριζόμενα.

8. Του Έκκλησιαστικού Συμβουλίου προεδρεύει κατά προτίμησιν εις των έχόντων πλείονα προσόντα ύπό του οικείου Μητροπολίτου.

9. Πρεσβύτερος ή διάκονος έπιθυμών να άκολουθήση σπουδάς εις τινά των Θεολογικών Σχολών των Πανεπιστημίων τής ήμεδαπής, όφείλει να ζητήσει προηγουμένως άδειαν παρά του οικείου Αρχιερέως ύποχρεωτικώς χορηγουμένην δι' όσον χρόνον διαρκούν αι σπουδαι και έν περιπτώσει ούχι πέραν τής τετραετίας, έξυπηρετών κατά τό μέτρον του δυνατού τās ανάγκας τής ένορίας του, μη δυνάμενος να διορισθή εις έτέραν Μητροπόλιν καθ' όν χρόνον διαρκούν αι σπουδαι αυτού.

Άρθρον 38.

1. Τά τής μισθοδοσίας των έφημερίων και των διακόνων διέπονται ύπό των ισχυουσών έκάστοτε διατάξεων.

2. Τά των προσόντων, τής διαδικασίας έκλογής και έγκαταστάσεως των έφημερίων και διακόνων, τά τής μεταθέσεως και άποσπάσεως αυτών, τής έπιμορφώσεως, των καθιζόντων και των δικαιωμάτων των, ρυθμίζονται ύπό τής Ι.Σ.Ι. και δημοσιευομένων διά τής Έφημερίδος τής Κυβερνήσεως, καθ' ό μέρος δέν ρυθμίζονται διά των διατάξεων του παρόντος. Δι' όμοίων άποφάσεων ρυθμίζονται τά τής ύπηρεσιακής έν γένει καταστάσεως των ψαλτών και των νεωκόρων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ' Περί των Ίερών Μονών

Άρθρον 39.

1. Η Ίερά Μονή είναι θρησκευτικόν καθίδρυμα διά τήν άσκησιν των έν γένει έγκαταβιούντων άνδρών ή γυναικών, συμφώνως προς τās μοναχικάς έπαγγελίας και τους περι μοναχικού βίου ιερούς Κανόνας και παραδόσεις τής Ορθοδόξου Έκκλησίας.

2. Έν τή Εκκλησία τής Ελλάδος λειτουργούν Ίεραί Μοναί, τελοῦσαι ύπό τήν πνευματικήν έποπτείαν του έπιχωρίου Αρχιερέως, και Συνοδικαί Σταυροπηγικαί Ίεραί Μοναί, τελοῦσαι ύπό τήν πνευματικήν έποπτείαν τής Δ.Ι.Σ.

3. Η ίδρυσις νέων και ή διάλυσις ή συγχώνευσις ύφισταμένων Μονών τής Εκκλησίας τής Ελλάδος συντελείται διά Προεδρικού Διατάγματος, έκδιδομένου, μετá σύμφωνον γνώμην του έπιχωρίου Αρχιερέως και έγκρισιν τής Δ.Ι.Σ., προτάσει του Υπουργού Έθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Ναοί διαλελυμένων ή διαλυομένων Μονών παραμένουν εις τήν κυριότητα του νομικού προσώπου τής οικείας Ίεράς Μητροπόλεως.

4. Τά τής όργανώσεως και προαγωγής του πνευματικού βίου και τής διοικήσεως τής Μονής καθορίζονται ύπό του Ήγουμενοσυμβουλίου συμφώνως προς τους Ίερούς Κανόνας, τās μοναχικάς παραδόσεις και τους νόμους του Κράτους, δι' έσωτερικού κανονισμού, δημοσιευομένου διά του Δελτίου «Έκκλησία».

5. Ο Ήγούμενος και τά μέλη του Ήγουμενοσυμβουλίου, ών ό άριθμός ορίζεται αναλόγως του άριθμού των μοναχών έκάστης Μονής ύπό του έσωτερικού κανονισμού αυτής, εκλέγονται, εάν αυτή έχη πέντε (5) τουλάχιστον έγκαταβιούντας μοναχούς, ύπό τής μοναχικής αδελφότητος, άλλως ορίζονται ύπό του έπιχωρίου Αρχιερέως. Ο ούτως εκλεγείς Ήγούμενος είναι ισόβιος, έπιφυλασσομένων των διατάξεων του νόμου περί Εκκλησιαστικών Δικαστηρίων. Η Δ.Ι.Σ. δύναται δι' ήτιολογημένης άποφάσεως τή προτάσει του οικείου Αρχιερέως ή τής Μοναστικής Αδελφότητος να έγκρίνη τήν διενέργειαν νέας έκλογής προς ανάδειξιν Ήγουμένου.

6. Ο Μητροπολίτης άσκει έπί των Ίερών Μονών τής έπαρχίας αυτού τήν κατά τους ιερούς κανόνας πνευματικήν έποπτείαν διά τήν κανονικήν μνημόνευσιν του όνόματος αυτού έν ταίς Ίεραίς Ακολουθίαις, τήν χειροθεσίαν του Ήγουμένου, τήν έγκρισιν τής κουράς των μοναχών, τήν άνάκρισιν των κανονικών παραπτωμάτων, τήν μέριμναν διά τήν κατά τους ιερούς κανόνας λειτουργίαν τής Μονής και τόν έλεγχον τής νομιμότητος τής οικονομικής διαχειρήσεως αυτής.

7. Μετόχια Μονών τής Ανατολικής Ορθοδόξου Έκκλησίας, εάν μέν άνήκουν εις τό κλίμα τής Εκκλησίας τής Ελλάδος, ιδρύονται τή άδεία του έπιχωρίου Αρχιερέως και λειτουργούν ύπό τήν πνευματικήν έποπτείαν του οικείου Μητροπολίτου, εάν δέ άνήκουν εις έτερον κλίμα, ιδρύονται τή άδεία του Κράτους, παρεχομένη διά κοινής άποφάσεως των Υπουργών Έξωτερικών και Έθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, έκδιδομένης μετá τήν

συγκατάθεσιν τοῦ ἐπιχωρίου Ἀρχιερέως καὶ ἐγκρίσιν τῆς Δ.Ι.Σ. καὶ λειτουργοῦν ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν αὐτῆς, ἀσκουμένην διὰ τοῦ ἐπιχωρίου Ἀρχιερέως, ἐφαρμοζομένων ἐπ' αὐτῶν τῶν ἰσχυουσῶν διὰ τὰς ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος Μονὰς διατάξεις.

8. Ἐξαιροῦνται τῆς ἐποπτείας τοῦ ἐπιχωρίου Ἀρχιερέως αἱ Πατριαρχικαὶ καὶ Σταυροπηγιακαὶ Μοναὶ Βλατάδων ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ Ἁγίας Ἀναστασίας Φαρμακολυτρίας ἐν Χαλκιδικῇ, αἵτινες ἀνήκουσαι εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον μετὰ πάσης τῆς κινήτης καὶ ἀκινήτου περιουσίας, τελούν ὑπὸ τὴν ἄμεσον αὐτοῦ πνευματικὴν κυριαρχίαν καὶ διοίκησιν, διεπόμεναι ὑπὸ τοῦ ἀνεκαθεν ἰσχύοντος Πατριαρχικοῦ καθεστώτος, μνημονευομένων ἐν αὐταῖς κατὰ τὴν κανονικὴν τάξιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου. Ὡσαύτως ἐξαιροῦνται τὰ μετόχια τοῦ Παναγίου Τάφου καὶ τῆς Ἱ. Μονῆς Σινᾶ.

9. Ἱεροὶ Ναοὶ, μετὰ ἢ ἀνευ μοναστικῶν ἀδελφοτήτων, εὐρισκόμενοι ἐν τῷ χώρῳ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ μὴ ὑπαγόμενοι ὑπὸ τὴν πνευματικὴν δικαιοδοσίαν αὐτῆς δύνανται νὰ καταστοῦν, διὰ χαριστικῆς δικαιοδοσίας τῶν κυρίων αὐτῶν, μετόχια Ἱ. Μονῶν τῶν πρεσβυγενῶν Πατριαρχικῶν θρόνων καὶ τῆς Ἱ. Μονῆς Σινᾶ, μετὰ τὴν συγκατάθεσιν τῆς δωροδόχου Μονῆς καὶ ἐγκρίσιν τοῦ ἐπιχωρίου Ἀρχιερέως καὶ τῆς Δ.Ι.Σ. ἀποκλειομένης τῆς καθ' οἰονδήποτε τρόπον ἐγκαταβίωσης εἰς ταῦτα Ἐπισκόπων. Διὰ τῆς ὡς ἄνω χαριστικῆς δικαιοπραξίας καθορίζονται αἱ προϋποθέσεις καὶ οἱ ὅροι, ὡς καὶ ὁ τρόπος διοικήσεως καὶ λειτουργίας τῶν ἐν λόγῳ μετοχιῶν.

10. Διὰ κανονιστικῶν ἀποφάσεων τῆς Δ.Ι.Σ., ἐγκρινομένων ὑπὸ τῆς Ἱ.Σ.Ι. καὶ δημοσιευομένων διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως θεσπίζονται τὰ πλαίσια λειτουργίας τῶν ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος Ὀρθοδόξων Ἑσχασηρίων, ἅτινα ἰδρύονται ὡς νομικὰ πρόσωπα ἰδιωτικοῦ δικαίου κατὰ τὰς κειμένας διατάξεις καὶ λειτουργοῦν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἰδρυτικοῦ αὐτῶν κανονισμοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ΄

Περὶ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας καὶ τοῦ Διορθοδόξου Κέντρου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Ἄρθρον 40.

1. Ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τελοῦσα ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν καὶ τὸν ἔλεγχον τῆς Δ.Ι.Σ., μεριμνᾷ διὰ τὸν προγραμματισμὸν, τὴν διοργάνωσιν καὶ τὴν ἐπίλυσιν τοῦ καθ' ὅλου ἱεραποστολικοῦ καὶ μορφωτικοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας.

2. Τὰ τῶν ἀρμοδιοτήτων, τῆς διοικήσεως καὶ τῆς ἐν γένει λειτουργίας τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὡς καὶ τὰ τῶν σχέσεων αὐτῆς πρὸς τὰς Συνδικὰς Ἐπιτροπὰς καὶ τὰς συναφεῖς ὑπηρεσίας, καθορίζονται προτάσει τῆς Δ.Ι.Σ. διὰ Προεδρικοῦ Διατάγματος, ἐκδιδομένου μετὰ πρότασιν τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων καὶ ὑποχρεωτικῶς ἐντός δύο μηνῶν ἀφ' ἧς περιήλθεν αὐτῷ ἡ προτάσει τῆς Δ.Ι.Σ.

Ἄρθρον 41.

1. Ἰδρύεται διὰ τοῦ παρόντος Νομικὸν Πρόσωπον Δημοσίου Δικαίου ὑπὸ τὸν τίτλον «Διορθόδοξον Κέντρον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», ὅπερ ἔδρευει ἐν Αθήναις, τελεῖ ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν καὶ τὸν ἔλεγχον τῆς Δ.Ι.Σ., σκοπὸν δὲ ἔχει τὴν προαγωγὴν τῶν διορθοδόξων καὶ διαχριστιανικῶν σχέσεων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν μέριμναν διὰ τὴν ἐν τῷ ἔξωτερικῷ ἱεραποστολικὴν δράσιν αὐτῆς.

2. Ἡ ἐν τῷ ἔξωτερικῷ ἱεραποστολικῇ δράσει τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀσκεῖται πάντοτε κατόπιν συνεννοήσεως μετὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς τῆς περὶ ἧς πρόκειται κανονικῆς περιοχῆς.

3. Τὰ τῶν ἀρμοδιοτήτων, τῆς ὀργανώσεως, τῆς διοικήσεως καὶ τῆς ἐν γένει λειτουργίας τοῦ Διορθοδόξου Κέντρου καθορίζονται δι' ἀποφάσεων τῆς Δ.Ι.Σ., ἐγκρινομένων ὑπὸ τῆς Ἱ.Σ.Ι. καὶ δημοσιευομένων διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ΄

Περὶ τοῦ Προσωπικοῦ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Ἄρθρον 42.

1. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος χρησιμοποιεῖ πρὸς ἐπίλυσιν τοῦ ἔργου αὐτῆς εἰς τὰς πάσης φύσεως διακονίας ἔμμισθον καὶ ἄμισθον προσωπικόν. Τὸ προσωπικὸν τοῦτο, πλὴν τῶν ἐφημερίων καὶ διακόνων, μισθοδοτεῖται ὑπὸ τῶν οἰκείων Νομικῶν Προσώπων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

2. Τὰ προσόντα, ἡ διαδικασία διορισμοῦ, προαγωγῆς, μεταθέσεως, μετατάξεως, χορηγήσεως πάσης φύσεως ἀδειῶν, τὰ τῆς πειθαρχικῆς διώξεως καὶ χορηγήσεως ἡθικῶν ἀμοιβῶν, τὰ τῶν θέσεων, ὡς καὶ πᾶν ἕτερον ζήτημα ἀφορῶν εἰς τὴν ἐν γένει ὑπηρεσιακὴν κατάστασιν τοῦ ὑπαλληλικοῦ προσωπικοῦ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων, τῶν Ἱερῶν ἐνοριακῶν ναῶν, τοῦ ΟΔΕΠ, τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, τοῦ Διορθοδόξου Κέντρου, τῶν Ἱερῶν Μονῶν, ὡς καὶ παντὸς ἑτέρου ἐκκλησιαστικοῦ Νομικοῦ Προσώπου Δημοσίου Δικαίου, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ἀσφαλιστικῶν τοῦ Κλήρου Ὀργανισμῶν, ἐπιφυλασσομένων τῶν διατάξεων τοῦ ἄρθρου 38 τοῦ παρόντος, ὀυθμίζονται κατ' ἀναλογίαν τῶν διατάξεων τοῦ Κώδικος περὶ δημοσίων ὑπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ. δι' ἀποφάσεων τῆς Δ.Ι.Σ., δημοσιευομένων διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως. Δι' ὁμοίων ἀποφάσεων καθορίζονται, ἀναλόγως πρὸς τὰ ἐπὶ δημοσίων ὑπαλλήλων κρατοῦντα, τὰ τῶν ἀποδοχῶν τοῦ ὡς ἄνω προσωπικοῦ. Εἰς περιπτώσεις καθ' ἃς ἠθελεν ἀνατεθῆ διοικητικὸν ἢ ἐκκλησιαστικὸν ἔργον εἰς κληρικὸν φέροντα τὸν ἐπισκοπικὸν βαθμὸν, δὲν παρέχεται διὰ τοῦ

παρόντος νομοθετική έξουσία προς σύστασιν αντίστοιχου οργανικής θέσεως Βοηθού Επισκόπου, Τιτουλάριου Επισκόπου ή Τιτουλαρίου Μητροπολίτου.

3. Αί κειμίναι διατάξεις αί ὄνθμιζουσαι τὸ ἀσφαλιστικὸν καὶ συνταξιοδοτικὸν καθεστῶς τῶν τακτικῶν ὑπαλλήλων τοῦ ΟΔΕΠ καὶ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου δὲν θίγονται διὰ τοῦ παρόντος.

4. Δι' ἀποφάσεων τῆς Δ.Ι.Σ. ἐγκρινομένων ὑπὸ τῆς Ι.Σ.Ι. καὶ δημοσιευμένων διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως, θεσπίζονται οἱ Ὄργανισμοὶ λειτουργίας καὶ διοικήσεως τῶν ἐν παρ. 2 ἐκκλησιαστικῶν νομικῶν προσώπων, ὡς καὶ τὰ τῆς συνθέσεως, συγκροτήσεως καὶ λειτουργίας τῶν διοικητικῶν αὐτῶν Συμβουλίων, ἐκτὸς ἐὰν ἄλλως ὀρίζονται ἐν τῷ παρόντι, καταργουμένης πάσης ἀντιθέτου διατάξεως.

5. Συνίσταται διὰ τοῦ παρόντος Ἀνώτατον Ὑπηρεσιακὸν Συμβούλιον τῆς Ἐκκλησίας (ΑΥΣΕ). Αἱ ἀρμοδιότητες αὐτοῦ (γνωμοδοτικαὶ ἢ ἀποφασιστικαὶ) ἀναφερόμεναι εἰς θέματα, περὶ ὧν αἱ δύο προηγούμεναι παράγραφοι τοῦ παρόντος θέλουσιν καθορισθῆναι δι' ἀποφάσεων τῆς Δ.Ι.Σ., ἐγκρινομένων ὑπὸ τῆς Ι.Σ.Ι. καὶ δημοσιευμένων διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως. Δι' ὁμοίων ἀποφάσεων θέλει καθορισθῆναι ὁ τρόπος λειτουργίας καὶ ἡ ἐν γένει ὀργάνωσις τοῦ ΑΥΣΕ, ἢ σύνθεσις αὐτοῦ, εἰς τὴν ὁποίαν δέον ὅπως μετέχῃ ἀπαραιτήτως καὶ εἰς δικαστὴς τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας ἐπὶ βαθμῶν τοῦλάχιστον Παρέδρου, ὡς καὶ τὰ τῆς ἀμοιβῆς τῶν μελῶν αὐτοῦ. Πᾶσα κανονιστικὴ ἀπόφασις ἐκδιδόμενη κατ' ἐφαρμογὴν τῶν προηγούμενων παραγράφων εἶναι ἀνίσχυρος ἐὰν δὲν τύχῃ προηγουμένης ἐπεξεργασίας ὑπὸ τοῦ ΑΥΣΕ.

6. Οἱ κατέχοντες ἐφημεριακὴν ἢ διακονικὴν θέσιν κληρικοὶ δύνανται νὰ κατέχουν καὶ θέσιν ὑπαλλήλου τῆς Ἱ. Συνόδου, τῆς Ἱ. Αρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν καὶ τῶν λοιπῶν Ἱ. Μητροπόλεων καὶ ταναπαλιν, διαθέτοντες τὰ πρὸς κατάληψιν τῶν ὡς ἄνω θέσεων ἀπαιτούμενα ὑπὸ τῶν κειμένων διατάξεων προσόντα, πλὴν τοῦ τῆς ἡλικίας. Τὰ αὐτὰ ὡς ἄνω ἰσχύουν καὶ διὰ τοὺς προσωρινούς ἐφημερίους. Οἱ κατὰ τὰ ὡς ἄνω κατέχοντες καὶ δευτέραν θέσιν λαμβάνουν καὶ τὰ 2/3 τῶν ἀποδοχῶν τῆς ἡσονος μισθοδοτουμένης θέσεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ΄ **Περὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως**

Ἄρθρον 43.

1. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος πρὸς εἰδικὴν κατάρτισιν καὶ ἐκπαιδευσίν τῶν κληρικῶν καὶ ὑποψηφίων κληρικῶν δύνανται νὰ ἰδρῶν εἰδικὰς ἐπιμορφωτικὰς σχολὰς καὶ φροντιστήρια. Τὰ τῆς ἰδρύσεως, ὀργανώσεως καὶ λειτουργίας καὶ τὰ τοῦ προσωπικοῦ αὐτῶν καθορίζονται δι' ἀποφάσεων τῆς Δ.Ι.Σ., δημοσιευομένων διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως. Τὰ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἐκπαιδεύσεως διέπονται ὑπὸ τῶν κειμένων διατάξεων.

2. Αἱ Ἐκκλησιαστικαὶ Σχολαὶ αἱ λειτουργοῦσαι ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς ἐν Ἑλληνικῇ Ἐπικρατείᾳ διοικητικῆς δικαιοδοσίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἤτοι ἐν Ἀγίῳ Ὁρει, Κρήτῃ καὶ Δωδεκανήσῳ, ὡς καὶ ἐν ταῖς Σταυροπηγιακαῖς αὐτοῦ Μοναῖς, τελοῦν ὑπὸ τὴν πνευματικὴν ἐποπτείαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἀσκουμένην ὑπὸ τῶν κατὰ τόπους νομίμων ἐκπροσώπων αὐτοῦ.

3. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος χορηγεῖ ὑποτροφίας. Τὰ τῶν προϋποθέσεων καὶ τῆς ἐν γένει διαδικασίας χορηγήσεως τούτων καθορίζονται δι' ἀποφάσεων τῆς Δ.Ι.Σ., δημοσιευομένων διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ΄ **Περὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων**

Ἄρθρον 44.

1. Τὰ παραπτώματα τῶν κληρικῶν καὶ μοναχῶν τὰ σχετικὰ πρὸς τὰ καθήκοντα καὶ τὰς ἐπαγγελίας τῆς ὁμολογίας αὐτῶν, τὰ συνεπαγόμενα κανονικὰς κυρώσεις, ἐκδικάζονται ὑπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων. Εἰδικὸς νόμος ὀνθμίζει τὰ τῆς ἰδρύσεως, συγκροτήσεως, ἀρμοδιότητος καὶ λειτουργίας τῶν δικαστηρίων τούτων, μέχρι τῆς ἐκδόσεως τοῦ ὁποίου ἐξακολουθεῖ ἰσχύων ὁ Ν. 5388/1932 «περὶ ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων καὶ τῆς πρὸς αὐτῶν διαδικασίας».

2. Τὸ δικαίωμα ἐκκλήτου ἐνώπιον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κατὰ τελεσιδικίων ἀποφάσεων ἐπιβαλλουσῶν ποινὴν ἀργίας, ἐκπτώσεως ἀπὸ τοῦ θρόνου ἢ καθαιρέσεως, τὸ ὁποῖον παρέχεται διὰ τοῦ ΣΤ΄ ὄρου τῆς ἀπὸ 4.9.1928 Πατριαρχικῆς καὶ Συνδικτικῆς πράξεως εἰς τοὺς Μητροπολίτας τῶν Νέων Χωρῶν, ἔχουν καὶ οἱ Μητροπολίται τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Τὸ ἐκκλητικὸν ἀσκέεται ἐντὸς προθεσμίας 30 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἐπιδόσεως τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως τῆς καταθέσεως δικογράφου εἰς τὸν Γραμματεῖα τοῦ ἐκδόντος τὴν ἀπόφασιν δικαστηρίου, ὅστις ἀνακοινεῖ αὐθημερὸν τοῦτο εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Δ.Ι.Σ., ὑποχρεούμενον ὅπως ἐντὸς 30 ἡμερῶν διαβιβάσῃ τὸ κατατεθὲν δικόγραφο μετὰ τῆς δικογραφίας πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον. Ἡ προθεσμία πρὸς ἀσκήσιν τοῦ ἐκκλήτου καὶ ἡ ἀσκήσις αὐτοῦ δὲν ἔχουν ἀνασταλτικὸν ἀποτέλεσμα, μὴ ἐπιτρεπομένης ὅμως τῆς ἐνάρξεως διαδικασίας πληρώσεως τοῦ θρόνου πρὸ τῆς παρελεύσεως ἔτους ἀφ' ἧς διεβιβάσθῃ ἡ δικογραφία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΣΤ΄ **Περὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων**

Ἄρθρον 45.

1. Οί ιεροί ναοί, τὰ ἐν λατρευτικῇ χρήσει ἱερά σκευή, ἄμφια, λειτουργικά βιβλία καὶ εἰκόνες ἀποτελοῦν πράγματα ἱερά, καθιερωμένα ἢ ἡγιασμένα, καὶ ἰσχύουν ἐπ' αὐτῶν αἱ διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 966 καὶ 971 τοῦ Αστικοῦ Κώδικος.
2. Ὁ πωλῶν ἢ ἀγοράζων ἱερόν, κατὰ τὴν προηγουμένην παράγραφον, πράγμα ἢ δωρούμενος ἢ συνιστῶν ἐπ' αὐτοῦ ἐμπράγματον ἀσφάλειαν τιμωρεῖται διὰ φυλακίσεως τουλάχιστον ἑνὸς ἔτους.
3. Ἡ μεταφορὰ εἰς Μουσείον ἱεροῦ πράγματος, ἄνευ κανονικῆς ἀδείας τοῦ οἰκείου Ἀρχιερέως, τιμωρεῖται διὰ ποινῆς φυλακίσεως δύο ἕως ἑξή μηνῶν, ἢ δὲ ἐκκλησιαστικῆ ἀρχῆ ὑποχρεοῦται νὰ ἀπαιτήσῃ τὴν ἐπίδοσιν αὐτοῦ.
4. Τὰ τοῦ τρόπου ἐκποιήσεως τῶν τιμαλφῶν ἀναθημάτων ὀρίζονται δι' ἀποφάσεων τῆς Δ.Ι.Σ., ἐγκρινομένης ὑπὸ τῆς Ι.Σ.Ι. καὶ δημοσιευομένων διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως.
5. Δι' ἀποφάσεων τῆς Δ.Ι.Σ., ἐγκρινομένων ὑπὸ τῆς Ι.Σ.Ι. καὶ δημοσιευομένων διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως, δύναται νὰ συνιστῶνται εἰς τὰς Ἱερὰς Μητροπόλεις, τῇ προτάσει τοῦ οἰκείου Μητροπολίτου, ἐκκλησιαστικὰ μουσεῖα πρὸς καταγραφὴν, φύλαξιν καὶ συντήρησιν κειμηλίων, ἱερῶν εἰκόνων καὶ λοιπῶν ἔργων ἐκκλησιαστικῆς τέχνης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ'

Περὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Περιουσίας

Ἄρθρον 46.

1. Οἱ ἀναγκαιοῦντες διὰ τῆ ἐπιτέλειαν τοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πόροι προέρχονται ἐκ τῶν προσόδων τῆς ἰδίας αὐτῆς περιουσίας, τῶν ἐκουσίων εἰσφορῶν τῶν μελῶν αὐτῆς καὶ τῶν κρατικῶν ἐπιχορηγήσεων.
2. Ὁ τρόπος διοικήσεως, διαχειρίσεως καὶ τῆς ἐν γένει ἀξιοποιήσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας ἤτοι τῆς μοναστηριακῆς, διατηρητέας τε καὶ μὴ, τῆς Μητροπολιτικῆς, ἐνοριακῆς καὶ τῆς ἀνηκούσης εἰς τὰ λοιπὰ ἐκκλησιαστικὰ νομικὰ πρόσωπα δημοσίου δικαίου καθορίζεται δι' ἀποφάσεων τῆς Δ.Ι.Σ., ἐγκρινομένων ὑπὸ τῆς Ι.Σ.Ι. καὶ βάσει τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ τῶν νόμων τῆς Πολιτείας, δημοσιευομένων διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως.
3. Δι' ἐιδικοῦ νόμου, μετ' εἰσηγήσιν τῆς Δ.Ι.Σ., δύναται νὰ συνιστῶνται ἀνώνυμοι ἐταιρίαι ἢ ἐταιρίαι περιορισμένης εὐθύνης διὰ τὴν ἐν γένει ἀξιοποίησιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας.
4. Αἱ πράξεις διαχειρίσεως τῶν εἰς τὰς προηγουμένας παραγράφους τοῦ παρόντος ἀρθροῦ περιουσιακῶν στοιχείων ὑπόκεινται εἰς οἰκονομικὸν ἔλεγχον, διενεργούμενον ὑπὸ Ἐπιθεωρητῶν Δημοσίων Διαχειρίσεων, ὀριζομένων διὰ κοινῆς ἀποφάσεως τῶν Ὑπουργῶν Οἰκονομικῶν καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Ὁρησκευμάτων. Εἰς τὸν αὐτὸν ἔλεγχον ὑπόκεινται καὶ αἱ κατὰ τὴν προηγουμένην παράγραφον συνιστώμεναι ἐταιρίαι, πέραν τῶν προβλεπομένων δι' αὐτὰς ἐλέγχων ὑπὸ τῆς κειμένης περὶ αὐτῶν νομοθεσίας.
5. Ὁ Ὄργανισμός Διοικήσεως καὶ Διαχειρίσεως τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Περιουσίας «ΟΔΔΕΠ» φέρει ἐφ' ἑξῆς τὴν ἐπωνυμίαν «Ὄργανισμός Διοικήσεως τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Περιουσίας (ΟΔΕΠ). Οὗτος τελῶν ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν καὶ τὸν ἔλεγχον τῆς Δ.Ι.Σ. διοικεῖ καὶ διαχειρίζεται τὴν ἐκποιητέαν μοναστηριακὴν περιουσίαν, ὡς πρὸς τὴν ὁποίαν νομιμοποιεῖται ἐνεργητικῶς καὶ παθητικῶς. Ὁ αὐτὸς Ὄργανισμός παρέχει ἐπίσης γνώμας καὶ συμβουλὰς εἰς θέματα ἀξιοποιήσεως τῆς καθόλου ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν ὑλικῶν μέσων πραγματοποίησεως τῶν πνευματικῶν, κοινωνικῶν καὶ φιλανθρωπικῶν σκοπῶν τῆς Ἐκκλησίας.^[1]

Ἄρθρον 47.

1. Τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἀκίνητα, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἔχουν ἀνεγερθῆ οἰκοδομαί, χρησιμοποιούμενα ὡς γραφεῖα Μητροπόλεων ἢ ἐνοριακῶν Ναῶν, κατοικία Ἀρχιερέων ἢ ἐφημερίων ἢ τὰ ὁποῖα ἐξυπηρετοῦν ἀμέσως ἢ ἐμμέσως τὴν ἐκπλήρωσιν φιλανθρωπικῶν ἢ μορφωτικῶν σκοπῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἢ νομικῶν προσώπων αὐτῆς, ἐκποιοῦνται λόγῳ προφανοῦς ἐκκλησιαστικῆς ὠφελείας, κατόπιν ἀποφάσεως τῆς Δ.Ι.Σ., ἐκδιδόμενης τῇ προτάσει τοῦ οἰκείου Ἀρχιερέως.
 2. Διὰ τὴν ἀνέγερσιν ἢ ἐπισκευὴν τῶν Μητροπολιτικῶν μεγάρων, Ἱερῶν Μονῶν καὶ Ἱερῶν Ναῶν, μετὰ τῶν κτισμάτων αὐτῶν, τὴν σχετικὴν ἀδειαν χορηγεῖ ὁ ΟΔΕΠ διὰ τῆς ἐγκρίσεως τῆς σχετικῆς μελέτης ὑπὸ τῆς ἀρμοδίας Τεχνικῆς Ὑπηρεσίας αὐτοῦ, μετὰ γνωμοδότησιν τῆς παρ' αὐτῷ Ἐπιτροπῆς Ἔργων «καὶ τῆς κατὰ τόπο ἀρμοδίας Ἐπιτροπῆς Πολεοδομικοῦ καὶ Ἀρχιτεκτονικοῦ Ἐλέγχου τοῦ Ὑπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας καὶ Δημοσίων Ἔργων».^[2]
- Τὰ κατὰ τὸπους Γραφεῖα Σχεδίου Πόλεως ἔχουν ἀρμοδιότητα μόνον ἐπὶ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ὁρῶν δομῆσεως.
3. Ἐπιτρέπεται πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν ἐν τῇ παραγράφῳ 1 τοῦ παρόντος ἀρθροῦ σκοπῶν ἢ δωρεὰν παραχώρησις μοναστηριακῶν ἢ ἐν γένει ἐκκλησιαστικῶν, ὡς καὶ δημοτικῶν καὶ κοινοτικῶν ἀκινήτων, κατὰ τὰς κειμένας διατάξεις.

4. Ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν, αἱ Μητροπόλεις καὶ τὰ Ἐκκλησιαστικὰ Νομικὰ Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου ἀπολαοῦν τοῦ κατὰ τὸ ἀρθρον 118 τοῦ Εἰσαγωγικοῦ Νόμου τοῦ Αστικοῦ Κώδικος εὐεργετήματος καὶ κατὰ τὴν ἐν αὐτῷ ἑκτασίον.^[3]

Άρθρον 48.

1. Αί μεταξύ των εν τη παραγρ. 4 του άρθρου 1 του παρόντος αναφερομένων Νομικών Προσώπων πλὴν του Ο.Δ.Ε.Π. καὶ του TAKE πάσης φύσεως μεταβιβάσεις περιουσιακῶν στοιχείων, κινητῶν καὶ ἀκινήτων, τυγχάνουν τῆς αὐτῆς φορολογικῆς μεταχειρήσεως ὡς καὶ αὐτῶν τοῦ Δημοσίου.

2. Τὰ δωρεὰν καὶ ἄνευ συναλλαγματικῶν διατυπώσεων ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀποστελλόμενα ἢ παραχωρούμενα πάσης φύσεως εἶδη εἰς τὰ περιὼν ἢ προηγουμένη παράγραφος πρόσωπα ἀπαλλάσσονται παντὸς δασμοῦ, φόρου ἢ τέλους εἰσπραττομένου κατὰ τὴν εἰσαγωγὴν των εἰς τὰ τελωνεῖα.¹²

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ΄ Περὶ Γάμου καὶ Διαζυγίου

Άρθρον 49.

1. Ἡ ἱερολογία τοῦ γάμου τελεῖται μετὰ προτέραν ἔγγραφον ἄδειαν τοῦ Ἀρχιερέως τοῦ τόπου τελέσεως ἢ τοῦ ἐπιτρόπου αὐτοῦ. Διὰ τὴν χορήγησιν τῆς ἀδείας ἀπαιτεῖται καὶ προηγουμένη ἔγγραφος ὑπεύθυνος δήλωσις τῶν μελλονύμφων περὶ μὴ υπάρξεως ὡς πρὸς αὐτοὺς ἀναβλητικοῦ ἢ ἀνατρεπτικοῦ τινος κωλύματος. Διὰ κανονιστικῶν ἀποφάσεων τῆς Δ.Ι.Σ. θέλει καθορισθῆ, κατὰ τὴν κειμένην νομοθεσίαν, ἡ διαδικασία χορηγήσεως ἀδείας γάμου.

2. Εἰς τὸν ἄνευ ἐπισκοπικῆς ἀδείας τελέσαντα γάμον ἱερέα ἐπιβάλλεται, ἐκτὸς τῶν εἰς τοιοῦτον ἐπιβαλλόμενον ὑπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων κανονικῶν ποινῶν καὶ ποινῆ φυλακίσεως μέχρις ἐνὸς ἔτους.

3. Ἡ κεχωρισμένως ἀπὸ τῆς τελέσεως τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου ἱερολογία τῆς μνηστείας ἀπαγορεύεται, κηρῦσσεται δὲ πνευματικῶς ἄκυρος ὑπὸ τοῦ Ἀρχιερέως τοῦ τόπου ἐνθα αὐτὴ ἐτελέσθη. Εἰς τὸν τελέσαντα τὴν ἱερολογίαν ἱερέα ἐπιβάλλεται ποινὴ ἀργίας μέχρις ἐνὸς ἔτους καὶ στέρησις τοῦ ἡμίσεος τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ, ὡς καὶ φυλάκισις μέχρις ἐνὸς ἔτους.

4. Τὰ τῶν γάμων, κατὰ μὲν τὸ πολιτικὸν μέρος, ὑπάγονται εἰς τὰ πολιτικὰ δικαστήρια, κατὰ δὲ τὸ πνευματικόν, εἰς τὰς Ἐκκλησιαστικὰς Ἀρχάς.

Άρθρον 50.

1. Προκειμένης ἐγέρσεως ἀγωγῆς διαζυγίου τὰ κατὰ τὴν ἀπόπειραν συμβιβασμοῦ ἐνώπιον τοῦ Ἐπισκόπου διέπονται ὑπὸ τῶν άρθρων 593 καὶ ἐπέκεινα τοῦ Κώδικος Πολιτικῆς Δικονομίας.

2. Κατάστασις ἀμετακλήτου τῆς δικαστικῆς ἀποφάσεως, δι' ἧς ἀκυροῦται ὁ γάμος, ἢ λύεται οὗτος διὰ διαζυγίου, ὁ παρὰ τῶν ἐκδόντων τὴν ἀμετάκλητον ἀπόφασιν δικαστηρίῳ Εἰσαγγελεὺς κοινοποιεῖ, τῇ αἰτήσῃ τοῦ ἔχοντος ἔννομον συμφέρον, ἀντίγραφον ταύτης εἰς τὸν ἐκδόντα τὴν ἄδειαν τοῦ γάμου Ἀρχιερέα, ὅστις ἐν συνεχείᾳ προβαίνει ὑποχρεωτικῶς εἰς τὴν ἀκύρωσιν ἢ τὴν λύσιν τούτου καὶ πνευματικῶς. Εἰς ἣν περιπτώσιν ἡ ἄδεια γάμου ἐξεδόθη ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἢ ἀμετάκλητος δικαστικὴ ἀπόφασις τοῦ ἡμεδαποῦ Δικαστηρίου, ἀκυροῦσα ἢ λύουσα τὸν γάμον, κοινοποιεῖται κατὰ τὰ ἀνωτέρω εἰς τὸν Ἀρχιερέα, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ ὁποῦ ἐδρεύει ταύτην δικαστήριον, ὅστις προβαίνει ὑποχρεωτικῶς εἰς τὴν ἀκύρωσιν ἢ τὴν πνευματικὴν λύσιν τούτου. Ἡ περὶ ἀκύρωσεως ἢ λύσεως τοῦ γάμου ἀπόφασις γνωστοποιεῖται εἰς τὸν Ἀρχιερέα τὸν ἐκδόντα τὴν ἄδειαν τελέσεως τοῦ γάμου ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ΄ Εἰδικαὶ Διατάξεις

Άρθρον 51.

1. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἐκπροσωπεῖται ὑπὸ τῆς Δ.Ι.Σ., ἐνώπιον δὲ τῶν διοικητικῶν καὶ δικαστικῶν Ἀρχῶν ὑπὸ τοῦ Προέδρου αὐτῆς ἢ ὑπὸ τοῦ παρ' αὐτοῦ ἐγγράφως πρὸς τοῦτο ἐξουσιοδοτημένου μέλους αὐτῆς.

2. Ὁ κατὰ τὸν Κώδικα Πολιτικῆς Δικονομίας ὄρκος δίδεται, ἐὰν ἐπιβάλλεται:

α) εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκοπάρχου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἢ τοῦ νομίμου ἀναπληρωτοῦ αὐτοῦ

β) εἰς τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν καὶ τὰς Μητροπόλεις ὑπὸ τοῦ Πρωτοσυγγέλλου αὐτῶν καὶ ἐν ἐλλείψει ἢ κωλύματι τούτου, ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Ἀρχιερατικοῦ Ἐπιτρόπου ἢ ὑπὸ ἑτέρου κληρικοῦ τῆς Μητροπόλεως ὀριζομένου ὑπὸ τοῦ οἰκείου Μητροπολίτου

γ) εἰς τὴν Μονήν, ὑπὸ τοῦ Ἡγουμένου αὐτῆς καὶ ἐν τῷ κωλύματι τούτου ὑπὸ τοῦ ὀριζομένου παρὰ τοῦ Ἡγουμενοσυμβουλίου συμβούλου ἢ ἐν ἐλλείψει ὑπὸ τοῦ ὀριζομένου παρὰ τοῦ οἰκείου Μητροπολίτου

δ) εἰς τὰς Ἐνορίας μετὰ τῶν Ἐνοριακῶν Ναῶν, ὑπὸ τοῦ Προέδρου τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου ἢ ὑπὸ τοῦ ὀριζομένου ὑπ' αὐτοῦ λαϊκοῦ μέλους

ε) εις πάντα τὰ Εκκλησιαστικά Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου και Ιδιωτικού Δικαίου, υπό του παρὰ του έσωτερικού αυτών κανονισμού και, εν έλλείψει προβλέψεως εν τῷ κανονισμῷ τούτῳ, υπό του παρὰ της διοικήσεως αυτών ορίζομένου προσώπου.

Άρθρον 52.

1. Όπου εν τῷ παρόντι γίνεται χρῆσις του ὄρου «έν ενεργεία Μητροπολίτης» ἢ «έν ενεργεία Αρχιερέυς» νοείται ὁ διαποιμαίων Μητρόπολιν Αρχιερέυς.
2. Όπου εν τῷ παρόντι γίνεται ἡ χρῆσις του ὄρου «Αρχιερέυς» νοείται ὁ Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και πάντες οί έν ενεργεία Μητροπολίται. Όπου δέ γίνεται ἡ χρῆσις του ὄρου «Μητρόπολις» νοείται και ἡ Αρχιεπισκοπή Αθηνών.

Άρθρον 53.

1. Η Ι.Σ.Ι., ἢ Δ.Ι.Σ., ὁ Αρχιεπίσκοπος και οί έν ενεργεία Μητροπολίται της Εκκλησίας της Ελλάδος ἀλληλογραφοῦν πρὸ πάσης τὰς ἐκτός του Κράτους Πολιτικὰς Αρχὰς διὰ του Υπουργείου τῶν Έξωτερικῶν. Ἡ ἀλληλογραφία τῶν ἐκκλησιαστικῶν νομικῶν προσώπων διεξάγεται υπό του ἀσκούντος τὴν διοίκησιν αυτών ἢ του νομίμου αὐτοῦ ἀναπληρωτοῦ.
2. Η Ι.Σ.Ι. και ἡ Δ.Ι.Σ. ἀπολαοῦν εν τῇ ἀσκήσει τῶν ἀρμοδιοτήτων αυτών της υπό του άρθρου 181 του Ποινικοῦ Κώδικος ποβλεπομένης προστασίας. Τῆς αὐτῆς προστασίας ἀπολαοῦν ὁ ἀρχιεπίσκοπος και οί έν ενεργεία μητροπολίται εν τῇ ἀσκήσει τῶν καθηκόντων αυτών ἐπὶ ἀδικημάτων διαπραττομένων διὰ του Τύπου.

Άρθρον 54.

1. Οί μη ἔχοντες ἢ οί ἀπολέσαντες τὴν ιδιότητα του κληρικοῦ της Ανατολικῆς Ὁρθόδοξου Εκκλησίας δέν δύναται νὰ φέρουν τὴν περιβολὴν ἢ ἀμφίεσιν του κληρικοῦ της Εκκλησίας ταύτης, ὡς αὐτὴ ὠρίσθη διὰ του ἀπὸ 21 Ἰανουαρίου 1931 Διατάγματος «περὶ κανονικῆς περιβολῆς του Ἑλληνικοῦ Ὁρθόδοξου Κλήρου», ὡς και τὰ διὰ του ἀπὸ 1ης Ἰουνίου 1856 Διατάγματος καθορισθέντα διακριτικά διάσημα.
2. Οί μη ὄντες ὀρθόδοξοι μοναχοί δέν δύναται νὰ φέρουν τὴν ἀμφίεσιν τῶν ἀνηκόντων εις τὴν Ανατολικὴν Ὁρθόδοξον Εκκλησία μοναχῶν.
3. Οί παραβάται τῶν διατάξεων τῶν προηγουμένων παραγράφων διώκονται και τιμωροῦνται κατὰ τὸ άρθρον 176 του Ποινικοῦ Κώδικος, εν τῇ έννοίᾳ του ὁποίου θρησκευτικὸς λειτουργὸς θεωρεῖται και ὁ μοναχός.

Άρθρον 55.

1. Πὰς κληρικὸς ἔχων παράπονον κατὰ του οικείου Αρχιερέως δύναται νὰ ἀπευθύνεται δι' ἀναφορὰς του πρὸς τὴν Δ.Ι.Σ. Ἡ ἀναφορὰ ἐπιδίδεται εις τὸν οικεῖον Αρχιερέα, οὗτος δέ ὀφείλει εντός δέκα πέντε ἡμερῶν νὰ διαβιβάσῃ ταύτην εις τὴν Δ.Ι.Σ. μετὰ σχετικῆς ἐκθέσεως.
2. Εἰς περιπτώσιν καθ' ἣν ὁ οικεῖος Αρχιερέυς δέν διαβιβάσῃ εις τὴν Δ.Ι.Σ. τὴν ὑποβληθεῖσαν αὐτῷ ὡς ἄνω ἀναφορὰν, εντός της κατὰ τὰ ἄνω ὀριζομένης προθεσμίας δικαιούται ὁ ὑποβαλὼν τὴν ἀναφορὰν κληρικὸς ὅπως ὑποβάλῃ ἀντίγραφον ταύτης ἀπ' εὐθείας πρὸς τὴν Δ.Ι.Σ.
3. Πὰς λαϊκὸς ἔχων εὐλογον κατὰ της ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς παράπονον δικαιούται νὰ ἀναφέρῃται πρὸς τὴν Δ.Ι.Σ., ἥτις πρὸ πάσης ἐνεργείας ζητεῖ παρὰ του οικείου Αρχιερέως νὰ γνωρίσῃ εντός μηνὸς πρὸς αὐτὴν σχετικῶς. Ἐάν ἡ ἀναφορὰ στρέφῃται κατὰ κληρικοῦ, διαπέμπεται αὐτὴ υπό της Δ.Ι.Σ. πρὸς τὸν οικεῖον Αρχιερέα, ὑποχρεούμενον ὅπως ἐνεργήσῃ τὰ δέοντα.

Άρθρον 56.

1. Τῶν ὀρίων του Κράτους ἐξέρχονται οί μὲν Αρχιερεῖς τῇ ἀδείᾳ της Δ.Ι.Σ., οί δὲ λοιποὶ κληρικοὶ και λοιποὶ μοναχοὶ τῇ ἀδείᾳ του οικείου Αρχιερέως.
2. Εἰς τοὺς κληρικοὺς διὰ τὴν εις τὴν ἀλλοδαπὴν μετάβασιν των χορηγοῦνται υπό της ἀρμοδίας ὑπηρεσίας, τῇ ἐγκρίσει της οικείας ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς διαβατήρια. Προκειμένου περὶ ἐξόδου τούτων ἐκ τῶν ὀρίων του Κράτους ἀπαιτεῖται ὅπως κατὰ τὸν ἔλεγχον του διαβατηρίου υπό της ἀρμοδίας Αρχῆς ἐπιδεικνύεται παρὰ του κατόχου του διαβατηρίου κληρικοῦ και ἡ ἀδεια της οικείας ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς διὰ τὴν ἀναχώρησιν τούτου.
3. Κληρικὸς παντὸς βαθμοῦ ἢ μοναχός της Ανατολικῆς Ὁρθόδοξου Εκκλησίας, προκειμένου νὰ μετακινήθῃ ἐκτός τῶν ὀρίων της ἐκκλησιαστικῆς περιφερείας αὐτοῦ, δέον νὰ ἔχῃ τὴν ἀδειαν μόνον της προϊσταμένης του ἀρχῆς προκειμένου δὲ νὰ παραμείνῃ εις ἐτέραν περιφέρειαν πέρα του διμήνου εντός του αὐτοῦ ἡμερολογιακοῦ ἔτους, συνεχῶς ἢ διακεκομμένως, δέον νὰ τύχῃ ἀδείας και του ἐπιχωρίου Μητροπολίτου.
4. Ἐάν μοναχός, μὴ ἐγγεγραμμένος εις Μονὴν, περιέρχεται εν τῷ κόσμῳ, διατάσσεται υπό του ἐπιχωρίου Αρχιερέως νὰ ἐγκαταβιώσῃ εις τινὰ Μονὴν εις τὸ μοναχολόγιον της ὁποίας και ἐγγράφεται, ἀπειθῶν δὲ εἰσάγεται εις δίκην, περιοριζόμενος προσωρινῶς εις τὸ σωφρονιστήριον τῶν κληρικῶν ἢ εις τινὰ Μονὴν.
5. Οὐδεὶς κληρικὸς ἐγγεγραμμένος εις τὸ μοναχολόγιον Μονῆς τινος του Ἁγίου Ὁρους διορίζεται εις οἰανδήποτε ἐκκλησιαστικὴν θέσιν, ἄνευ ἀδείας της Μονῆς αὐτοῦ και ἐγκρίσεως του Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Τὰ αὐτὰ ἰσχοῦν ἀναλόγως και ἐπὶ κληρικῶν παντὸς ἄλλου κλίματος.

6. Απαγορεύεται επί ποινή ακυρότητας ή έκδοσης απολυτηρίου γράμματος κληρικού ή μοναχού, άνευ προηγουμένης έγγραφου συγκαταθέσεως του Αρχιερέως του τόπου, εις όν θα άποκατασταθή ό κληρικός, προκειμένου δέ περι μοναχού και άνευ κανονικής βεβαίωσης περι της μελλούσης έγγραφής αυτού εις τό μοναχολόγιον της εις ήν πρόκειται νά έγγραφη Μονής.

Άρθρον 57.

1. Η κατά τās διατάξεις της κοινής ποινικής δικονομίας διατασσομένη προφυλάκισις κληρικού ή μοναχού δύναται νά εκτελήται εις ειδικόν σωφρονιστήριον κληρικών, τού άναγκαιούντος πρός τούτο προσωπικού φυλακών διατιθεμένου υπό τού Υπουργείου Δικαιοσύνης.

2. Αί εις κληρικούς ή μοναχούς έπιβαλλόμεναι δι' άποφάσεων τών κοινών ποινικών δικαστηρίων στερητικαί της έλευθερίας ποιναί, έφ' όσον ή καταδίκη δέν συνεπάγεται, προκειμένου περι κληρικών και την ποινήν της καθαιρέσεως, εκτίονται έν τώ ειδικώ σωφρονιστηρίω τών κληρικών. Επί ποινής στερητικής της έλευθερίας διαρκείας έλάσσονος τού μηνός δύναται ό Αρχιερέυς, προκειμένου δέ περι ποινής έπιβληθείσης εις Αρχιερέα ή Δ. Ι. Σ. νά όρίση και άλλον τόπον εκτίσεως της ποινής, συναινούντος και τού άρμοδίου Εισαγγελέως.

3. Η κατά κληρικού άσκηθείσα ποινική δίωξις, ως και ή επί ταύτης έκδοθείσα άπόφασις ή τό έκδοθέν βούλευμα, γνωστοποιούνται παραχρήμα εις την προϊσταμένην τού κληρικού εκκλησιαστικήν άρχήν υπό τού άσκήσαντος την δίωξιν Εισαγγελέως ή τού γραμματέως τού εκδόντος τό βούλευμα δικαστικού συμβουλίου ή τού εκδόντος την άπόφασιν ποινικού δικαστηρίου.

4. Προκειμένου περι αίτήσεως παροχής δικαστικής προστασίας, ύποβαλλομένης εις οίονδήποτε πολιτειακόν δικαστήριον υπό κληρικού, ουδεμία άδεια της οικείας εκκλησιαστικής άρχής άπαιτείται.

5. Διά Προεδρικού Διατάγματος, εκδιδόμενου τη προτάσει τών Υπουργών Δικαιοσύνης και Έθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων θέλει καθορισθή τό κατά τās παραγράφους 1 και 2 τού παρόντος άρθρου ειδικόν διά κληρικούς σωφρονιστήριον, ως και τά της λειτουργίας αυτού.

Άρθρον 58.

Η Δ.Ι.Σ. δύναται νά άπονέμη έκάστοτε εις τούς καθ' οίονδήποτε τρόπον άποχωρούντας της ένεργου ύπηρεσίας Μητροπολίτας και μετά συγκατάθεσιν αυτών τόν τίτλον πάλαι ποτέ διαλαμψάσης Επισκοπής ή Μητροπόλεως.

Άρθρον 59.

1. Η διοίκησις και διαχείρησις τών έν τη περιοχή της Έκκλησίας της Έλλάδος κειμένων Ίερών Προσκυνημάτων καθορίζεται, άτε τούτων έκπαλαι τεθειμένων, άνεξαρτήτως της μέχρι τούδε νομικής αυτών μορφής και καταστάσεως, εις την δημοσίαν λατρείαν δι' άποφάσεων της Δ. Ι. Σ., έγκρινομένων υπό της Ι.Σ.Ι. και δημοσιευομένων διά της Εφημερίδος της Κυβερνήσεως.

2. Πρόεδροι τών Έκκλησιαστικών Ίδρυμάτων, ως και τών κατά την παράγραφον 1 τού παρόντος Ίερών Προσκυνημάτων, είναι αυτοδικαίως οί οικείοι Μητροπολίται.

Άρθρον 60.

1. Έπιτρέπεται ή άπόσπασις διά χρονικόν διάστημα μέχρι δύο έτών Εφημερίων και Διακόνων της Έκκλησίας της Έλλάδος, εις Όρθοδόξους Ίερούς Ναούς τού Έξωτερικού, ως και εις Ίεραποστολικάς περιοχάς Όρθοδόξων Έκκλησιών, μετά πλήρων άποδοχών. Η ως άνω άπόσπασις διενεργείται υπό της Ίεράς Συνόδου της Έκκλησίας της Έλλάδος και τη αίτήσει τού έπιθυμούντος ταύτην κληρικού και τη συγκαταθέσει και εισηγήσει τού Ίεράρχου εις όν ούτος άνήκει όργανικώς, ως και τού Ίεράρχου εις την Μητρόπολιν τού όποίου έπιθυμεί νά άποσπασθή.

2. Διά της αυτής διαδικασίας έπιτρέπεται ή μετά πλήρων άποδοχών άπόσπασις Εφημερίων και Διακόνων της Έκκλησίας της Έλλάδος εις τās Ίεράς Μονάς Αγίου Όρους, Αγιοταφικής Αδελφότητας και Όρους Σινά.

3. Η διάρκεια τών ως άνω άποσπάσεων, δύναται έκάστοτε νά ανανεούται διά της αυτής ως άνω διαδικασίας.

Άρθρον 61.

1. Διά Προεδρικών Διαταγμάτων, εκδιδόμενων προτάσει τού Υπουργού Έθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, μετά γνώμην τού παρά τώ Υπουργείω Έθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων Έποπτικού Συμβουλίου Έκκλησιαστικής Εκπαιδύσεως δύναται νά ιδρύονται Σχολαί ειδικεύσεως εις τό Πατριαρχείον Ίεροσολύμων και την Ίεράν Μονήν Αγίας Αικατερίνης Σινά.

2. Δι' όμοίων Προεδρικών Διαταγμάτων θέλουν όρισθή τās της όργανώσεως, διοικήσεως και λειτουργίας αυτών, τά διά την έγγραφην άπαιτούμενα προσόντα, τό αναλυτικόν και ώρολόγιον πρόγραμμα ως και τά δικαιώματα, άτινα παρέχει τό χορηγούμενον υπό τών Σχολών τούτων πτυχίον.

3. Διά την κάλυψιν της προκαλουμένης δαπάνης εκ της ίδρύσεως και λειτουργίας αυτών, έγγράφεται πίστωσις εις τόν Κρατικόν Προϋπολογισμόν τού Υπουργείου Έθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ή όποία και μεταβιβάζεται εις τās έν λόγω Σχολάς υπό τύπον έπιχορηγήσεως δι' άποφάσεως τού Υπουργού Έθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

4. Πτυχιούχοι των Τμημάτων Ίερατικής Επιμορφώσεως των Θεολογικών Σχολών των Πανεπιστημίων Αθηνών και Θεσσαλονίκης, δύναται να εγγράφονται εις τὸ Γ' ἔτος σπουδῶν των Ποιμαντικῶν Τμημάτων των ὡς ἄνω σχολῶν.

Ἄρθρον 62.

1. Ἐκκλησιαστικά κτίρια, προοριζόμενα διὰ τὴν ἐγκατάστασιν γραφείων Μητροπόλεων ἢ Ἐνοριῶν ἢ διὰ κατοικίαν Ἀρχιερέων ἢ Ἐφημερίων καὶ ἀνεγερθέντα ἢ ἀποκτηθέντα δι' εἰσφορῶν Μονῶν καὶ Ναῶν ἢ ἐξ ἐράνων ἢ ἐιδικῶν φορολογίων, φερόμενα δὲ ἐπ' ὀνόματι Φυσικῶν ἢ Νομικῶν Προσώπων, πλὴν τοῦ Δημοσίου, μεταβιβάζονται ὑποχρεωτικῶς εἰς τὸ ποιούμενον χρῆσιν Νομικῶν Προσώπων τῆς Μητροπόλεως ἢ Ἐνορίας, δι' ἀπλῆς ἐνώπιον συμβολαιογράφου δηλώσεως, συντασσομένης καὶ μεταγραφομένης ἀτελῶς. Τὰ αὐτὰ ἰσχύουν καὶ διὰ τὰ κτίρια τῆς Ἱεράς Συνόδου, τῶν λοιπῶν αὐτοτελῶν Συνοδικῶν Ὑπηρεσιῶν καὶ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν.

2. Αἱ διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 4 καὶ 23 τοῦ Α. Ν. 1530/38 «περὶ προστασίας τῶν Δημοσίων Κτημάτων», ὡς οὗτος μεταγενεστέρως ἐτροποποιήθη καὶ συνεπληρώθη, ἔχουν ἀνάλογον ἐφαρμογὴν καὶ ἐπὶ τῶν κτημάτων τῶν ἀνηκόντων εἰς τὰ ἐν ἀρθρῷ 1 παρ. 4 τοῦ παρόντος, ἀναφερόμενα Νομικὰ Πρόσωπα.

Ἄρθρον 63.

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ ΤΑΚΕ συγκροτεῖται ἀπὸ τῆς ἰσχύος τοῦ παρόντος ἐξ ἑπτὰ μελῶν ὡς κάτωθι:

α. Τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, ὡς Προέδρου, ἀναπληρουμένου ὑπὸ τοῦ πρώτου τῆ τάξει Ἀρχιερέως ἐκ τῶν μελῶν τῆς Δ.Ι.Σ.

β. Ἐνὸς συνοδικοῦ Ἀρχιερέως, ὀριζομένου μετὰ τοῦ ἀναπληρωτοῦ αὐτοῦ ὑπὸ τῆς Δ.Ι.Σ.

γ. Τεσσάρων τακτικῶν ἐφημερίων ὀριζομένων μετὰ τῶν ἀναπληρωτῶν αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Ἱεροῦ Συνδέσμου Κληρικῶν Ἑλλάδος, καὶ

δ. Ἐνὸς λαϊκοῦ, πτυχιούχου ἀνωτάτης σχολῆς οἰκονομικῶν ἐπιστημῶν ὀριζομένου ὡσαύτως μετὰ τοῦ ἀναπληρωτοῦ αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Ἱεροῦ Συνδέσμου Κληρικῶν Ἑλλάδος.

Ἡ περὶ συγκροτήσεως τοῦ ὡς ἄνω Συμβουλίου πράξις ἐκδίδεται ὑπὸ τῆς Δ.Ι.Σ. εἰς τὴν ἀρχὴν ἐκάστης συνοδικῆς περιόδου καὶ ἡ θητεία αὐτοῦ εἶναι διετής, πλὴν τοῦ συνοδικοῦ Ἀρχιερέως τοῦ ὁποίου ἡ θητεία εἶναι ἐνιαυσίως.

Ἄρθρον 64.

1. Οἱ διοριζόμενοι Ἐφημέριοι δύναται νὰ προσμετροῦν εἰς τὴν ἐφημεριακὴν τῶν ὑπηρεσιῶν διὰ πᾶσαν συνέπειαν καὶ πᾶσαν προὔπηρεσιαν αὐτῶν διανυθείσαν ἐπὶ σχέσει δημοσίου δικαίου, παρὰ τῷ Δημοσίῳ, παρὰ τοῖς Ὄργανοις Τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως ἢ παρὰ τινι Νομικῷ Προσώπῳ Δημοσίου Δικαίου, Ἐκκλησιαστικῷ ἢ μὴ, ἢ τὴν διανυθείσαν ὑπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ τακτικοῦ Ἱεροκέρηκος.

2. Κληρικοὶ οἰουδήποτε βαθμοῦ, ὑπηρετοῦντες ὡς τακτικοὶ Ἱεροκέρηκες ἢ εἰς θέσιν ἐκκλησιαστικῶν ὑπαλλήλου παρὰ τοῖς γραφείοις τῆς Ἱεράς Συνόδου, τῆς Ἱεράς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν καὶ τῶν λοιπῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων, οἰουδήποτε Ἐκκλησιαστικοῦ Νομικοῦ Προσώπου Δημοσίου Δικαίου ἢ τοῦ ΤΑΚΕ, καὶ ἐπὶ σχέσει δημοσίου δικαίου, δικαιούνται νὰ προσμετρήσουν εἰς τὴν ὡς ἄνω ὑπηρεσίαν των, διὰ πᾶσαν συνέπειαν, καὶ τὴν ὡς τακτικοῦ ἢ ὡς προσωρινοῦ ἐφημερίου ἢ διακόνου ὅποτεδήποτε διανυθείσαν προὔπηρεσιαν των, ὡς καὶ τὴν ὑπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ τακτικοῦ Ἱεροκέρηκος διανυθείσαν ὑπηρεσίαν, ἐφ' ὅσον αὕτη δὲν συμπίπτει μὲ ἀναγνωριζομένην ἑτέραν ὑπηρεσίαν.

3. Ἡ παράγραφος 1 τοῦ ἀρθροῦ 1 τοῦ Ν. 401/1976 «περὶ ἀναδιαβαθμίσεως ἐφημερίων πτυχιούχων Θεολογίας», ἀντικαθίσταται ἀφ' ἧς ἴσχυσεν ὡς ἑξῆς:

«1. Ἐφημέριοι ὑπαγόμενοι εἰς τὰς διατάξεις τοῦ Α. Ν. 536/1945 «περὶ ῥυθμίσεως τῶν ἀποδοχῶν τοῦ Ὁρθοδόξου Κλήρου τῆς Ἑλλάδος τοῦ τρόπου πληρωμῆς αὐτῶν καὶ περὶ καλύψεως τῆς σχετικῆς δαπάνης», οἵτινες ἀπέκτησαν ἢ θὰ ἀποκτήσουν πτυχίον Θεολογικῆς Σχολῆς τῶν Πανεπιστημίων τῆς ἡμεδαπῆς ἢ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης ἢ ἄλλης ἀνεγνωρισμένης ἰσοτίμου Ὁρθοδόξου Θεολογικῆς Σχολῆς ἢ Πτυχίον Ἀνωτάτης Σχολῆς, ἀναδιαβαθμίζονται ἐν τῇ ἐν ἡ ἀνήκουσιν Α' μισθολογικῇ κατηγορίᾳ δι' ἀποφάσεως τοῦ ἀρμοδίου Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου, εἰς ἀνάλογον πρὸς τὸν χρόνον τῆς συνολικῆς των ὑπηρεσίας μισθόν, ὅστις δὲν δύναται νὰ εἶναι μείζων τοῦ 3ου βαθμοῦ».

Ἄρθρον 65.

1. Ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καθιεροῦται ὡς ἠθικῆ, ἀμοιβῆ, ἀπονεμομένη εἰς ἡμετέρους καὶ ξένους, δι' ἐξόχους ὑπηρεσίας ἢ διὰ δημιουργικὴν ἐκκλησιαστικὴν δραστηριότητα, τιμητικὴ διάκρισις μετὰ διπλώματος καὶ τῶν σχετικῶν διασήμων, φέρουσα τὴν ὀνομασίαν «Παράσημον τοῦ Ἀποστόλου Παύλου» εἰς τρεῖς διακεκριμένας τάξεις.

2. Τὰ τῆς ἐν γένει μορφῆς τοῦ ἐν λόγῳ παρασήμου, τοῦ τύπου τοῦ διπλώματος, ὡς καὶ τοῦ τρόπου ἀπονομῆς αὐτοῦ, καθορισθήσονται δι' ἀποφάσεως τῆς Δ.Ι.Σ.

Ἄρθρον 66.

1. Των περι ἐκκλησιαστικῶν ἰδρυμάτων καὶ ἱερῶν προσκυνημάτων διατάξεων τοῦ παρόντος νόμου ἐξαιρεῖται τὸ Πανελλήνιον Ἱερὸν Ἰδρυμα Ἐυαγγελιστρίας Τήνου, τὸ ὁποῖον διέπεται ὑπὸ τῶν διατάξεων τοῦ Ν. 349/1976 «περὶ διοικήσεως τοῦ Πανελληνίου Ἱεροῦ Ἰδρυματος Ἐυαγγελιστρίας Τήνου».

2. Ἡ παραγρ. 1 τοῦ ἀρθρου 2 τοῦ Ν. 349/1976 ἀντικαθίσταται ὡς ἀκολούθως:

«Τὸ Ἰδρυμα τοῦτο διοικεῖται ὑπὸ δεκαμελοῦς Διοικητικῆς Ἐπιτροπῆς, τῆς ὁποίας Πρόεδρος εἶναι ὁ ἐπιχώριος Μητροπολίτης καὶ μέλη, α) ἑξ πρόσωπα ἐκλεγόμενα κατὰ τὰ ἐν τοῖς ἐπομένοις ὀριζόμενα καὶ β) οἱ ἐκάστοτε Εἰρηνοδίκης, Λυκειαρχῆς καὶ Διευθυντῆς Δημοσίου Ταμείου Τήνου, ἐφ' ὅσον οὗτοι εἶναι Χριστιανοὶ Ὁρθόδοξοι, ἄλλως οἱ νόμιμοι αὐτῶν ἀναπληρῶται. Τὸν Πρόεδρον ἐλλείποντα, ἀπόντα ἢ καλυόμενον ἀναπληροῖ ἀσκῶν ἀπάσας τὰς ἀρμοδιότητας αὐτοῦ ὁ Ἀντιπρόεδρος, τούτου δὲ ἐλλείποντος, ἀπόντος ἢ καλυομένου ὁ Γενικός Γραμματεὺς. Ἡ Δ. Ε. συγκαλεῖται ὑποχρεωτικῶς τῇ αἰτῆσει τῶν 2/3 τῶν μελῶν αὐτῆς».

3. [\[10\]](#)

4. Ἡ παράγρ. γ' ἐδ. ι' τοῦ ἀρθρου 4 τοῦ αὐτοῦ νόμου ἀντικαθίσταται ὡς ἀκολούθως:

«Συνίσταται διὰ τοῦ παρόντος Ἐφορευτικὴ Ἐπιτροπὴ ὑπὸ τοῦ Προέδρου Πρωτοδικῶν Σύρου ἢ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ὀριζομένου Πρωτοδίκου, ὡς Προέδρου, τοῦ Οἰκονομικοῦ Ἐφόρου Τήνου καὶ τοῦ Λιμενάρχου Τήνου, ὡς μελῶν».

«5. Στην παράγραφο θ' ἐδάφιο Ι τοῦ ἀρθρου 4 τοῦ ν. 349/1976 οἱ λέξεις «ὑπὸ στοιχεῖα α' καὶ β' ἐν παρ. Ι τοῦ ἀρθρου 2 τοῦ παρόντος ἀναφερόμενα» ἀντικαθίσταται μὲ τὴ λέξη «ἐκλεγέντα» καὶ οἱ λέξεις «τοῦ Εἰρηνοδίκου Τήνου» μὲ τις λέξεις «τοῦ πλειοψηφήσαντος κατὰ τὰς ἐκλογὰς τῆς ἀναδείξεως τῶν».[\[11\]](#)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ΄ **Μεταβατικαὶ Διατάξεις**

Ἄρθρον 67.

Μέχρι τῆς ἐκδόσεως τῶν διὰ τοῦ παρόντος νόμου προβλεπομένων Προεδρικῶν Διαταγμάτων ἢ ἀποφάσεων τῆς Ι.Σ.Ι. ἢ τῆς Δ. Ι. Σ. ἐξακολουθοῦν ἐφαρμοζόμενα αἱ μέχρι τούδε κείμεναι διατάξεις, ἐφ' ὅσον δὲν ἀντίκεινται εἰς τὰς διατάξεις τοῦ παρόντος. Διὰ τῆς παρουσίας δὲν κυροῦνται Κανονιστικαὶ ἀποφάσεις τῆς Ι.Σ.Ι. ἢ τῆς Δ.Ι.Σ. ἐκδοθεῖσαι ἄνευ ἐγκύρου νομοθετικῆς ἐξουσιοδοτήσεως ἢ καθ' ὑπέρβασιν ταύτης.

Ἄρθρον 68.

Οἱ κατὰ τὴν ἔναρξιν ἰσχύος τοῦ παρόντος ὑπάρχοντες Τιτουλάριοι Μητροπολίται, Τιτουλάριοι Ἐπίσκοποι καὶ Βοηθοὶ Ἐπίσκοποι διατηροῦν πάντα τὰ ἐκ τῆς ιδιότητος τῶν ταύτης ἀπορρέοντα δικαιώματα καὶ ἀσκοῦν τὰ καθήκοντα τῆς θέσεως εἰς ἣν διορίσθησαν μέχρι τῆς δι' οἰονδήποτε λόγον ἀποχωρήσεως αὐτῶν. Εἰς τοὺς ἄνευ ἀναφορᾶς συγκεκριμένης ὀργανικῆς θέσεως ἐκλεγέντας ἀνατίθενται τῇ συγκαταθέσει Μητροπολίτου τινος, καθήκοντα Βοηθοῦ Ἐπισκόπου ἢ ἐιδικὸν ἔργον καθοριζόμενον ὑπὸ τῆς Δ.Ι.Σ.

Ἄρθρον 69.

1. Ὁ ὑπὸ τῆς Ι.Σ.Ι. κατὰ Μάρτιον τοῦ 1974 καταρτισθεὶς κατάλογος τῶν δι' Ἀρχιερατείαν ἐκλογίμων, ὡς οὗτος συνεπληρώθη διὰ τῆς ἀπὸ 28.7.1976 ἀποφάσεως τῆς Δ.Ι.Σ. κυροῦται ἀφ' ἧς συνεπληρώθη.

2. Ἐπὶ τῶν διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 2121/10.7.1976 ἐγκυκλίου τῆς Δ.Ι.Σ. προταθέντων πρὸς ἐγγραφὴν εἰς τὸν κατάλογον τῶν πρὸς Ἀρχιερατείαν ἐκλογίμων ἐφαρμόζονται μόνον αἱ διατάξεις τοῦ ἀρθρου 21 τοῦ παρόντος, μὴ ἀπαιτουμένης ἐπαναλήψεως τῆς σχετικῆς διαδικασίας.

3. Οἱ πρὸ τῆς 21ης Ἀπριλίου 1967 ἐγγεγραμμένοι εἰς τὸν Κατάλογον τῶν δι' Ἀρχιερατείαν ἐκλογίμων καὶ μὴ περιλαμβανόμενοι εἰς τὸν διὰ τῆς παραγρ. 1 κυρούμενον Κατάλογον θεωροῦνται ἀπὸ τῆς ἰσχύος τοῦ παρόντος ἐγγεγραμμένοι εἰς τὸν Κατάλογον τοῦτον.

Ἄρθρον 70.

Ὡς ἀφετηρία διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς διατάξεως τῆς παραγράφου 1 τοῦ ἀρθρου 6 τοῦ παρόντος ὀρίζεται ἡ 1η Ὀκτωβρίου 1977, ἐὰν μέχρι τῆς ἡμερομηνίας ταύτης δὲν ἔχη προηγηθῆ ἔκτακτος σύγκλησις τῆς Ι.Σ.Ι. Ἐν τῇ δευτέρᾳ ταύτῃ περιπτώσει ἡ Ι.Σ.Ι. συνέρχεται τακτικῶς τὴν 1ην Ὀκτωβρίου 1978.

Ἄρθρον 71.

1. Ἐντὸς ἔτους ἀπὸ τῆς ἰσχύος τοῦ παρόντος δύνανται ἡ Δ. Ι. Σ. νὰ ἀποφασίσῃ τὴν ἱδρυσιν νέων Μητροπόλεων δι' ἀποσπάσεως περιοχῶν ἐξ ὑπαρχουσῶν ἤδη Μητροπόλεων, ἐφ' ὅσον ἔχει τὴν συγκατάθεσιν τῶν οἰκείων Ἱεραρχῶν, δηλουμένην ἐγγράφως καὶ ἐντὸς προθεσμίας ἑνὸς μηνός

από της εις αυτούς επιδόσεως της σχετικής προσκλήσεως της Δ.Ι.Σ., καθορίζουσα, εντός των πλαισίων της παρασχεθείσης συγκαταθέσεως, την έδρα, την ονομασίαν, και την περιφέρειαν αυτών. Η πρόσκλησις απευθύνεται προς άπαντας τούς εν ενεργεία Αρχιερείς. Αι Μητροπόλεις αύται ιδρύονται διά Προεδρικών Διαταγμάτων εκδιδόμενων τη προτάσει του Υπουργού Έθνικης Παιδείας και Θρησκευμάτων.

2. Η πλήρωσις των Μητροπόλεων τούτων ενεργείται υπό της Ι.Σ.Ι. εκτάκτως συγκαλουμένης κατά τας περι αυτής διατάξεις, και κατά τὰ ειδικώτερον διά του παρόντος άρθρου οριζόμενα, κατά τὸ χρονικὸν διάστημα μίας και τῆς αὐτῆς συνελεύσεως, διά καταστάσεως τῶν καθ' οἰονδήποτε τρόπον ἀπομακρυνθέντων τῆς ἑδρας των κατά τὸ ἀπὸ 21.4.1967 ἕως 24.7.1974 χρονικὸν διάστημα Ἱεραρχῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, αὐταὶ δὲ καταργοῦνται μετὰ τὴν καθ' οἰονδήποτε τρόπον ἐπερχομένην ἀποχώρησιν ἐκ τῆς ἐνεργουῦ ὑπηρεσίας εἴτε τοῦ παρασχόντος τὴν συγκατάθεσιν διά τὴν προσωρινὴν ἀπόσπασιν Μητροπολίτου, εἴτε τοῦ καταλαβόντος τὴν προσωρινὴν Μητρόπολιν. Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν ὁ Μητροπολίτης τῆς προσωρινῆς συσταθείσης Μητροπόλεως μεθίσταται αὐτοδικαίως ὡς Μητροπολίτης τῆς ἐνιαίας ἀρχικῆς Μητροπόλεως.

3. Η ἐκλογή διενεργείται διά μυστικῆς ψηφοφορίας και θεωρεῖται ἐκλεγείς ὁ συγκεντρώσας τὴν ἀπόλυτον πλειονοψηφίαν τοῦ συνόλου τῶν ἐν ἐνεργείᾳ Μητροπολιτῶν. Λευκὴ ψήφος θεωρεῖται ὡς ἀρνητικῆ.

4. Η ἀληθῆς ἔννοια τοῦ ἄρθρου 17 παρ. 2 τοῦ Ν. 671/1943 εἶναι ἡ πλήρωσις τῶν ἐν τῇ διατάξει ταύτῃ ἀναφερομένων Μητροπόλεων δύναται νὰ γίνῃ και διά καταστάσεως τῇ ἀποφάσει τῆς Δ.Ι.Σ.

Ἄρθρον 72.

Τὰ κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ἰσχύος τοῦ παρόντος διαωρισμένα μέλη τῶν Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν παραμένουν μέχρι τῆς λήξεως τῆς θητείας των.

Ἄρθρον 73.

Διά κανονιστικῆς ἀποφάσεως τῆς Δ.Ι.Σ. δημοσιευομένης διά τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως, δύναται νὰ καταργηται ἢ τροποποιηται ἡ διά τοῦ Ν. Δ. 1382/1973 κυρωθεῖσα ὑπ' ἀριθ. 38/15.1.1973 (ΦΕΚ 30/1973 τ. Α') Κανονιστικὴ Διάταξις.

Ἄρθρον 74.

Από τῆς ἰσχύος τοῦ παρόντος καταργεῖται ἐξ ὀλοκλήρου ὁ Ν. 671/1943 και τὸ Ν. Δ. 87/1974, ἐπιφυλασσομένης τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 9 αὐτοῦ, μὴ ἀναβιούντος τοῦ κατηρηγμένου Ν. Δ. 126/1969, ὡς και πᾶσα γενικὴ ἢ ἐιδικὴ διάταξις, ἔστω και εἰς ἐιδικὸν νόμον περιεχομένη, ἀντικειμένη εἰς τὰς διατάξεις τοῦ παρόντος Νόμου, ἐπιφυλασσομένων τῶν διατάξεων τῶ ἄρθρων 27 και 67 τοῦ παρόντος.

Ἄρθρον 75.

Η ἰσχὺς τοῦ παρόντος ἀρχεται ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως αὐτοῦ διά τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως.

[1] Τὸ ἄρθρο 27 ἀντικαταστάθηκε ὡς ἄνω μετὸ ἄρθρο 13 τοῦ Ν. 1951/1991 (Α 84).

[2] Κατὰ τὸ ἄρθρο 8, παρ. 1 και 2 τοῦ Ν.1041/1980 (Α 75): «Η δαπάνη τῆς μισθοδοσίας τῶν Αρχιερέων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἡ προκύπτουσα κατὰ τὰ οριζόμενα ὑπὸ τῆς παραγράφου 1 τὸν ἄρθρου 32 τοῦ Ν. 590/1977 (ΦΕΚ 146/Α') «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», βαρύνει ἀπὸ τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1980 ἐξ ὀλοκλήρου τὸν Κρατικὸν Προϋπολογισμόν, ἐγγραφομένης σχετικῆς πιστώσεως εἰς τὸν προϋπολογισμόν ἐξόδων τοῦ Υπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας και Θρησκευμάτων. 2. Τὸ δυνάμει τῶν διατάξεων τοῦ τελευταίου ἐδαφίου τῆς παραγράφου 1 τοῦ ἄρθρου 32 τοῦ Ν. 590/1977 καταβαλλόμενον εἰς τὸν Πρόεδρον και τὰ Μέλη τῆς Δ.Ι.Σ. μηνιαῖον ἐπίδομα ἐξακολουθεῖ νὰ βαρύνῃ τὸν προϋπολογισμόν τοῦ ΟΔΕΠ».

[3] Η παράγραφος 3 καταργήθηκε μετὸ ἄρθρο 8, παρ. 3 τοῦ Ν.1041/1980 (Α 75).

[4] Η παρ. 8 προστέθηκε στοῦ ἄρθρο 34 μετὸ ἄρθρο 15 τοῦ Ν. 1351/1983 (ΦΕΚ Α 56).

[5] Τὸ ἄρθρο 35 ἀντικαταστάθηκε ὡς ἄνω μετὸ τὴν παρ. 6 τοῦ ἄρθρου 8 τοῦ Ν.1700/1987 (Α 61).

[6] Βλέπε τὸ ἄρθρο 330 τοῦ κωδικοποιητικοῦ διατάγματος ἀπὸ 14.7.99 ΦΕΚ Δ 580/27.7.99.

[7] Η ἐντὸς «» ἀνωτέρω φράση προστέθηκε ἀπὸ τὴν παρ. 7 τοῦ ἄρθρου 29 τοῦ Ν. 1577/1985 (Α 210).

[8] Βλέπε τὸ ἄρθρο 330 τοῦ κωδικοποιητικοῦ διατάγματος ἀπὸ 14.7.99 ΦΕΚ Δ 580/27.7.99.

[9] α) Κατὰ τὴν παρ. 2 τοῦ ἄρθρου 29 τοῦ Ν. 1326/1983 (Α 19): «Η ἀπαλλαγὴ ποὺ προβλέπεται ἀπὸ τὸ ἄρθρο 48 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 (ΦΕΚ - Α' 146) δὲν ἀφορᾷ αὐτοκίνητα, τηλεοράσεις, στερεοφωνικά συγκροτήματα, VIDEO, ραδιομαγνητόφωνα ὡς και ἠλεκτρικά εἶδη οἰκιακῆς οἰκονομίας».

β) Κατά την παρ. 9 του άρθρου 28 του Ν. 1473/1984 (Α 127): «Οί διατάξεις του άρθρου 48 παράγραφος 2 του Ν. 590/1977 (ΦΕΚ-Α' 146) εφαρμόζονται όπως έχουν τροποποιηθεί με το άρθρο 29 του Ν. 1326/1983 και στις ιερές μονές του Αγίου Όρους.

[10] Η παρ. 3 ΚΑΤΑΡΤΗΘΗΚΕ με τις παρ. 9 και 10 αντίστοιχα του άρθρ. 8 Ν.2740/1999.

[11] Η παρ. 3 ΚΑΤΑΡΤΗΘΗΚΕ και η παρ. 5 αντικαταστάθηκε ως άνω με τις παρ. 9 και 10 αντίστοιχα του άρθρ. 8 Ν.2740/1999. Με την παρ. 11 του αυτού άρθρου και νόμου ορίζεται ότι: «11. Η εφαρμογή των διατάξεων των παραγράφων 5-10 του παρόντος αρχίζει μετά τη λήξη της θητείας των μελών της παρούσας Διοικούσας Επιτροπής του Πανελληνίου Ίερού Ίδρυματος Ευαγγελιστρίας Τήνου και ισχύει για την ανάδειξη των μελών της νέας Διοικούσας Επιτροπής κατά της αρχαιεσιές του Δεκεμβρίου 1999».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

A. Πηγές

1. Καινή Διαθήκη, έκδ. Αποστολικής Διακονίας, χ.χ.
2. Παλαιά Διαθήκη, έκδ. Αποστολικής Διακονίας, χ.χ.

B. Βοηθήματα

3. Lossky Vladimir, *“Η μυστική θεολογία τῆς Ανατολικῆς Ἐκκλησίας”*, Μετάφ. Στ. Πλευράκη, Θεσσαλονίκη 1964.
4. P.G. 61, 134. Ἰωάννου Χρυσοστόμου, *Ὁμιλία εἰς τὴν Α' Κορ. 16,3*.
5. P.G. 155, 680 BC. Συμεών Θεσσαλονίκης, *Διάλογος*.
6. Ἀγγελοπούλου Ἀθανασίου, *“Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία – Ἱστορία τῶν θεσμῶν διοικήσεως καὶ ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος”*, Ἐκδόσεις Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2015.
7. Ἀγγελοπούλου Ἀθανασίου, *“Ἀκαδημαϊκοὶ Διάλογοι 1981-1990”*, ἔκδοσεις Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1991.
8. Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, *“Πηδάλιον”*, ἔκδοσεις “Αστήρ” Ἀλ. καὶ Ἐ. Παπαδημητρίου, Ἀθήναι 1957.
9. Ἀνδρούτσου Χρήστου, *“Ἐκκλησία καὶ Πολιτεία ἐξ ἐπόψεως Ὁρθοδόξου”*, ἔκδοσεις Ρηγοπούλου, Θεσσαλονίκη 1964.
10. Γιάγκου Θεοδώρου, *“Κανόνες καὶ Λατρεία”*, Θεσσαλονίκη 2001.
11. Ζαχαροπούλου Νικολάου, Λήμμα *“Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία στὴν Ἑλλάδα κατὰ τὸν 20ὸν αἰῶνα”* καὶ Λήμμα *“Σχέσεις Κράτους καὶ Ἐκκλησίας”* εἰς τὴν *“Ἱστορίαν τῆς Ὁρθοδοξίας – Οἱ Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες τὸν 20ὸν αἰῶνα”*, τόμος 7, ἔκδ. ROAD, Ἀθήνα 2008.
12. Ἰερωνύμου Α' (Κοτσώνη) Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, *“Αἱ ἐν τῇ συνόδῳ τῆς Ἱεραρχίας συζητήσεις καὶ ὁ ἔξω τῶν συνεδριάσεων προκληθεὶς θόρυβος (15-30 Νοεμβρίου 1972)”*, Περιοδικόν Ἐκκλησία, Ν' 1973.
13. Καρμίρη Ἰωάννου, Λήμμα *“Ἐκκλησία”*, Ἱεροσολυμιτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία, Τόμος 5, Ἀθήναι 1964.
14. Καρμίρη Ἰωάννου, *“Τὰ Δογματικά καὶ Συμβολικά μνημεῖα τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας”*, Τόμ. Β', ἔκδ. Β', Graz-Austria 1968.
15. Καψάνη Γεωργίου, *“Ἡ ποιμαντικὴ διακονία κατὰ τοὺς ἱερούς Κανόνας”*, Πειραιεύς 1976.
16. Κονιδάρη Γερασίμου, *“Σταθμοὶ ἐκκλησιαστικῆς πολιτικῆς ἐν Ἑλλάδι, ἀπὸ τοῦ Καποδιστρίου μέχρι σήμερον”*, ἐν Ἀθήναις 1971.
17. Κονιδάρη Γερασίμου, *“Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος”*, Τόμος Β', ἔκδ. Γρηγόρη, Ἐν Ἀθήναις, 1970.
18. Κονιδάρη Ἰωάννου, *“Ἐγχειρίδιον Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου”*, ἔκδ. Σάκκουλα, Ἀθήνα 2016.

19. Κονιδάρη Ιωάννου, *“Ιδιαίτερα εκκλησιαστικά καθεστῶτα στην ελληνική επικράτεια”*, εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη 2017.
20. Κωνσταντινίδου Έμμανουήλ, *“Η ἀνακήρυξις τοῦ Αὐτοκεφάλου τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας (1850) καί ἡ θέσις τῶν Μητροπόλεων τῶν Νέων Χωρῶν (1928)”*, Ἐν Ἀθήναις 1983.
21. Κωνσταντινίδου Ιωάννου, *“Ἐκκλησιαστική Ἱστορία 1923-1962”*, Θ.Η.Ε., τόμ, Α', Ἀθήναι 1962.
22. Κωνσταντινίδου Ιωάννου, *“Σύντομος Ἱστορία τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος”*, Ριζάρειος Ἐκκλησιαστική Παιδεία, Τόμος Α', Ἐν Ἀθήναις 1978, σελ. 205 κ.έ. καί τοῦ αὐτοῦ *“Χάρτης Καταστατικός τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος”*, Ἐκδοτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία, Τόμος 12ος, Ἀθήναι 1968.
23. Κωνσταντινίδου Έμμανουήλ, *“Η ἀνακήρυξις τοῦ Αὐτοκεφάλου τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας (1850) καί ἡ θέσις τῶν Μητροπόλεων τῶν Νέων Χωρῶν (1928)”*, Ἐν Ἀθήναις 1983.
24. Λύτρα Σωτηρίου, *“Η ὀργάνωσις τῆς Δημόσιας Διοικήσεως εἰς τὸ Διοικητικὸ Δίκαιον”*, (ἐπιμ. Κ. Γιαννακόπουλος), εκδόσεις Σάκκουλα, Ἀθήνα-Κομοτηνὴ 2004.
25. Μανίκα Κωνσταντίνου, *“Σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας στὴν Νεώτερη Ἑλλάδα”*, Θεολογία Τ. Ο' (1999), τεύχη Β', Γ'.
26. Μεταλληνῶ Γεωργίου, *“Ἑλληνισμὸς Μετέωρος”*, ἐκδ. Αποστολικῆς Διακονίας, Ἀθήναι 1992.
27. Μεταλληνῶ Γεωργίου, *“Ἑλλαδικῶ Αὐτοκεφάλου Παραλειπόμενα”*, Ἀθήνα 1983.
28. Μουρατίδου Κωνσταντίνου, *“Τὸ αἰώνιον κῦρος τῶν ἱερῶν κανόνων”*, Ἀθήναι 1972.
29. Μπούμη Παναγιώτου, *“Κανονικὸν Δίκαιον”*, εκδόσεις Γρηγόρη, Ἀθήνα 2000.
30. Οἰκονόμου Κωνσταντίνου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, *“Τὰ σωζόμενα Ἐκκλησιαστικὰ Συγγράμματα”*, Τόμος Γ', Ἀθήνησι ἀπξς.'
31. Οἰκονόμου Κωνσταντίνου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, *“Ἐπίκρισις εἰς τὴν περὶ Νεοελληνικῆς Ἐκκλησίας σύντομον ἀπάντησιν τοῦ σοφολογιωτάτου διδασκάλου κυρίου Νεοφύτου Βάμβα”*, Ἀθήνησιν 1983.
32. Παναγιωτάκου Παναγιώτου, *“Ἐκκλησία καὶ Πολιτεία ἀνά τοὺς αἰῶνας”*, Ἀθήναι 1939.
33. Παπαδοπούλου Χρυσοστόμου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, *“Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τοῦ 1934”*, ἐκδ. Αποστολικῆς Διακονίας, Ἀθήναι 2011.
34. Πετρακάκου Δημητρίου, *“Νομοκανονικαὶ ἐνασχολήσεις”*, Ἀθήναι 1943.
35. Πολυκανδριώτου Δωροθέου, Μητροπολίτου Σύρου, *“Ἀμφιετηρὶς Τεσσαρακονταετίας Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, (Ν. 590/1977)”*, „Ὁμιλία πρὸς τὴν Δ.Ι.Σ., 9-10-2017, περιοδικὸν ΕΚΚΛΗΣΙΑ, ἔτος Cδ' (94), τεύχος 10, Ἀθήναι, Νοέμβριος 2017.
36. Πολυκάρπου Λιώση, Μητροπολίτου Σισανίου καὶ Σιατίστης *“Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ θεοσύστατον ἴδρυμα καὶ οὐχὶ νομικὸν πρόσωπον δημοσίου δικαίου”*, Ἀθήναι 1969.
37. Ράλλη-Ποτλῆ, *Σύνταγμα τῶν Θεῶν καὶ ἱερῶν Κανόνων*, Τόμ. Β', Ἀθήνησι 1852.

38. Ραμιώτου Κωνσταντίνου , *“Η Έκκλησία μέσα στην Ελληνική Πολιτεία”*, Πρότυπες Θεσσαλικές Εκδόσεις, Αθήνα 1997.
39. Σακελλαροπούλου Μελετίου Αρχιμανδρίτου, *“Εκκλησιαστικόν Δίκαιον τῆς Ανατολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας”*, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Μ. Ι. Σαλιβέρου, ἐν Αθήναις 1898.
40. Σαριπόλου Ν. Νικολάου, *“Σύστημα τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαίου τῆς Ἑλλάδος”*, τόμος Γ', Αθήναι 1923.
41. Σαριπόλου Ι. Νικολάου, *“Πραγματεῖαι Συνταγματικοῦ Δικαίου”*, βιβλ. Γ', Αθήναι 1874.
42. Σταθοπούλου Μιχαήλ, *“ Ὁ χωρισμός Ἐκκλησίας καί Πολιτείας”*, Ἐφημερίς ΤΑ ΝΕΑ, Φύλλον τῆς 23-9-1987.
43. Τζωρτζάτου Βαρνάβα, Μητροπολίτου Κίτρους, *“Ἡ καταστατική νομοθεσία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπό τῆς συστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου”*, Ἐν Αθήναις 1967.
44. Τζωρτζάτου Βαρνάβα, Μητροπολίτου Κίτρους, *“Οἱ βασικοί θεσμοί διοικήσεως τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, μετὰ ἱστορικῆς ἀνασκοπήσεως”*, περιοδικόν *“Θεολογία”*, Τόμος ΜΗ', Τεύχ 3.
45. Τρομπούκη Βασιλείου, *“Ἡ περιφερειακή ὀργάνωση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος”*, ἐκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνὴ 2011.
46. Τρωιάνου Σπυρίδωνος, *“Παραδόσεις Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου”*, Αθήνα 1984.
47. Φειδᾶ Βλασίου, Λῆμμα *“Ἐκκλησία”*, εἰς τόν Τόμον ΕΛΛΑΣ τῆς Ἐγκυκλοπαιδείας ΠΑΠΥΡΟΣ, Ἐκδοτ. Ὄργανισμός *“Πάπυρος”*, Αθήναι 1998.
48. Φειδᾶ Ι. Βλασίου, *“Ἱεροὶ Κανόνες καί καταστατική νομοθεσία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος”*, Αθήνα 1998.
49. Φειδᾶ Βλασίου, *“Κριτήρια ἐρμηνευτικῆς τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος”*, εἰς Τιμητικόν Τόμον *“Χαριστεῖον Σεραφεῖμ Τίκα”*, Θεσσαλονίκη 1984.
50. Φειδᾶ Βλασίου, *“ Ἡ λειτουργία τῶν διακριτῶν ρόλων Ἐκκλησίας καί Κράτους καί ἡ εὐθύνη τῆς Πολιτείας”*, Περιοδικόν ΕΚΚΛΗΣΙΑ, 78/3, Αθήναι 2001.
51. Ψαριανοῦ Διονυσίου, Μητροπολίτου Σεργίων καί Κοζάνης, *“Χαριστήριος Ὡδή”*, Ἐν Αθήναις 1969.